

METODIKA KRIMINALISTIKE (deliktet e gjakut, seksuale, pasurore)

doc. dr. sc. Nedžad Korajli

SARAJEVË / PRISHTINË 2007
FSK/S - 15/06

Betimi i hetimit praktik të vrasjeve¹

Hetimi i vrasjeje është detyrë shumë komplekse kërkimore që i besohet zyrtarit të policisë. Ju si zyrtar i policisë të cilit i është besuar kjo detyrë keni obligim të zhvilloni konceptin për dinamikën dhe parimet e zbatimit profesional të hetimit të vrasjeve.

*Hetimi praktik i vrasjeve përmban idenë që **»të gjitha çështjet të kryhen drejt për herë të parë«** dhe që **»dija është forcë«**, dija është avancuar nga përvoja, fleksibiliteti dhe arsyeja e shëndoshë.*

Hetuesit duhet të jenë në gjendje t'i shfrytëzojnë taktikat, procedurat dhe teknikat forenzike gjatë gjurmimit për të vërtetën, e pastaj të përcejellin rrjedhën e ngjarjes dhe fakteve, derisa të arrijnë deri në konstatimin përfundimtar. Hetimet e ngjarjeve që kanë për pasojë vdekjen ngërthejnë në vete një përgjegjësi të madhe, kështu që hetuesit nuk duhet t'i lejojnë asnjë personi që ta largojë nga e vërteta dhe nga vendosmëria që të vendosë drejtësinë, jo vetëm për shkak të viktimave, por edhe për shkak të familjarëve të tyre.

Mbani mend: »ju punoni për hatër të Zotit«!

---

¹ Vernon J. Geberth, Practical homicide investigation, CRC Press Boca Raton Boston, London, Neë York, Eashington, D.C. 1996

P E R M B A J T J A

Përmbajtja	5
PARATHËNIA	7
1. KONCEPTUALIZIMI I NOCIONEVE	8
1. 1. Përpunimi kriminalistik	8
1. 2. Masat e ndërhyrjes së parë të policisë	9
1. 3. Masat e ndërhyrjes së shpejtë të policisë	9
1. 4. Kontrolli i përgjithshëm ose operativ kriminalistik	10
1. 5. Kontrolli kriminalistik special, rutinor dhe i posaçëm	11
1. 6. Procedurat standarde operative («PSO»)	11
2. METODIKA KRIMINALISTIKE SI SHKENCË	13
3. METODAT E METODIKËS KRIMINALISTIKE	15
4. NJOHJA E METODIKËS KRIMINALISTIKE DHE DISIPLINAVE TJERA SHKENCORE	18
5. MËNYRAT E SIGURIMIT TË NJOHURIVE PËR KRYERJEN E VEPRAVE PENALE	20
5. 1. Paraqitja e personave të zhdukur	20
5. 2. Vetëparaqitja	22
5. 3. Thashethemet publike	23
5. 4. Personat e besueshëm	24
5. 5. Paraqitjet anonime dhe me pseudonime	24
5. 6. Aktiviteti vetjak i policisë	25
5. 7. Paraqitjet e qytetarëve dhe personave juridikë	26
5. 8. Faktet indikative	27
5. 9. Zbulimi i kufomës ose mbetjeve të njeriut	27
5. 10. Mediat masive	28
6. KRIMINALITETI I PËRGJITHSHËM (KLASIK)	30
6. 1. Deliktet e gjakut (veprat penale kundër jetës dhe trupit)	31
6. 1. 1. Veprat penale kundër jetës dhe trupit, nenet 146 - 157 KP të Kosovës	32
6. 1. 2. Vrasja	34
6. 1. 2. 1. Nocioni i vdekjes	34
6. 1. 2. 2. Shkaktarët e vdekjes	35
6. 1. 2. 3. Mjetet dhe mënyrat e kryerjes së vrasjes	37
6. 1. 2. 4. Vrasja, vetëvrasja ose aksidenti	40
6. 1. 2. 5. Motivi i kryerjes së veprës penale	41
6. 1. 3. Masat e ndërhyrjes së parë të policisë	44
6. 1. 3. 1. Veprimi i kujdestarisë operative	44
6. 1. 3. 2. Arrestimi i personit të dyshuar dhe hetimi (ndjekja)	46
6. 1. 3. 3. Sigurimi i vendit të ngjarjes	47
6. 1. 3. 3. 1. Përcaktimi i madhësisë së hapësirës së vendit të kryerjes së vrasjes	50
6. 1. 3. 3. 1. 1. Qasja ndaj vendit të vrasjes në hapësirën e hapur	52
6. 1. 3. 3. 1. 2. Qasja ndaj vendit të vrasjes në hapësirën e mbyllur	53

6. 1. 3. 3. 2. Klasifikimi i vendit të ngjarjes	54
6. 1. 3. 3. 3. Kontrolli i hapësirës së gjerë të vendit të vrasjes	55
6. 1. 3. 3. 4. Mbrojtja e jetës	56
6. 1. 3. 3. 4. 1. Masat mbrojtëse për pjesëtarët e policisë	57
6. 1. 3. 3. 5. Komunikimi në vendin e ngjarjes	59
6. 1. 4. Kryerja e shikimit	59
6. 1. 4. Gjurmët dhe mjetet në vendin e kryerjes së vrasjes	62
6. 1. 4. 1. 1. Trupi pa jetë	64
6. 1. 4. 1. 1. 1. Identifikimi i viktimës	68
6. 1. 4. 1. 2. Kontrolli teknik kriminalistik i pjesëmarrësve të ngjarjes	71
6. 1. 4. 1. 3. 1. Kontrolli i veshjes dhe këpucëve	71
6. 1. 4. 2. Faktet negative	72
6. 1. 5. Zbulimi i kryesit	73
6. 1. 5. 1. Profilizimi i personalitetit të kryesit të vrasjes	77
6. 1. 5. 2. Rëndësia e analitikës kriminalistike	83
6. 1. 5. 3. Rekonstrukcioni ideor	86
6. 1. 6. Vetëvrasja	87
6. 1. 6. 1. Nocioni dhe karakteristikat themelore	87
6. 1. 6. 2. Mënyra e kryerjes dhe motivet	88
6. 1. 6. 3. Sqarimi i rasteve	90
6. 1. 6. 4. Vetëvrasja me varje	91
6. 1. 6. 5. Vetëvrasja me helmim	93
6. 1. 6. 6. Vetëvrasja me mbytje në ujë	95
6. 1. 6. 7. Ngulfatja	97
6. 1. 6. 8. Vetëvrasja me armë zjarri	98
6. 1. 7. Vrasja e foshnjave gjatë lindjes	101
6. 1. 7. 1. Nocioni dhe karakteristikat	101
6. 1. 7. 2. Mënyra dhe mjetet e kryerjes	102
6. 1. 7. 3. Zbulimi dhe sqarimi	103
6. 2. Deliktet seksuale (Veprat penale kundër integritetit seksual sipas KP të Kosovës)	105
6. 2. 1. Dhunimi (Neni 193 i KP të Kosovës)	106
6. 2. 1. 1. Nocioni dhe format	106
6. 2. 1. 2. Mënyra e njoftimit	107
6. 2. 1. 3. Sqarimi i rastit	109
6. 2. 1. 4. Zbulimi i kryesit	113
6. 3. Kriminaliteti pronësor (Veprat penale kundër pasurisë, nenet 252 - 274. KP i Kosovës)	115
6. 3. 1. Vjedhjet (Neni 252. KP i Kosovës)	116
6. 3. 2. Vjedhjet e xhepit	118
6. 3. 3. Vjedhjet me thyerje	120
6. 3. 4. Plaçkitjet	123
LITERATURA	129

PARATHËNIE

Kjo skriptë është përgatitur për studentë të Fakultetit të Shkencave Kriminalistike. Skripta është shkruar dhe është strukturuar sipas programit të caktuar. Është shkruar me qëllim që studentëve t'ua lehtësojë përgatitjen e provimit. Njëkohësisht, skripta është rezultat i përpjekjeve që material shumë vëllimore dhe komplekse nga kjo fushë të prezantohet në mënyrë të sistemuar në një vend të vetëm, për sa kjo është e mundur.

Me që numri i veprave penale është i madh, është përpunuar metodika e veprave penale kryesore gjegjësisht veprave penale që, janë komplekse sipas strukturës së elementeve të tyre, të cilat janë më të shpeshta në praktikë dhe me të cilat përballet më së shpeshti policia.

Disa çështje dhe njohuri nga fusha e punës operative nuk janë shqyrtuar deri në fund, për shkak se ato studiohen në përmbajtje të tjera mësimore.

Përveç dispozitave ligjore pozitive dhe literaturës që është shënuar, është shfrytëzuar edhe përvoja e autorëve, njohuritë deri te të cilat është arritur gjatë punës në polici, studimi i materialeve operative, kontaktet e drejtpërdrejta me punëtorë të operativës dhe me qytetarë të tjerë, si dhe rezultatet e punës në Fakultetin e Shkencave Kriminalistike në Sarajevë.

Njohuritë mbi format e lloj-llojshme e të ndryshueshme të kryerjes së veprave penale - të ashtuquajturat teknikë dhe taktikë të delikuencës – duhet të paraqiten në mënyrë sa më të përmbledhur, pa lënë anash çështjet e rëndësishme.

Gjithashtu, është e nevojshme që nëpërmjet studimit të procedurave dhe mësimi kriminalistik, taktikave kriminalistike, teknikave kriminalistike, metodikës kriminalistike, kriminalistikës mjekësore dhe disiplinave tjera shkencore të ndërmerren procedurat standarde operative gjegjësisht veprimet algoritmike, të cilat janë tipike për zbulimin, zgjidhjen dhe argumentimin e veprave penale konkrete dhe për përcaktimin e mjeteve që duhet të përdoren për zbulimin e të vërtetës.

Kriminalistët duhet të jenë në gjendje t'i shfrytëzojnë taktikat, procedurat dhe teknikat forenzike për gjurmimin e së vërtetës e pastaj duhet të përcjellin rrjedhën e ngjarjeve dhe fakteve, derisa të arrijnë në konkluzionin përfundimtar. Hetimet e veprave penale bartin në vetvete një përgjegjësi të madhe, prandaj askujt nuk duhet t'i lejohet që kriminalistin ta largojë nga e vërteta dhe nga vendosmëria e tij që të vendos drejtësinë, jo vetëm për shkak të viktimave, por edhe për shkak të familjarëve të tyre. Për këtë arsye, kriminalistët të cilëve u besohet kjo detyrë janë të obliguar të zhvillojnë njohuritë mbi dinamikën dhe parimet e zbatimit profesional të hetimeve kriminale, sepse, praktikisht, hetimi i veprave penale përfshin idenë që *“të gjitha punët t'i kryejë në mënyrë të drejtë e për herë të parë”* dhe që *“dija është fuqi”*, dija avancohet nëpërmjet përvojës, fleksibilitetit dhe arsyes.

Do të isha i lumtur nëse kjo skriptë do të ndihmonte studentët që të fitojnë njohuritë e nevojshme dhe aftësohen për punë të zbulimit, sqarimit dhe argumentimit të veprave penale.

Jam i vetëdijshëm për faktin se kjo skriptë mund të ketë mangësi të caktuara, por do t'i isha mirënjohës secilit që m'i paraqet vërejtjet qëllimmira, të cilat do t'i kem parasysh në botimet e ardhshme

Prishtinë, 2007

Autori

1. KONCEPTUALIZIMI I NOCIONEVE

Rëndësia e konceptualizimit të nocioneve, para së gjithash, qëndron në faktin se jemi përpjekur të shpjegojmë disa nocione, të cilat përmenden më së shpeshti në këtë punim, si edhe për shkak të kuptimit të më të mirë të tërësive të caktuara. Gjithashtu, jemi përpjekur të shpjegojmë ngatërrimet terminologjike dhe përmbajtjesore që bëhen gjatë përpunimit kriminalistik, si edhe masave dhe veprimeve që ndërmerren në kuadrin e përpunimit kriminalistik.

Arsye për këtë janë disa nocione, si p.sh. masat e ndërhyrjes së parë, masat e ndërhyrjes së shpejtë, përpunimi kriminalistik, kontrolli kriminalistik (i përgjithshëm e special), procedurat standarde operative, etj.

Më në fund, përpunimi kriminalistik është nocion i shpeshtë që përdoret nga policia në punën e saj të përditshme apo në situata kur bëhet fjalë për aktivitete krejtësisht të tjera të saj.

1. 1. Përpunimi kriminalistik i policisë

Përpunimi kriminalistik është tërësi masave dhe veprimeve të planifikuara që ndërmerren nga policia me rastin e një veprimi të caktuar kriminalistik (ose të kryesit të tij), me qëllim që dyshimi i bazuar deri te i cili është arritur nëpërmjet punës operative (kontrollit kriminalistik) të ngrihet në atë shkallë të besueshmërisë e cila do të mundësojë marrjen e vendimeve të caktuara penalo-juridike (dyshimi i bazuar).

Përpunimi kriminalistik është nënsistem i shkallës më të lartë të dinamikës, përmbajtjes së pasur, linjave të komunikimit dhe interaksionit. Bëhet fjalë për veprim të menduar kriminalistik dhe për proces të argumentuar policor *sui generis* si skemë abstrakte ideore e vepruese. Ai është kompleks i masave dhe veprimeve nëpërmjet të cilave njohuritë fillestare mbi ndonjë vepër penale, në procesin e shpjegimit të saj (shndërrimit të njoftimeve në të dhëna, kurse e të dhënave në dëshmi), të ngrihet deri në shkallën e besueshmërisë mbi ekzistimin e veprës penale dhe kapjes së kryesit të saj, në mënyrë që substrati i tillë faktik gjegjësisht argumentues të mundësojë marrjen e vendimit penalo-procesor.

Qëllimi dhe përmbajtja e përpunimit kriminalistik përshkruhet në nenin 201 të Kodit të Procedurës Penale (KPP) të Kosovës. Realizimi i këtij qëllimi parapërcakton veprimin e policisë nëpërmjet zbatimit të një sërë masash dhe veprimesh, të cilat e përbëjnë përmbajtjen e përpunimit kriminalistik. Me dispozitat e KPP nuk përcaktohet qëllimi i disa masave dhe veprimeve, por vetëm i nominon disa prej tyre.

Përpunimi kriminalistik zbatohet me rastin e ndonjë veprë penale konkrete, kur ekziston dyshimi për një veprim të caktuar. Për më tepër, ai zbatohet në rastet e ekzistimit të dyshimit apo të dyshimit të bazuar.

Kriminalistët e dallojnë përpunimin kriminalistik të drejtpërdrejt² dhe të tërthortë³. Sipas dispozitave ligjore, policia duhet të fillojë përpunimin kriminalistik kur ekziston “dyshimi i bazuar”. Përpunimi kriminalistik kryhet kur të jenë sqaruar të gjitha tiparet e veprimit konkret kriminal, pra kur është vërtetuar ekzistimi i veprës së caktuar kriminale dhe kryesi e saj, gjegjësisht kur është vërtetuar se nuk bëhet fjalë për vepër kriminale. Në qoftë se është vërtetuar se bëhet fjalë për vepër kundërvajtëse ose ekonomike ndërmerren masat e nevojshme që kanë të bëjnë me këto delikte.

Nga sa u tha deri më tash del se përpunimi kriminalistik është stadi esenca e të cilit qëndron në zbulimin e veprave penale dhe kryesve të tyre, nëpërmjet masave dhe veprimeve operative-taktiko-teknike dhe hetimeve të veprimeve të ndërhyrjes së shpejtë deri në momentin kur, nëpërmjet kontrollit kriminalistik, kallëzimit, kapjes në flagrancë ose formave të tjera, është arritur deri te njohuritë për dyshimin e bazuar *ad rem* dhe/ose *ad personam*.

Përpunimi kriminalistik, bashkë me kontrollin kriminalistik, përbën një sistem të zbulimit të veprave penale dhe kryesve të tyre. Sipas dispozitave pozitive dhe parimeve kriminalistike, policia nuk guxon të jetë pasive e të presë të shfaqet “dyshimi i bazuar”

1. 2. Masat e ndërhyrjes së parë të policisë

Masat e ndërhyrjes së parë janë masa primare të policisë në uniformë dhe ato karakterizohen për veprim ofenziv. Ato bazohen në doktrinën e kriminalistikës heuristike. Këto masa janë: arrestimi i personit të dyshuar menjëherë pas njoftimit për veprën penale, hetimi i drejtpërdrejt, bllokada, pusia, legjitimi, kontrolli vizual i veshmbathjes dhe valixheve, si edhe masat dhe veprimet tjera që ndërmerren në pajtim me nenin 201, alinea 2 e KPP të Kosovës. Kjo është fazë e aktiviteteve kriminalistike, gjatë së cilës shfrytëzohen të gjitha mjetet taktike e teknike kriminalistike e të metodikës kriminalistike, si edhe metodat e veprimeve joformale që kryhen me qëllim të grumbullimit të shpejtë e gjithëpërfshirës dhe përdorimit të informacioneve të burimeve personale e reale.

1. 3. Masat e ndërhyrjes së shpejtë të policisë

² Përpunimi kriminalistik ku aktiviteti i policisë orientohet në rastin konkret kriminal

³ Përpunimi kriminalistik që bëhet Brenda përpunimit të drejtpërdrejt kriminalistik në lidhje me ndonjë vepër tjetër kriminale

Këto masa karakterizohen për veprim defansiv, ku përdoren të gjitha mjetet metodat dhe veprimet kriminalistike-taktike, teknike e metodike në dispozicion, me qëllim të mbledhjes së shpejtë e gjithëpërfshirëse dhe shfrytëzimit të fondit të informacioneve nga burimet personale e reale. Këto masa janë masa primare të policisë kriminalistike që bazohen në metodat e kriminalistikës silogjistike.

Masat dhe veprimet e ndërhyrjes së shpejtë krijojnë parakushtet për sqarimin e shpejtë të tërësisë së veprave penale dhe paraqet bazë të rëndësishme për zbulimin ose arritjen e kryesve të tyre dhe për dëshmimin e fajësisë së tyre. Pra, bëhet fjalë për ndërmarrje urgjente të masave e veprimeve taktiko-teknike kriminalistike dhe metodike organizative e takike. Gjatë masave të ndërhyrjes së shpejtë gjenden, sigurohen dhe shenjohen të gjitha gjurmët dhe mjetet relevante në lidhje me veprën penale. Në bazë të informacioneve të grumbulluara bëhet analiza e veprës penale, ndërsa nëpërmjet rekonstruktionit ideor e real bëhen përpjekje që të fitohen njohuri të reja mbi ngjarjen kriminale. Gjatë ndërhyrjes së shpejtë bëhet edhe vlerësimi i tërësisë së gjurmëve dhe mjeteve, i deklaratave të personave dhe informacioneve e dëshmive të tjera.

1. 4. Kontrolli i përgjithshëm ose operativ kriminalistik

Ky është sistem i masave dhe veprimeve operativo-taktike, nëpërmjet të cilave trupat e punëve të brendshme, në mënyrë të menduar e të planifikuar, arrijnë deri te njohuritë mbi aktivitetet kriminale, mbi vatrat dhe mjediset kriminale, si edhe mbi dukuritë që nuk janë evidentuar e konkretizuar në formë të paraqitjes së veprimeve kriminale.

Ky kontroll orientohet në vërtetimin, parandalimin dhe zbulimin e veprimtarive kriminale, para së gjithash të kriminelëve profesionistë. Ai ndërmerret në bazë të dyshimit ose vlerësimit të përgjithshëm se do të mund të kryhej ose se po përgatitet të kryhet, se mund të kryhet ose tashmë është kryer ndonjë vepër penale.

Qëllim i kontrollit të përgjithshëm është parandalimi dhe zbulimi i veprimtarisë kriminale dhe të gjitha formave të rrezikimit të njerëve, pasurisë dhe rendit e qetësisë. Nëpërmjet këtij kontrolli realizohet qëllimi preventiv dhe represiv. Ai përfshin një spektër të gjerë të problemeve të sigurisë. Zbatohet sipas parimit territorial, në kuadrin e aktiviteteve patrulluese-vërtetuese dhe aktiviteteve të përgjithshme operative. Bëhet fjalë për kontrollin kriminalistik nëpërmjet aktiviteteve patrulluese-vërtetuese dhe formës detektive të kontrollit kriminalistik, por të tipit të përgjithshëm. Kjo formë detektive e kontrollit kriminalistik është si parantezë e kontrollit të veçantë, special e kujdestar.

Në kuptimin organizativ, kontrolli kriminalistik nuk është formë e veçantë e veprimit organizativ, por është vetëm formë e veprimit.

Gjatë kryerjes së kontrollit të përgjithshëm kriminalistik zbatohen mjetet dhe metodat zbatimi i të cilave kërkon përgatitje të përgjithshme profesionale (kriminalistike), ndërsa zbatohet sipas objekteve të përgjithshme të kontrollit. Punë kryhet në mënyrë rutinore, me një shkallë të ulët të vlerësimit analitik, me observim të drejtpërdrejtë dhe vrojtim të indikatorëve që çojnë në ngjarje ose sjellje me interes për kriminalistikën. Ku kontroll kërkon aftësim të përgjithshëm të kuadrit profesional.

1. 5. Kontrolli, special, i kujdestarisë dhe i veçantë

Kjo është një formë e nivelit më të lartë të kontrollit, i cili kryhet në bazë të vlerësimit analitik dhe zbatimit të metodave dhe mjeteve të veçanta të kontrollit, nga policët me përgatitje të veçantë profesionale, varësisht prej llojit të sjelljes kriminale, shkallës së rrezikshmërisë, kategorisë së personave të përfshirë në vepra kriminale dhe të vatrave kriminale.

Kjo formë e kontrollit kriminalistik zbatohet kur bëhet fjalë për kriminalitet në kuptimin e ngushtë të fjalës (kuptimin penalo-juridik), sipas parimit të kujdestarisë së njësisë së specializuar, grupeve punuese apo trupave të caktuara të organeve të punëve të brendshme. Bëhet fjalë për formë të veprimit të specializuar sipas grupeve dhe llojeve të caktuara të veprave penale.

Në kuadrin e kontrollit kriminalistik kujdestar, si formë e veprimit të specializuar, realizohet një shkallë më e lartë e përpunimit analitik, bahen vlerësime mbi rrezikshmërinë e objekteve, mjediseve dhe vatrave të caktuara, përpunohen programe aksionale dhe plane operative të kontrollit, etj. Te ky kontroll, përpunimi operativ-analitik nuk mund dhe nuk guxon të bëjë personeli administrativ, por duhet të bëjnë specialistët e operativës me përvojë (grupe më të vogla apo më të mëdha). Në raport me përpunimin kriminalistik, ky kontroll përbën një fazë më të gjatë, në aspektin kohor. Nëpërmjet këtij kontrolli, Shërbimi i Sigurisë Publike shndërrohet në *“sytë dhe veshët e shoqërisë”*.

1. 6. Procedurat Standarde Operative («PSO»)⁴

Në aktivitetet e përditshme të organizatave policore ekzistojnë funksione të shumta dhe obligime standarde, të cilat përsëriten ose kryhen si pjesë e punës rutinore. Për të mos ardhur deri te përsëritja e panevojshme e udhëzimeve dhe

⁴ Aktualisht, në të gjithë sektorët e policisë në territorin e BeH përdoret “DORACAKU I PARIMEVE DHE PROCEDURAVE TË PUNËS DEMOKRATIKE TË POLICISË”. Ky doracak, i cili është nxjerrë nga të gjithë sektorët e policisë në BeH, në bashkëpunim me Ministrinë e Drejtësisë së SHBA (ICITAP), prek shumë fusha të veprimit të policisë, kështu që ai është bërë doracak me interes të madh për punën e policisë në hapësirën e BeH.

urdhrave për secilën detyrë të re, kuadri drejtues i policisë duhet të përgatisë listën e tyre. Këto udhëzime standarde, gjegjësisht orientime të punës, quhen **„Procedura Standarde Operative“** („PSO“).

Procedurat Standarde Operative mund të definojnë si „sistem ekzistues i urdhërësive për një organizatë të caktuar, i cili përfshin udhëzimet lidhur me kryerjen e operacioneve të rregullta rutinore. SPO parashikojnë aksionet që duhet të ndërmerren dhe përcaktojnë strukturën globale të obligimeve në kontekst të këtyre aksioneve“

Përgatitja e Procedurave Standarde Operative për operacione rutinore i mundëson eprorit që në mënyrë më të lehtë të vlerësojë se a po kryhen të gjitha operacionet e nevojshme dhe apo kryhen ashtu siç duhet. Për këto arsye, çdo polici duhet të ketë procedura standarde operative, të cilat bazohen në ligjet ekzistuese, në rregullat e vetë organizatës, në direktivat e shkruara të zyrtarëve më të lartë, në dëshirat e eprorëve si edhe në procedurat që janë vendosur gjatë punës së deritashme. Procedurat Standarde Operative mund të jenë të vlefshme për organizatën në tërësi (administrata, etj), për një segment të veçantë të organizatës (teknikët kriminalistikë, ekspertët, etj), për faza të caktuara të punës (p.sh. procedurat për përgjigje në vendin e ngjarjes, procedurat për hetime në vendin e shpërthimit, etj.) ose për vende të caktuara të punës (p.sh. për ekipin kundër diversionit, për personin që ka zhvilluar biseda informative, etj.).

Procedurat Standarde Operative duhet të jenë të përpunuara mirë, në mënyrë që zyrtarët e rinj të inkuadrohen shpejt në ekipet ekzistuese. Efikasiteti i këtyre procedurave varet edhe nga përmasat dhe niveli i aftësimit të ekipit në tërësi. Procedurat e detajuara, të cilat kanë të bëjnë me punën e specialistëve të caktuar në kuadrin e ekipit, nuk hyjnë në procedurat standarde operative globale. Udhëzimet e tilla shtypen veçantë për nevojat e anëtarëve përkatës të ekipit apo shërbimit.

Procedurat standarde operative vlejné për të gjithë anëtarët e organizatës. Natyrisht, përmbajtja e procedurave standarde operative dallojnë sipas niveleve të ndryshme të organizatës. Kjo do të thotë se ato u përshtaten vëllimit dhe obligimeve, aftësive dhe kufizimeve të secilit segment të organizatës. Aspektet funksionale të Procedurave Standarde Operative që kanë të bëjnë me të gjitha elementet e organizatës duhet të definojnë secilin element të punës së saj (pajisjet, funksionet, obligimet, etj.).

Në aspektin e ruajtjes së sekretit, klasifikimi i Procedurave Standarde Operative, gjithsesi, duhet të bëhet në pajtim me ligjet. Rekomandohet që të gjitha procedurat standarde operative të shënjohen së paku si “dokument sekret” dhe të mund t’u jepen vetëm personave të cilëve u janë të nevojshme. Po ashtu, rekomandohet që të bëhet verifikimi i vazhdueshëm i të gjitha kopjeve ekzistuese të këtyre procedurave.

Procedurat standarde operative paraqesin përparësi, pasi ato konkretizojnë të gjitha aksionet e nevojshme dhe përgjegjësitë, gjegjësisht ulin shkallën e dezorganizimit, të gabimeve dhe dyfishimit të përpjekjeve.

Përveç kësaj, Procedurat Standarde Operative ndihmojnë këto aspekte të punës:

1. *Zhvillimin e kuptimit më të mirë reciprok dhe punës ekipore;*
2. *Aftësimin më efikas dhe përfshirjen e personelit të ri në funksionimin dhe veprimin e ekipit për kryerjen e hetimeve;*
3. *Sigurojnë mos nënvlerësimin e aktiviteteve me rëndësi të veçantë;*
4. *Shpejtojnë rrjedhën e hetimeve, duke zvogëluar nevojën e përsëritjes së vazhdueshme të udhëzimeve;*
5. *Definojnë procedurat e detyrueshme, duke zvogëluar dukshëm kohën e përgatitjes për hetime.*

Do të ishte mirë që Procedurat themelore Standarde Operative të krijohen në raport me administratën ekzistuese, me grumbullimin e materialit dëshmues dhe me përgatitjen e raportit. Sistemi i Procedurave Standarde Operative nuk është përjashtues. Sipas nevojës, ai mund të ndryshojë ose të plotësohet me procedura të tjera. Përveç kësaj, është e rëndësishme të mbahet mend se Procedurat Standarde Operative nuk guxojnë të jenë në konflikt me rregullativën ligjore, me politikën ose parimet tjera të sektorit ose shërbimit më të lartë.

2. METODIKA KRIMINALISTIKE SI SHKENCË

Kriminaliteti është dukuri negative shumë komplekse dhe dinamike që u përshtatet ndryshimeve shoqërore. Prandaj, për luftimin me sukses dhe për parandalimin e kriminalitetit, përveç tjerash, është e domosdoshme njohja e fushave të caktuara shkencore, të cilat mundësojnë pasqyrim më të mirë të këtij fenomeni, në të gjitha format lloj-llojshme dhe komplekse të manifestimit të tij, si edhe veprimi i suksesshëm në kuptimin e parandalimit dhe shkatërrimit të tij.

Për kriminalistikën si shkencë ka filluar të flitet më seriozisht në fund të shekullit 19, gjë që lidhet me emrin e **Hans Gross-it**. Shumë teoricientë dhe praktikistë edhe më tutje e konsiderojnë kriminalistikën, para së gjithash, si shkencë heuristike, ndërsa e nënvlerësojnë karakterin e saj **silogjistik**. Por, zanafilla e kriminalistikës vihet gabimisht në lidhjes me Hans Gross-in, sepse rregullat e kriminalistikës dhe zbatimi i tyre janë krijuar mijëra vite më herët. *Marković, T.* Shkruan: “Përcaktimi i identitetit dhe gjurmimit të kryesve të veprave penale në bazë të përshkrimit të personit është metodë shumë e vjetër. Përshkrimet e personit në fletarrest janë bërë qysh te egjiptasit e vjetër. Le të shërbejë si shembull përshkrimi personal në kohën e Ptolomeut (Shekulli XIV para erës sonë), të cilin e ka publikuar R. Heindl, në veprën e tij «Daktiloskopia» (1903): „Robi i ri i Aristogenit, biri i Krizapit, përfaqësuesit të Albanges, ka ikur në Aleksandri. Ai e ka emrin Herman, ndërsa nofken Hejls. Është i lindur në Siri, në Bambikou. Është rreth 18 vjeçar, ka shtat mesatar, është qos, këmbët i ka të rregullta, në mjekër ka një hulli, në anën e majtë të hundës ka një lyth të rrumbullakët, në këndin e majtë të gojës ka një shenjë djegieje, në dorën e

djathtë ka një tatuazh me shkronja barbare“. Hans Gross, në „Doracak për gjyqtarët hetues“ (Grac, 1893), i ka përfshirë këto rregulla në përmbajtjen e tërësisë. Ç' është e vërteta, ai ia ka shtuar këtij titulli fjalët „si përmbajtje e kriminalistikës“ në vitin 1899.

Shkenca ka rol të jashtëzakonshëm në luftimin e kriminalitetit. Pa të nuk do të mund të arriheshin kurrfarë rezultatesh në luftimin e kriminalitetit të organizuar dhe kriminalëve të përgatitur e të pajisur mirë, të cilët i shfrytëzojnë të arriturat shkencore e teknike për kryerjen e veprave penale.

Shfrytëzimi i arritjeve shkencore për luftimin e kriminalitetit sot është praktikë pothuaj në të gjitha vendet. Kushtet në të cilat veprojnë sot organet e zbulimit dhe ndjekjes kërkojnë, para së gjithash, kuadër me përgatitje të lartë profesionale dhe të pajisur mirë me mjete teknike. Ky kuadër, ndër të tjera, duhet të ketë njohuri për një gamë të gjerë të disiplinave shkencore e, para së gjithash, për shkencën e kriminalistikës.

Kriminalistikë, si disiplinë e pavarur shkencore, ka rëndësi të veçantë për zbulimin e kriminalitetit. Kjo është shkencë që zbulon, perfeksionon dhe zbaton metodat dhe mjetet më të përshtatshme shkencore dhe të bazuara në përvojën profesionale për të zbuluar dhe shpjeguar veprat penale, për të zbuluar dhe për të kapur kryesit e tyre, për të siguruar dhe fiksuar dëshmitë dhe për të parandaluar kryerjen e veprave penale.

Kriminalistika, si disiplinë shkencore e pavarur dhe e veçantë, ndahet në: **taktikën kriminalistikë, teknikën kriminalistike dhe metodikën kriminalistike.**

Taktika kriminalistike studion, përpunon dhe perfeksionon rregullat themelore dhe metodat vepruese të cilat janë tipike për zbulimin dhe sqarimin e **të gjitha llojeve të veprave penale**, si edhe për parandalimin e veprave penale në të ardhmen. Taktika kriminalistike përpunon dhe avancojnë edhe parimet themelore për zbulimin, gjetjen dhe kapjen e kryesve të veprave penale, si edhe për zbatimin e disa veprimeve hetimore.

Teknika kriminalistike studion dhe zbaton metodat dhe mjetet më të përshtatshme nga fusha e shkencave natyrore e teknike. Me ndihmën e këtyre metodave dhe mjeteve gjenden, sigurohen, fiksohen dhe shpjegohen gjurmët dhe mjetet e veprave penale (dëshmitë materiale), në mënyrë që të shpjegohen rrethanat e rëndësishme për ndriçimin e veprave penale dhe për identifikimin e kryesve të tyre ose të personave tjerë (viktimave). Ajo studion gjithashtu metodat dhe mjetet teknike për parandalimin e kryerjes së veprave penale.

Metodika kriminalistike, si pjesë e veçantë e taktikës kriminalistike, studion format dhe mënyrat e kryerjes së veprave penale (teknikën dhe taktikën e delikuecës) dhe përcakton mënyrat dhe metodat më gjithëpërfshirëse për zbulimin, sqarimin dhe parandalimin e kryerjes së disa veprave penale.

Nga përvoja dihet se veprat penale kryhen në mënyra të ndryshme. Format e veprave penale dhe metodat e punës së kriminelëve ndryshojnë vazhdimisht, zbatohen

mjetet dhe metoda të ndryshme, si për kryerjen e veprave penale ashtu edhe për fshehjen e tyre. Prandaj, çdo vepër penale, sado që të ngjasojë me ndonjë vepër tjetër penale, i ka edhe specifikat e saj. Kështu, për shembull, deliktet e gjakut, deliktet seksuale, deliktet e pronës, zjarrevëniet dhe disa vepra penale të këtij grupi kanë një sërë specifikash, në kuptimin e mënyrës së kryerjes, gjurmëve që i shoqërojnë dhe masave operativo-taktike që duhet të ndërmerren me qëllim të shpjegimit të tyre dhe sigurimit të dëshmive adekuate. Për këtë arsye, në taktikën kriminalistike nuk ekzistojnë dhe mund të ekzistojnë kurrfarë skemash as rregullash të përhershme, të cilat do të mund të zbatoheshin në secilin rast individual dhe të cilat do të çonin patjetër te suksesi.

Metodika kriminalistike është tërësi e të gjitha njohurive kriminalistiko-teknike e taktike dhe zbatimi i tyre efektiv për zbulimin dhe sqarimin e **disa veprave penale**. Metodika është kriminalistikë e specializuar, për të cilën janë të rëndësishme dallimet, veçantitë dhe detajet. Ajo nuk merret me atë që është e përbashkët dhe e përgjithshme për vepra të ndryshme penale. Ajo është shumë më konkrete. Ajo bën lidhjen organike të mënyrave teknike dhe taktike të punës, gjen dhe përcakton mënyrat dhe metodat më të përshtatshme që duhet të zbatohen për të zbuluar veprën penale dhe kryesin e saj, për të mbledhur dhe siguruar dëshmitë adekuate dhe për të përcaktuar të vërtetën. Ajo përbën zbatimin e njohurive të përgjithshme kriminalistike.

Për dallim nga “Taktika kriminalistike” (pjesa e përgjithshme), mësimi i së cilës ka tashmë forma të vendosura e të qëndrueshme, “Metodika kriminalistike” i nënshtrohet ndryshimeve të përhershme. Ajo zhvillohet dhe pasurohet vazhdimisht me njohuri të reja, të cilat e pasurojnë dhe detajojnë kriminalistikën në tërësi.

Pra, lëndë e metodikës kriminalistike është hulumtimi i formave dhe mënyrave të kryerjes së disa veprave penale (taktikës dhe teknikës së delikuentës), studimi i praktikës dhe përvojës për parandalimin dhe shkatërrimin e kriminalitetit dhe gjetja e metodave më të përshtatshme për parandalimin dhe shkatërrimin e disa veprave penale.

3. METODAT E METODIKES KRIMINALISTIKE

Për të formësuar sistemin e mënyrave dhe metodave zbatimi i të cilave do të siguronte zbulimin me sukses të veprave penale dhe kryesve të tyre, gjetjen dhe sigurimin e dëshmive përkatëse dhe një efikasitet më të madh në shkatërrimin e kriminalitetit janë të nevojshme:

- a) *studimi i formave manifestative të veprave penale (teknika dhe taktika e delikuentës) dhe format manifestative jetësore të kryesve të veprave penale ((kriminografia);*
- b) *studimi i praktikës dhe përvojës në shkatërrimin e kriminalitetit, gjegjësisht të disa veprave penale, nga ana e personave zyrtarë të autorizuar dhe*

organeve të drejtësisë, si dhe

- c) *përshtatja e njohurive të shkencave natyrore e teknike me nevojat e hetimit të veprave penale.*

Me hulumtimin e formave të manifestimit të veprave penale në një hapësirë të caktuar dhe në një kohë të caktuar përcaktohen objektet e sulmit, ku dhe si është kryer sulmi, kush, si dhe përse e ka kryer sulmin, cilat metoda dhe cilat mjete i ka përdorur kryesi gjatë përgatitjes, kryerjes dhe fshehjes së veprës penale, hilet që bëhen më së shpeshta, ku dhe në çfarë forme mbeten gjurmët e kryesit të veprës penale, në çfarë mënyre manifestohen pasojat materiale të veprës penale, çka e mundëson dhe çka e lehtëson kryerjen e veprave penale, si edhe faktet dhe rrethanat tjera relevante.

Por, mbi të gjitha, nuk guxon të hiqet nga mendja fakti se kriminaliteti është dukuri shumë dinamike, e përshtatur me ndryshimet dhe lëvizjet shoqërore, se format e veprave penale, metodat e veprimit të kriminelëve dhe rrezikshmëria e disa objekteve ndryshon në kohë dhe se gati përditë hasim me forma të reja, më perfide e më të përhapura të krimeve. Kjo është karakteristike për deliktet në fushën e kriminalitetit ekonomik dhe për disa delikte të rënda nga fusha e të ashtuquajturit kriminalitet klasik.

Metodika kriminalistike duhet të përcjellë në mënyrë konstante e sistematike dhe të studiojë format e veprave penale, të marrë nga përvojat e reja dhe, në pajtim me dukuritë e reja, të nxjerrë metodat më të përshtatshme për shkatërrimin e kriminalitetit. Ajo duhet të zhvillohet, të pasurohet dhe të modifikohet vazhdimisht me përvoja të reja. **Ajo duhet të jetë azhure.** Ky është imperativ i çastit dhe kohës në të cilën jetojmë dhe punojmë.

Studimi praktikës gjyqësore, praktikës dhe përvojave të personave zyrtarë të autorizuar në shkatërrimin e kriminalitetit dhe analizat e rasteve të veçanta (që prej momentit të njoftimit për veprën penale e deri te vendimi përfundimtar i gjykatës) mundëson zbulimin e anëve pozitive dhe anëve negative të punës, në bazë të të cilave mund të arrihet deri te mënyrat dhe metodat më të drejta dhe me efikase të punës në zbulimin, ndriçimin dhe dëshmimin e veprave penale. Nga qindra e mijëra vjedhje, mashtrime, vrasje, dhunime, vjedhje xhepush, keqpërdorimesh, plaçkitjesh, falsifikimesh, etj. merren ato që janë konstante dhe që është dëshmuar se janë më efikasat në zbulimin dhe ndriçimin e këtyre veprave penale; bëhet përgjithësimi dhe formulohen rregullat e veprimit, gjithnjë derisa jeta dhe praktika nuk e bëjnë të domosdoshëm modifikimin e mënyrave dhe metodave të reja.

Shekulli 21 është shekull i të arriturave të jashtëzakonshme në shkencat natyrore e teknike. Sukseset e mëdha në fushën e shkencave natyrore e të tjera kanë ndikuar dhe ndikojnë edhe në formën e jashtme të kriminalitetit, sepse kriminelët, sidomos të kthyeri, kanë filluar të zbatojnë të arriturat më të reja shkencore e teknike. Në Francë, një kriminel e ka studiuar me vite kiminë dhe kishte bërë edhe doktoratë vetëm për të përdorur sa më me sukses helme të ndryshme, me qëllim që të helmonte viktimat e veta, të cilat i

siguronte paraprakisht. Madje as pas obduksionit nuk është arritur në përfundim se viktimat ishin të helmuara me qëllim. Ai është zbuluar vetëm pasi është konstatuar se ka paguar shpesh shuma parash për sigurim dhe, pasi është arrestuar, i ka pranuar krimet e kryera. Për të kthyerit dhe për kriminelët profesionistë është karakteristikë edhe ajo se ata i zgjedhin me kujdes objektet e sulmeve dhe se përpiqen të mos lënë gjurmë që mund t'i zbulojë se kanë kryer vepër penale.

Por, të arriturat shkencore shfrytëzohen edhe për aktivitete ushtarake, informative dhe subversive. Në grumbullimin dhe sistemimin e të dhënave informative, sot është angazhuar shkenca dhe të arriturat më bashkëkohore shkencore në fushën e fizikës bërthamore, elektronikës, kibernetikës dhe astronautikës.

Kjo krijon vështirësi serioze në punën e zbulimit të veprave penale, grumbullimin e të dhënave, shpjegimin e rasteve konkrete dhe gjetjes dhe vërtetimit të së vërtetës.

Për tejkalimin e këtyre vështirësive dhe të tjerave që dalin nga format e ndryshme të kryerjes dhe fshehjes së veprave penale, kriminalistika shërbehet me njohuritë dhe metodat e shumë shkencave natyrore dhe teknike. Kështu, me zhvillimin e kimisë janë zbuluar mjete dhe metoda për gjetjen e gjurmëve të gishtërinjve (linjave papilare) edhe në letrën e gazetës, në tekstil, në lëkurë, si dhe në sipërfaqe të ngjyrosura e të tjera në të cilat është besuar se nuk mund të gjendet gjurmë të linjave papilare. Elektronika ka bërë të mundur konstruktimin e kompjuterit që mundëson gjetjen dhe shfrytëzimin shumë të shpejtë të të dhënave të caktuara, të cilat gjenden në evidencat kriminalistike dhe evidencat tjera operative.

Por, kriminalistika nuk e bën këtë në mënyrë të verbër e mekanike, por vetëm pasi t'i ketë përpunuar dhe përshtatur në mënyrë bazike metodat e marra me detyrat dhe nevojat e procedurës penale. "Kriminalistika huazon, përshtat dhe zbaton metodat e shkencave natyror". Prandaj, metodat kriminalistike që janë marrë nga shkencat tjera (p.sh. biologjia), nuk konsiderohen më metoda të këtyre shkencave.

Por, kriminalistika nuk është vetëm shfrytëzues pasiv i metodave të shkencave natyrore. Ajo i nxit hulumtimet shkencore për nevojat e veta. Kështu, nevoja për identifikimin e gjurmëve të gjakut, sekrecioneve, qimeve, etj., ka nxitur hulumtime të reja në fushat përkatëse të mjekësisë. Nevojat për testimin e letrës, ngjyrës, etj. për qëllime kriminalistike kanë nxitur hulumtime në fushën e fizikës dhe të kimisë, etj.

Në metodikën e zbulimit, sqarimit dhe dëshmimit të disa llojeve të veprave penale, përveç mësimave të teknikës dhe taktikës kriminalistike, vjen në shprehje të plotë edhe zbatimi i gjithanshëm i njohurive të mjekësisë ligjore, psikologjisë penale dhe psikologjisë kriminale. Është i pasaktë botëkuptimi se metodika nuk guxon të përpunojë faktet të cilat studiohen nga këto disiplina ndihmëse të kriminalistikës. Në metodikën kriminalistike këto metoda

detyrimisht e plotësojnë njëra tjetrën, por gjithnjë nga një këndvështrim i veçantë metodik.

Ndonëse ende ka ndonjë skeptik, kriminalistika sot konsiderohet disiplinë shkencore. Kjo bazohet në faktin se ajo ka strukturën e saj metodologjike, nëpërmjet së cilës observon në mënyrë kritike rregullat ekzistuese kriminalistike (de lege lata), dhe i sistemon e i analizon ato. Përveç kësaj, ajo i formëson dhe i definon parimet dhe institutet e kriminalistikës dhe propozon ndryshime (de lege ferenda) varësisht prej zhvillimit aktual dhe i zhvillimit të ardhshëm të kriminalitetit. Duke përcaktuar raportet reciproke të përmbajtjes së vet si rregulla mbi zbulimin (aspekti heuristik) dhe argumentimin (aspekti silogjistik) të veprave të dënueshme, shkenca kriminalistike shfrytëzon nocionet dhe termet të cilat i ka krijuar në gjirin e vet (terminologjia kriminalistike) dhe i kontribuon shpjegimit të rregullave të veta dhe zbatimit adekuat të tyre. Kur flitet për kriminalistikën, mund të flitet për shkencën kriminalistike në kuptimin e ngushtë, për teorinë dhe dogmën kriminalistike, e cila me autoritetin e vet dhe mbështetjen shkencore bëhet burim i domosdoshëm dhe i pashmangshëm për zbatimin e kriminalistikës. Teoria dhe praktika kriminalistika plotësohen reciprokisht dhe kontribuojnë bashkërisht për kryerjen e detyrave kriminalistike (in ultima linea), parandalimin dhe shkatërrimin e kriminalitetit.

Kriminalistika, si disiplinë shkencore, sot i kalon kufijtë nacional sepse universaliteti i bazave dhe parimeve të saj shkencore, metodave të saj komparative dhe historike i japin asaj karakter ndërkombëtar dhe universal. Kriminalistika vepron edhe nga pozita e pavarësisë së saj shkencore dhe vështrimit kritik të të gjitha të dhënave kooperative dhe njohurive shkencore që janë të varura nga rrethanat konkrete në një shtet të caktuar. Për këtë arsye kriminalistika si disiplinë shkencore, është internacionale, universale dhe e lirë të vlerësojë në mënyrë optimale. Nga sa u tha del se rregullat kriminalistike nuk dallojnë shumë nga vendi në vend, nëse megjithatë dallojnë.

Në punën e tyre të përditshme kriminalistët hasin në kultura, mënyra të jetesës, mentalitete, religjione, bindje të ndryshme, etj. Gjatë zbatimit të rregullave të kriminalistikës kërkohet neutralitet etnik, religjioz, kulturor, politik dhe social. Prandaj strategjitë kriminalistike kërkojnë ndryshime të metodave të luftës kundër kriminalitetit. Disa vende, për ruajtjen e sigurisë së tyre të brendshme duhet të respektojnë kulturat e ndryshme juridike e të sigurisë. Për këtë qëllim ato duhet të t'i kushtojnë rëndësi planeve dhe programeve mësimore të fakulteteve në të cilat studiohet shkenca kriminalistike.

4. NJOHJA E METODIKËS KRIMINALISTIKE DHE DISIPLINAVE SHKENCORE

Kriminaliteti është dukuri negative shoqërore shumë komplekse. Për parandalimin dhe shkatërrimin e kësaj dukurie është e domosdoshme njohja e një rrethi të gjerë disiplinash shkencore. Përveç kriminalistikës në përgjithësi, personat zyrtarë të autorizuar duhet të kenë njohuri bazike edhe për disiplinat tjera shkencore të cilat merren me kriminalitetin. Është e paimagjinueshme që një person zyrtar i paautorizuar ose një jurist që punon në organet e drejtësisë. Të kryejnë me sukses punët e tyre, nëse nuk kanë njohuri themelore kriminalistike, kriminologjike ose juridike.

Orientimi i përgjithshëm shkencor, koha në të cilën jetojmë, rritja e recidivizmit dhe profesionalizimit, internacionalizimi i kriminalitetit, etj. kërkojnë që për shkatërrimin e kriminalitetit më shumë se kurrë deri më sot shfrytëzohen mundësitë dhe njohuritë shkencore të kriminalistikës dhe disiplinave tjera shkencore që merren me kriminalitetin.

Për fitimin e njohurive të reja dhe për zgjerimin e tyre është e nevojshme një punë e vazhdueshme, sistematike dhe këmbëngulëse, si edhe një përpjekje e theksuar intelektuale. Zgjerimi dhe thellimi i vazhdueshëm i njohurive, si taktike e metodike kriminalistike, ashtu edhe teknike kriminalistike, gjegjësisht njohurive kriminalistike në përgjithësi, është garanci për punën e suksesshme në zbulimin e veprave penale dhe të kryesve të tyre, pra edhe në shkatërrimin e kriminalitetit.

“Kriminalisti duhet t’i njohë metodat dhe mjetet teknike e taktike, sepse ndryshe ai as që nuk mund të jetë kriminalist. Në të kundërtën ai pothuaj do të ngjasonte me një penalist praktikist që i njeh dispozitat e përgjithshme të kodit penal, por nuk e njeh pjesën e tij të veçantë dhe e kundërta”.

Mirëpo, ekzistojnë mendime dhe besime se kriminalistika, sidomos taktika dhe metodika kriminalistike, nuk duhet të mësohen as në mënyrë sistematike dhe as në mënyrë teorike sepse njohuritë e këtyre disiplinave shkencore “*fitohen vetëm në praktikë*”. Kjo pikëpamje është e gabueshme dhe e papranueshme, sepse ekzistojnë një sërë arsyesh që e kundërshtojnë atë. Këto pikëpamje e hedhin poshtë edhe shumë autorë. Mund të përmenden një sërë arsyesh që nxjerrin në shesh nevojën për mësimin sistematik të taktikës dhe metodikës kriminalistike. Për shkak se metodika kriminalistike është pjesë e veçantë e taktikës kriminalistike. Për shkak se me këtë pikëpamje nuk pajtohen të gjithë kriminalistët, do të përmendim disa prej arsyeve:

1. *Hetuesi (prokurori, gjykatësi, kriminalisti) mund të njohë “apriori” rregullat e taktikës kriminalistike. Para së gjithash ai duhet t’i mësojë ato e pastaj t’i thellojë dhe eventualisht t’i përparojë gjatë përvojës së tij.*
2. *Mësimi nga përvojat vetjake është i ngadalshëm dhe si rregull, lidhet me një sërë lëshimesh dhe gabimesh të bëra.*
3. *Njohuritë dhe përvojat e kriminalistëve më të vjetër dhe më të aftë, duhet të bëhen pronë e përbashkët në mënyrë që të përdoren për shtimin e efikasitetit të luftës kundër kriminalitetit.*

4. *Shoqëria është jetësisht e interesuar për zbulimin e veprave penale, prandaj kjo nuk mund t'i lihet rastit ose aftësisë dhe gjeturisë së ndonjë hetuesi për të zbuluar veprat penale. Nuk mund të lejohet që efikasiteti i luftës kundër kriminalitetit të varet nga aftësitë ose paaftësitë e hetuesit, i cili beson se mund të arrijë njohuritë e nevojshme përvoja e tij në ndriçimin e veprave penale.*
5. *Pasqyrimi i veprave penale të zbuluara dhe kryesve të tyre të gjetur, sipas rregullit është i logjikshëm dhe i kuptueshëm. Por, në momentin që njoftohemi për ndonjë ngjarje kriminale ajo është shpesh e megjulluar dhe e pakuptueshme, ndërsa ndriçimi i saj varet pikërisht nga aftësitë e hetuesit. Shembujt e gabimeve për shkak të të cilave kanë dështuar disa hetime janë të shpeshta dhe lënë pasojë të rënda, prandaj nuk mund të kalohet lehtë çështja e aftësisë së kriminalistëve që kanë për detyrë të kryejnë procedurën penale.*
6. *Të mirat të cilat rrezikohen nga veprat penale (nderi, liria dhe jeta e individit apo siguria e shoqërisë) janë vlera kulmore, kështu që ato nuk mund të mbrohen pa njohuri të mëdha dhe përvoja të caktuara të kriminalistit.*

Arsyet që i përmendëm janë shumë bindëse. Madje edhe përvojat e deritashme në botë dëshmojnë se nuk ka dhe nuk mund të ketë luftë të suksesshme kundër kriminalitetit pa një mbështetje të fuqishme në rezultatet shkencore e teknike, pa shfrytëzimin sistematik dhe të organizuar të njohurive të disiplinave shkencore dhe pa punë të vazhdueshme në ngritjen e nivelit profesional të kriminalistëve që punojnë në këto punë shumë delikate.

Është e evidentë që kriminalistët dhe zyrtarët e organeve të drejtësisë që angazhohen në luftën kundër kriminalitetit nuk mund t'i kryejnë detyrat komplekse dhe me përgjegjësi të lartë të cilat iu janë besuar nëse nuk punojnë në mënyrë të vazhdueshme e sistematike në ngritjen e tyre profesionale dhe nëse nuk zgjerojnë dhe nuk thellojnë njohuritë e tyre. Puna në aftësimin profesional është proces i vazhdueshëm i cili nuk mbaron me përfundimin e një fakulteti, një shkolle apo një kursi disa mujorë. Por, duhet të vazhdojë gjatë gjithë viteve të punës. Kështu, nëse dëshirojmë të bëjmë përparim progresiv të zyrtarëve të autorizuar dhe të cilit do zyrtarë tjetër, përveç shkollimit të rregullt dhe punës individuale në ngritjen profesionale, në nivele të ndryshme duhet të zhvillohen gjithnjë e më shumë forma të ndryshme të organizuara të punës për ngritjen profesionale, siç janë: kurset disa mujore, seminarët, studimet postdiplomike, doktoratat, etj. ky është një parakusht i rëndësishëm i kryerjes me sukses të detyrave që u besohen nga shoqëria personave të autorizuar. (Petrović A; 1981; 5-18.)

5. MËNYRAT E NJOFTIMIT PËR KRYERJEN E VEPRËS PENALE

Njoftimi me kohë për kryerjen ose përgatitjen e veprës penale duhet të jetë një prej detyrave më të rëndësishme iorganizative e taktike të policisë. Do të ishte gabim i madh në qoftë se policia do të orientohej kryesisht në veprat penale dhe në ngjarjet, pasojhat e të cilave janë të dukshme. Në raste të tilla policisë do t'i bëheshin me të drejtë vërejtje se nuk është operative dhe dinamike, sepse në të shumtën e rasteve ajo do të njoftohej për kryerjen e veprave penale nga të dëmtuarit apo dëshmitarët, kurse më rralë do të njoftohej nëpërmjet punës së saj operative. Për këtë arsye, të gjitha policitë synojnë që të jenë operative e dinamike në punën dhe aktivitetet e tyre për sigurimin e informacioneve për kryerjen ose përgatitjen e veprave penale. Përvoja ka treguar se burim kryesor i informatave janë qytetarët që janë palë e dëmtuar nga veprat penale apo ata që paraqiten në ndonjë cilësi tjetër, por më së shpeshti qytetarët që janë dëshmitarë të ngjarjeve kriminale. Prandaj, në punën e saj të përditshme, policia duhet të synojë të fitojë besimin e qytetarëve, të cilët janë burimi më i shpeshtë i njoftimeve, si për veprat penale të kryera ashtu edhe për veprat penale që janë në përgatitje e sipër.

Më në fund, duhet të thuhet se njoftimet dhe informacionet që merren nga qytetarët dhe nga burimet tjera duhet të verifikohen në mënyrë të përshtatshme, derisa të vërtetohet saktësia e tyre.

Në këtë punim do të ndalemi në mënyrat e njoftimit të policisë për vrasjet. Policia informohet për to në këto mënyra: nëpërmjet njoftimeve mbi zhdukjen e personave, vetëparaqitjeve, thashethemeve publike, personave të besueshëm, njoftimeve anonime e me pseudonime, aktivitetit vetjak të policisë, njoftimit të qytetarëve dhe personave zyrtarë, fakteve indikative, zbulimit të trupave pa jetë e mbetjeve të tyre si dhe mediave publike.

5. 1. Paraqitjet për zhdukjen e personave

Pikë fillestare e aktivitetit të policisë, kur bëhet fjalë për zhdukjen e ndonjë personi, mund të jetë deklarata e ndonjërit prej familjarëve e të afërmve, ndonjë miku, qiradhënësi, eprori, etj. Zhdukja e ndonjë personi nuk do të thotë se ka ndodhur ndonjë vrasje, prandaj merren parasysh situata të ndryshme jetësore. Këto mund të jenë situata të lloj-llojshme, siç janë: arratisja e të miturve ose e të rriturve për motive të ndryshme, vetëvrasja që nuk është zbuluar ende, vdekja e papritur diku në ndonjë vend të vetmuar, ikja për shkak të ndonjë mospajtimi apo dështimi ose për shkak të ndonjë veprë penale, aventurizmi i të rinjve dhe adoleshentëve, humbja e të moshuarve për shkak të dobësimi apo humbjes së mbamendjes (amnezia), largimi i

të sëmureve psikikë nga vendbanimi i tyre, fshehja për shkak të ndonjë veprë penale⁵, etj.

Ne përmendëm vetëm disa prej rasteve që duhet të kihen parasysh me rastin e planifikimit të procedurës parapenale, në mënyrë që të eliminohen versionet e përmendura dhe versionet tjera, të cilat nuk kanë të bëjnë me vrasje. Kur të vërtetohet se në rastin e caktuar nuk qëndron asnjëra prej këtyre versioneve, mund të merret parasysh versioni për vrasje dhe të fillojë përpunimi përkatës kriminalistik. Në këtë rast janë të rëndësishme dy momente:

1. *kur (pas njoftimit për zhdukjen e personit) rrethanat dhe vlerësimi i rrezikut të zhdukjes tregojnë se mund të bëhet fjalë për vrasje; dhe*
2. *kur të gjendet trupi pa jetë ose mbetje të tij, në bazë të të cilave mund të përcaktohet identiteti.*

Me rastin e marrjes së njoftimit, policia siguron të dhënat themelore: *kush e ka bërë njoftimin për zhdukjen e personit, të dhënat identifikuese të personit të zhdukur, përshkrimi dhe fotografia, koha dhe vendi ku është parë për herë të fundit si dhe rrethanat në të cilat është parë, gjendja fizike dhe psikike e personit të zhdukur, vendet eventuale ku mund të ketë shkuar personi i zhdukur (familja, miqtë, objektet hoteliere, etj.), verifikimi se a është larguar më parë, gjendja familjare, arsyet dhe motivet eventuale të largimit, etj.*

Me qëllim të gjetjes së personit të zhdukur, policia ndërmerr një sërë masash, në mënyrë që ta gjejë. Në këto masa bëjnë pjesë masa të ndryshme, duke filluar nga kërkimet nëpër institucione shëndetësore e institucione ndëshkuese-korrektuese e deri te shpallja e njoftimit për zhdukje në mediat elektronike dhe mjeteve tjera të komunikimit (të cilat sot shfrytëzohen ende pamjaftueshëm). Pas marrjes së informacioneve fillestare, bëhet vlerësimi i rrethanave të zhdukjes së personit, vlerësimi se a bëhet fjalë për zhdukje të rrezikshme apo jo, vlerësimi se a është personi i zhdukur i përgatitur për jetë jashtë shtëpisë, vlerësimi se a ekziston mundësia që ai të jetë viktimë e ndonjë veprë penale (rrëmbim, delikt seksual, etj.) etj.

Kujdes i veçantë duhet t'i kushtohet personit të zhdukur nëse ai është i mitur, sepse të miturit mund të shërbejnë si mjet për kryerjen e veprave penale

---

⁵ Një drejtor ishte zhdukur në Beograd, për shkak se ndaj tij ishte ngritur aktakuzë për shkak të kriminalitetit ekonomik dhe ishte caktuar data e shqyrtimit kryesor para gjykatës. Para se të largohej ai ishte marrë vesh me bashkëshorten e tij që të largohej papritur. Në njërin breg të lumit Sava ai i kishte lënë rrobat që i kishte të veshura, dokumentet personale dhe orën e tij të dorës. Ai e kishte kaluar me not lumion dhe kishte dalë në bregun tjetër të lumit, ku bashkëshortja e tij ia kishte dërguar një palë rroba të tjera, të cilat i kishte veshur dhe ishte larguar në drejtim të panjohur. Sipas marrëveshjes paraprake, bashkëshortja e kishte njoftuar policinë për zhdukjen e bashkëshortit. Nuk kishte kaluar shumë kohë dhe lumi e kishte nxjerrë një trup pa jetë të një mashkulli të mbytur. Bashkëshortja e drejtorit kishte deklaruar se trupi pa jetë i të mbyturit ishte trupi i bashkëshortit të saj. Gjithçka ishte konstatuar kështu në proceset e policisë, ndërsa procedura penale ishte ndërprerë. Pas shumë vitesh, gjatë përpunimit të një rasti tjetër, një kriminalist që po merrej me keqpërdorimet e drejtorit "të mbytur", e kishte takuar papritur në Shkup "të mbyturin" në Savë, i cili ishte në shoqëri me një partner të tij afarist.

ose mund të jenë objekt i prirjeve të ndryshme seksuale, për shkak të zhvillimit të pamjaftueshëm shpirtëror dhe sugjestivitetit të tyre.

Një prej problemeve që shfaqet në situata të tilla e të ngjashme është edhe fakti se familja e njofton vonë zhdukjen e personit, për shkak se pret deri në momentin e fundit që ai të kthehet në shtëpi. Kështu, policia humb kohë shumë të çmueshme për veprim efikas me qëllim të gjetjes së personit të zhdukur.

Çdo situatë që shpie deri te suksesi si edhe faktet që kanë të bëjnë me personin e zhdukur para zhdukjes së tij duhet të shfrytëzohen maksimalisht dhe më shumë kujdes. Është më mirë që në këtë fazë të kërkimit të jepet maksimumi, duke angazhuar gjithë potencialin njerëzor e material të policisë e të bashkësisë shoqërore, se sa kjo të bëhet me vonesë.

Ndryshon shumë çështja kur bëhet fjalë për gjetje të trupit të pajetë të personit të paidentifikuar, sepse ndodh që trupi pa jetë të gjendet në hapësirën e ndonjë drejtorie tjetër të policisë, të ndonjë kantoni apo shteti tjetër. Kjo do të thotë se trupi pa jetë është i personit të zhdukur në një hapësirë tjetër, prandaj është shumë i rëndësishëm shfrytëzimi i evidencës kriminalistiko-operative të personave të zhdukur dhe evidencës së trupave pa jetë të personave të paidentifikuar.

Në çdo situatë, kriminalisti duhet të jetë këmbëngulës në përcaktimin e identitetit të trupit të pajetë të personit të panjohur, sepse me përcaktimin e identitetit zgjidhen shumë të panjohura. Metodika e zbulimit, sqarimit dhe dëshmimit të vrasjeve (në qoftë se bëhet fjalë për vdekje të dhunshme) niset pikërisht nga identifikimi i trupit pa jetë.

5. 2. Vetëparaqitja

Janë të rralla rastet e vetëparaqitjes, por ndonjëherë ndodh që persona të caktuar të paraqesin vetë kryerjen ose pjesëmarrjen e tyre në kryerjen e veprës penale. Vetëparaqitja është e mundur në këto situata: **e para**, kur vetëparaqitja është *e vërtetë*; **e dyta**, kur vetëparaqitja është *e vërtetë e pasigurt* (vetëparaqitësi është në lajthitje) dhe **e treta**, kur vetëparaqitja është *e rrejshme* (e pavërtetë objektive dhe subjektive).

Vetëparaqitjet e vërteta zakonisht bëhen nga persona që e kryejnë veprën penale në afekt ose pa dashje, derisa ata gjenden ende nën ndikimin psikik të veprës penale. Vetëparaqitjen e vërtetë mund ta bëjë edhe kryesi i veprës penale që mendon se do të zbulohet, në mënyrë që t'i lehtësohet pozita në procedurën penale, por këtë mund ta bëjë edhe kryesi i veprës penale që dëshiron të fshehë ndonjë vepër më të rëndë, ndonjë bashkëpjesëmarrës ose ndonjë organizatë të cilës i përket. Vetëparaqitje, si për vepra që nuk janë kryer ashtu edhe për vepra që janë kryer nga dikush tjetër, bëjnë si personat e shëndoshë psikikisht ashtu edhe personat e sëmurë psikikisht.

Vetëparaqitja e rrejtshme mund të jetë poteza taktikë që bëhet me qëllim që gjithë procedura të orientohet në drejtim të gabuar. Në këso rastesh duhet të verifikohen me kujdes besueshmëria e të gjitha deklaratave dhe dëshmime të grumbulluara. Ndonjëherë është e nevojshme që personit që bën vetëparaqitje të rrejtshme t'i merret e ashtuquajtura „dëshmi e agimit“, t'i thuhet të bëjë rekonstruktionin e ngjarjes, t'i thuhet të bëjë skica (kroki) të vendit të ngjarjes, të mënyrës së kryerjes së veprës, të pozitës së tij dhe të pozitës së viktimës, etj. Përmbajtja e vetëparaqitjes gjithnjë duhet të krahasohet me konstatimin e përcaktuar objektiv e subjektiv.

Personat e shëndoshë psikikisht bëjnë vetëparaqitje të rrejtshme për srsuye të ndryshme, si p.sh., që të fshehin ndonjë vepër më të rëndë penale. Ndonjëherë, paraqitja e rrejtshme e vendit të kryerjes së veprës (*corpora delicti*) bëhet nga shpresa se vetëparaqitësit se gjatë udhëtimit deri në vendin e imagjinuar do të ketë mundësi të arratiset.

Paraqitja e rrejtshme mund të bëhet edhe nga qëllime fisnike, siç janë: mbrojtja e fëmijëve, prindërve, bashkëshortit, të dashurit, etj. Por, kjo mund të bëhet edhe për motive ekonomike, ashtu që kryesi i vërtetë (më i ri e më i fuqishëm apo ekspert) të jetë i lirë dhe të vazhdojë të punojë. Vetëparaqitja e rrejtshme mund të bëhet edhe për shkak të turpit, si edhe për shkak të problemeve psikologjike.

Nëse ndodh ndonjë vepër sensacionale e psikopatit nga dëshira për publicitet dhe sensacion, kjo vepër vetëparaqitet. Po ashtu, vetëparaqiten edhe personat histerikë. Gënjeshtarët patologjikë (mitomanët, pseudologia phantastica) kanë imagjinatë të gjallë dhe të bujtshme dhe krijimet e tyre paraqiten si realitet. Gënjeshtari (konfabulatori) shpesh di të gënjejë, duke besuar se gënjeshtria e tij është e vërtetë.

Vetëparaqitjet e rrejtshme shfaqen edhe në gjendje të delirit të etheve, në gjendje të dehur, të helmimet me dioksid karboni, etj. Si rregull, vetëparaqitjet e rrejtshme zbulohen ashtu që paraqitja nuk përputhet me faktet (dëshmitë) tjera të vërtetuara gjatë procedurës.

Vetëparaqitja e personave me sëmundje shpirtërore është dukuri mjaft e shpeshtë. Kjo është pothuaj dukuri tipike të disa lloje sëmundjesh shpirtërore. P. sh. Melankolikët, skizofrenët, oligofrenët, paranoikët, epileptikët, të sëmurët nga depresioni, paralitkët progresiv dhe alkoolistët janë të prirur për vetëparaqitje.

5.3. Thashethemet publike

Në shkencën kriminalistike kjo formë e njoftimit të veprës penale quhet përhapje e lajmit (fama est) për ndonjë vepër penale ose për persona të caktuar si kryerës të asaj vepre, ndërsa nuk dihet se a është njoftimi i saktë dhe cili është burimi i tij. Gjatë përhapjes lajmi ndryshon gjithnjë e më shumë

(transformohet), kështu që me kohë ai ndryshon më shumë apo më pak ose edhe plotësisht. Thënë ndryshe, njoftimi arrin i deformuar deri te policia.

Por, pavarësisht nga vërtetësia ose jovërtetësia e lajmit që përhapet me thashetheme publike organet represive, para së gjithash policia, janë të obliguara të ndërmarrin masat përkatëse në drejtim të gjetjes së burimit të thashethemeve dhe në drejtim të verifikimit të përmbajtjes së lajmit që qarkullon. Ky lajm është sinjal se ata duhet të reagojnë. Si rregull, burimi i thashethemeve është mjaft vështirë të gjendet.

Shpesh bëhet fjalë për të ashtuquajturit “dëshmitarë anonim”. Këta janë personat përgjegjës për thashethemet që qarkullojnë mbi ndonjë ngjarje apo vepër penale, për të cilën nuk dihet. Një kriminalist autoritativ në kohën e tij kishte deklaruar se thashethemet janë *si një gurë i hedhur në ujërat e qeta*. Guri zhytet dhe atë është vështirë ta gjejmë, kurse rrathët koncentrik të valëve zgjerohen nga vendi ku ka rënë guri. Në rastin e thashethemeve publike, organet e represionit reagojnë sipas thënies popullore “*ku ka tym ka edhe zjarr*”.

5. 4. Personat e besueshëm

Kur bëhet fjalë për trupat represive, sidomos për policinë, burim i shpeshtë i njohurive për ekzistimin e veprave penale dhe të kryesve të tyre janë personat e besueshëm, besnikët, informatorët. Në kuptimin e gjerë të fjalës, informatori është kategori kriminalistike taktike e personave të cilët policia i shfrytëzon përkohësisht ose vazhdimisht, por gjithmonë në mënyrë sekrete, për marrjen e informacioneve që janë të rëndësishme për kriminalistët. Këto informacione kanë të bëjnë me vepra penale që planifikohen ose kryhen, për autorë të tyre, për bashkëpjesëmarrës, etj.

Ky institut taktik kriminalistik është i lidhur me të gjitha llojet e observimeve speciale të policisë, siç janë mbikëqyrja sekrete, vendosja e grackës, etj. Si rregull, nocioni përmbledhës i informatorëve përfshin: *informantët*⁶, *besnikët*, *vigjilentët*⁷, *provokatorët*, *hetuesit e fshehtë (zbuluesit)*⁸, *agjentët sekretë*, etj. Informatorët mund të jenë qytetarë të dënuar me parë ose të padënuar ndonjëherë.

⁶ Me emra fyes informatorët quhet spiunë të policisë, denoncues, gishtregues, etj.

⁷ Personat kontaktues të policisë që i përkasin zonës kriminale ose së paku zonës së “përhimtë”. Ata janë sikur ilaçi në mjekësi. Janë problematikë, por pa ndihmën e tyre policia nuk mund të depërtojë në një ambiente kriminale. Këtu bëhet fjalë për një formë të veçantë të informatorëve. Edhe sipas vigjilentëve, si edhe ndaj të gjithë informatorëve të tjerë, duhet të kihet parasysh parimi taktik kriminalistik i dyshimit ose skepsës. Kontrolli më i mirë i vigjilentëve është angazhimi paralel i më shumë prej tyre

⁸ Zbuluesit janë institut strategjik kriminalistik pa të cilët nuk mund të bëhet zbulimi i formave komplekse të kriminalitetit të organizuar, sidomos atij ndërkombëtar. Zbuluesit janë zyrtarë të policisë të zgjedhur, të arsimuar dhe të pajisur mirë të cilëve iu ngarkohen detyra konkrete, me qëllim të parandalimit dhe luftimit të veprave të rënda penale që nuk mund të zbulohen pa inkuadrinim e hetuesve të fshehtë në ambientet kriminale. Ata punojnë në

Në kuptimin e ngushtë, informator është çdo person që është i gatshëm të bashkëpunojë në mënyrë të fshehtë me policinë ose me trupa të tjera represive që janë të angazhuara në zbulimin, sqarimin dhe parandalimin e veprave penale.

5.5. Paraqitjet anonime dhe me pseudonime

Paraqitje anonime janë paraqitje pa shenja të paraqitësit (pa nënshkrim, të dhëna personale, etj). *Paraqitjet me pseudonime* janë ato paraqitje që kanë të dhëna ose nënshkrim të rrejshëm të paraqitësit. Këto paraqitje mund të jenë të shkruara me dorë ose me makinë, kompjuter, në disketa, etj. Mund të ndodh që ato të paraqiten edhe në mënyrë gojore, me telefon.

Paraqitjet anonime, sikur edhe ato me pseudonime, janë të rëndësishme për shkak të përmbajtjes së tyre dhe jo për shkak se nuk akne autorësi. Përmbajtja e këtyre paraqitjeve mund të jetë e vërtetë, pjesërisht e vërtetë ose e rrejshme. Edhe paraqitjet anonime (denoncimet), sikurse edhe paraqitjet me pseudonime, duhet menjëherë të verifikohen, për shkak të përmbajtjes së tyre. Nëse konstatohet se të thënat janë të sakta ose pjesërisht të sakta bëhet gjurmimi i paraqitësit.

Këto paraqitje janë dukuri psikologjike e ndonjëherë edhe psikopatologjike. Motivet e paraqitësve mund të jenë të ndryshme, si p.sh. mbrojtja e miqve, etj. Por, të tilla mund të jenë edhe paraqitjet e vonimeve seksuale, për shkak të problemeve shoqërore që mund të kenë paraqitësit. Ndonjëherë deliktet seksuale mund të jenë edhe të rrejshme. Gratë hysterike shpesh bëjnë paraqitje të rrejshme anonime, sidomos në fazat kur kanë probleme funksionale seksuale (menstruacionet, shtatzënia, lehonia, laktacioni, klimaksi). Nëse nëpërmjet paraqitjeve anonime ose pseudonimeve bëhet vetëfajësimi i kryesit të vërtetë (të panjohur), kriminalistët konsiderojnë se bëhet fjalë për kompromis midis fshehjes (ikjes), instiktit të vetëmbrojtjes, dhe tendencës për pranim.

Motivet e anonimitetit ose pseudonimitetit janë të rëndësishme për kriminalistët sepse ato janë udhëtrues për gjetjen e autorëve. Fajësimet e rrejshme mund të jenë vepra penale të caktuara, për shkak se u shkaktojnë njerëzve ndjenja të pakëndshme. Për më tepër personat e paraqitur mund të jenë të panjohur për paraqitësin. Ndonjëherë mund të bëhet fjalë edhe për “psikozë” ose “infeksion” të paraqitjeve anonime, sidomos në kohë lufte ose në kohë krizash politike apo ekonomike.

Qëllim i paraqitjes anonime ose me pseudonime mund të jetë edhe vështirësimi ose zhagitja e një procesi që vazhdon.

Zbulimi i autorëve të këtyre paraqitjeve është i vështirë veçanërisht kur bëhet fjalë për paraqitje anonime ose me pseudonim që bëhen nëpërmjet shkronjave dhe numrave të prerë nga gazetatat ose që janë shkruar nga ndonjë person

gjysmanalfabet. Po ashtu, është i vështirë edhe zbulimi i paraqitjeve, autorët e të cilave nuk i përkasin rrethit jetësor të personit të paraqitur.

5.6. Aktiviteti vetjak i policisë

Gjatë kryerjes së punëve të saj të rregullta policia ka detyra shumë të rëndësishme dhe të shumëllojshme, si për parandalimin ashtu edhe për represionin ndaj veprave penale, sepse me ndihmën e masave represive dhe preventive, policia merr vesh për vepra penale të kryera ose të planifikuara.

Kur bëhet fjalë për masa preventive kihen parasysh të gjitha llojet e njoftimeve për dukuri të rrezikshme shoqërore, për shkaqe dhe pasoja të këtyre dukurive, etj. Këtu bëjnë pjesë edhe masat e mbikëqyrjes ose vëzhgimit të lëvizjes dhe veprimit të personave me histori kriminale dhe personave me sjellje asociale, pastaj veprimtaria e përditshme patrulluese, prita, racia, etj. Disa prej këtyre aktiviteteve të policisë, përveç karakterit preventiv mund të kenë edhe karakter represiv, kështu që mund të quhen edhe masa preventive-represive.

Në rastet kur policia, gjatë kryerjes së detyrave të saj, vëren se është kryer ndonjë vepër penale, ajo e njofton sa më shpejtë qendrën operative, e cila do të koordinojë aktivitetet e sektorëve të tjerë të policisë dhe të vetvetes.

5.7. Paraqitjet e qytetarëve dhe personave juridik

Kodi procedurës penale të Kosovës (neni 199 al.1) parashikon që paraqitja t'i dorëzohet prokurorit publik kompetent në formë të shkruar, nëpërmjet mjeteve teknike të komunikimit ose gojarisht. Sipas dispozitës të alinesë 2 të këtij neni, "Nëse vepra penale paraqitet gojarisht, paraqitësit i tërhiqet vërejtja për pasojat e bërjes së rrejshme të paraqitjes penale. Paraqitja gojore futet në procesverbal, ndërsa kur ajo bëhet nëpërmjet telefonit ose mjeteve tjera teknike të komunikimit hartohet shkresë zyrtare".

Sipas dispozitës së alinesë 3 të nenin të përmendur, nëse paraqitja i dorëzohet gjykatës, policisë ose prokurorit publik kompetent, ajo pranohet dhe menjëherë i përcillet prokurorit publik kompetent.

Paraqitje penale konsiderohet njoftimi se është kryer apo është tentuar të kryhet ndonjë vepër penale që ndiqet sipas detyrës zyrtare dhe eventualisht njoftimi për kryesin e kësaj vepre. Në ligj nuk ekziston definicioni për kallëzimin penal, por vetëm rregullohet procedura e përgatitjes dhe dorëzimit të tij, si dhe veprimi i trupave kompetente në bazë të tij.

Kallëzimi penal, parimisht është i liruar nga forma procesore. Ai mund të bëhet në mënyrë gojore, me shkrim, me telefon, me telegraf, me teleprinter, me email ose nëpërmjet mjeteve tjera të telekomunikimit, por edhe nëpërmjet

regjistrimeve teknike (kasetave, disketave, CD-ve, etj.). Nëse paraqitësi kërkon që kallëzimi të ketë karakter sekret, kjo duhet të respektohet kur është e mundur në bazë të parimit të diskrecionit.

Kallëzim mund të bëjnë fëmijët e mitur dhe personat e rritur. Kur bëhet fjalë për kallëzim të fëmijëve dhe të të miturve, rregullat e kriminalistikës kërkojnë që të kontaktohet me fëmijët ose kundërshtarët e tyre, përveç në rastet ku përmbajtja e veprimit kriminal nuk ka të bëjë me ta.

Nëse paraqitja merret gojarisht ose me telefon, ajo duhet të pranohet, të protokollohet dhe të verifikohet në pajtim me pyetjet e arta. Paraqitësi duhet të pyetet për personalitetin e kryesit, sepse organi procedural duhet të krijojë bazën faktike për vlerësimin e gjithanshëm të të dyshuarit (të dhënat jetësore, dënimet eventuale të mëparshme, autoritetin, karakterin, motivet eventuale dhe qëllimet e kryerjes së veprës penale ose edhe të mosekzistimit të veprës penale). Me grumbullimin e sa më shumë të dhënave mbi kriminogjenezën duhet të grumbullohen edhe të dhëna të hollësishme mbi viktimogjenezën. Është e nevojshme të përcaktohen edhe motivet e paraqitjes së veprës penale, sepse ato bëjnë pjesë në bazën faktike për verifikimin e vartësisë së përmbajtjes së paraqitjes dhe për planifikimin e procedurës.

Sa herë që është e mundur, me paraqitësin duhet të dilet në vendin e ngjarjes dhe të verifikohet me kujdes se a përputhen të thënat në paraqitje në gjendjen e hasur në vendin e ngjarjes dhe se a ekzistojnë kundërthënie midis paraqitjes së mëparshme të paraqitësit dhe paraqitjes së dhënë në vendin e ngjarjes. Paraqitja e bërë në vendin e ngjarjes është e besueshme dhe, si rregull ajo do të duhej të ishte e besueshme.

Në nenin 197, al.1 të KPP të Kosovës është parashikuar që “Të gjitha organet publike janë të obliguara t’i paraqesin veprat penale që ndiqen sipas detyrës zyrtare për të cilat janë informuar ose për të cilat kanë marrë vesh në ndonjë mënyrë apo në ndonjë tjetër”. Ndërkaq në al. 2 të të njëjtit nen është parashikuar që “Me rastin e paraqitjes së kallëzimit penal, organet publike të alinesë 1 të këtij neni paraqesin dëshmitë që i kanë të njohura dhe ndërmarrin hapa për ruajtjen e gjurmëve të veprës penale, mjeteve ndaj të cilave është kryer vepra penale ose me të cilat është kryer vepra penale, si edhe dëshmime tjera”. Në nenin 199 al. 2 parashikohet që “Nëse vepra penale paraqitet gojarisht, paraqitësit të saj i tërhiqet vërejtja për pasojat e paraqitjes së kallëzimit të rrejshëm penal. Paraqitja gojore futet në procesverbal, ndërsa kur paraqitja bëhet me telefon ose nëpërmjet mjeteve tjera teknike të komunikimit, hartohet shkresa zyrtare”.

Shtrohet problemi kur paraqitja r ndonjë vepre të rëndë penale i bëhet subjektit juridik dhe jo personave zyrtarë të autorizuar. Kjo bëhet problem si për shkak të mungesës së përgatitjes profesionale të personelit që e pranon paraqitjen, ashtu edhe për shkak të mungesës së pajisjeve adekuate teknike të këtyre subjekteve. Kështu, është e mundur që të krijohet situatë kur subjekti juridik shtron pyetjen “*çka të bëjë nëse me telefon kërcënohem me bombë?*”. Kjo çështje e cila në shikim të parë duket e thjeshtë, është shumë komplekse në realitet, jo

vetëm për shkak të përmbajtjes, por edhe për shkak të vet procedurës “si të veprohet në këtë situatë?”.

5. 8. Faktet indikative

Një prej formave për inicimin e procedurës parapenale është zbulimi i fakteve të caktuara indikative, të cilat tregojnë ekzistimin e veprës penale – vrasjes. Kështu, p.sh. në ndonjë vend gjendet ndonjë njollë gjaku, ndonjë pjesë e përgjakur e veshmbathjes apo, natën, dëgjohet ndonjë bërtitmë, thirrje për ndihmë, etj.

Praktika kriminalistike tregon se ka raste të shumta që vrasësit i kanë mbajtur me ditë e me javë në banesat e tyre trupat pa jetë të viktimave, kështu që kundërmimi i tyre i ka shtyrë fqinjët ose kalimtarët e rastit të njoftojnë policinë, kështu që ka filluar zbulimi i krimeve të kryera.

5. 9. Zbulimi i trupit pa jetë ose i mbetjeve të tij

Një mënyrë e shpeshtë e zbulimit të vrasjeve është *zbulimi i trupit pa jetë ose i mbetjeve*, gjë që ka çuar në fillimin e procedurës parapenale.

Do të përmendim disa prej situatave që tregojnë se ku mund të zbulohen trupa pa jetë apo mbetje të tyre:

1. ***Trupa pa jetë ose mbetje të tyre janë gjetur në shtëpitë e personave të vrarë*** ose në ndonjë vend tjetër ku viktimat ka shkuar rastësisht, është ftuar ose i është përgatitur ndonjë kurth, prandaj kryesi i vrasjes përpaket të pamundësojë përcaktimin e identitetit.
2. ***Trupa pa jetë ose mbetje të tyre janë gjetur në banesat e viktimave***, zakonisht, në situata kur nuk shtrohet çështja e identitetit, por duhet të orientohemi në çështjen se a bëhet fjalë për vrasje apo për ndonjë shkak tjetër të vdekjes.
3. ***Trupa pa jetë ose mbetje të tyre janë gjetur në shtëpitë që nuk kanë qenë të viktimave*** por në të cilat as nuk janë kryer vrasjet, por aty janë dërguar pas kryerjes së vrasjes. Kjo situatë mund të komplikojë hetimet për zbulimin e kryesit, sepse nuk dihet vendi i kryerjes së krimit dhe, shpesh, shfaqet edhe problemi i identitetit të viktimës. Praktika kriminalistike ka treguar se gjithnjë derisa nuk zbulohet vendi i kryerjes së vrasjes dhe identiteti i viktimës, procesi i hetimeve zhvillohet si nëpër terr.

Trupa pa jetë ose mbetje të tyre janë gjetur edhe në arkivole, në valixhe, etj. Këto situata tregojnë se kryesi i vrasjes ka pasur për qëllim ta fshehë vrasjen, duke e përgatitur trupin pa jetë, si të tërë ose të copëtuar, ta hedhë në blloqet e betonit në ndërtim, në objekte të braktisura, në deponi të mbeturinave, etj. Kështu, kryesi i vrasjes përpiqet të pamundësojë përcaktimin e lidhjes midis tij dhe vrasjes së kryer. Përvoja e vjetër kriminalistikë ta çuar në krijimin e një rregulli të rëndësishëm: nga fakti se kryesi i veprës penale përpiqet të pamundësojë identifikimin e viktimës duke humbur të gjitha gjurmët që mund të shërbejnë si bazë për identifikim, duhet të nxirret përfundimi i çmuar se midis kryesit të vrasjes dhe viktimës ka ekzistuar ndonjë lidhje dhe se me zbulimin e kësaj lidhjeje mund të gjendet kryesi i vrasjes. Kjo nuk do të thotë se është gjithmonë kështu, por kjo është një indikacion i çmueshëm orientues e eliminues.

Në situata kur nuk haset në trup të pajetë, por në disa pjesë të trupit të pajetë prej të cilit nuk mund të bëhet trupi i tërë, identifikimi i viktimës është më i vështirë. Dikur kjo ka qenë shumë e vështirë, por sot ekziston mundësia e identifikimit nëpërmjet analizës së ADN-së. Identifikimi është më i lehtë nëse policia e ka mostrën e pjesëve të trupit të pajetë dhe atë të personit që kërkohet. Për të vazhduar përpunimin e suksesshëm kriminalistik, detyrë kryesore e kriminalistit është identifikimi i trupit të pajetë.

Një prej çështjeve kryesore që shtrohen si para kriminalistit ashtu edhe para vrasësit është ajo se *a mund të lirohet vrasësit nga trupi i pajetë i viktimës*. Për vrasësin shtrohet problemi si ta fshehë përgjithmonë trupin pa jetë. Do të përmendim disa prej përpjekjeve që trupi i pajetë të asgjësohet ose të fshihet përgjithmonë. Disa prej përpjekjeve të tilla janë: *hedhja e trupit të pajetë në ujë, copëtimi, kallja, përdorimi i materive kimike në trupin e pajetë, hedhja e trupit të pajetë kafshëve, p.sh. derrave, etj.*

5. 10. Mediat masive

Këto janë mjetet e komunikimit me publikun, të cilat janë mjete të thjeshta dhe të shpejta të komunikimit. Personat me histori kriminale, sidomos të kriminalitetit të organizuar, jo rrallë i shfrytëzojnë mediat masive për dërgimin e mesazheve të koduara, në forma të ndryshme të reklamave, ofertave, shpalljeve, artikujve të ndryshëm, etj. Policinë bashkëkohore, sikur edhe shërbimet informative, kanë njësi ose sektorë të veçantë për përcjelljen e mediave masive. Ndonjëherë, porositë e kriminelëve janë ta koduara, kështu që është e nevojshme të bëhet dekodimi i tyre. Në ditët e sotme mediat masive, sidomos interneti, shfrytëzohen gjithnjë e më shumë për zbulimin e personave të zhdukur, trafikut të qenieve njerëzore, prostitucionit, pedofilisë, etj.

6. KRIMINALITETI I PËRGJITHSHËM (KLASIK)

Kriminaliteti i përgjithshëm quhet edhe kriminalitet klasik ose kriminalitet i zakonshëm. Ky emërtim është shfaqur së pari në statistikën gjyqësore e pastaj është pranuar edhe nga policia. Sot dominon termi kriminalitet i përgjithshëm gjegjësisht kriminaliteti klasik.

Ekzistojnë pikëpamje lidhur me interpretimin e nocionit të kriminalitetit të përgjithshëm gjegjësisht kriminalitetit klasik. Në praktikën e statistikës së drejtësisë nocioni kriminalitet i përgjithshëm përfshin të gjitha veprat penale, përveç veprave penale nga fusha e kriminalitetit ekonomik. Statistika e ka marrë karakterin e tipareve të objektit të sulmuar si kriter themelor për ndarjen e kriminalitetit në ekonomik e të përgjithshëm. Karakteristika të këtij kriminaliteti janë:

- a) *Veprat e kryera më së shpeshti janë të dukshme dhe, si rregull, janë të njohura menjëherë pas kryerjes. Ato, kryesisht, paraqiten prej palëve të dëmtuara (personave fizikë apo juridikë);*
- b) *Kryesit e veprave penale, së paku te ne, në masë të madhe, janë të njohur që në momentin e kryerjes së veprës penale. Për këtë sferë të kriminalitetit është karakteristik edhe bashkimi i kriminelëve dhe profesionalizmi i kryerjes së disa delikteve, lloj-llojshmëria e formave manifestative, ndryshimi dhe përshtatja e mënyrave të kryerjes, aftësimi i vazhdueshëm për mënyra të ndryshme të kryerjes së veprave penale, makabriteti gjatë kryerjes së delikteve më të rënda, përhapja e disa delikteve (pasurore, etj.). Për këto delikte, sidomos për ato më të rëndat dhe më të përhapurat dhe më makabre është karakteristik edhe shqetësimi i qytetarëve. Ndriçimi gjegjësisht mosndriçimi i këtyre delikteve (vrasjeve, plaçkitjeve, dhunimeve, vjedhjeve të rënda, etj.) është masë për vlerësimin e qytetarëve të personave zyrtarë të autorizuar dhe të shërbimeve përkatëse.*

Shprehja “kriminalitet klasik” ka të bëjë më shumë me grupimin e këtyre veprave penale sipas objekteve të mbrojtjes. Kjo nuk do të thotë assesi se këto forma nuk manifestohen edhe në forma të tjera dhe me vepra të reja penale (p.sh. rrëmbimi i aeroplanëve, ndotja e ambientit të njeriut, etj.).

Por, nga pozicioni i operativës, mendojmë se me nocionin kriminalitet i përgjithshëm duhet të nënkuptohen këto vepra penale:

- veprat penale kundër jetës dhe trupit,
- veprat penale kundër lirisë dhe të drejtave të njeriut,
- veprat penale kundër të drejtave të të drejtës për punë,
- veprat penale kundër nderit dhe dinjitetit,
- veprat penale kundër integritetit seksual
- veprat penale kundër bashkëshortësisë dhe familjes,
- veprat penale kundër shëndetit publik,

- veprat penale kundër pasurisë,
- veprat penale kundër mjedisit, florës e faunës e objekteve kulturore,
- veprat penale kundër sigurisë së njerëzve dhe pasurisë,
- veprat penale kundër sigurisë në komunikacionin publik,
- veprat penale kundër funksionimit të organeve të drejtësisë,
- veprat penale kundër rendit publik dhe sistemit juridik.

Në shqyrtimin e më tejme do të ndalemi vetëm në metodikën e ndriçimit të veprave penale më të rënda, më të rrezikshme për shoqërinë dhe më të përhapura të fushës së kriminalitetit të përgjithshëm.

6. 1. Deliktet e gjakut (veprat penale kundër jetës dhe trupit)

Kontrolli operativ në raport me veprat më të rënda penale kundër jetës dhe trupit (të gjitha llojeve të vrasjeve) ka të bëjë me kontrollin dhe mbikëqyrjen e personave që janë konsideruar që më parë potencialisht të rrezikshëm dhe dallimin e vrasjeve të natyrshme prej vrasjeve të dhunshme. Kjo arrihet, ndër të tjera, edhe nëpërmjet një bashkëpunimi me institucionet shëndetësore.

Është e rëndësishme që të theksohet se “vdekja e natyrshme”, ajo që quhet “vetëvrasje” apo zhdukja e personit nuk do të thotë se ato nuk konsiderohen si raste të dyshimta. Sapo të veçohen këto raste, ato bëhen objekt i përpunimit kriminalistik dhe, eventualisht, edhe i hetimit formal. Në të vërtetë, çdo vdekje jo e natyrshme i nënshtrohet përpunimit kriminalistik, i cili nënkupton edhe veprime të caktuara hetimore (shikimi, ekspertiza, etj.), të cilat ndërmerren me qëllim të përcaktimit të shkakut të vërtetë të vdekjes.

Hetimi i vrasjeve bën pjesë në përpunimin kriminalistik dhe jo në kontrollin operativ. Por, me që midis këtyre dy drejtimeve të veprimtarisë operative nuk ekzistojnë kufij të vrazhdë, njohuritë të cilat arrihet nëpërmjet *kontrollit operativ*⁹ mund të jenë shumë të rëndësishme për zbulimin dhe

⁹ Kontrolli kriminalistik i policisë është i përhershëm e i pandërprerë, depërtimi përmbajtësor dhe mbikëqyrja e të ashtuquajturave mjedise dhe kriminale apo potencialisht kriminale si edhe të personave të cilët janë të njohur si kriminelë apo kriminelë potencial. Me fjalë të tjera, kontrolli kriminalistik është veprimtari i policisë në fokus të së cilës është kriminaliteti si dukuri. Atë e zbatojnë të gjithë personat e autorizuar zyrtarë me shkallë të caktuar të përgatitjes profesionale, në mënyra e pajisje të ndryshme, nëpërmjet ndarjes së qartë të detyrave. Bazë për ndërmarrjen e kontrollit kriminalistik është ekzistimi i të ashtuquajturit dyshim i përgjithshëm, i cili ka të bëjë me mjedise e vende të caktuara ku mund të ndodhin ngjarje penale dhe me persona të caktuar që do të mund të kryenin vepra penale. Te dyshimi i përgjithshëm (ndonëse mund të ekzistojnë edhe baza për dyshime dhe dyshime të bazuara) kemi të bëjmë me indicie të përgjithshme, të cilat flasin vetëm për mundësinë dhe jo edhe për besueshmërinë e caktuar. Me kohë, gjatë kontrollit kriminalistik, ky dyshim i përgjithshëm mund të ngritet në bazë për dyshim dhe në dyshim të bazuar mbi përgatitjen e një vepre penale, mbi një ngjarje kriminale ose mbi ndonjë kryes të veprës penale. Në këtë rast, kjo veprimtari operativo-taktike avancohet në një fazë më të lartë të përpunimit kriminalistik. “Dyshimi i përgjithshëm”, në kuptimin e indiceve karakteristike për kontrollin kriminalistik bazohet në

ndriçimin e vrasjeve të rënda, siç janë vrasjet makabre dhe vrasjet me paramendim, vrasjet për përfitime materiale, vrasjet me qëllim të fshehjes së veprës penale, vrasjet për hakmarrje dhe vrasjet tjera për motive të ulëta, etj.¹⁰

Lëndimet e rënda trupore, si formë mjaft e përhapur e delikteve të gjakut, nuk kanë ndonjë interes të veçantë për kontrollin operativ. Nga këto vepra duhet ti nënshtrohen kontrollit ato që janë kryer në mënyrë të organizuar nga grupet e të miturive që i sulmojnë shpesh kalimtarët e qetë, gjë që mund të përfundojë edhe me kryerjen e veprave penale të sjelljes së dhunshme si edhe me kryerjen e veprave kundërvajtëse kundër rendit publik e qetësisë. Kjo formë e kontrollit është në lidhje shumë të ngushtë me vendosjen e kontrollit operativ-preventiv në hapësirën ku mund të veprojnë këto grupe, i cili zbatohet nga kujdestarët dhe patrulluesit, derisa në kuadrin e veprimtarisë operative dhe specialistike studiohen dhe përcillen të gjitha format e rrezikshmërisë nga sjelljet e dhunshme, organizohen aksione operative, angazhohen edhe faktorë të jashtëzakonshëm në kuadrin e preventivës.

7. 1. 1. Veprat penale kundër jetës dhe trupit, nenet 146 – 157 të KPP të Kosovës

Mbrojtja e jetës dhe integritetit fizik të njeriut është bërë në të gjitha periudhat e zhvillimit shoqëror, me dallime të cilat kanë qenë shprehje e vlerësimit të njeriut si anëtar i një bashkësie të caktuar shoqërore. Sot, ekziston një mendim unik se jeta dhe integriteti trupor i njeriut është vlerë mbrojtja e së cilës nuk është vetëm interes individual, por interes i përbashkët i shoqërisë. Në pajtim me këtë ekziston pajtueshmëria e përgjithshme se çdo sulm ndaj jetës dhe integritetit fizik të njeriut kërkon reagimin e shoqërisë, e cila, ndër të tjera, realizon dhe aplikon sanksionet më të rënda.

Objekt i mbrojtur nga ky grup i veprave penale janë jeta dhe trupi i njeriut, por ky objekt i mbrojtur shfaqet edhe te grupet tjera të veprave penale, siç janë: *veprat penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe pasurisë, veprat penale kundër sigurisë së komunikacionit publik, veprat penale kundër shëndetit publik, veprat penale kundër nderit dhe dinjitetit njerëzor, veprat penale kundër integritetit seksual dhe veprat penale kundër Kosovës dhe qytetarëve të saj.*

---

përvojën kriminalistike mbi mjedise, vende apo persona të caktuar. Në kuptimin organizativ, kontrolli kriminalistik nuk është mbi mjedise, vende apo persona të caktuar. Në kuptimin organizativ, kontrolli kriminalistik nuk është formë e veçantë e veprimit, por është vetëm një formë e zakonshme e veprimit. Ekzistojnë dy forma të kontrollit kriminalistik: kontrolli i përgjithshëm kriminalistik dhe kontrolli special kriminalistik, ashtuquajtur i kontrolli kriminalistik rutinor. Kjo ndarje është e kufizuar dhe kufiri midis tyre nuk është i rreptë, ndonëse kontrolli i përgjithshëm zbatohet para së gjithash nëpërmjet policisë së zakonshme (me uniformë), ndërsa kontrolli special zbatohet nëpërmjet policisë kriminalistike.

¹⁰ P.sh. vetëm në Nju Jork, në vitin 1970, kanë ndodhur 1.117 vrasje.

Mbrojtja penalo-juridike e jetës dhe trupit të njeriut realizohet nëpërmjet dënimit për vepra të tjera penale. Por, derisa këto veprat e dyta janë të orientuara edhe kundër objekteve tjera të mbrojtura, në këtë grup bëjnë pjesë vetëm veprat që janë të orientuara ekskluzivisht kundër jetës dhe trupit të njeriut.

Veprat penale kundër jetës dhe trupit që është objekt i mbrojtur mund të ndahen në: 1. veprime për mbrojtjen e jetës dhe 2. veprime për mbrojtjen e integritetit trupor¹¹. Përveç kësaj, mund të dallohen: 1. veprat që kanë pasojë rrezikimin dhe 2. veprat që kanë pasojë cenimin e të mirave të mbrojtura. Më në fund, duke pasur parasysh formën e fajësisë, dallohen: 1. Veprat penale të kryera me paramendim dhe 2. veprat penale të kryera pa dashje.

Veprat penale kundër jetës dhe trupit, sipas rregullit, janë të dënueshme kur kryhen me paramendim.

Për këto vepra penale janë parashikuar dënime me burg në kohëzgjatje të ndryshme, kurse vetëm për format e veprave penale të kualifikuara si vrasje janë parashikuar dënime me burgim afatgjatë (neni 147 alineja 1, pikat 1-12), në alternativë me dënimin me burg në kohëzgjatje prej së paku 10 vjetësh. Pra, këto vepra janë kualifikuar si veprat më të rënda penale.

Me kushtetutë është përcaktuar pacenueshmëria e jetës së njeriut, prandaj pajtimi ose kërkesa për marrjen e jetës e bën të paligjshme sjelljen e tillë. Nga e drejta për jetë del edhe e drejta e njeriut që t'ia marrë jetën vetëvetës (*përpyjekja për vetëvrasje nuk është e dënueshme, gjë që është një ndër vlerat bashkëkohore*).

Ndihma për vetëvrasje si edhe nxitja për vetëvrasje është vepër e veçantë penale. Eutanazia si shuarje e jetës së tjetrit, madje edhe nga mëshira, është e ndaluar.

Mbrojtja e integritetit psikik është parashikuar në mënyrë të ngjashme me mbrojtjen e jetës. Vetëlëndimi, për dallim nga përpjekja për vetëvrasje, është i dënueshëm, jo në parim, por në qoftë se nëpërmjet këtij veprimi synohet të realizohet një qëllim i papranueshëm shoqëror (vetëlëndimi fiktiv ose mistifikues).

Ndërhyrja mjekësore, ndonëse objektivisht mund të shkaktojë lëndime trupore si edhe keqësim të shëndetit, nuk është i kundërligjshëm, në këto raste: 1) nëse bëhet në pajtim me njohuritë medicinave (*lege artis*), 2) me qëllim të shërimit dhe 3) me pajtimin e pacientit, sepse gjendet në kufij të rrezikut të lejueshëm.

E ngjashme është edhe çështja e lëndimeve në sport, ku gjithashtu përjashtohet veprimi i kundërligjshëm.

¹¹ Kodi penal e mbron gjithmonë edhe integritetin psikik të njeriut. Prandaj, alivanosja konsiderohet si lëndim i rëndë trupor, në rrethana të caktuara.

6. 1. 2. Vrasja

Vrasja, në kuptimin e gjerë të fjalës, nënkupton shuarjen e jetës së njeriut, ndërsa nga këndvështrimi i të drejtës penale nënkupton shuarjen e kundërligjshme të jetës së secilit njeri nëpërmjet veprimit.

Sipas *Kodit të Përkohshëm Penal të Kosovës* ekzistojnë shumë lloje të vrasjeve. Kështu, përveç vrasjes së zakonshme, ekzistojnë edhe vrasjet e rënda, vrasjet e privileguara (më të lehta), siç janë: vrasjet në gjendje jonormale psikike (neni 148), vrasjet nga pakujdesia (neni 149) dhe vrasja e fëmijës gjatë lindjes (neni 150).

Puna në ndriçimin e vrasjeve, sipas rregullit, fillon me zbulimin e kufomës ose të pjesëve të kufomës, ndërsa në disa raste edhe me të marrë njoftimin për zhdukjen e dikujt në kushte dhe rrethana që mund të dyshohet se është vrarë.

Policia, sipas rregullit, paraqet secilin rast të vrasjes apo të gjetjes së kufomës. Paraqitjen e bëjnë qytetarët që e kanë zbuluar kufomën ose të afërmit e viktimës së krimit.

Kur informohet, në çfarëdo mënyre qoftë, për gjetjen e ndonjë kufome policia duhet të fiksojë më shkrim: datën dhe kohën e marrjes së njoftimit, manyrën se si është njoftuar, vendin ku është gjetur kufoma, emrin dhe adresën e personit që ka njoftuar dhe mënyrën se si ka marrë vesh për kufomën.

6. 1. 2. 1. Nocioni i vdekjes

Pasojë e veprës penale të vrasjes është vdekja e ndonjë personi, por vazhdimisht është e hapur çështja e definimit të vdekjes. Sipas disa autorëve, vdekja është dëmtimi i shëndetit, *laesio valetudinis*, ndërprerja e tërësishme e funksionit të trupit gjegjësisht të strukturës dhe funksionit të trupit dhe shpirtit. *Dëmtimi i shëndetit* mund të përfundojë me shërimin e plotë ose të pjesshëm apo, në instancën e fundit, me shuarjen e jetës. Ndërprerja e përhershme e funksioneve vitale – rrahjes së zemrës dhe frymëmarrjes do të thotë shuarje e jetës apo **vdekje** (*mors*).

Zhvillimi i vazhdueshëm i mjekësisë, në radhë të parë përparimi në transplantimin e organeve e të indeve dhe reanimimi, ka pasuar me paraqitjen e definicioneve të ndryshme për vdekjen (vdekja klinike, vdekja cerebrale, vdekja e trurit, vdekja biologjike, vdekja sociale). Nga pikëpamja juridike, vdekja është ndërprerje e funksioneve të organizimit si tërësi. Zgjidhja juridike e kësaj materieje nuk është zgjidhur në mënyrë të kënaqshme. Prandaj, përcaktimi i vdekjes sot është një problem shumë aktual në mjekësinë gjyqësore e klinike si dhe në drejtësi. Sot dominon mendimi se definimi ligjor i vdekjes nuk është as i dëshiruar dhe as i nevojshëm. Zgjidhjen duhet kërkuar brenda shkencës së mjekësisë dhe etikës mjekësore.

Meqenëse ekziston mundësia që vdekja të shkaktohet nga mënyra e mjete të ndaluara, është në interesin e bashkësisë shoqërore që të hulumtojë shkaku dhe mënyrën e vdekjes së çdo njeriu. Pa marrë parasysh se vdekja e një personi është shkaktuar me qëllim apo pa dashje, ajo është pjesë përbërëse e shumë veprave penale. Prandaj është detyrë e policisë që të sqarojë veprat penale dhe ngjarjet që kanë për pasojë vdekjen e personit të caktuar.

Nocioni i vdekjes shqyrtohet edhe në kuptimin biologjik¹². Vdekja mund të ndodhë menjëherë pas kryerjes së veprimit, por mund të ndodhë edhe më vonë, pas një kohë më të shkurtër ose më të gjatë. Ka raste që në literaturë të përcaktohet koha e saktë midis veprimit kriminal dhe vdekjes së personit. Me rastin e kalimit të kësaj kohe nuk bëhet fjalë për vepër penale të vrasjes, por për ndonjë vepër tjetër penale. Në të Drejtën anglosaksone ky afat kohor zgjat 12 muaj

Laë Dictionary anglez e definon vdekjen si “Vrasje të kundërligjshme të qenies njerëzore, nëse vdekja ndodh në afat prej një viti”. Organizata botërore e Shëndetësisë ka sugjeruar që për vdekje të dhunshme të caktohet një afat prej 30 ditësh prej momentit të lëndimeve e deri të vdekja.

E drejta penale pozitive e konsideron këtë afat si kohë të kaluar midis kohës së veprimit të një personi tjetër dhe pasojës së shkaktuar nga ai veprim, në qoftë se ekziston lidhje shkakore midis veprimit dhe pasojës.

6. 1. 2. 2. Shkaqet e vdekjes

Ndonëse shkaqet e dëmtimit të shëndetit (*etiologjia*) janë të njëjta, mënyra e dëmtimit (*patogjeneza*) mund të jetë e dylojshme: e natyrshme dhe e dhunshme. Dëmtimi i dhunshëm i shëndetit, *laesio valetudinis violenta*, ekziston atëherë kur kjo bëhet, me qëllim ose pa qëllim, nga një person tjetër. Në këtë rast, njeriut është njëkohësisht subjekt aktiv dhe objekt pasiv i veprimit të dëmshëm, qoftë i veprimit apo mosveprimit personal qoftë të veprimit ose mosveprimit të dikujt tjetër, gjë që nënkupton përgjegjësinë vetjake ose të tjetrit.

Për ndonjë ngjarje që ka për pasojë vdekjen është jashtëzakonisht e rëndësishme të përcaktohet shkaku i vdekjes, prej të cilit varet shumë kualifikimi juridik i ngjarjes. Vdekja e padhunshme ose e natyrshme është vdekja për shkak të shuarjes së funksioneve vitale të organizmit, nga pleqëria ose sëmundja. Vdekja e dhunshme është pasojë e veprimit të jashtëm, më së

¹² Vdekje biologjike është ndërprerja e plotë dhe e përhershme e funksionimit të të gjitha indeve dhe organeve (vdekja statike dhe molekulare). Disa pjesë të organeve, si edhe vetë organet, mund të ruajnë funksionet e tyre edhe një kohë të caktuar pas vdekjes, ndonëse ngjallja e organizmit është e pamundur. Mbijetesa e disa organeve dhe indeve, në aspektin mjekësor, është me interes për transplantimin e organeve, kurse në aspektin kriminalistik është me interes për përcaktimin e kohës së vdekjes.

shpeshti e veprimit të një personi tjetër, pa marrë parasysh se ky veprim është i rastësishëm apo i qëllimtë.

Në mjekësinë kriminalistike është e njohur *vdekja e parakohshme*, e cila ndodh papritur, te personat që duken të shëndoshë dhe quhet *vdekje e shpejtë* ose *vdekje e papritur* apo *vdekje e dyshimtë*. Ajo definohet si vdekje shkak i së cilës nuk mund të zbulohet pa ekspertizë të posaçme të mjekësisë ligjore (*obduksionit*).

Vdekja e dhunshme (*mors violenta*) është shuarja me dhunë e jetës. Shkaqe të vdekjes së dhunshme (dëmtimit të dhunshëm të shëndetit) mund të jenë:

1. *mekanike*,
2. *asfiktiksive* - për shkak të pengesave në frymëmarrje,
3. *nutritive* – për shkak të mungesës së ushqimit,
4. *fizike* – për shkak të veprimit të të nxehtit e të të ftohtit, ndikimit të rrezeve të diellit e të rrymës, rrezeve të rëntgenit dhe radiumit,
5. *kimike* – kryesisht ndikimit të helmeve,
6. *bakteriale* dhe
7. *psikike*.

Pjesëtarët e policisë, në disa situata, kur është e qartë se personi është i vdekur, me qëllim të urgjencës së veprimit, mund të konstatojnë edhe vetë vdekjen për paraqitjen e raportit të parë. Më vonë, kur të krijohen kushtet, konstatimin e vdekjes e bën mjeku, në vendin ku është gjetur kufoma ose në institucionin përkatës.

Policët e bëjnë konstatimin jozyrtar të vdekjes në bazë të shenjave të dukshme, të cilat mund të jenë:

1. ***shenjat e pasigurta të vdekjes*** – ndërprerja e punës së zemrës dhe frymëmarrjes, motorikes dhe ngushtimi i kornesë së syrit,
2. ***shenjat e hershme të vdekjes*** – njollat e vdekjes, shtangimi i vdekjes, ftohja e trupit dhe
3. ***shenjat e vona ose të sigurta të vdekjes*** – kalbja dhe dekompozimi i trupit, mumifikimi, saponifikimi dhe kafshimi i kafshëve.

Organizimi i procesit të përcaktimit të shkaktarëve të vdekjes varet nga ngjarjet që i kanë paraprirë vdekjes dhe vendi ku ka ndodhur vdekja. Kur vdekja ndodh në spital, gjatë shërimit, atëherë shkakun e vdekjes e përcakton mjeku që është marrë me trajtimin e të vdekurit ose patologu i spitalit. Kur personi vdes në spital ose në ndonjë institucion tjetër shëndetësor ku është dërguar për t'i dhënë ndihmë mjekësore, shkakun e vdekjes e përcakton mjeku kujdestar, patologu i spitalit ose patologu ligjor (nëse dyshohet se bëhet fjalë për vdekje të dhunshme).

Kur personi vdes jashtë institucionit shëndetësor dhe rrethanat tregojnë se bëhet fjalë për vdekje të dhunshme, shkaku e vdekjes e përcakton eksperti përkatës. Ai e përcakton shkaku e vdekjes në bazë të kontrollit të jashtëm, deklaratave të dëshmitarëve dhe historisë së sëmundjes, por nuk lejon bartjen e kufomës në qoftë se dyshohet se bëhet fjalë për vdekje të dhunshme ose në qoftë se nuk mund të përcaktojë shkaku e vdekjes. Kur e vërteton se bëhet fjalë për vdekje të dyshimta apo për vdekje të dhunshme, ai duhet ta njoftojë policinë. Si rregull, policia vepron në situata kur vdekja është e dhunshme apo kur shkaku i vdekjes është i dyshimtë

Sipas mendimit tonë, kurdo që lejojnë rrethanat, policia dhe prokurori publik do të duhej të përcillnin procesin e obduksionit dhe të merrnin pjesë aktive në këtë proces. Por, në praktikën e policisë te ne, në procesin e obduksionit marrin pjesë vetëm teknikët e kriminalistikës, të cilët bëjnë vetëm kompletimin e foto-dokumentacionit, por nuk janë aktivë në procesin e obduksionit. Kriminalisti që merret me përpunimin kriminalistik dhe prokurori publik që zhvillon hetimet, njihen me rezultatet e obduksionit vetëm nëpërmjet raportit të mjekut ligjor dhe teknikut të kriminalistikës.

Kështu, aktivitetet operative të policisë dhe prokurorit publik shpesh janë të vonuara, prandaj, gjatë përpunimit kriminalistik, nuk mund të jepet pasqyra e plotë e ngjarjes kriminale, nuk mund të verifikohen versionet e krijuara, nuk mund të sugjerohen ose të ndërmerren masa dhe veprime plotësuese. Pasojë e kësaj mund të jetë vonesa në ndërhyrjes, madje edhe moszbulimi i kryesit të veprës penale.

6. 1 .2. 3. Mjetet dhe mënyrat e kryerjes së veprës penale të vrasjes

Mjete të kryerjes së veprës penale të vrasjes janë të gjitha llojet e mjeteve, armët dhe sendet e forta, me të cilat mund të shkaktohen lëndime vdekjeprurëse. Mënyra e kryerjes së vrasjes përcakton punën e shikimit të ekipit kriminalistik në vendin e ngjarjes. Mjetet e kryerjes së vrasjes dhe përdorimi i tyre lënë gjurmë, të cilat mund të gjenden në vendin e ngjarjes, në viktimën dhe në vetë kryesin e vrasjes. Mënyrat më të shpeshta të vrasjeve janë shkaktimi i lëndimeve me mjete depërtuese ose shpërthyes, me mjete të mprehta, me helme, me ngulfatje, me mbytje në ujë, me mjete të forta, etj.

Pra, mënyrën e kryerjes së vrasjes e përbëjnë të gjitha veprimet që i ndërmerr kryesi për të shuar jetën e dikujt.

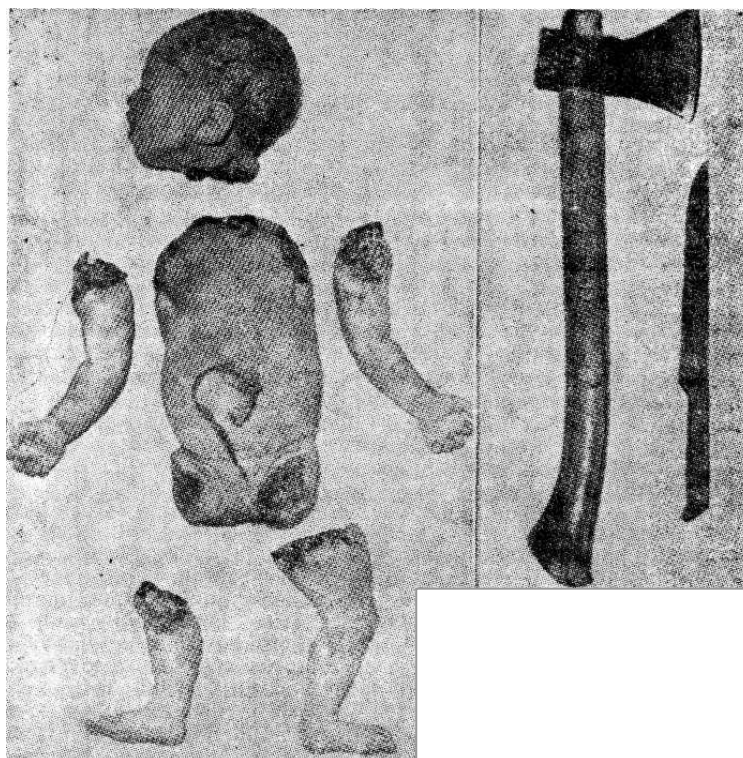
Si mjete të kryerjes së vrasjes më së shpeshti përdoren:

1. *Armët e zjarrit (revolva, pushka e gjuetisë, pushka luftarake, etj.),*
2. *Armët e ftohta¹³ dhe mjetet e mprehta (thika, sëpata, gërshërët, etj),*
3. *Bombat e dorës, pajisjet shpërthyes ose lëndët djegëse,*

¹³ Mjetet me të cilat mund të shkaktohet vdekje apo lëndime të rënda trupore

4. *Veglat e ndryshme (kazma, lopata, sëpata, etj.),*
5. *Materiet kimike helmuese (acidet e ndryshme),*
6. *Barërat me përmbajtje droge,*
7. *Mjetet e komunikacionit (automobili, motoçikleta, etj.),*
8. *Mjetet për lidhje (litari, shiritat e ndryshëm, etj.),*
9. *Mjetet tjera (shkopi, huri, guri, tëhollësi, shishja, karriqa, etj.),*
10. *Energjia elektrike, rrezatimet e ndryshme,*
11. *Temperaturat e larta dhe të ulëta, etj.*

Përveç këtyre, vrasja mund të kryhet edhe me goditje me grusht, me kokë, më shtyrje ose hedhje nga lartësia dhe me ndërprerjen e ushqimit apo të ujit. Edhe shkaktimi i dhembjeve të mëdha shpirtërore dhe i streseve të fuqishme mund të shkaktojë vrasje në disa situata. Po ashtu, vrasja mund të kryhet edhe me mjete psikike, siç janë shkaktimi i dhimbjes, frikës ose emocioneve tjera të fuqishme, të cilat mund të jenë shkaktarë të vdekjes.

Kufomë e copëtuar dhe mjetet me të cilat është bërë copëtimi i saj¹⁴

¹⁴ Petrović A., 1981; 455.)

Pra, shumica e vrasjeve kryhen me përdorimin e *mjeteve direkte* të vetë kryesit (p.sh. duke shtënë në viktimën ose duke e therur etj.), ndërsa në situata më të rralla vrasjet kryhen me përdorimin e *mjete indirekte* kur kryesi përdor ndonjë shtazë (p.sh. ndonjë qen të rrezikshëm) ose duke qenë subjekt pasiv me paramendim e vë veten e tij në pozitë që të shkaktojë vdekje. Është e mundur që për kryerjen e vrasjeve edhe të kombinohen mjete dhe mënyra të ndryshme.

Gjithashtu, është e rëndësishme të përmenden edhe dy lloje vrasjesh:

- 1) *Vrasjet joprofesionale dhe*
- 2) *Vrasjet profesionale.*

Vrasje të kryera në mënyrë profesionale janë vrasjet kur shuarja e jetës së një personi me këto karakteristika fenomenologjike:

- a) *shkalla e lartë të organizimit për kryerjen e veprës penale;*
- b) *pjesëmarrja e më shumë pjesëmarrësve dhe mbështetja paraprake logjistike para, gjatë dhe pas kryerjes së veprës, ndonëse është e mundur që vrasje profesionale të kryejë edhe vetëm një person, i cili, sipas rregullit, gëzon përkrahjen e personave të tjerë, para kryerjes së veprës;*
- c) *vepra kryhet me qëllim të realizimit të objektivave të caktuar më parë dhe planifikohet me kujdes. Ndonjëherë, gjatë planifikimit të veprës, kryesit edhe ushtrojnë elemente të caktuara për kryerjen e veprës, por ka edhe situata kur formohen edhe ekipe ose grupe për kryerjen e veprave, duke përcaktuar edhe ekipin apo grupin që e kryen veprën;*
- d) *vrasjet kryhen nga kryes që e bëjnë këtë për pagesë ose për ndonjë përfitim tjetër material apo nga kryesit që e kanë vrasjen si “punë” apo si angazhim profesional, në qoftë se ata janë pjesëtarë aktivë të ndonjë organizate kriminale;*
- e) *viktima të këtyre vrasjeve, si rregull, janë personat e shquar, edhe kur ata bëjnë pjesë në mjedis kriminal, ose pjesëtarët e organeve shtetërore, etj.*
- f) *vrasjet kryhen nën masa të veçanta të maturisë dhe pas një sërë përgatitjesh të veçanta, sigurimit të armëve për një përdorim (pushkë automatike ose revole), të cilat asgjësohen pas kryerjes së vrasjes (më së shpeshti duke i demontuar dhe duke shpërndarë pjesët në vende të shkreta ose duke i hedhur në lumenj, liqene, etj.), sigurimit të maskave që përdoren gjatë kryerjes së vrasjes, stërvitjeve të precizitetit dhe shpejtësisë së kryerjes së veprës në momentin më të përshtatshëm (p.sh. kur viktima është më së paku e përgatitur për rezistencë të suksesshme, kur nuk ka dëshmitarë, etj.), sigurimit të dokumente të falsifikuara që më parë për t’u larguar nga vendi, sigurimi paraprak i alibisë, sigurimi paraprak i mjeteve ndihmëse (siç është automobili i cili duhet të jetë gjithsesi i vjedhur, sigurimi i targave po ashtu të vjedhura,*

fshehja ose asgjësimi i automobilit të vjedhur), sigurimi i mjeteve tjera të nevojshme (si kartela e telefonit mobil të sistemit “prepad”) etj.

Vrasjet e kryera në mënyrë profesionale janë karakteristike për kriminalitetin e organizuar. Ato kryhen për të eliminuar konkurrencën, për të fituar treg, për të demonstruar fuqinë, për të frikësuar kundërshtarët, etj. Të gjitha vrasjet tjera që, sipas karakteristikave të tyre dominuese, nuk mund të radhiten në vrasje profesionale, konsiderohen vrasje joprofesionale.

Karakteristikë e vrasjeve profesionale, sipas logjikës së gjërave, është fakti se ato shumë vështirë sqarohen dhe dëshmohen, me që bëhet fjalë për format më të rënda të kriminalitetit. Niveli i sqarimit dhe dëshmimit të këtyre vrasjeve dëshmon nivelin e punës së policisë. Prapa vrasjeve profesionale, të cilat praktikisht bëhen nëpërmjet “likuidimit” fizik dhe “eliminimit” të kundërshtarit qëndrojnë interesa të qarta, ndonëse ato shpesh shkrihen edhe me motive të tjera, të cilat janë, para së gjithash, karakteristike për vrasjet joprofesionale.

6. 1. 2. 4. Vrasja, vetëvrasja ose aksidenti

Vrasja, vetëvrasja ose aksidenti janë vdekje të dhunshme, të cilat nënkuptojnë vdekjet që pasojnë ndonjë lëndim të rëndë trupor. Vdekja e dhunshme mund të jetë e menjëhershme ose e ngadalshme, si edhe vrasje, vetëvrasje apo e rastit. Policia gjendet çdo ditë në situata të cilat mund të shpjegohen në mënyra të ndryshme. Burime të lajthitjeve e dyshimeve më së shpeshti janë vdekjet natyrore.

Historia e kriminalistikës njih shumë raste të cilat ka ekzistuar **trilema** (dyshimi i trefishtë): *vrasje, vetëvrasje*¹⁵ *apo rast aksidental*¹⁶.

Me qëllim të fshehjes së vrasjes, vrasësit e paskrupullt inskenojnë raste penalo-juridike (ia vënë zjarrin kufomës së viktimës, e hedhin në hekurudhë, etj.), në mënyrë që ta inskenojnë veprën penale si rast aksidental. Në praktikën penalo-juridike njihen raste të shumta të simulimit të vetëvrasjes, me qëllim të fshehjes së vrasjeve ose fshehjes së vdekjeve të natyrshme. Për këtë arsye, në nenin 186, al. 1 të KPP të Kosovës, është përfshirë kjo dispozitë: “Gjykata urdhëron kontrollin dhe obduksionin e trupit të pajetë gjithmonë kur ekziston dyshimi ose kur është e qartë se shkak i vdekjes është vepra penale ose kur vdekja ka një lidhshmëri me kryerjen e veprës penale”. Në qoftë se kufoma është varrosur, urdhërohet ekshumimi (zhvarrimi) në mënyrë që të bëhet kontrolli dhe obduksioni.

¹⁵ Vetëvrasja është shuarja e vetëdijshme dhe e qëllimshme e jetës së vetvetes. Ajo është dukuri socio-patologjike dhe akt individual. Shpesh është formë e auto-agresionit. Etiopatogjeneza e vetëvrasjes është e ndryshme. Ajo mund të jetë pasojë e marrëdhënieve midis njeriut e rrethit të tij, e pengesave të ndryshme, e humbjes së ekuilibrit të personalitetit në rrethin e tij, etj. Modus operandi i vetëvrasjes është pothuaj I njëjtë me atë të vrasjes.

¹⁶ Aksidenti është akt i paqëllimshëm dhe i rastit i dëmtimit të shëndetit ose marrjes së jetës së vetvetes ose të tjetrit.

Rastet e vdekjes së dhunshme, sidomos kur vdekja është shkaktuar nga dora e dikujt tjetër, vetëvrasjes ose vdekjes aksidentale duhet të shpjegohen në mënyrë të detajuar dhe të hiqen të gjitha dilemat eventuale. Sipas rregullit, bëhet fjalë për *trilemën*: **vrasje – vetëvrasje - rast aksidental**. Në fillim të përpunimit kriminalistik, duhet të shtrohen të tria versionet, në mënyrë që të vërtetohet njëra prej tyre dhe të eliminohen dy të tjerat.

Shkaku vdekjes mund të jetë i qartë edhe para *obduksionit*¹⁷, por kjo nuk do të thotë se është konstatuar saktë se bëhet fjalë për vrasje, vetëvrasje apo rast aksidental.

Nuk janë të rralla rastet që dikush të gjendet i vdekur në shtrat ose që dikush të rrëzohet në rrugë e të vdesë, ndërsa mikro-ambientet e tyre këta persona kanë lënë përshtypjen se janë plotësisht të shëndoshë, kështu që rastet e tilla janë edhe më enigmatike. Në jo pak raste, obduksioni ka nxjerrë fakte që shpjen në përfundim se personi i vdekur, ndonëse nuk ka pasur shenja të jashtme, ka vuajtur nga ndonjë sëmundje për të cilën as nuk ka qenë i vetëdijshëm, pra as se ka pasur aftësi të zvogëluara,

Në shumë raste, shkas i drejtpërdrejtë i vdekjeve janë ngjarjet jetësore të personave që nga zemra kanë kërkuar një angazhim të më madh se sa zakonisht: *ngarkesa më e madhe trupore, shqetësimet e fuqishme psikike, aktet seksuale me ndihmën e “viagrës”, ushqimi i tepruar, pijet alkoolike, etj.* Atëherë nuk është për t'u habitur që te rastet e vdekjes së papritur lind dyshimi për ***vetëvrasje, aksident fatal apo vrasje***.

Përgjigjet në këto dhe në pyetje të tjera nxirren me zbatimin e masave dhe veprimeve përkatëse gjatë përpunimit kriminalistik dhe obduksionit. Në këtë rast kriminalisti dhe gjykatësi hetues duhet të bashkëpunojnë ngushtë dhe, në bazë të njohurive të tyre mjekësore-kriminalistike, të nxjerrin përfundime për shkakun dhe kohën e vdekjes, të krahasojnë atë me rezultatet e obduksionit, të verifikojnë ato dhe, sipas nevojës, t'i plotësojnë me diagnozën mjekësore.

6. 1. 2. 5. Motivi i kryerjes së veprës penale

Njeriu ka menduar prej kohësh për motivet e veta dhe motivet e njerëzve të tjerë. Qysh në kohët e lashta, njerëzit merren intensivisht me gjurmimin e “shkaqeve” të sjelljeve – motiveve. Kërkimi i motiveve është shprehje e nevojës që të kuptohen ngjarjet që ndodhin në botën e brendshme të individit. Sjellja komplekse e një personit a organizmi tjetër, mund të „kuptohen“ nëse zbulohet ndonjë motiv. Në këtë kuptim, motivi nënkupton atë që organizmi përpiqet të bëjë apo që përpiqet ta kryejë.

¹⁷ Obduksioni (seksioni, autopsia) është kontroll i të gjitha pjesëve të jashtme dhe të brendshme të trupit të pajetë, me qëllim që të përcaktohet shkaku i vdekjes.

Nevojat, interesat, zakonet, bindjet, tradita, instinktet, epshet, dëshirat dhe ndjenjat shpjen deri te motivi për kryerjen e veprës penale. Numri ma i madh i veprave penale është kryer për motive të caktuara. Me ndihmën e motivit përcaktohet edhe ekzistenca e paramendimit, ndan paramendimin nga mosdashja. Veprimi i paramenduar është veprim me motiv të vetëdijshëm. Motivi bën pjesë në elementet më të rëndësishme në vlerësimin psikologjik të paramendimit. Te veprat penale nga pakujdesia motivi ka të bëjë me pasojën e veprës, ndërsa te paramendimi ka të bëjë edhe me veprimin edhe me pasojën e veprës penale. Motiv i veprës penale është nxitja, si kategori e brendshme, dhe arsyeja, si kategori e jashtme e cila ndikon në karakter, instinkte, ndjenja, paragjykime, kuptimi i njerëzve, shoqërisë, personalitetit. Gjatë veprimit përkatës të nxitjes e arsyes, kryesi përcakton një objektiv të caktuar, të cilin dëshiron ta realizojë me kryerjen e veprës penale.

Lufta e nxitjes (motivit) i paraprin shpesh veprimit të vullnetshëm për kryerjen e veprës penale dhe përfundon me marrjen e vendimit që të kryejë ose të mos kryejë veprën penale. Përveç mjedisit shoqëror, për motivin gjithnjë është i rëndësishëm personaliteti i kryesit, si nocion unik. Vepra penale rrallë herë kryhet për një motiv të vetëm. Në shumicën e rasteve vepron një tërësi e motiveve. Nuk eksiton një tabelë e saktë e motiveve. Janë të njohura: *motivet parandaluese dhe nxitëse, kryesore dhe të tërthorta, altruistike dhe egoistike, sociale dhe asociale, të ndershme dhe të pandershme, etj.* Në praktikën kriminalistike jo rrallë zëvendësohet motivi i përgjithshëm për kryerjen e veprave penale me motivin special.

Në praktikën kriminalistike motivet më të shpeshta për kryerjen e veprave penale janë: *motivet ekonomike, urrejtja dhe hakmarrja, motivet seksuale e erotike, fanatizmi religjioz, nevoja për fshehjen e ndonjë sekreti, frika nga dënimi, dashuria, solidariteti, mëshira dhe motivet tjera fisnike, shpirtligësia dhe pabesia, besëtytnia, etj.* Grup të veçantë të kryesve të veprave penale përbëjnë *motivet patologjike dhe motivet e të sëmurëve psikikë.*

Motivi i mundshëm i kryesit të njohur apo të panjohur të veprës penale parashikohet në bazë të rezultateve të shikimit dhe të veprimeve tjera të ndërhyrjes së shpejtë. Duhet të përcaktohen dhe të verifikohen më shumë versione mbi motivin ose motivet eventuale. Motivin e dëshmuar rrallëherë paraqet njërën prej bazave për dëshmimin e fajësisë. Në kërkim të motivit të veprës penale, kriminalistët nisen nga pasojat e veprës penale, që do të thotë, ndër të tjera, nga motivi. Merret parasysh lloji i veprës penale, zgjedhja e objektit të sulmuar, koha e kryerjes së veprës, vendi i kryerjes dhe mjetet e përdorura për kryerje, mënyra e kryerjes, tiparet e veprimit të drejtpërdrejt e të tërthortë dhe të rrethanave të kryerjes së veprës penale.

Objektivi i kryerjes së veprës penale nuk do të thotë se duhet të përputhet gjithnjë me pasojën e veprës penale. Nëpërmjet analizës së secilit fakt të veçuar, si pjesë përbërëse të pasojës, gjendet ndonjë shenjë e rëndësishme që e shpie kriminalistin deri të motivi i kryesit të veprës penale. Pas analizës bëhet sinteza. Elementet e nxjerra bëhen bashkë dhe hulumtohen se a plotësohen

apo nuk mund të harmonizohen. Elementet e pasojës në bazë të të cilave bëhet përcaktimi i motivit apo motiveve janë: *lloji i veprës penale, zgjedhja e objektit të sulmuar, vendi dhe koha e kryerjes së veprës penale, mjetet me të cilat është kryer vepra penale, mënyra e kryerjes, karakteristikat e veprimit dhe ndikimit të tërthortë të veprës penale dhe rrethanat tjera të ndryshueshme që varen nga secili rast konkret.*

Pasi të bëhen versionet mbi motivin, duhet të shqyrtohet mundësia e secilit motiv në raport me gjendjen faktike të përcaktuar. Gjatë analizës duhet të kihet parasysh se gjithë çka nuk është e shpjegueshme dhe e pranueshme nga aspekti psikologjik mund të jetë çështje patologjike. Sa herë që, përkundër përpjekjeve, nuk mund të gjendet një motiv racional i pranueshëm duhet të dyshohet se vepra është kryer nga ndonjë i sëmurë psikik ose psikopat ose një person në gjendje jonormale, në çaste ankthi, në gjendje të dehur, nën hipnozë, nga epshet patologjike, etj. “Nëse vrasja është kryer nga një i sëmurë psikik, i cili nuk e ka njohur më parë viktimën, motivi i vrasjes duhet të kërkohet në kornizën e problemeve psikike, kështu që është shumë vështirë të arrihet deri te qarku i personave të dyshimtë. Motivet që mund të shfaqen te të sëmurët psikikë janë: *mania e ndjekjes, xhelozia e sëmurë, humbja e ndjenjave, idetë e marra të gjykitimit të sëmurë, etj.*”.

Me zbulimin e motivit bëhet me e lehtë puna e zbulimit të kryesit, sidomos në rastet kur bëhet fjalë për motiv individualizues, i cili mund t’i përshkruhet një personi ose një numri të vogël personash. Ekzistimi i motiveve të disa personave mund të vërtetohet në këto rrethana: *në karakterin e personit, në manifestimin e dëshirës për kryerjen e veprave penale, në mënyrën e kryerjes së veprës, në njohjen ose mosnjohjen e rrethanave, në ekzistimin e motivit që personi të përfitojë nga veprat penale, në indicie të ndryshme teknike, në rezultatin direkt e të tërthortë të veprës, në sjelljen e të dyshuarit pas kryerjes së veprës, etj.*

Modly D. thekson se “Kërkimi i motivit gjatë analizimit të veprës penale paraqet një vështrim retrospektiv të ngjarjes kriminale, rekonstruksionit të saj (ideor) gjatë të cilit motivi vihet në lidhje me pasojën, pra vrasjen. Nga krijimi i versionit të drejtë mbi motivin shpesh varet zbulimi i kryesit, kualifikimi i veprës dhe procedura. Përcaktimi i drejtë i motivit mundëson ngushtimin e rrethit të kryesve potencial”. Motivi është një prej elementeve kryesore të përpunimit kriminalistik, sepse ai shfaqet në rolin e zbuluesit, sepse në bazë të fakteve të disponueshme kriminalisti krijon versionet mbi motivin ose motivet, në bazë të të cilave ngushtohet rrethi i kryesve potencial. Prandaj, një prej nëntë pyetjeve të arta të kriminalistikës dhe ajo **“përse”** e ka kuptimin e saj të vërtetë, sepse është i lidhur me motivin.

Pra, motivi është shumë i rëndësishëm për ndriçimin e vrasjeve, sepse nëse përcaktohet motivi i krimit atëherë mund të përcaktohet edhe kush e ka kryer atë.

6. 1. 3. Masat e ndërhyrjes së parë të policisë në rastin e vrasjes

Këto masa karakterizohen për veprim ofensiv dhe procesi interaktiv është moment kyç për rrjedhën e mëtejshme të përpunimit kriminalistik. Ky veprim kryhet nga policia e uniformuar, përgjegjësi e së cilës është ndërmarrja e veprimeve prioritare që janë të rëndësishme si për rrjedhën e përpunimit kriminalistik ashtu edhe për vetë hetimin. Pasqyrimi kronologjik i veprimit të policisë pas njoftimit për vrasjen, pra masa e ndërhyrjes së parë të policisë dhe faza nëpër të cilën kalon policia deri në momentin kur fillon shikimi i vendit të ngjarjes është shumë domethënëse dhe e rëndësishme.

Në këtë rast nuk është e mundur të pasqyrojmë në tërësi gjithë atë që duhet gjegjësisht që mund të ndërmerret, sepse nuk është e mundur dhe këtë e dinë kriminalistët. Prandaj duhet të kuptohet si regjistrim i përgjithshëm që kërkon plotësime të caktuara, pikërisht ashtu siç na mëson shkenca e kriminalistikës, kur bën fjalë për dinamikën e planit të përpunimit kriminalistik.

6. 1. 3. 1. Veprimi i kujdestarisë operative

Zakonisht, njoftimin për vrasje e merr shërbimi i kujdestar. Njoftimi bëhet nga qytetarët ose subjektet tjera. Varësisht prej rrethanave, policia duhet të verifikojë menjëherë vërtetësinë e informatës. Në vendin e vrasjes, operativistët kujdestarë duhet të dërgojnë në vendin e ngjarjes patrullën e policisë për të siguruar vendin e ngjarjes dhe, sidomos, për të ofruar ndihmë për shpëtimin e personave dhe pasurisë. Në vendin e ngjarjes duhet të shkojë patrulla që gjenden më së afërmi, e cila duhet të ndërmarrë **masat për ndërhyrjen e parë** (arrestimin e personave të dyshuar, organizojnë bllokadën, bëjnë legjitimin e personave që gjenden në vendin e ngjarjes, bëjnë bastisjen provizore të sigurisë, bëjnë kontrollin vizual të valixheve, rrobave etj. dhe ndërmarrin masat e veprimet tjera të nevojshme). Këto masa bazohen në nenet 201 dhe 202 të Kodit të Përkohshëm Penal të Kosovës.

Masat dhe veprimet e ndërhyrjes së parë krijojnë parakushtet për sqarimin e përgjithshëm të përmasave të veprës penale, prandaj ato paraqesin një bazë të rëndësishme për zbulimin e kryesve ose për sigurimin e arritjes së tyre si dhe për dëshmimin e fajësisë. Bëhet fjalë për ndërmarrjen e një sërë masash dhe veprimesh të sistemit taktik e teknik kriminalistik dhe organizativ e taktin kriminalistik.

Me rastin e daljes në vendin e kryerjes së veprës penale, kujdestarët ose patrullat e përcjellin situatën dhe vrojojnë rrethanat e dyshimta (personat dhe lëvizjet e tyre, automjetet që lëvizin në drejtim të kundërt, etj.). Ata e njoftojnë kujdestarin e operativës për të gjitha vrojtimitet dhe me rezultatet në vendin e ngjarjes kriminale.

Këto rezultate mund të jenë:

- ***njoftimi i rrejtshëm,***
- ***nuk bëhet fjalë për vepër penale dhe***
- ***bëhet fjalë për vepër penale.***

Në qoftë se bëhet fjalë për vepër penale, të gjitha shërbimet profesionale organizohen për aksionin e shpëtimit (ndihma e parë, zjarrfikësit dhe shërbimet tjera të specializuara, varësisht prej shkallës së rrezikshmërisë).

Varësisht nga situata në vendin e ngjarjes dhe sipas vlerësimit, thirren edhe persona tjerë profesionistë dhe ekspertët (eksperti i balistikës, eksperti i mjekësisë ligjore, eksperti i biologjisë, eksperti i daktiloskopisë dhe ekspertët tjerë për të cilët shtrohet nevoja). Njëkohësisht me këto veprime njoftohet edhe prokurori publik. Në qoftë se bëhet fjalë për njoftim të rrejtshëm bëhen përpjekje të mësohet se kush e ka bërë njoftimin dhe cilat kanë motivet eventuale të tij.

Përveç autorizime të përshkruara në Nenin 201 të KPP, kujdestari i operativës i ndërmerr edhe këto masa:

- *në mënyrë të vazhdueshme informon për të gjitha të njohurat për kryesin;*
- *dërgon ekipin e shikimit në vendin e ngjarjes kriminale;*
- *njofton për ngjarjen kriminale policinë kriminalistike, inspektorin kujdestar, teknikën kriminalistike, mbrojtjen kundër diversionit (MKD) etj, sipas nevojës;*
- *i raporton kuadrit udhëheqës të policisë;*
- *pas grumbullimit të të dhënave të nevojshme i raporton kujdestarisë operative të nivelit më të lartë, me ç'rast, nëse nuk ka ende fakte të vërtetuara, duhet të shfrytëzojë termin "informacion i paverifikuar";*
- *jep informacione të grumbulluara në bazë të të dhënave të marra nga udhëheqësi i ekipit të sigurimit të vendit të ngjarjes kriminale;*
- *sipas nevojës, i thërret edhe pjesëtarët e shërbimeve tjera;*
- *vlerëson situatën nëse duhet urdhëruar evakuimin e banorëve të rrezikuar;*
- *Vë në gjendje gatishmërie qenin gjurmues;*
- *Sipas nevojës, në marrëveshje dhe pas miratimit të eprorit përkatës me autorizime të veçanta, angazhon edhe pjesëtarë të njësisë speciale;*
- *i raporton kujdestarisë operative të Policisë Ushtarake, në qoftë se kryesi është ushtar;*
- *në marrëveshje me zyrtarë të tjerë, urdhëron drejtoritë policore që të fillojnë menjëherë zbatimin e detyrave, p.sh. vendosjen e bllokadës dhe*

racinë në objektet hoteliere dhe në vende të tjera ku bashkohen personat me histori kriminale;

- *në marrëveshje me personelin udhëheqës, organizon vendosjen e pritës;*
- *paraqet raporte me shkrim për masat e ndërmarra.*

Në qoftë se bëhet fjalë për vrasje që ka ndodhur në vend publik dhe ka zgjuar interesimin e mediave është e dëshirueshme që në vendin e ngjarjes të shkojë zëdhënësi, në mënyrë që të plotësojë nevojën e publikut për informacionet elementare të ngjarjes. Informacionet duhet të jepen në bazë të konsultimeve me udhëheqësin e përpunimit kriminalistik. Por, në qoftë se trupi pa jetë ka mbetur në vendin e ngjarjes, thirret ndërmarrja e autorizuar për transportimin e kufomave, e cila e bën transportin deri në institucionin e mjekësisë ligjore, varësisht prej vendimit të gjykatësit hetues.

Por, dalja e shpejtë në vendin e ngjarjes nuk është vetvetiu garanci e punës cilësore. Kujdestari i operativës duhet të jetë organizator i mirë i punës, duhet të dijë t'i udhëheqë njerëzit e tij, t'i këshillojë, t'i caktojë orientimet dhe mënyrat e veprimit në lidhje me kryerjen e detyrave, si dhe t'ua tërheqë vërejtjen për lëshimet eventuale dhe t'u japë mirënjohje për punën e mirë. Është e rëndësishme që kujdestari i operativës t'i njohë policët me detyrat dhe me zbatimin e autorizimeve ndaj personave të arrestuar e të ndaluar, për të cilët ekziston dyshimi i bazuar se kanë kryer veprë penale, sepse të drejtat, liritë dhe siguria e qytetarëve janë bazë e sistemit juridik të secilit shtet.

6. 1. 3. 2. Arrestimi i personave të dyshuar dhe ndjekja

Patrulla e policisë apo kujdestari që del në vendin e ngjarjes gjatë kohës së kryerjes së veprës penale apo menjëherë pas kryerjes së saj, derisa kryesi i vrasjes gjenden ende aty, janë të obliguar të ndërmarrin veprime për të ndaluar vazhdimin e veprimit të kryesit dhe të parandalojnë rritjen e pasojave. Kryesi duhet të arrestohet, duke pasur kujdes që të mos dëmtohen gjurmët që gjenden në trupin e tij. Atij duhet të mos i lejohet t'i pastrojë duart dhe t'i largojë njollat e gjurmët. Më së miri është që kryesi të futet në automjetin e policisë dhe, duke pasur kujdes që të mos i asgjësojë mikro gjurmët (ulëset të mbrohen me shtresë najloni PVC), të dërgohet në lokalet e policisë, për të vazhduar përpunimin e mëtejshëm kriminalistik. Në qoftë se është kryer shikimi, kryesi i veprës penale duhet të mbahet me qëllim që t'i japë informacione organet hetimor, sipas dispozitave të KPP të Kosovës, neni 202¹⁸.

Në situata kur policët shkojnë në vendin e ngjarjes dhe atje nuk gjendet kryesi është e nevojshme të fillojë kërkimi, i cili bëhet në veprim të koordinuar me sektorët tjerë të policisë. Këtë koordinim e bën kujdestaria e operativës, në

nivel të drejtorisë së policisë përkatësisht në nivel të rajonit ose të qendrës kryesore.

Kërkimi është aksion kompleks operativ, i cili përbën tërësinë e masave dhe veprimeve operative të lidhura e të sinkronizuara midis tyre, siç janë: *hulumtimi i terrenit, bllokada, racia, prita, kontrolli ose bastisja e automjeteve, bastisja e personave, legjitimimi, kontrolli i personave të dyshimtë, etj.* Nga pesha dhe kompleksiteti i ngjarjes varet se cilat prej këtyre dhe masave tjera do të ndërmerren gjatë aksionit si edhe numri i pjesëtarë të operativës që do të angazhohen, cilat hapësira do të përfshihen në aksion, etj.

Gjatë kontrollit të hapësirës në të cilën kryhet kontrolli, sidomos me rastin e legjitimitetit të personave, duhet t'i kushtohet kujdes i veçantë personave që, sipas shenjave, mund të vihen në lidhshmëri me kryerjen e vrasjes. Në vendet në të cilat (sipas informacioneve të grumbulluara) mblidhen persona midis të cilëve mund të gjendet kryesi i vrasjes, duhet të organizohet raci.

Në kuadrin e kërkimit duhet të bëhet verifikimi i personave nëpër hotele, motele, bujtina, klube të natës dhe nëpër objekte të tjera legale e ilegale, duhet të bëhet mbikëqyrja e objekteve e mjeteve të transportit publik (stacionet e autobusëve e të trenave, aeroportet, limanet, etj.) si edhe e objekteve tjera ku mund të gjenden personat me histori kriminale.

Në qoftë se bëhet fjalë për kryesin e vrasjes, i cili është i armatosur dhe me prirje që të bëjë rezistencë, duhet të angazhohen edhe njësitë e policisë speciale, të cilat janë të përgatitura dhe të pajisura për kryerjen e detyrave komplekse. Angazhimi i tyre është i nevojshëm si gjatë arrestimit, ashtu edhe gjatë kontrollit të terrenit apo kërkimit të drejtpërdrejt të kryesit të veprës penale, sidomos në vendbanimet rurale dhe hapësirat e banuara. Ndiurma e këtyre njësisve është e veçantë në rastet kur duhet të bëhen kërkime nënujore ose në shpella të thella. Me rastin e arrestimit, këto njësi, përveç tjerash, përdorin edhe qen kërkues dhe qen sulmues.

Në situata kur kryesit e vrasjes janë qytetarë të cilët nuk kanë prirje për aktivitete kriminale, ka ndodhur që kryesi të largohet nga vendi i ngjarjes, por pas një kohe të shkurtër është paraqitur vetë në polici dhe ka dorëzuar mjetin me të cilin e ka kryer vrasjen. Por, në raste të tjera, kur bëhet fjalë për kriminelë me përvojë, kryesi i vrasjes largohet nga vendi i ngjarjes për të hequr shenjat, pasi është i vetëdijshtë se policia do ta identifikojë së shpejti.

6. 1. 3. 3. Sigurimi i vendit të ngjarjes

Sigurimi i vendit ku është kryer vepra penale është veprim operativ taktiko-teknik. Bazë ligjore e veprimit të policisë për sigurimin e vendit të ngjarjes është Neni 201, al. 1 i Kodit të Procedurës Penale të Kosovës. Sigurimi i vendit të ngjarjes është tërësi e aktiviteteve që ndërmerren që në fazën e zbulimit të veprës penale, të cilat vazhdojnë edhe gjatë kryerjes së shikimit dhe,

sipas nevojës, edhe pas kryerjes së shikimit. Ky aksion është një lloj ndihme për organet e procedurës penale. Sigurimin e vendit të ngjarjes mund ta bëjnë edhe persona të tjerë, por, kur sigurimi i vendit të ngjarjes bëhet nga policia bëhet fjalë për veprim dhe masë të pavarur operative taktiko-teknike. Qëllim i këtij operacioni është mbrojtja e gjurmëve dhe mjeteve të veprës penale, sigurimi i situatës së tërësishme në vendin e ngjarjes penale, identifikimi i dëshmitarëve dhe mbajtja e tyre në pajtim me dispozitat e KPP gjegjësisht mbajtja e të dyshuarit nëse ai është i njohur dhe i pranishëm në vendin e ngjarjes, ndërmarrja e masave urgjente të ndërhyrjes së parë, etj.

Diametri i vendit të ngjarjes që duhet të sigurohet varet nga karakteri i ngjarjes, lokacioni i vendit të ngjarjes, lloji i veprës penale, mënyra e kryerjes së veprës penale, llojet e gjurmëve dhe mjeteve në vendin e ngjarjes kriminale, etj. Vendi i ngjarjes kriminale duhet të sigurohet sa më parë. Në rast të dyshimit në kuptimin e hapësirës që duhet të sigurohet, duhet të sigurohet një hapësirë më e gjerë. Mënyra e sigurimit diktohet nga rrethanat objektive të secilit rast konkret, lokacion të vendit të ngjarjes, lloj dhe natyrë të gjurmëve e mjeteve, kushteve atmosferike e të tjera dhe modaliteteve të ngjarjes.

“Koha që kalon është e vërteta që largohet”. Kjo thënie franceze tregon më së miri se çka do të thotë vonesa e sigurimit të vendit të ngjarjes. Sigurimi i vendit të ngjarjes është gjithmonë urgjent dhe tepër i nevojshëm, si për shkak të rrezikut nga mungesa e informacioneve traseologjike (entropisë traseologjike) ashtu edhe për shkak të kohës kritike gnoseologjike, kur bëhet fjalë për burimet personale të informimit (shtrembërimit, harresës, etj.) “Arsyet për domosdoshmërinë e sigurimit të shpejtë të vendit të ngjarjes, bashkë me gjurmët dhe mjetet e veprës, qëndrojnë në vlerën e tyre informative dhe parimin kriminalistik të urgjencës. Pra, sigurimi i vendit të ngjarjes (në kuptimin e gjerë të fjalës), bashkë me gjurmët dhe mjetet e veprës, bën pjesë në kompleksin e veprimeve që janë të lidhura ngushtë me zbatimin e veprimeve hetimore, para së gjithash të shikimit. Suksesi i shikimit dhe veprimeve tjera hetimore do të varet, në radhë të parë, nga gjetja e vendit të ngjarjes me sa më pak ndryshime të gjendjes”.

Situata në vendin e ngjarjes shtron kërkesat dhe prioritetet e veta, të cilat janë në kundërshtim me arsyet absolute traseologjike, p.sh. ofrimin e ndihmës për viktimat ose eliminimi i rrezikut, etj. Bëhet fjalë për arsye të pashtyshme për shkak të të cilave postullatet traseologjike nuk janë në funksion, pra duhet të mbeten anash. Kështu, or shkak të arsyeve humane ose të rrezikut lejohet ndryshimi i gjendjes faktike në vendin e shikimit. Po ashtu, arsyet traseologjike shpesh kërkojnë që zyrtarët kompetentë të policisë të hyjnë në të ashtuquajturin rreth të vendit të ngjarjes para se të vijë ekipi i shikimit, me qëllim të mbrojtjes së gjurmëve provizore, ofrimit të ndihmës për viktimat, etj.

Veprimet e sigurimit të vendit të ngjarjes përfshijnë edhe identifikimin urgjent të personave, veçimin e dëshmitarëve potencialë e të fajtorëve dhe vendosja nën mbikëqyrje të sigurt e të efektshme.

Pason largimi i personave të paftuar dhe kureshtarëve, ndalimi i qasjes, grumbullimi i informacioneve të të gjitha llojeve, etj. Vendi i ngjarjes duhet të shënohet në mënyrë të dukshme, me të ashtuquajturën “barrierë psikologjike” (STOP Policia).

Raste të veçanta të sigurimit të vendit të ngjarjes janë ato kur në vendin e ngjarjes ka persona të vdekur, pasi këto vjen në shprehje trilema **vrasje p vetëvrasje – vdekje aksidentale**. Prandaj, kërkohet që policia të dalë në vendin e ngjarjes sa më shpejt, sapo ta marrë informacionin për ngjarjen.

Vendi i ngjarjes duhet të caktohet dhe të bllokohet, gjë që nënkupton ndalimin e qasjes për të gjithë personat e paftuar dhe kafshët. Të gjithë ata që nuk kanë arsye specifike e të qëndrueshme që të qëndrojnë në vendin e ngjarjes duhet të trajtohen të tillë. Asnjë aspekt tjetër i hetimit të vrasjeve nuk shprehet në mundësitë e gabimit aq sa është ruajtja dhe mbrojtja e ngjarjes penale.

Hapat e parë të hetimit në vendin e ngjarjes ose i paraprijnë përfundimit të suksesshëm të hetimit ose do të kenë efekte negative në procesin e hetimit ose në gjykim. Obligim i tij është që në rastin konkret të vërtetojë se a është i nevojshëm ekipi i shikimit dhe të sigurojë vendin e vendit të ngjarjes. Vendi i ngjarjes duhet të jetë i siguruar me litar, barrikadë, automobil të policisë apo me vullnetarë nga masa e grumbulluar, nëse është e nevojshme, etj.

Prania e policisë me uniformë është e domosdoshme në mënyrë që të duket mbrojtja e vendit të ngjarjes në fazën e parë të hetimit. Kur të përfundojnë përkujdesja ndaj të lënduarve e të vdekurve dhe të gjitha situatat urgjente (fikja e zjarrit, lirimi i pengjeve, etj.), polici që e ka siguruar vendin e ngjarjes duhet të shqyrtojë aksionet e veta dhe t'i korrigjojë ato në mënyrë që të ruajë dëshmitë shtesë, të cilat nuk janë parë në momentet e para kritike.

Ekzistojnë **pesë** faktorë themelore që mund të karakterizohen si kontaminues të vendit të ngjarjes. Këta faktorë, vetvetiu ose në kombinim me ngjarjet tjera, shkaktojnë probleme dhe dëm të pa kompenzueshëm në vendin e ngjarjes. Ata janë:

1. *Koha*
2. *Të afërmit dhe miqtë e viktimës*
3. *Të dyshimit dhe pjesëmarrësit*
4. *Vështruesit kureshtarë, mbledhësit e suvenireve, hajnat, etj.*
5. *Pjesëtarët e agjencive tjera policore, zyrtarët e lartë, etj.*

Këta persona ndikojnë në dëshmi, me lëvizjen tyre në vendin e ngjarjes, kërshtërinë dhe me lënien e qëllimshme ose të paqëllimshme të mjeteve në vendin e ngjarjes. Objektiv kryesor në këtë fazë është ruajtja e trupit dhe hapësirës rreth trupit mu ashtu siç janë gjetur.

Detyra më e vështirë për policin e parë është që të ruajë vendin e ngjarjes nga policët tjera dhe punëtorët e shërbimeve të emergjencës, të cilët vijnë në vendin e ngjarjes. Natyrisht, disa njerëz duhet të hyjnë në vendin e ngjarjes dhe polici i parë që e ruan këtë vend duhet t'i identifikojë zyrtarët dhe të regjistrojë hyrjen e tyre në vendin e ngjarjes. Kështu ai pengon lëvizjen e personave të paautorizuar në vendin e ngjarjes. Kjo është veçanërisht e rëndësishme te rastet që u tërheqin vëmendje të veçantë mediae.

Kufijtë e rrethit të vendit të ngjarjes përcaktohen nga karakteristikat e secilit rast veç e veç. Të gjitha ndryshimet në vendin e ngjarjes dhe personat e gjetur në vendin e ngjarjes para arritjes së ekipit të shikimit duhet të regjistrohen. Asgjë nuk guxon të preket, të lëvizë nga vendi etj, derisa të fillojë faza dinamike e shikimit. Sigurimi i vendit të ngjarjes nënkupton jo vetëm ndalimin e qasjes, por, në rast nevojë, edhe ndërmarrjen e masave për mbrojtjen e gjurmëve e mjeteve, grumbullimin e informacioneve, ofrimin e ndihmës për viktimat e veprës penale, eliminimit të rrezikut, etj. Në rast nevojë, dëshmitarët e mundshëm duhet të ndalohen dhe të veçohen.

Nga polici që bën sigurimin e vendit të ngjarjes kërkohet edhe një shkallë e caktuar e përgatitjes profesionale nga fusha e traseologjisë dhe psikologjisë kriminalistike. **Vendi i ngjarjes penale duhet të ruhet dhe të mbrohet.** Në pajtim me njërin ndër parimet themelore kriminalistike se **vepra penale është pasqyrë e kryesit**, vendi i ngjarjes kriminale është si pikë fillestare dhe përfundimtare e hetimit kriminalistik. *Pasojat e ngjarjes kriminale, si dukuri reale, gjenden në procesin e dekompozimit të përhershëm dhe jo në gjendje të qetë.* Për këtë arsye, çdo vonesë e sigurimit të vendit të ngjarjes është veprim *'vitium artis'*. Për të lehtësuar punën e policit që siguron vendin e ngjarjes preferohet të hartohen *"Procedurat standarde operative"* (PSO), në mënyrë që të mos anashkalohen disa çështje shumë të rëndësishme gjatë sigurimit të vendit të ngjarjes.

6. 1. 3. 3. 1. Përcaktimi i madhësisë së hapësirës së vendit të ngjarjes

Vendi i ngjarjes mund të përfshijë më shumë se një vend, ndonëse, zakonisht, hetimi i vrasjeve fillon në vendin ku është gjetur trupi, pra *aty ku është kryer vepra ose ku janë manifestuar pasojat.* Gjatë përcaktimit të hapësirës merren në konsiderim fazat e kryerjes së veprës penale: faza para kryerjes së veprës (*ante delictum*), faza e kryerjes së veprës (*tempore delicti*) dhe faza pas kryerjes së veprës (*post delictum*). Përgjithësisht, vendi ku është kryer vepra penale konsiderohet vend primar i ngjarjes, ndërsa të gjitha lokacionet tjera konsiderohen si vende sekondare të ngjarjes. Vende sekondare janë:

1. **Vendi prej ku është lëvizur trupi,**
2. **Vendi ku ka ndodhur sulmi që ka shkaktuar vdekjen,**
3. **Vendi ku është zbuluar çfarëdo dëshmie fizike që ka lidhje me veprën penale (p.sh. pjesët e trupit),**
4. **Automjeti që është përdorur për bartjen e trupit nga vendi ku është gjetur trupi.**

Është shumë e rëndësishme që polici që arrin në vendin e ngjarjes të jetë i vetëdijshëm për mundësinë e ekzistimit të më shumë vendeve të ngjarjes. Policia duhet të konstatojë vendet e sakta që duhet të sigurohen. Por, për të

ruajtur gjendjen e gjetur në këto vende, polici duhet të ketë pasqyrë se çka mund të shërbejë si dëshmi e pastaj të caktojë kufijtë e vendit të ngjarjes me qëllim të mbrojtjes së dëshmive.

Në vendin e ngjarjes ku kryhet vrasje zakonisht gjenden katër lloje të dëshmive:

1. ***mjete,***
2. ***pjesë të trupit,***
3. ***shenja dhe***
4. ***gjurmë - si gjurmë specifike.***

Thënë më gjuhë teknike, vendi i ngjarjes fillon atje ku i dyshuari ka bërë realitet qëllimin, vazhdon me drejtimin e ikjes dhe përfshin çdo lokacion ku mund të ketë dëshmi fizike apo gjurmë.

Për të sqaruar rrethanat e vendit të ngjarjes duhet të identifikohen dhe të përcaktohen paraprakisht:

1. ***lokacioni preciz,***
2. ***kufijtë e shtrirjes,***
3. ***objektet që e përbëjnë,***
4. ***gjendjen që mbretëron në vendin e ngjarjes dhe***
5. ***orientimet ndaj përpunimit të mëtejshëm.***

Vendi i ngjarjes pasqyron psikologjinë e kryesit dhe viktimës së veprës penale, sepse psika njerëzore shprehet në veprime. Sipas përkufizimit kriminalistik se vepra është pasqyrë e kryesit, në të shumtën e rasteve, vendi i ngjarjes penale është pikë fillestare dhe përfundimtare e të gjitha hulumtimeve kriminalistike. Kështu, pas identifikimit të vendit të ngjarjes, është e nevojshme që të përcaktohet hapësira, ndërsa një prej mundësive është:

1. ***Sigurimi i një hapësire sa më të madhe që është e mundur,***
2. ***Vlerësimi i shpejtë e objektiv i vendit të ngjarjes, në bazë të:***
  - a) *lokacionit të trupit*
  - b) *pranisë së çfarëdo dëshmie fizike*
  - c) *deklaratave të dëshmitarëve*
  - d) *pranisë së natyrorë (shtëpia, druri, etj.)*
3. ***Mundësia e ekzistimit të vendit të ngjarjes së shumëfishtë***

Qëllim është vendosja e lidhjes midis anëve të ndryshme të *vendit të krimit, viktimës, dëshmisë fizike dhe të dyshuarit*. Të gjithë këta komponentë duhet të jenë të lidhur me zgjidhjen e suksesshme të rastit. Baza për lidhjen e këtyre

katër anëve është parimi i **”teorisë së transferimit dhe shkëmbimit** ¹⁹. Si shembull i mirë për këtë mund të shërbejë rasti **«OJ Simpson»**²⁰.

Teoria e transferimit dhe shkëmbimit, autor i së cilës është zvicerani Sulzer Fray, thotë se **«çdo kontakt midis mjeteve ose personave lë gjurmën e vet, makro ose mikro. Fizikisht është e mundur që kryesi të kryejë veprën penale dhe të mos lë mikrogjurmë ndërsa nga vendi i ngjarjes të mos bartë mikro gjurmë (nga mjete të kryerjes së veprës, viktima, objekti i sulmit, etj.) Ky zinxhir i bartjes së mikrogjurmëve është gjithnjë i pranishëm. Këto gjurmë, si dëshmi të vërteta, gjegjësisht si mjete të ekspertizës së ardhshme, të cilat kryesi, pa qenë në dijeni, i bart me vete ose i lë në vendin e ngjarjes, e lidhin atë me veprën e kryer»**

¹⁹ Shih fusnotën numër 10

²⁰ Teoria “The trail of the blood”, e cila bazohet në analizën e ADN-së, ka treguar se pikat e gjakut në vendin e krimit të dyfishtë, vrasjes së Nicol Broën Simpsonit dhe Ron Goldmanit, si dhe në automobilin e OJ Simpsonit dhe në rezidencën e tij, e kanë identifikuar OJ Simpsonin si të dyshuar. Analiza e ADN-së së tri pikave të gjakut në “Ford”-in e OJ Simpsonit, ka treguar se pikat e gjakut kanë qenë përzierje e gjakut të OJ Simpsonit, të gjakut të ish-gruas së tij Nicol dhe gjakut të Ron Goldmanit. Të famshmet “dorëza të përgjakura” janë prezantuar si dëshmi që kanë dëshmuar një lidhje kruciale. Dorëza e majtë është gjetur në Bundy Drive, vendin e krimit të dyfishtë, ndërsa dorëza e djathtë është gjetur në shtëpinë e tij. Testi i ADN-së së gjakut në dorëzën e gjetur në shtëpinë e OJ Simpsonit ka vërtetuar lidhshmërinë e viktimave/gjakut. Dorëza tjetër ka vërtetuar vetëm praninë e gjakut të OJ Simpsonit. Kapela e skijimit, e cila është gjetur pranë trupit të Ron Goldmanit, ka pasur fije të njëjta me fijet e automobilit të OJ Simpsonit. Këmisha e Goldmanit ka pasur qime flokësh që përputhen me flokët e OJ Simpsonit. Dy çorapë në dhomën e OJ Simpsonit kanë pasur njolla gjaku të OJ Simpsonit dhe ish-gruas së tij Nicol, e cila ka qenë viktimë e vrasjes. Dr. Cotton nga kompania që merret me teste të ADN-së, Cellmark, ka vërtetuar mundësinë që gjaku i gjetur në vendin e krimit i përkiste dikujt tjetër dhe jo Simpsonit, 1 kundrejt 170 milionësh (Në York Daily Neës, May 12, 1995, str3). Dr. Cotton ka thënë gjithashtu se, në vendin e ngjarjes, askush nuk mund të ketë të njëjtin gjak që është gjetur në çorapët e OJ Simpsonit. Eksperti tjetër për ADN, Gary Simms e ka informuar gjykatën se është e mundur që gjaku i çorapës i përkiste dikujt tjetër dhe jo ish-gruas së Simpsonit 1 kundrejt 7.7 miliardësh. Nga perspektiva ime e konsultantit për zbatimin e ligjit dhe vrasjeve, dëshmia është rast i veçantë i dëshmisë forenzike. Në të vërtetë, dëshiroj të kem dëshmi të tillë të palëkundshme e cila lidhet me të dyshuarin për kryerjen e krimit dhe që është i kundërt me deklaratat e dëshmitarëve.

Megjithatë, më 3 tetor 1995, gjyqtarët porotë të rastit OJ Simpson e kanë hedhur në tërësi dëshminë e prokurorisë dhe kanë votuar për lirimin e OJ Simpsonit. Ky vendim jashtëzakonisht kontradiktor është marrë për më pak se 4 orë, pas 9 muaj gjykimesh e dëshmish. Më herët, mbrojtja ka luajtur me emozionet e gjyqtarëve porotë, të cilët kanë qenë kryesisht zezakë. Është e vërtetë e hidhur se ky rast i vrasjes është shndërruar në gjykim në bazë racore. Përkundër sasisë së dëshmime fizike dhe forenzike që e kanë vënë OJ Simpsonin në lidhshmëri me vrasjen, porotët i kanë hedhur poshtë dëshmitë e forta e të mira dhe kanë marrë vendimin se “nuk është fajtor”. Prokurori shtetëror Gil Garcetti e ka hedhur poshtë premtimin e Simpsonit së do të zbulojë vrasësit e vërtetë dhe ka insistuar që, në bazë të dëshmimeve të grumbulluara, të shpallë se ai është vrasës gjakftohtë. Prokurori e ka shpallur të mbyllur hetimin mbi rastin e kësaj vrasjeje. Në bazë të kësaj, policia e Los Angelesit ka publikuar se nuk do të rifillojë hetimet, sepse hetimet e saj kanë treguar se OJ Simpsoni e ka kryer vrasjen. Në “USA open” është publikuar se shefi i policisë së LA ka thënë se nuk ka në plan të iniciojë përsëri proces.

Koncepti i qasjes ndaj sigurisë së vendit të ngjarjes dallon varësisht prej faktit se ai gjendet në hapësirë të mbyllur apo të hapur. Në qoftë se është në hapësirë të hapur, përcaktimi i tij do të bëhet në bazë të llojit të lokacionit (shtegut të këmbësorëve, komunikacionit, vendit të hyrje-daljes, kushteve atmosferike dhe shumë faktorëve tjerë, të cilat janë specifike për atë lokacion. Ndërkaq, siguri në hapësirën e mbyllur është relativisht e lehtë.

6. 1. 3. 3. 1. 1. Qasja ndaj vendit të ngjarjes në hapësirë të hapur

Dëmtimi dhe kontaminimi më i madh i gjurmëve ekzistuese ndodh me rastin e hyrjes në hapësirën e ngushtë të kryerjes së veprës penale. Për të shpjeguar drejt në aspektin terminologjik të gjendjes në vendin e ngjarjes, policia do të duhej të përdorte këta terma lidhur me vendin e ngjarjes:

- Vend **i paprekur** mund të konsiderohet vendi ku është kryer vepra penale, në të cilin nuk ka hyrë askush para arritjes së policisë ose të personave tjerë që kanë filluar sigurimin e vendit të ngjarjes.
- Vend **i pandryshuar** është vendi në të cilin ka hyrë ndonjë person apo kafshë kështu që e ka ndryshuar ose kontaminuar gjendjen, por personi nuk ka prekur apo nuk ka hedhur asgjë. Pra, vendi ku është ndryshuar gjendja në raport me gjurmët në dysHEME (tokë).
- Vend **i ndryshuar** është vendi i kryerjes së veprës penale nëpër të cilin kanë lëvizur persona, mjete, trupi i viktimës, etj, apo kanë hyrë kafshë para ardhjes së policisë.

Në praktikë, vendet e tilla mbesin rrallë të paprekura. Në qoftë se në këto vende të ngjarjes ndodhet ndonjë person i shtrirë, atëherë duhet t'i afrohet për të konstatuar se a është i gjallë, i lënduar apo i vdekur. Në qoftë se ky person është gjallë duhet të ndërmerren masa për t'i dhënë ndihmën e parë dhe për ta dërguar në institucionin më të afërt shëndetësor. Me këtë rast duhet të kihet kujdes që të ruhet gjendja e gjetur, pozita e trupit, mjetet dhe gjurmët e rrethinës dhe, sa më parë, të regjistrohet gjendja e gjetur, bashkë me ndryshimet eventuale të bëra ndërkohë.

Taktika e përgjithshme e qasjes në vendin e vrasjes zbatohet në të gjitha vendet e vrasjes. Megjithatë, hapësirat e hapura përfshijnë edhe probleme shtesë për përpunimin kriminalistik, si:

1. *Vendi i ngjarjes nuk ka kufij të përcaktuar qartë,*
2. *Terreni i vendit të vrasjes, zakonisht, nuk është i njëjtë dhe i rrafshët dhe në të mund të ketë objekte e elemente të ndryshme,*
3. *Përpunimi kriminalistik është i ndjeshëm në kushtet klimatike. Shiu, bora dhe furtuna eventuale mund të fshijnë gjurmët e dëshmive, prandaj nevojitet procedurë urgjente për grumbullimin e dëshmive.*

4. *Kriminalisti nuk ka në hapësirë të hapur kushtet që i ka në hapësirën e mbyllur, si: rrymën, ujin, telefonin dhe kushtet tjera për punë,*
5. *Në mbrëmje nuk ka dritë të mjaftueshme, prandaj kriminalisti duhet të jetë i përgatitur që të kthehet në vendin e ngjarjes ditën vijuese, gjë që nënkupton sigurimin e vazhdueshëm të vendit të vrasjes.*

Në rast se trupi pa jetë duhet të lëvizet nga vendi i vrasjes para arritjes së organit të shikimit, rekomandohet që ai të mbështillet me pëlhurë të pastër ose të vendoset në thesin special për kufoma, në mënyrë që të ruhen dëshmitë e mbetura në rribat e tij, të cilat nevojiten për ekspertizën e mëtejshme.

6. 1. 3. 3. 1. 2. Qasja në vendin e vrasjes në ambient të mbyllur

Nëse vendi i vrasjes gjendet në hapësirë të mbyllur duhet të konstatohet se a gjendet dikush brenda, a ka hyrë dikush brenda dhe përse, nga ka lëvizur, çka ka prekur, çka ka lëvizur nga vendi, etj. Gjatë marrjes së këtyre informacioneve nga personat e pranishëm, polici nuk guxon të jetë tepër zyrtar apo i rreptë, sepse të pranishmit do të refuzojnë bashkëpunimin ose do të mohojnë se kanë prekur apo lëvizur nga vendi. Nëse polici konstaton se askush nuk ka hyrë brenda do të shkojë te dera të njëjtës rrugë që kanë lëvizur të pranishmit ose personat tjera që kanë marrë vesh për vrasjen. Duhet të konstatohet gjendja e gjetur (dyert e hapura, gjysmë të hapura, të mbyllura, të mbyllura me çelës, etj.). Gjatë hapjes eventuale të dyerve të mbyllura, ato nuk preken me gishtërinj ose me shuplaka. Në qoftë se dyert nuk mund të hapen (p.sh. për shkak të trupit të viktimës, sendeve të përplasma, etj.) ato nuk duhet të shtyhen, por polici duhet të përpiqet të hyjë nga ndonjë derë tjetër apo nga ndonjë dritare. Në rastin më të keq, dyert mund të hapen vetëm atëherë sa polici mund të fusë kokën për të parë brenda.

Në qoftë se hapësira është e mbyllur me çelës, duhet të shikohet nga dritarja se a i nevojitet dikujt ndihma apo është e nevojshme të eliminohet ndonjë rrezik që do të mund të shkaktonte viktimën të tjera apo dëme materiale, por duke pasur kujdes që të mos dëmtohen gjurmët nën dritare ose në dritare. Në rastet kur duhet të futet brenda nga ballkoni, duhet të ketë kihet kujdes që të ruhen gjurmët dhe, sipas mundësisë, të shënohet rruga e hyrjes brenda. Në qoftë se shfrytëzohen shërbimet e shtëpiakut për të hapur dyert duhet të ruhen maksimalisht gjurmët dhe dyert të hapen me sa më pak dëmtime. Në hapësirën e vrasjes kurrë nuk bën të ndizet drita ose të preket ndërprerësi. Në qoftë se është errët, duhet të përdoret bateria e dorës. Dritaret dhe dyert si dhe të gjitha hyrje-daljet gjithnjë duhet të mbyllen, por nuk duhet të mbyllen me çelës (përveç në raste të pa evitueshme), dhe detyrimisht duhet të vendosen roje. Në këtë mënyrë parandalohet hyrja e insekteve dhe veprimi i rrymimit të ajrit, i cili mund të dëmtojë disa mikro gjurmë, siç është letra e djegur, etj.

6. 1. 3. 3. 2. Klasifikimi i vendit të ngjarjes

Vendi i ngjarjes *makroskopik*²¹ mund të klasifikohen sipas:

- **tipit të veprës penale** (p.sh. vrasje, dhunim, plaçkitje, etj);
- **lokacioni** (p.sh. në hapësirë të mbyllur, të hapur, nën ujë, nën tokë, etj.);
- **natyrën e vendin te ngjarjes** (p.sh. trupi, shtëpia, treni, banka, automobili, etj.); ose
- **sipas gjendjes së gjetur** (p.sh. në gjendje të rregullt apo të parregullt, aktive ose pasive, normale apo të maskuar, etj.).

Klasifikimi është me interes, por ai nuk përfshin elementet gjithëpërfshirëse që e përbëjnë vendin e ngjarjes. Me rëndësi është edhe domosdoshmëria që kriminalisti të ketë shkathtësitë e nevojshme që ta profilizojë dhe ta përcaktojë vendin e ngjarjes në rastin e caktuar, bashkë me natyrën, kufijtë dhe gjendjen e tij.

Vend i ngjarjes *mikroskopik*²² konsiderohen edhe gjurmët materiale. Ekzistojnë një sërë mënyrash për klasifikimin e këtyre gjurmëve sipas gjendjes fizike, llojit të veprës penale dhe llojit të çështjeve që duhet të zgjidhen. Është e domosdoshme që kriminalisti që e udhëheq procedurën kriminalistike të çmojë vlerën dhe mangësitë e gjurmëve materiale, të kuptojë ndërveprimin midis vendit të ngjarjes makroskopik e mikroskopik, të hetojë të gjitha format e bartjes së gjurmëve dhe të përcaktojë shpejt vendet mikroskopike në vendin makroskopik.

Klasifikimi i vendit të ngjarjes ka rëndësi të jashtëzakonshme, kështu që kriminalistët duhet të përcaktojnë vendin e ngjarjes dhe të kuptojnë **teorinë e bartjes ose shkëmbimit të gjurmëve materiale**. Kjo teori aplikohet në mënyrën më funksionale kur të gjithë anëtarët e ekipit të shikimit kuptojnë se si është klasifikuar vendi i ngjarjes, kështu që të gjithë punojnë si një.

Me ndihmën e përvojave të tyre në vende të ndryshme të ngjarjes dhe me analizë sistematike të vendit të ngjarjes kriminalistët mund të përcaktojnë se cilat gjurmë materiale mund të gjenden në vendin konkret të ngjarjes, ku mund të zbulohen gjurmët e tipit të vendit të ngjarjes brenda klasifikimit, pastaj si njihen, si grumbullohen dhe si përpunohen këto gjurmë dhe, më në fund si rekonstruktohet vendi i ngjarjes.

²¹ Në kuptimin **makroskopik**, vendi i ngjarjes mund të jetë edhe ndonjë vend tjetër, përveç lokacioneve fizike. P.sh., vend i ngjarjes konsiderohet edhe trupi i viktimës, trupi i të dyshuarit dhe cilado pjesë e automjetit të përdorur në lidhje me veprën penale. Përveç këtyre, vend i ngjarjes mund të konsiderohen edhe disa lokacione të tjera ose persona që janë të përfshirë në veprën penale.

²² Në kuptimin **mikroskopik**, vend i ngjarjes konsiderohet çdo pjesë e materialit që ka lidhshmëri me veprën penale, I cili nuk shihet ose mezi shihet me sy.

6. 1. 3. 3. Kontrolli i hapësirës së gjerë të vendit të ngjarjes

Është shumë vështirë të vendoset një rregull me të cilin do të definoreshin kufijtë e hapësirës së gjerë të vendit të ngjarjes. Kjo është hapësira prej së cilës kryesi ka shkuar në vendin e ngjarjes dhe është kthyer nga vendi i ngjarjes. Gjatë kësaj rruge ai mund të hedhë mjetet e kryerjes së veprës penale, të hedhë disa mjete që ka mundur t'i bartë nga vendi i ngjarjes, të ndërrojë rrobat e përgjakura, etj. Në këtë zonë të lëvizjes policia duhet të kontrollojë kontejnerët e plehrave, kaçubat dhe gëmushat, automjetet, rrënojat, garazhet, objektet e braktisura dhe vendet tjera, të cilat janë të përshtatshme për fshehjen e mjeteve.

Në hapësirën e gjerë të vendit të ngjarjes duhet të bëhet edhe kontrolli i objekteve të tjera (shitoret, bankat, hotelet, postat, etj). Sipas nevojës, duhet të merren për kontroll edhe videokasetat e objekteve të pajisura me kamera.

Duhet të theksohet se me rastin e gjetjes së mjeteve që mund të shpien në lidhje me veprën penale, ato nuk duhet të lëvizin pa një arsye të fortë. Ato vetëm duhet të regjistrohen se duhet të përpunohen në fazën statike dhe dinamike të shikimit.

6. 1. 3. 3. 4. Mbrojtja e jetës

Çdo rast kriminal shtron obligime dhe përgjegjësi të ndryshme, por detyrë e parë e rëndësishme e secilit polic që del në vendin e vrasjes është mbrojtja e jetës. Për këtë arsye, para daljes në vendin e vrasjes, ai duhet të ketë parasysh:

- 1. Sigurinë e tij personale, sigurinë e personave tjerë që dalin në vendin e ngjarjes,**
- 2. Mbrojtjen e jetës dhe**
- 3. Mbrojtjen e vendit të ngjarjes e të dëshmitë.**

Mbrojtja e jetës përfshin jo vetëm jetën e viktimës, por edhe të policit si edhe të vetë të dyshuarit. Sot, ndihma urgjente shëndetësore duhet të jetë e organizuar dhe e rregullt që të jetë e gatshme që në afat sa më të shkurtër kohor të reagojë pas thirrjes për ndihmë. Nuk janë të rralla rastet që ndihma e shpejtë shkon në vendin e ngjarjes menjëherë pas policisë, kurse ndonjëherë madje edhe para policisë, për shkak se ai që e njofton ngjarjen e njofton menjëherë edhe institucionin më të afërt shëndetësor, për të ndihmuar viktimën që është ende gjallë.

Në situata të tilla vendi i ngjarjes nuk është i siguar mirë, prandaj edhe mund të vijë deri te asgjësimi i gjurmëve dhe krijimi i gjurmëve të reja, të cilat shkaktohet gjatë ofrimit të ndihmës.

Për shkak të rëndësisë së jashtëzakonshme të gjurmëve, të cilat mund të jenë vendimtare për rrjedhën e mëtejshme të përpunimit kriminalistik, policët

ia tërheqin vërejtjen personelit shëndetësor që gjatë ofrimit të ndihmës shëndetësore të kenë kujdes dhe të ruajnë gjurmët e veprës penale dhe, përveç kësaj ata përcjellin rrjedhën e ndërhyrjes mjekësore, në mënyrë që të mund të evidentojnë të gjitha ndryshimet në vendin e ngjarjes.

Kjo vlen edhe për ndërhyrjen e shërbimit të zjarrfikësve dhe shërbimeve tjera të specializuara. Të mësuara nga përvojat e tyre, shumë polici tashmë kanë ndërmarrë veprime për njohjen e personelit mjekësor e të tjerë me njohuritë themelore nga fusha e kriminalistikës. Kështu, krahas kujdesit të shtuar për gjurmët, ata edukohen edhe për grumbullimin e të dhënave nga personat, të cilët mund të vdesin gjatë transportit deri në institucionin shëndetësor. Këto të dhëna mund të jenë shumë të rëndësishme për përpunimin e mëtejshëm kriminalistik.

Në qoftë se viktimat dërgohet në spital, është obligim i policit që e siguron vendin e ngjarjes që të shënojë të dhënat për personelin shëndetësor, targat e automjetit me të cilin transportohet viktimat dhe institucioni shëndetësor ku dërgohet. Në rrethana të përshtatshme, policia do të duhej të përcillte viktimën deri në institucionin shëndetësor, gjatë dhe pas dhënies së ndihmës në mënyrë dhe madje edhe kur viktimat është e vdekur. Në këtë mënyrë ai ruan kontinuitetin e gjurmëve të krimit.

Por, në situata kur kjo është e pamundur, nëpërmjet drejtorive kompetente policore, kriminalistët duhet të shkojnë në institucionin shëndetësor, për të veçuar rrobat dhe gjërat personale të viktimës, për të vërtetuar identitetin, për të marrë të dhëna për lëndimet e viktimës, për të grumbulluar të dhëna mbi dëshmitarët e mundshëm, për të biseduar me personelin mjekësor që e ka bërë transportin, për të marrë mostrat e gjakut, etj.

Në qoftë se konsiderohet i nevojshëm transporti i personit që është i dyshuar për veprë penale, është e nevojshme përcjellja e policisë, për të siguruar mbrojtjen fizike të personelit mjekësor apo për shkak të hakmarrjes nga ana e të afërmeve të viktimës. Në situata të tilla, një çështje shumë e rëndësishme është sigurimi i gjurmëve në kryesin e veprës (kur kjo është e mundur), në mënyrë që të mos dëmtohen qoftë me qëllim, nga vetë kryesi, qoftë nga personeli shëndetësor, gjatë dhënies së ndihmës mjekësore.

Për këto arsye, në qoftë se ekziston dyshimi se në vendin e ngjarjes janë gjeneruar gjurmë të reja, është e detyrueshme marrja e motrave biologjike, mikro gjurmëve, shenjave të këpucëve dhe të vijave papilare të personelit mjekësor, e pastaj edhe të personave tjerë që kanë hyrë në vendin e ngjarjes.

6. 1. 3. 3. 4. 1. Masat mbrojtëse të pjesëtarit të policisë

Nuk janë të rralla rastet që policët, për shkak të mbrojtjes së viktimës ose të të dyshuarit rrezikojnë seriozisht shëndetin e tyre. Policët duhet të jenë vigjilentë në vendin e ngjarjes ku ka gjak dhe lëngje të trupit. Me që është

vështirë të përcaktohet se kush ka ndonjë sëmundje ngjitëse, të gjithë ata që kryejnë hetime në vendin e ngjarjes kriminale duhet të ndërmarrin masat e nevojshme parandaluese:

1. *Të kenë dorëza për një përdorim gjatë daljes në vendin e ngjarjes kriminale dhe të jenë të vetëdijshëm se gjaku dhe lëngjet e trupit mund të bartin sëmundje.*
2. *Të kenë maska për një përdorim në vendin e krimit, ku mund ta hasin në sëmundje ngjitëse (nëpërmjet ajrit), siç janë: meningitisi ose tuberkulozi.*
3. *Të kenë mbrojtëse për sy dhe mantel për mbrojtjen e rrobave nga sëmundjet ngjitëse, kur në vendin e ngjarjes ka sasi të mëdha gjaku e lëngjesh trupore.*
4. *Pas përfundimit të hetimit, dorëzat, maskat dhe mantelet e kontaminuar me gjak apo lëngje trupore të hidhen në qese të mbrojtura nga rreziqet biologjike, kurse duart të lahen mirë me mjete antiseptike.*
5. *Para kthimit në polici, duart të lahen përsëri me ujë dhe me mjete kundër baktereve, p.sh. Bacti-Stat.*
6. *Të kufizohet numri i hetuesve në vendin e ngjarjes, të cilët mund të bien në kontakt me burimin e infeksionit potencial.*
7. *Të këshillohen të pranishmit tjerë në vendin e ngjarjes, të cilat mund të bien në kontakt me burimin e infeksionit potencial.*
8. *Të bëhet dekontaminimi i gjithë pajisjeve të përdorura para kthimit në stacionin e policisë.*
9. *Të zhvishen menjëherë rrobat e kontaminuara me gjak dhe lëngje tjera trupore dhe të bëhet dekontaminimi i tyre.*
10. *Pastrimi i lëkurës është barrierë efektive për parandalimin e sëmundjeve ngjitëse. Të gjitha sipërfaqet që kanë pasur kontakt me objekte të kontaminuara të lahen sa më parë, në mënyrë që të evitohet kontaminimi. Plagët, siç janë gërvishtjet, prerjet dhe puçrrat në lëkurë, pavarësisht prej madhësisë së tyre, janë rrugë të infeksionit, prandaj ato duhet të mbështillen mirë.*
11. *Të hartohet raport lidhur me të gjitha kontaktet me gjakun apo lëngjet tjera trupore, brenda 24 orësh pas kontaktit.*

Pjesëtarët e policisë, sidomos ekipet që dalin të parat në vendin e ngjarjes, janë shpesh në situatë t'ua ofrojnë ndihmën e parë viktimave të veprës penale, por edhe kryesve të tyre. Me këtë rast ekziston rreziku i kontaktit të drejtpërdrejt me lëngjet trupore, prandaj menjëherë pas ofrimit të ndihmës, sa më parë duhet t'i lajnë duar dhe pjesët tjera të trupit të kontaminuara me sapun dhe ujë ose lëngje të veçanta. Raste të infektimit me HIV gjatë ofrimit të ndihmës së parë nëpërmjet frymëmarrjes artificiale nuk janë të njohura deri më

sot. Megjithatë, ekzistojnë gjasa teorike që kjo sëmundje të bartet edhe në këtë mënyrë, sidomos nëse viktimat ka gjakderdhje në gojë.

Me rastin e ofrimit të këtij lloji të ndihmës, e vetmja masë mbrojtëse që mund të aplikohet është fshirja me peshqir apo me ndonjë pjesë të pëlhurës së pastër të gjakut nga goja e personit të lënduar, para frymëmarrjes artificiale. Pas dhënies së ndihmës së parë është e preferueshme që shpëtimtari ta shpërlajë gojën me ujë disa herë.

Sot ekzistojnë pompa plastike speciale nëpërmjet të cilave jepet ndihma “gojë më gojë”, por policia jonë nuk ka mjete të tilla, kështu që ekziston rreziku i infeksionit.

Sa më parë e më së voni kur arrijnë në stacionin e policisë, të gjithë të pranishmit në vendin e ngjarjes kriminale duhet të dekontaminojnë të gjitha pajisjet si edhe rrobat që janë kontaminuar me gjakun apo lëngjet tjera trupore. Dekontaminimi bëhet në këtë mënyrë:

1. *Rrobat e kontaminuara zhvishen sa më parë,*
2. *Gjatë pastrimit të rrobave dhe pajisjeve të kontaminuara përdoren dorëzat për një përdorim,*
3. *Paralarja e rrobave të kontaminuara bëhet ndaras, me detergjent dezinfektues e me ujë të valë, kurse larja bëhet më mënyrë të rëndomtë,*
4. *Para larjes, për transportimin e pjesëve të vogla të kontaminuara shfrytëzohen qeset e plastikës.*

Masat e maturisë

Të evitohet kontakti i panevojshëm me gjakun dhe lëngjet tjera trupore.

- a. *gjithmonë mbani dorëza gjatë kontaktit me persona që kanë gjakderdhje ose gjatë kontaktit me lëngjet tjera trupore,*
- b. *lani duart mirë pas çdo kontakti me gjak apo lëngje tjera trupore,*
- c. *pastroni pajisjet e prekura me gjak ose lëngje tjera trupore.*

Pas gjithë kësaj është e qartë se, në situata që janë të rrezikshme, policët duhet të jenë jashtëzakonisht të kujdesshëm. Veçanërisht të kujdesshëm duhet të jenë anëtarët e ekipeve të shikimit dhe personeli që punon në laborator, i cili bën përpunimin dhe analizimin e gjurmëve materiale të natyrës biologjike.

6. 1. 3. 3. 5. Komunikimi në vendin e ngjarjes

“Komunikimi është çelës i suksesit”. Imagjinoni se gjendeni në vendin e ngjarjes disa minuta pasi ka ndodhur një vrasje. Njerëzit fillojnë të dalin nga ndërtesat e afërta dhe të krijojnë tollovi të madhe. Ata janë të parët në vendin e

ngjarjes. Njerëzit që janë ndodhur në afërsi fillojnë t'i ndihmojnë viktimës, të cilës i nevojitet ndihmë e ndryshme. Këta njerëz i japin informacionet e para, etj. Në ajër ndjehet paniku dhe hutia, kur në vendin e ngjarjes arrijnë policët e parë. Në qoftë se kanë fat ata arrijnë para përfaqësuesve të mediave.

Të gjithë anëtarët e ekipit i përgjigjen udhëheqësit të sigurimit të vendit të ngjarjes, i cili ua transmeton të gjitha informacionet e nevojshme, në mënyrë që ata të dinë çfarë pyetjesh të shtrojnë. Natyrisht, komunikimi efikas është i pamundur nëse secili pjesëtar i ekipit nuk e di saktë për çka duhet të bisedojë me bashkëpunëtorët e vet. Mund të përdoren mënyra të ndryshme komunikimi, duke filluar prej tundjes së kokës e deri të komunikimi zyrtar me dokumente.

Disa prej këtyre metodave janë:

1. *Gjestet, si tundja e kokës, tregimi me kokë etj,*
2. *Sinjalet me duar,*
3. *Dërgimi ose marrja e informacionit, gojor ose të shkruar, me korrier,*
4. *Voki-toki etj.*

Të gjitha këto metoda shfrytëzohen gjatë sigurimit të vendi të ngjarjes, gjatë kryerjes së shikimit dhe gjatë vazhdimit të përpunimit kriminalistik. Fakti më domethënës të duhet të mbahet mend është: ***“vetëm ekipi i informuar mirë, është i sigurt dhe efikas në punën e vet”.***

6. 1. 4. Kryerja e shikimit

Kryerja e shikimit është veprim kriminalistik shumë i rëndësishëm. Me qëllim të kryerjes së ma profesionale dhe sa më të plotë të këtij veprimi, është e domosdoshme që përbërja e ekipit të shikimit të jetë e harmonizuar me dispozitat procesore dhe rregullat kriminalistike. Në përbërje të ekipit të shikimit do të duhej të ishin: prokurori publik ose zëvendësi i tij, kriminalisti (hetuesi) që punon në shkatërrimin e delikteve të gjakut, tekniku kriminalistik, specialisti i mjekësisë ligjore, si dhe ekspertë të tjerë, varësisht prej mjeteve me të cilat është kryer vepra penale (eksperti i balistikës, eksperti për mbrojtje kundër diversionit, eksperti i bioteknikës, etj.).

Personi përgjegjës që ka marrë pjesë në sigurimin e vendit të ngjarjes e informon prokurorin publik gjegjësisht kriminalistin (varësisht se cili e kryen shikimin) për të gjitha faktet e grumbulluara mbi rrethanat në lidhje me kryerjen e vrasjes, mbi gjendjen e gjetur dhe ndryshimet eventuale në vendin e ngjarjes. Në rrethin e shënuar të vendit të ngjarjes është mirë që të parët të hyjnë tekniku i kriminalistikës dhe ekspertët e fushës përkatëse, të cilët shënojnë paraprakisht gjurmët dhe ndërmarrin masa që të mos shkelet në sipërfaqet ku besohet se, në fazën dinamike të shikimit, do të gjenden mikrogjurmë. Është e gabueshme praktika që vendi i ngjarjes të vështrohet paraprakisht nga të gjithë anëtarët e ekipit e pastaj të fillojë kryerja e shikimit, sepse kjo mund të shkaktojë ndryshime

e shkatërtime të gjurmëve ekzistuese të reja dhe krijimi i gjurmëve të reja, të parëndësishme.

Gjatë shikimit duhet të bëhen përpjekje që të merren përgjigje në sa më shumë pyetje të arta të kriminalistikës dhe të sqarohen të gjitha faktet e rëndësishme dhe rrethanat. Për çdo eventualitet, shikimi i kryer në mënyrë profesionale duhet të japë përgjigje në këto pyetje të rëndësishme kriminalistiko-taktike.

- *A është ngjarja kriminale vepër penale e vrasjes, a është vetëvrasje apo është vdekje aksidentale ose natyrore?*
- *Në cilin vend dhe në çfarë kohe është kryer vrasja?*
- *Në çfarë mënyre dhe me çfarë mjeti është kryer vrasja?*
- *Cili është identiteti i viktimës?*
- *A ka qenë një apo më shumë kryes të vrasjes?*
- *Cila ka qenë rruga e ardhjes së kryesit në vendin e ngjarjes, lëvizja, mënyra dhe rruga e largimit?*
- *Cilat janë vendet apo lokacionet prej nga kanë mundur të shikohen ose dëgjohen manifestimet që e kanë shoqëruar kryerjen e vrasjes?*
- *Cili ka qenë motivi i kryesit për kryerjen e vrasjes?*
- *Kush kanë qenë personat e dyshuar?*

Kujdes i veçantë duhet t'i kushtohet verifikimit të faktit se a është vendi i gjetjes së kufomës vendi i vërtetë i kryerjes së vrasjes. Me ndihmën e ekspertit të mjekësisë ligjore duhet të përcaktohet koha e përafërt e vdekjes së viktimës, sepse përgjigjet sa më të sakta në këto dy pyetje të arta të kriminalistikës (për vendin dhe kohën) mundëson verifikimin më të lehtë të alibisë eventuale të personit të dyshuar.

Përgjigjet në pyetjet kriminalistiko-taktike nxirren nëpërmjet fazat dinamike dhe statike të shikimit, në të cilat marrin pjesë të gjitha anëtarët e ekipit të shikimit, secili në fushën e autorizimeve dhe njohurive profesionale. Në fazën statike të shikimit tekniku i kriminalistikës së pari shënon dhe regjistron gjurmët e mjeteve, e pastaj e përshkruan pamjet e vendit të ngjarjes, në mënyrë që të mos lëvizën gjërat dhe kufoma, por përmendur saktë vendet e disa gjurmëve dhe mjeteve të gjetura. Po ashtu, përshkruhet pozita e kufomës si edhe gjurmët e dukshme në të. Procesi i përshkrimit të gjendjes faktike gjithmonë nisët nga e përgjithshmja drejt të veçantës, në pajtim me rregullat kriminalistiko-taktike të kryerjes së shikimit. Paralelisht me fiksimin e gjendjes së gjetur ose menjëherë pas fiksimit, nëpërmjet procesverbalit të shikimit (i cili varet nga kompleksiteti i situatës në vendin e ngjarjes), tekniku i kriminalistikës bën skicën e vendit të ngjarjes (kroki) e pastaj e fotografon gjendjen. Me që fotografia nuk mund të pasqyrojë situatën e përgjithshme në vendin e ngjarjes, është e nevojshme që vendi i ngjarjes të fotografohet nga shumë anë, nga kënde dhe largësi të

ndryshme. Edhe fotografimi bëhet prej të përgjithshmes kah të veçantat, pra nga pamja e gjerë e vendit të vrasjes, pra prej pamjes së gjerë të vendit e deri te gjurmët ose detajet tjera të rëndësishme.

Faza dinamike e shikimit nënkupton një kontroll të detajuar të vendit të kryerjes së vrasjes, përfshirë lëvizjen e gjërave dhe të trupit pa jetë, me qëllim të gjetjes së mikro-gjurmëve, si edhe gjurmëve të dukshme, mjeteve ose pjesëve të mjeteve, të cilat kanë qenë të fshehur ose të padukshme në fazën statike. Gjurmët dhe mjetet e gjetura regjistrohen në procesverbalin mbi shikimin, pasi të jenë shënuar e regjistruar paraprakisht. Ato edhe fotografohen, kështu që paraqesin një tërësi fotografish të fazës statike. Këto gjurmë dhe mjete pasqyrohen edhe në skicën e vendit të ngjarjes. Tekniku i kriminalistikës dhe ekspertët e fushës përkatëse i marrin gjurmët, mjetet dhe mostrat e nevojshme, i paketojnë dhe i transportojnë në mënyrë profesionale për ekspertizë të mëtejshme. Është e rëndësishme që gjatë shikimit të gjenden të gjitha gjurmët dhe mjetet relevante dhe që, në pajtim me dispozitat dhe rregullat kriminalistike, të fiksohen me procesverbalin e shikimit, foto-laboratorin ose videokasetën dhe skicën e vendit të ngjarjes. Gjatë këtij procesi duhet pasur kujdes që të gjitha detajet e gjendjes faktike të jenë të fiksuara në mënyrë identike në të gjitha dokumentet procesore.

Gjatë shikimit është e rëndësishme të shpjegohen edhe disa çështje të tjera të rëndësishme për kriminalistikën:

- *pozita e viktimës dhe kryesit në momentin e vrasjes,*
- *konstrukcioni fizik i kryesit dhe pamja fizike e viktimës,*
- *cilat gjurmë ka mund t'i lë viktimë në kryesin,*
- *a është kryesi i lënduar dhe në cilat pjesë të trupit,*
- *a i është grisur kryesit ndonjë pjesë e rrobave dhe cilat,*
- *a ka kërkuar kryesi mjete të caktuara, para ose dokumente,*
- *a i ka njohur kryesi rrethanat në vendin e vrasjes,*
- *a ka shfrytëzuar kryesi automjet, etj.*

Varet nga secili rast konkret i vrasjes se cilat prej të dhënave të përmendura sqarohen e vërtetohen. Kjo gjithsesi çon në përfundimin se shikimi i vendit të vrasjes nuk mund të kryhet ekskluzivisht në pjesën e ngushtë të vendit të ngjarjes ku është gjetur trupi pa jetë, por është e nevojshme që të bëhet një kontroll i detajuar dhe sistematik i rrethinës së gjerë të vendit të ngjarjes, me qëllim të gjetjes së gjurmëve dhe mjeteve në lidhje me vrasjen dhe kryesin e saj, si edhe vërtetimit të fakteve të tjera të rëndësishme dhe të rrethanave.

6. 1. 4. 1. Gjurmët dhe mjetet në vendin e vrasjes

Varësisht prej mënyrës, mjeteve, vendit dhe kohës së kryerjes së vrasjes dhe lëvizjes dhe sjelljes së kryesit para, gjatë dhe pas kryerjes së vrasjes, si edhe faktet se a ka bërë rezistencë viktimë ose a ka pasur përleshje midis tyre në vendin e ngjarjes, është e mundur të gjenden gjurmë dhe mjete të lloj-llojshme që mund të jenë të kryesit apo të viktimës. Se çfarë gjurmësh do të gjenden në vendin e ngjarjes, në çfarë gjendje do të jenë dhe sa do të jenë ato të rëndësishme varet nga koha e njoftimit se ka ndodhur vrasja, nga koha e daljes së policisë në vendin e ngjarjes dhe ndërmarrjes së masave për ruajtjen e tyre, gjegjësisht nga ruajtja e tyre dhe parandalimi i ndryshimeve dhe asgjësimit eventual të tyre.

Nga arsyet e përmendura, kryesisht, varet se cilat gjurmë dhe mjete do të gjenden në vendin e ngjarjes. Në praktikë, më së shpeshti ndodh të gjenden këto gjurmë të kryesit të vrasjes:

- gjak,
- spermë,
- qime,
- pështymë,
- mut,
- sekrecione tjera (grup i gjurmëve biologjike),
- gjurmë vijash papilare,
- gjurmë shputash, thonjsh,
- gjurmë dhëmbësh,
- dhe,
- pluhur,
- ngjyrë,
- llak,
- rroba,
- fije,
- aroma, etj.

Te rastet e vrasjeve (si edhe të veprave tjera penale të grupit të delikteve të gjakut) më së shpeshti gjenden gjurmë të gjakut të viktimës, por mund të gjenden edhe gjurmë të gjakut të kryesit, në qoftë se ai është lënduar. Këto gjurmë mund të gjenden te viktimë apo kryesi, mjeti me të cilin është kryer vrasja dhe mjetet tjera në vendin e ngjarjes, si edhe në rrugë nga është larguar kryesi nga vendi i ngjarjes. Gjurmët e gjakut kanë qenë kryesisht gjurmë që janë eliminuar, derisa në kriminalistikë nuk është futur gjenetika. Testi i ADN-së (Acidit Dezoksiribo

Nukleins), pasqyron në mënyrë gjenetike gjurmët e një personi dhe mundëson identifikimin e tij njësoj si vijat papilare, prandaj ai quhet edhe “shenjat gjenetike të gishtërinjve”. Nga mostra e gjakut ose spermës (me spermatozoide) mund të përcaktohet struktura gjenetike unike e një personi. Shkencëtarët e përjashtojnë mundësinë që strukturë gjenetike të njëjtë të kenë dy persona, me përjashtim të binjakëve të një vezoreje. ADN-ja gjendet në kromozomet e secilës qelizë të trupit. Ajo është e ndryshme te secili person, kështu që paraqet bazë që edhe gjaku të jetë gjurmë identifikuese.

Përveç gjurmëve, në vendin e kryerjes së vrasjes mund të gjenden edhe mjete të lloj-llojshme të kryesit, me të cilat nuk është kryer vepra penale. Por, ato janë fakte materiale indiciale me rëndësi të madhe kriminalistike, sidomos kur bëhet fjalë për krijimin e versioneve se cili mund të jetë personi i dyshuar. Këto mjete nuk vihen në lidhshmëri me veprën penale dhe kryesin sipas gjurmëve, por sipas tipareve dhe raportit ndaj kryesit. Në të vërtetë, në shumë raste, kryesi lë në vendin e ngjarjes gjëra të ndryshme. Ndonjëherë ai e bën këtë në mënyrë të vetëdijshme, sepse e pengojnë, ndërsa në situata të caktuara i humb ose i harron në vendin e ngjarjes, duke mos qenë i vetëdijshëm se i ka lënë gjërat e veta. Të shumtën e herës kryesi lë në vendin e ngjarjes gjërat e dorës (shkop, çantë, çadër, etj.), gjëra personale (orë, zinxhirë, vathë, llullë, etj.), pjesë të veshjes (kapelë, republikë, dorëza, pallto, etj.), të mbathura (këpucë, çizme, sandale, atlete, etj.), pjesë të veshmbathjes (pulla, copë të grisur të stofit të rrobave, pjesë të shtresave të këpucëve, etj.), si dhe gjëra të tjera (letra, kaseta, dokumenta personale, dokumente të tjera, etj.).

Varësisht nga lloji i mjeteve të kryerjes së vrasjes, në vendin e ngjarjes mund të gjenden edhe disa gjurmë dhe pjesë, si edhe mjete me të cilin është kryer vrasja. Në qoftë se vrasja është kryer me armë zjarri, në vendin e ngjarjes gjenden gjurmë të barotit, gëzhjojave, flakës, plumbash, etj. Ka raste që në vendin e ngjarjes gjendet edhe arma me të cilën ka shtënë kryesi. Me interes të madh për përpunimin kriminalistik janë sidomos plumbi i shkrepur dhe gëzhoja. Gjurmët e goditjes së gjilpërës së armës në fishek janë gjurmë identifikuese, sepse nëpërmjet ekspertizës përkatëse balistike mund të vërtetohet se prej cilës armë është kryer vrasja.

Në vendin e ngjarjes gjenden më së shpeshti gjurmë gjaku, i cili mund të gjendet në vetë viktimës, në mjetet e afërta, në mure, në dysHEME, në tavan, etj., por edhe në vetë kryesin. Në vendin e kryerjes së vrasjes mund të gjenden edhe gjurmë thonjsh, dhëmbësh, penjsh, qimesh dhe gjurmë vijash papilare të viktimës, të cilat kanë rëndësi të veçantë në qoftë se gjenden në fytyrën e personit të dyshuar.

Disa gjurmë të kryesit mund të gjenden edhe në viktimën. Përveç gjurmëve të gjakut, gjurmë të tilla mund të jenë edhe gjurmët e qimeve, dhënëve, thinjsh, penjsh, etj, por edhe gjurmët e mjetesh të kryerjes së vrasjes, të cilat mund të jenë të ndryshme varësisht se për çfarë mjete bëhet fjalë.

Në viktimën dhe kryesin mund të gjenden edhe mikrogjurmë specifike, si papastërtia nën thonj, ku mund të ketë gjurmë të gjakut, lëkurës ose veshjes së kryesit apo të viktimës. Këto mikrogjurmë janë të rëndësishme për përcaktimin e mënyrës së kryerjes së vrasjes dhe rrjedhës së ngjarjes kriminale.

Me shfrytëzimin profesional dhe logjik, duke marrë parasysh edhe faktet negative që ekzistojnë në vendin e ngjarjes, gjurmët e gjetura në vendin e veprës penale të vrasjes, kanë rëndësi të veçantë kriminalistiko-taktike, sepse paraqesin bazën initiale për krijimin e versioneve adekuate dhe për planifikimin e rrjedhës së mëtejshme të përpunimit kriminalistik.

Do të ilustrujmë këtë me këtë shembull:

Policia është njoftuar se në fshatin e afërm, në një përroskë, gjendet një kufomë e panjohur e gjinisë mashkullore, me kokë në ujë. Punëtorët e policisë, të cilët kanë dalë menjëherë në vendin e ngjarjes, për të ndërmarrë masa për sigurimin e vendit, kanë vënë re se çizmet e të vdekurit, të cilat kanë qenë jashtë ujit, nuk kanë qenë të përbaltura, ndonëse rruga që shpie deri të përroska ka qenë me shumë baltë. Viktima nuk ka mundur të shkonte deri në atë vend dhe të kishte çizme të pastra. Policët kanë krijuar me të drejtë versionin se personi i vdekur nuk është vrarë aty (në qoftë se bëhet fjalë për vrasje), por trupi i tij pa jetë është sjellë dhe është hedhur në përroskë nga dikush tjetër. Policët kanë parë edhe gjurmë të shputave dhe karrocës prej vendit ku është gjetur kufoma e deri te një shtëpi shumë e largët, ku jetonte një vejushë e moshës së mesme. Pas obduksionit të kufomës është vërtetuar se vdekja e viktimës nuk kishte qenë e dhunshme, por shkak i vdekjes kishte qenë infarkti në zemër. Në bazë të kësaj është nxjerrë përfundimi se nuk bëhet fjalë për veprë penale të vrasjes. Por, rasti duhet të sqarohet plotësisht, në mënyrë që të evitoheshin të gjitha dyshimet eventuale. Gjurmët e gjetura kanë mundësuar krijimin e versionit se vejusha kishte pasur lidhje me këtë rast ose se, së paku, ajo do të dinte disa fakte të rëndësishme. Versioni ishte i bazuar dhe vejusha ka treguar se i ndjeri kishte qenë dashnori i saj, i cili kishte shkuar te ajo natën kritike dhe gjatë marrëdhënieve intime kishte vdekur papritur. Nga frika se do të fajësohej për vdekjen e tij dhe për të evituar turpin e vet, vejusha e kishte vendosur trupin pa jetë në karrocë, e kishte dërguar deri te përroska dhe e kishte hedhur në vendin ku ishte gjetur. Versioni i saj është vërtetuar dhe nëpërmjet gjurmëve të gjetura në karrocë dhe në këpucët e saj, si edhe nga deklaratat e fqinjëve të saj të afërt.

6. 1. 4. 1. 1. Trupi pa jetë (kufoma)

Dëshmia kryesore, e cila dëshmon pa asnjë dilemë se është kryer një veprë penale është **“trupi pa jetë” (kufoma)**, prandaj gjetjes së tij duhet t'i kushtohet kujdes i veçantë. Trupi pa jetë gjendet më së shpeshti në vendin e ngjarjes, por ndodh që edhe të bëhet bartja e tij ku është dërguar në për t'i dhënë ndihmë, si edhe në vende të tjera ku është dërguar me qëllim të asgjësimit ose fshehjes së dëshmive. Në qoftë se trupat pa jetë gjenden në spital, ku u është dhënë ndihma mjekësore, konstatimi i vdekjes bëhet atje, por është e dëshirueshme që edhe ndaj tij të bëhet shikimi, por kjo është gjë e rrallë në praktikë.

Nga aspekti kriminalistik është shumë e rëndësishme të bëhet një përshkrim dhe kontroll i detajuar i kufomës, sepse mund të gjenden shumë informacione operative me interes. Përshkrimin e kufomës e bën mjeku specialist i mjekësisë ligjore, ndërsa kontrollin e jashtëm, përveç mjekut, e bëjnë tekniku i kriminalistikës dhe ekspertë të tjerë, varësisht nga mjeti me të cilin është kryer

vrasja (tekniku i balistikës, trasologu, biotekniku, etj.). Të gjitha elementet e përshkrimit dhe kontrollit regjistrohen në procesverbalin e shikimit dhe fotografohen. Me rëndësi të veçantë është kontrolli i jashtëm i kufomës. Ai duhet të jetë i detajuar, sepse gjatë bartjes së kufomës në obduksion mund të ndryshojnë ose të asgjësohen gjurmë të rëndësishme, të cilat mund të mos jenë gjetur gjatë shikimit, por edhe që të mos shfaqen gjurmë që nuk kanë të bëjnë me veprën penale të vrasjes dhe kryesin e saj, të cilat mund të ndikojnë negativisht në efikasitetin e rrjedhës së mëtejshme të veprimtarisë operative, sidomos me rastin e krijimit të versioneve.

Në vendin e ngjarjes ndërmerren masat adekuate për përcaktimin e identitetit të kufomës, në pajtim me rregullat kriminalistike taktike e teknike, sepse ky fakt është i rëndësishëm për krijimin e versioneve dhe për planifikimin e rrjedhës së mëtejme të përpunimit kriminalistik. Vendi i gjetjes së kufomës duhet të fiksohet saktë në procesverbalin e shikimit dhe në skicën e vendit të ngjarjes, për të mos u shfaqur probleme në rekonstruksin e eventuale të mëvonshme të ngjarjes kriminale. Është i domosdoshëm edhe përshkrimi i detajuar i pozitës në të cilën është gjetur kufoma, sidomos i pozitës së duarve e këmbëve. Është me interes të veçantë që të përshkruhen edhe gjërat që mund të gjenden në duart e viktimës, si edhe gjendja e rrobave dhe e këpucëve.

Pasi të bëhet fiksimi i kufomës në procesverbal, tekniku i kriminalistikës do ta fotografojë në kuadrin e vendit të ngjarjes në tërësi, pastaj do ta fotografojë kufomën me gjurmët e dukshme, duke pasur kujdes që gjurmët të fotografohen me fotografi përkatëse.

Përshkrimi i kufomës bëhet sipas rregullave kriminalistiko-teknike të përshkrimit personal. Ai duhet të përfshijë patjetër gjininë, gjatësinë, moshën, ngjyrën dhe formën e flokëve, hundës, syve, veshëve dhe syve. Qëllim i kontrollit të kufomës është gjetja e gjurmëve mikro e të tjera. Ai bëhet në fazën dinamike të shikimit. Kujdes i veçantë do të duhej t'i kushtohej gjetjes së gjurmëve të kryesit, si edhe të gjurmëve të dheut në këpucët, duart apo rrobat e viktimës, me qëllim të përcaktimit të vendit të gjetjes së kufomës dhe vendit të kryerjes së vrasjes. Specialisti i mjekësisë ligjore përshkruan në mënyrë të detajuar të gjitha lëndimet e dukshme në kufomë dhe gjetjen e saj në kuptimin e njollave dhe shtangimit.

Varësisht prej mënyrës së vrasjes, duart e viktimës mund të jenë burim i rëndësishëm i informacioneve operative, pavarësisht se bëhet fjalë për mikrogjurmë nën thonj apo mikrogjurmë të tjera të kryesit. Këtë e dëshmon edhe ky shembull:

“Një kryes i panjohur e kishte ngulfatur një grua plakë. Nën thonjtë e viktimës janë gjetur mikrogjurmë të fijeve dhe, çka është më e rëndësishme, edhe në dorën e saj të majtë, ë janë gjetur fije. Në bazë të fijeve të gjetura është krijuar versioni për pamjen e rrobave të kryesit. Me punë këmbëngulëse operative janë grumbulluar fakte indiciale, në bazë të të cilave është krijuar versioni mbi personin e dyshuar, i cili ka pasur pallto me stof të njëjtë me atë të fijeve të gjetura në dorën e viktimës, fakt ky që është dëshmuar edhe nga ekspertiza. Gjurmët e fijeve nuk janë gjurmë identifikuese, por faktet tjera kanë provuar bazat e dyshimit, gjë që ka çuar në eliminimin e personave të tjerë me pallto të njëjtë, kështu që është bërë arrestimi i të

dyshuarit. Gjatë bisedës, i dyshuari e ka pranuar krimin dhe ka treguar se, gjatë ngulfatjes, viktima e kishte kapur fuqishëm për mëngë të palltos, gjë që kishte shkaktuar lënien e gjurmëve, të cilat kanë ndihmuar zbulimin e kryesit”.

Në papastërtinë nën thonj mikrogjurmët janë të ruajtura mirë, derisa në pjesët tjera të kufomës, përfshirë edhe duart, ato mund të zhduken, të asgjësohen ose të ndryshojnë lehtë, gjatë transportit, prandaj insistohet në kontroll të detajuar të kufomës në vendin e kryerjes së vrasjes.

Specialisti i mjekësisë ligjore, për shkak të ndryshimeve të jashtme të kufomës, mund të përcaktojë kohën e përafërt të vdekjes, gjë që është me rëndësi të madhe për planifikimin e veprimtarisë së mëtejshme operative. Dihet se trupi i njeriut ftohet pas vdekjes rreth 1 gradë Celsius në orë, gjë që mund të jetë me interes vetëm deri të barazimi i temperaturës së kufomës me temperaturën e ambientit.

Njollat e vdekjes e përfshijnë gjithë sipërfaqen e trupit 34 orë pas vdekjes, ndërsa gjurmët e presionit shfaqen 1012 orë pas vdekjes. Shtangimi ndodh zakonisht 24 orë pas vdekjes, por manifestohet plotësisht 810 orë, lirohet gradualisht pas 2448 orësh, ndërsa lirohet plotësisht pas tri deri katër ditësh.

Me obduksionin e kufomës nxirren përgjigje në këto pyetje:

- *Cili është shkaku i vdekjes dhe a ka qenë ajo e dhunshme?*
- *Çfarë lëndimesh eksitojnë, përveç lëndimeve vdekjeprurëse?*
- *Me çfarë mjeti janë shkaktuar lëndimet?*
- *Cilat lëndime janë shkaktuar për të gjallë dhe cilat pas vdekjes?*
- *Kur ka ndodhur vdekja?*
- *A ka lëndime që mund të jenë shkaktuar gjatë mbrojtjes?*
- *A ka qenë viktima në gjendje të dehur?*
- *A ka vuajtur viktima nga ndonjë sëmundje de cili ka qenë ndikimi i saj në vdekje?*
- *A janë gjetur në duar apo nën thonj mikrogjurmë dhe çfarë?*
- *A ka viktima lëndime ose ndryshime specifike që mund të jenë indikative në raport me kryesin (gërvishtje me thonj, kafshim me dhëmbë, fije flokësh, mjekre, et.)?*

Në situata të caktuara duhet të bëhen ekspertiza të caktuara, kurse në rast se dyshohet se vrasje është bërë me helmim në ekspertizë dërgohen disa prej organeve të viktimës, me qëllim të përcaktimit të llojit të helmit dhe fakteve të tjera të rëndësishme.

Prej fillimit të shikimit e deri në përfundim të përpunimit kriminalistik, udhëheqësi i përpunimit kriminalistik duhet të bashkëpunojë plotësisht me ekspertin e mjekësisë ligjore dhe ekspertët tjerë si dhe me teknikun e kriminalistikës, i cili duhet të jetë pjesëtar i ekipit për ndriçimin e vrasjes

konkrete. Rezultatet e përpunimit kriminalistik dhe konstatimet e mendimet e ekspertëve të mjekësisë ligjore e të tjerëve plotësohen vazhdimisht. Kjo i jep ekspertizës dimension të veçantë kriminalistik, prandaj është e gabueshme praktika që ky bashkëpunim të ndërpritet menjëherë pas përfundimit të obduksionit, por duhet të vazhdojë gjatë realizimit të përpunimit kriminalistik. Bashkëpunimi reciprok vjen në shprehje sidomos gjatë ndërmarrjes së masave e veprimeve operativo-taktike dhe veprimeve hetuese për verifikimin e versioneve të krijuara.

Para lëvizjes së kufomës nga vendi i ngjarjes, me shkumës apo me ndonjë ngjyrë, në dysheme (tokë) vizatohen konturat e pozicionit të kufomës dhe gjymtyrëve, pastaj bëhet përrshkrimi i vendit ku është gjetur kufoma, përrshkruhet drejtimi i kokës (në rast se në të njëjtin vend gjenden më shumë kufoma, është mirë të shpjegohen pozitat e tyre në vendin e ngjarjes).

Problem të veçantë paraqesin kufomat e fshehura. Sipas *T. Markoviqit*, zakonisht bëhet fjalë për kufoma të groposura. Praktika kriminalistike njeh raste të ndryshme të groposjes, duke përfshirë edhe groposje nën rrugë, në themele të ndërtesave, etj. Hulumtimi i këtyre kufomave shpesh përfundon pa sukses.

Me rastin e dekompozimit, kufomat zhvillojnë temperatura prej dhjetëra gradësh celsius, prandaj është i mundur aplikimi i metodës së *termovizionit* ose *termografisë*. Bëhet fjalë për metodën e cila zbatohet sipas një parimi të thjeshtë: zbulon formularë të caktuar të ngrohtësisë dhe i jep si fotografi apo si film. Këta formularë, të cilët quhen *termograme*, paraqesin profilin e temperaturës së mjetit. Termografia është degë e radiometrisë infra të kuqe, e cila mat dhe shënon rrezet infra të kuqe që emitohen nga drejtimi i mjetit. Parimi themelor është regjistrimi i rrezeve. Disa mjete absorbojnë sasi të mëdha të energjisë infra të kuqe, por edhe emitojnë po ato sasi të energjisë që absorbojnë.

Kjo mundëson matjen e energjisë së liruar dhe vënien e saj në lidhshmëri me temperaturën e mjetit. Nëpërmjet këtij veprimi mund të përcaktohet, p.sh., se a është larguar një automjet nga parkingu para një kohe të shkurtër, a ka qenë diku në mal prej nga është hequr jo shumë kohë më parë ose a gjendet në të ndonjë kufomë. Me këtë metodë mund të bëhen kërkime në sipërfaqen e ujit dhe, në bazë të dallimit të temperaturës, të përcaktohet vendi në fund të shtratit ku gjendet kufoma, temperatura e së cilës është ngritur për shkak të procesit të dekompozimit.

Një prej mënyrave të zbulimit të lokacionit ku gjendet kufoma apo kufomat është edhe aplikimi i analizës së tokës, si dhe analizës së mostrave gjeomorfologjike. Këto dy metoda varen nga interpretimi i ndryshimeve ose mungesa e ndryshimeve në strukturën e tokës, ndërsa besueshmëria e analizës varet nga profesionalizmi i personit që e bën. Gjithashtu, është e mundur edhe metoda e përdorimit të radarit nëntokësor, i cili është një mjet i sofistikuar për zbulimin e varrezave të fshehta. Ky radar, i cili është përdorur në Britani, SHBA

dhe Australi, përdoret duke u vendosur në tokë, në vendin ku janë shfaqur ndryshime gjeomorfologjike.

Në kriminalistikë konsiderohet se rastet më komplekse janë ato të copëtimit të kufomave, të cilat kryhen për motive krejtësisht të tjera (nga tërbimi, urrejtja, gjendja e rënduar shpirtërore, etj.). Në këto situata, të cilat nuk janë të shpeshta, mund të shtrohet disa pyetje kriminalistiko-taktike, si:

- *a i takojnë pjesët e gjetura një apo më shumë kufomave?*
- *cili ka qenë shkaku i vdekjes?*
- *kur dhe ku ka ndodhur vdekja?*
- *kur është bërë copëtimi i kufomës?*
- *cila është mosha e gjinia e kufomës?*
- *me çfarë mjetesh është bërë bartja e kufomës?*
- *a e ka njohur vrasësi anatominë e trupit të njeriut dhe teknikën e obduksionit?*
- *A flasin pjesët e gjetura për personalitetin e kryesit e të dhëna të tjera?, etj.*

Përgjigjet në këto dhe në pyetje të tjera jepen nga eksperti i mjekësisë ligjore dhe nga policia, e cila duhet të bashkëpunojë ngushtë që prej fillimit të përpunimit kriminalistik.

6. 1. 4. 1. 1. 1. Identifikimi i viktimës

Në këtë pjesë do të flasim mbi metodat kriminalistike të identifikimit të viktimave të ndonjë katastrofe më të madhe dhe për specifikat e identifikimit të *viktimave*²³ të shpërthimeve, me ç' rast shfaqet nevoja për identifikimin e një numri më të madh të kufomave dhe personave të lënduar.

Identifikimi i personave, në përgjithësi, është procedurë me të cilën vërtetohen dhe krahasohen shenjat juridike, faktike dhe biologjike sipas të cilave një person dallon nga të tjerët. Çdo person merr shenja juridike na bazë të dispozitave ligjore (emrin, mbiemrin, gjendjen familjare, shtetësinë, vendbanimin, etj.). Këto shenja mund të zbatohen në mënyrë të njëjtë ashtu si janë fituar. Njeriu i fiton shenjat faktike që në lindje (datën e lindjes, vendin e lindjes, përkatësinë nacionale, etj.). Edhe këto shenja janë plotësisht të pavarura nga vullneti i njeriut.

Në kuptimin kriminalistik, rol kryesor ka për përcaktimi i identitetit të personit në kuptimin biologjik, nëpërmjet të ashtuquajturit identitet biologjik. Shenja me karakter

²³ “Viktima të ngjarjes kriminale konsiderohen të gjithë personat që kanë pësuar dëmtime individuale apo kolektive, përfshirë edhe lëndimet fizike e psikike, vuajtjet emocionale, humbje ekonomike ose rrezikim serioz i te drejtave të tyre themelore, me veprimet dhe lëshimet që paraqesin shkelje të kodit penal”

biologjik janë përmbajtje materiale të identitetit të individit dhe qenia e identitetit të tij. Ndonëse nocioni identitet përmbledh në vetvete tërësinë e shenjave të një individi, në procesin e identifikimit kriminalistik nuk merren parasysh të gjitha shenjat, por vetëm ato që janë të mjaftueshme dhe mjaft të besueshme për përcaktimin e identitetit të ndonjë personi gjegjësisht atyre shenjave që e bëjnë një person të ndryshëm nga personat tjerë.

Ekzistojnë tri mënyra themelore të identifikimit kriminalistik të personave:

1. *evidentuese*²⁴,
2. *hetimore*²⁵ dhe
3. *me ekspertizë*²⁶

Sot, rol të veçantë në përcaktimit të identitetit të individit ka analiza e ADN-së²⁷. Në rastet kur gjendet kufoma, situata është më e vështirë se sa në rastet kur njerëzit janë të gjallë. Vetëm në pak raste identifikimi i njerëzve të gjallë mund të jetë detyrë komplekse, ndërsa identifikimi i kufomave të gjetura²⁸ pothuaj gjithmonë është detyrë komplekse, kështu që është i domosdoshëm *obduksioni*. Me rastin e obduksionit duhet të ndërmerren masat e nevojshme, në mënyrë që të përcaktohet identiteti i kufomës. Ky obligim mbetet edhe atëherë ku identiteti i kufomës është i njohur.

Gabimet më të shpeshta gjatë identifikimit bëhen për shkak të ndryshimeve të kufomës. Fytyra nuk ka më mimikë dhe pantomimë, por është vetëm si maskë, me ngjyrë tjetër. Nga ana tjetër, kufoma gjendet në pozitë në të cilën nuk qëndron njeriu i gjallë. Prandaj, këtu është shumë i rëndësishme parimi i qëndrimit kritik, për shkak të të ashtuquajturit “*njeri i tretë*”. Për këtë arsye është krijuar rregulli kriminalistik-taktik që çdo kufomë, në identitetin e së cilës ekziston edhe pasiguria më e vogël, duhet të trajtohet si *i vdekur i panjohur*.

Me këtë rast është shumë e rëndësishme që të bëhet përshkrimi sipas rregullave kriminalistike, kurse kujdes i veçantë duhet t’i kushtohet shenjave të veçanta individuale. Kujdes i veçantë duhet t’i kushtohet edhe nofullave, për shkak që qëndrueshmërisë së jashtëzakonshme të dhëmbëve (i rezistojnë edhe zjarrit), si dhe për shkak se në botë nuk mund të gjenden dy njerëz me karakteristika të njëjta të dhëmbëve. Në këto situata, ndihmë të çmueshme mund të japë dentisti.

Fotografimi i kufomës është i domosdoshëm edhe për shkak të publikimit të njoftimit, edhe në mjetet e informimit publik. Në rastet e mbetjeve të paidentifikuara të skeletit, kur metodat klasike të identifikimit nuk japin rezultate, ekziston mundësia e shfrytëzimit të teknikës për rekonstruktion tredimensional të fytyrës.

²⁴ Identiteti përcaktohet nëpërmjet evidencave të disponueshme

²⁵ Identiteti përcaktohet nëpërmjet, p.sh. njohjes nga fotografia ose njohjes fizike

²⁶ Identiteti përcaktohet nëpërmjet ekspertizës

²⁷ ADN-ja dhe daktiloskopia, në qoftë se ka mostra të pakontestueshme, janë mënyrat më të sigurta të përcaktimit të identitetit të ndonjë personi, pra edhe të një kufome të panjohur

²⁸ Identifikimi i personit të vdekur mund të ndahet në: 1. Vërtetim të identitetit të kufomës së njohur dhe 2. identifikimit të kufomës së panjohur

Procedura e rekonstrukcionit fillon me grumbullimin e informacioneve fillestare për vendin ku janë gjetur mbetjet, për veshjen që ka pasur personi, për pamjen e vet vendit të ngjarjes, për gjurmët materiale të gjetura, etj. Pastaj, nëpërmjet analizës antropologjike, përcaktohet mosha e përafërt, konstrukti dhe raca e pastaj fillon modelimi. Kafka vendoset në shtyllë, krijohet qafa e improvizuar dhe, në bazë të rezultateve të hulumtimeve antropometrike, në kafkë vendosen markerët sipas të cilëve, më vonë, mbi gjithë sipërfaqen e kafkës vendoset plastelin. Në bazë të të dhënave të ekspertëve, artistët që kanë njohuri nga fusha e antropologjisë forenzike, përcaktojnë konturat e fytyrës, formën, trashësinë dhe thellësinë e hundës, gjerësinë e gojës dhe pozitën e syve. Pas krijimit të skulpturës, në kokë vendoset një paruke ngjyrën dhe gjatësinë e së cilës e përcakton artisti, sipas gjykimit të tij. Pas përfundimit, skulptura fotografohet për publikim në media dhe përdoret për qëllime operative të identifikimit. (Pavliček, J., 2002.)

Sot, falë shkencës, ekzistojnë teknika të ndryshme, me ndihmën e të cilave është e mundur të rikonstruktohet pamja e personit, në bazë të kafkës së gjetur, gjë që ndihmon në identifikimin e shpejtë e cilësor të kufomave të gjetura²⁹. Bëhet fjalë për metoda të drejtpërdrejta identifikimi, disa prej të cilave nuk do të thotë se duhet të aplikohen, nëse ndonjëra prej metodave të aplikuara ka dhënë rezultat të besueshëm.

Një prej metodave të tilla është edhe *“superimpozicioni digjital”* (antropologët shfrytëzojnë mundësitë kompjuterike me rastin e vërtetimit të identitetit të kufomës së panjohur, ashtu që fotografia e personit që konsiderohet se mund të jetë përputhet, vijë për vijë, me fotografinë e kafkës. Madje, edhe nëse nuk mund të shpjegojmë ngjashmërinë e plotë, në këtë mënyrë, mund të përjashtojmë disa mundësi, gjë që mund të jetë e rëndësishme gjatë identifikimit.

Identifikimi i viktimave të shpërthimeve paraqet vështirësi të veçanta, sepse, ndonjëherë edhe në kushte të rrezikshme, duhet të bëhet identifikimi i shumë kufomave, të cilat të shumtën e herës janë të nakatosura, të djegura, të copëtuara e të dëmtuara shumë, e ndonjëherë edhe të dekompozuar. Kështu, identifikimi i tyre është shumë i vështirë, madje edhe i pamundur.

Për të kryer me sukses identifikimin në kushte të tilla duhet të formohen ekipe speciale të teknikëve të kriminalistikës, fotografëve, mjekëve ligjorë, ekspertëve të gjenetikës, antropologjisë e të tjerëve. Këto ekipe duhet të bashkëpunojnë ngushtë me ekipet e shpëtimit³⁰.

²⁹Me qëllim të identifikimit të kufomave, në kriminalistike aplikohen këto metoda: kontrolli i jashtëm i kufomës dhe krahasimi i të dhënave të siguruar me të dhënat nga evidenca e personave të zhdukur, marrja e daktiloskopisë së kufomës dhe krahasimi i tyre me gjurmët e pakontestueshme të gishtërinjve, kërkimi i mendimit të stomatologut lidhur me statusin e dhënëve, hulumtimi i skeletit nëpërmjet shenjave genome, animacioni kompjuterik dhe superimpozicioni digjital

³⁰Përveç pajisjeve përkatëse, ekipet duhet të kenë edhe laborator të improvizuar, sallë për kontrollin e kufomave (mund të jenë garazhe të mëdha, depo apo hapësira të tjera të përshtatshme), kartonë për identifikim, thasë të mëdhenj plastike (mundësisht të tejdukshëm) për transportimin e kufomave të djegura shumë, si dhe qese të vogla për vendosjen e ruajtjen e stolive dhe gjërave të tjera që mund të lehtësojnë identifikimin.

Identifikimi i kufomave të panjohura bëhet pas klasifikimit të tyre dhe përshkrimit të detajuar të të afërmeve e të njohurve. Në qoftë se përshkrimi i dhënë është i ngjashëm me kufomën, personi i afërt e shikon kufomën, në mënyrë që ta identifikojë³¹. Për njohjen e gjërave dhe të personave vlejnë pothuaj të njëjtat rregulla me ato që janë përpunuar në pjesën *“Taktika e njohjes së personave dhe mjeteve”*.

Me që bëhet fjalë për shpërthim, besohet se pjesë të trupit edhe mund të jenë shpërndarë, terreni rreth vendit të shpërthimit duhet të rrethohet dhe të fillojë kërkimi i kufomave apo i pjesëve të shpërndara. Numri i pjesëtarëve të ekipit të angazhuar për identifikimin e kufomave përcaktohet sipas përmasave të aksidentit. Të lënduarit që kanë vetëdije dhe mund të japin të dhëna mbi identitetin e tyre, duhet të pyeten në mënyrë të përshtatshme.

6. 1. 4. 1. 2. Kontrolli teknik kriminalistik i pjesëmarrësve të ngjarjes

Gjatë kontrollit kriminalistiko-teknik të pjesëmarrësve të ngjarjes kriminale është e rëndësishme të sigurohen rrobat që i kanë bartur ata gjatë arrestimit. Nëse ka kaluar kohë e gjatë nga kryerja e veprës penale, me interes për kontrollin kriminalistik janë vetëm këpucët. Mirëpo, nëse ekziston dyshimi se rrobat që i kanë bartur pjesëmarrësit në momentin e arrestimit janë po ato rroba që i kanë bartur gjatë kryerjes së veprës penale, është e nevojshme që ato të dërgohen për ekspertizë në laborator. [do pjesë e rrobave dhe këpucët duhet të vendosen me kujdes në qeset e veçanta. Personat e dyshuar duhet të zhvishen lakuriq dhe të vishen me kombinezon prej letre.

Pas grumbullimit të veshmbathjes së të dyshuarit, nëse është e mundur, është e nevojshme të grumbullohen dhe të dërgohen në laboratorin e teknikës kriminalistike këto materiale dëshmuere:

- *Mostrat e gjakut, qimet dhe material tjetër biopsik i të dyshuarit;*
- *Materiali i gërryer nën thonj;*
- *Grimcat e barotit (nëse është e nevojshme);*
- *Shenjat e të gjithë gishtërinjëve dhe shuplakave. Nëse në vendin e ngjarjes janë gjetur edhe gjurmë të shputave, atëherë duhet të merren edhe shenjat e shputave të dyshuarit.*

Më në fund, rezultati i përpunimit kriminalistik shpesh varet më së shumti nga cilësia e punës së teknikut të kriminalistikës që bën grumbullimin e

³¹ Çdo kufomë e gjetur duhet të regjistrohet me numër të shkruar në karton, i cili i lidhet me pe rreth qafës së kufomës. Njëkohësisht, për çdo kufomë duhet të hapet kartoni identifikues, i cili do të ketë të njëjtin numër me numrin e varur në qafë, e pastaj duhet të dërgohet në vendin e caktuar. Kur të jenë dërguar në vendin e caktuar gjitha kufomat e panjohura, ato duhet të ndahen sipas gjinisë, moshës, madhësisë, rrobave dhe shenjave tjera individuale. Kështu, përveç tjerash, të afërmit kursehen nga shikimi i shumë kufomave.

dëshmime. Fusha e grumbullimit të dëshmime është komplekse dhe shpesh ngjan me një *“mozaik”*, sepse mund të ndodh që të mblidhen shumë pjesë të imta të dëshmime të të dyshuarit, të cilat në fund nuk përputhen fare. Por, kur e vështrojmë punën e ekipit në tërësi që është përfshirë në përpunimin kriminalistik, procedurën penale, aktgjykimin, etj., varet nga tekniku i kriminalistikës se sa me sukses i ka zbuluar, siguruar, fiksuar dhe dokumentuar dëshmitë për të dyshuarin.

6. 1. 4. 1. 3. 1. Kontrolli i rrobave dhe këpucëve

Veshmbathja, si e viktimës ashtu edhe e personit të dyshuar, por edhe e personave të tjerë me interes për përpunimin kriminalistik, janë elemente shumë të rëndësishme për zgjidhjen e *“mozaikut”*, sidomos kur e kujtojmë *“teorinë e kontaktit”* apo *“teorinë e transferit”*.

Përshkrimi i rrobave të viktimës bëhet sipas emrit, gjendjes, madhësisë, ngjyrës dhe karakteristikave individuale të dëmtimit. Po ashtu përshkruhet mënyra se si kanë qenë ato të veshura në trupin e viktimës (mbarë apo mbrapshtë), si edhe gjurmët e ndryshme që gjenden në to. Përshkrimi gjithmonë fillon prej së larti poshtë. Nëse veshmbathja përshkruhet pas kontrollit mjekësor, kjo duhet të konstatohet. Sipas mundësisë, është mirë të bëhet skica e elementeve të veshjes, në të cilën do të skicoheshin edhe pozitat e pjesëve të dëmtuara. Por, përveç kësaj, veshmbathja duhet edhe të fotografohet.

Kontrolli i rrobave dhe këpucëve duhet të bëhet në fazën dinamike të shikimit, kur trupi i viktimës vendoset në pëlhurë të pastër ose në qese plastike. Kontrolli i veshmbathjes nënkupton edhe kontrollin e të gjitha gjërave që gjenden në xhepat e rrobave. Gjërat e gjetura regjistrohen dhe përshkruhen, kurse sipas nevojës edhe përpunohen në aspektin kriminalistiko-teknik, me qëllim të gjetjes së dëshmime. Është shumë e rëndësishme edhe gjetja e stolive të arit dhe gjërave tjera me vlerë, si dhe vendi ku janë gjetur ato. Të gjitha këto regjistrohen e përshkruhen në procesverbal. Me rastin e përshkrimit të orës së dorës duhet të shkruhet edhe koha që tregon ora në atë moment, me qëllim të përcaktimit eventual të kohës së vdekjes.

Të gjitha elementet e veshmbathjes që janë gjetur të trupin e viktimës, pranë saj apo në vendin e ngjarjes duhet të veçohen dhe të përshkruhen se pavarësisht se ka apo nuk ka në to gjurmë të dukshme. Ato pakëtohen secila veç e veç, dhe shoqërohen me dokumentacion, që vendoset në ambalazh për transport. Gjithmonë duhet të kihet kujdes për gjurmët e mbetura në elementet e veshmbathjes, duke përfshirë edhe gjurmët e gishtërinjve.

Si ilustrim lidhur me bartjen e materialit dëshmuar, mund të shërbejë shtesa numër 4 *“procesverbal mbi bartjen e materialit dëshmuar”*.

6. 1. 4. 2. Faktet negative

Faktet dhe rrethanat negative ose mohuese janë ato fakte dhe rrethana të veprës penale që nuk ekzistojnë në momentin konkret, ndonëse, sipas situatës konkrete dhe rendit të gjërave si edhe sipas versioneve të krijuara, do të duhej të ekzistonin.

Nocioni *fakte negative* i përfshin edhe ato situata kriminalistiko-taktike kur faktet dhe rrethanat e caktuara janë të pranishme, ndonëse, sipas rendit të gjërave dhe versioneve të krijuara, nuk do të duhej të ekzistonin.

Si rregull, ekzistimi ose mosekzistimi i rrethanave të përmendura nxjerr në shesh edhe mundësinë e simulimit apo të mashtrimit. Këtu bëhet fjalë për gabime të shpeshta të kryesit, të cilat sqarohen me metodën e difundimit.

Sipas disa autorëve, nëpërmjet të fiksimit të rrethanave mohuese dëshmohej se shikimi është kryer në mënyrë profesionale, me pedanteri dhe në mënyrë gjithëpërfshirëse, pa kurrfarë lëshimesh. Për ilustrim po përmendim vetëm një shembull: *“Në tavan gjendet një vrimë. Sipas të gjitha gjasave kryesi ka hyrë nëpërmjet saj. Po të kishte hyrë nëpër atë vrimë, ai duhet të ishte mbështetur në tryezë dhe në vitrinë, dhe të kishte kërcyer. Mirëpo, mbi të gjitha orenditë ka mbetur i pa prekur pluhuri. Nuk ka kurrfarë gjurmësh të shputave në pluhur, të cilat duhej të ekzistonin po të kishte hyrë kryesi nga tavani”*.

Kjo dëshmon se shikimi duhet të ndërpritet kohë pas kohe, në mënyrë që të bëhen *pauza mendore gjatë shikimit*³², dhe në mënyrë që të bëhen ndarje të fazës statike dhe fazës dinamike të shikimit. Pa këtë ndarje, faktet negative mund të anashkalohen lehtë.

6. 1. 5. Zbulimi i kryesit

Në zbulimin e kryesit të veprës penale të vrasjes, menjëherë pas njoftimit për kryerjen, duhet gjejnë aplikim të plotë parimet kriminalistike të shpejtësisë dhe operativitetit. Aplikimi më ideal i këtyre parimeve kriminalistike varet nga ndërmarrja urgjente dhe e njëkohshme e masave dhe veprimeve të caktuara operativo-taktike dhe veprimeve hetimore, me qëllim të zbulimit të kryesit, në njërën anë, dhe sigurimit të gjurmëve materiale relevante, në anën tjetër.

Por, zbatimi i plotë i këtyre parimeve nuk është gjithmonë i mundur. Ai varet nga koha e kaluar prej kryerjes së vrasjes e deri te njoftimi. Në rast të njoftimit të shpejtë për vrasjen, d.m.th. gjatë kryerjes së vrasjes ose

³² Pauzat mendore gjatë shikimit janë ndërprerje të punës së organit dhe ekipit të shikimit, kur në mënyrë intensive mendohet dhe analizohet gjendja faktike dhe masat e veprimit kriminalistiko-teknike. Bëhet fjalë për procesin e përhershëm mendor të rekonstruksionit dhe për trasimin e rrugës për vazhdimin e shikimit. Këto pauza janë të rëndësishme për ndryshimin dhe plotësimin e planit të kryerjes së shikimit.

menjëherë pas kryerjes, urgjentisht bëhen bllokadat, forcohet puna në mbulimin e personave të caktuar, objekteve dhe punkteve, grumbullohen informacione dhe bëhen verifikime përkatëse, forcohet aktiviteti i policisë së komunikacionit, orientohet veprimtaria e policisë në kontrollin e automjeteve, bagazhit dhe udhëtarëve me qëllim të gjetjes së gjurmëve që mund të zbulojnë kryesin, bëhen bastisje të personave, banesave e hapësirave tjera, organizohen prita në vende të caktuara dhe informohet përbërja e përgjithshme e policisë dhe e vendkalimeve kufitare, me qëllim të zbulimit dhe kapjes së autorit të vrasjes. Paralelisht me ndërmarrjen e këtyre masave, kryhet shikimi dhe ndërmerren masa për gjetjen e gjurmëve materiale e personale të kryesit. Në këtë aksion të shpejtë përfshihet e gjithë përbërja e operativës, vendosen lidhje me të gjitha stacionet fqinje dhe me stacionet tjera të policisë, bëhen verifikime të ndryshme operative dhe ndërmerren veprime të tjera, varësisht nga pesha dhe kompleksiteti i kryerjes së vrasjes.

Është situatë tjerë kur policia merr vesh për vrasjen pas kalimit të një kohe të konsiderueshme. Si rregull, në këto raste nuk ndërmerren masa e veprime urgjente që kanë për qëllim zbulimin dhe kapjen e kryesit të vrasjes në ndërhyrjen e parë. Për arsye taktike dhe procesore, është e logjikshme që së pari të fillojë shikimi e pastaj të bëhet obduksioni dhe ekspertizat e caktuara, varësisht prej nevojës që shtrohet nga rrethanat e kryerjes së vrasjes. Në bazë të fakteve të grumbulluara krijohen versionet dhe planifikohet veprimtaria operative për realizimin e përpunimit kriminalistik. Është e logjikshme që pas gjetjes së kufomës të ndërmerren menjëherë masa për verifikimin e identitetit dhe për verifikimin e plotë kriminalistike të veprimtarisë dhe mënyrës së jetesës së viktimës.

Në disa raste, që në fillim të punës nuk do të ketë të dhëna të mjaftueshme në bazë të të cilave do të mund të nxirrej përgjigja se a bëhet fjalë për vrasje, vetëvrasje apo për vdekje aksidentale a të natyrshme. Vetëm pas obduksionit dhe ekspertizave të caktuara do të mund të nxirret përfundimi se për çfarë vdekjeje bëhet fjalë, e pastaj, nëpërmjet veprimeve të planifikuara operative që ndërmerren në kuadrin e përpunimit kriminalistik, fillon shqyrtimi i të katër versioneve të vdekjes. Me qëllim të përcaktimit të saktë e të sigurt të versionit të vdekjes (vrasjes), është i domosdoshëm bashkëpunimi dhe puna ekipore e të gjitha pjesëtarëve të ekipit që punon në përpunimin kriminalistik të rastit.

Puna operative udhëhiqet dhe orientohet nga punëtari i operativës, specialisti i delikteve të gjakut, i cili caktohet drejtues i ekipit që punon në ndriçimin e vrasjeve. Në këtë ekip, përveç numrit të caktuar të punëtorëve të operativës, marrin pjesë edhe tekniku i kriminalistikës, specialisti i mjekësisë ligjore dhe ekspertë të tjerë, varësisht prej natyrës së vrasjes konkrete (eksperti i balistikës, eksperti i daktiloskopisë, eksperti i biokimisë, etj.). Është shumë e rëndësishme që të gjithë ekspertët të marrin pjesë në gjithë procesin e përpunimit kriminalistik, duke filluar që na shikimi, në mënyrë që të njihen me të gjitha specifikat e vrasjes konkrete.

Nëse vrasja është kryer në ndonjë objekt të njohur ku ka qarkullim të madh të njerëzve (park, hotel, motel, parking, garazh publike, stacion autobusi a treni, shesh, qarkullim rrethor, etj.), është e nevojshme të grumbullohen të gjitha të dhënat karakteristike, të cilat mund të jenë me interes për ndriçimin e vrasjes dhe zbulimin e kryesit. Gjithashtu, është me interes të ndërmerren masa që të sigurohen të dhëna mbi të gjitha ngjarjet që kanë ndodhur në atë objekt në periudhën paraprake, të cilat mund të kenë lidhshmëri me vrasjen konkrete, qoftë sipas mënyrës së kryerjes, qoftë sipas kohës dhe mjeteve. Varësisht nga secili rast konkret, është e domosdoshme të vendoset se a do të vendoset pritës në rrethin e ngushtë të vendit të ngjarjes apo në një rreth më të gjerë, a do të bëhet vëzhgimi adekuat apo, në raste të caktuara e në kohë të përshtatshme, të organizohet edhe raci.

Është e nevojshme të përcillen me kujdes të gjitha ngjarjet që zhvillohen në një objekt të tillë dhe të gjitha rastet që kanë ndodhur ndërkohë, të cilat kanë ngjashmëri të caktuar me rastin e vrasjes konkrete (lëndime të lehta apo të rënda trupore, rrezikim i sigurisë, tentim vrasje, dhunim, pjesëmarrje në rrahje, etj.). Udhëheqësi i përpunimit kriminalistik duhet të njoftohet menjëherë me të gjitha informacionet e grumbulluara, në mënyrë që të vlerësojë mundësitë e shfrytëzimit të tyre në rrjedhën e punës operative.

Ekziston mundësia që kryesi është parë nga ndonjë person. Nëse ai e ka njohur kryesin, ndërmerren masa e veprime për gjetjen dhe kapjen e tij, ndërsa nëse nuk e ka njohur kërkohet përshtatshmi sa më i saktë i kryesit të vrasjes. Më këso rastesh duhet të verifikohen të gjitha faktet lidhur me të dyshuarin, siç janë: rrethanat familjare, gjendja materiale, veprimtaria afariste, pikëpamjet morale, mënyra e jetesës, sjellja, etj. Po ashtu duhet të verifikohet nëse ka qenë i dënuar ndonjëherë më parë apo i gjobitur për vepra kundërvajtëse dhe për çfarë veprash apo kundërvajtjesh është dënuar apo është gjobitur.

Në qoftë se nuk ka dëshmitarë dhe kryesi nuk është zbuluar në aksionin e ndërmarrë, mbetet vetëm aplikimi i metodës iniciale yë zbulimin të kryesit dhe sigurimi i dëshmvive.

Në praktikë ndodhin edhe raste që kryesit e vrasjes të mos shihen, por ndonjëri prej qytetarëve mund të ketë dëgjuar thirrjet për ndihmë dhe menjëherë e ka njoftuar policinë, duke menduar se jeta e ndokujt është në rrezik, në mënyrë që policia të ndërhyjë shpejt, të zbulojë vrasjen dhe vrasësin, i cili nuk ka arritur të largohet nga vendi i ngjarjes.

Në bazë të fakteve, të të dhënave dhe informacioneve të grumbulluara paraprakisht, nëpërmjet veprimeve operativo-taktikë dhe hetimore, krijohen versione mbi rrethin eventuale të personave të dyshuar, në qoftë se materiali i grumbulluar nuk mundëson versione në raport me një apo dy persona të dyshuar.

Është e rëndësishme që versionet e krijuara të jenë adekuate për faktet iniciale të verifikuara. Në krijimin e versioneve ndikim të jashtëzakonshëm ka fakti se a janë njohur më parë viktimat dhe vrasësi. Në qoftë se ata janë njohur mes veti, atëherë është me lehtë të kuptohet motivi i vrasjes. Është e logjikshme të nxirret

përfundimi se vrasja është kryer në ndonjërin prej kontakteve të tyre dhe se motivi i vrasjes buron nga marrëdhëniet e tyre. Në këtë rast është e nevojshme që nëpërmjet metodave të veprimtarisë operative, nëpërmjet eliminimit, të arrihet deri në rrethin më të ngushtë të personave që e kanë njohur të vrarin, teë cilët, duke pasur parasysh të gjitha indiciet e grumbulluara dhe motivi, mund të konsiderohen të dyshuar për vrasje. Shumë më vështirë është të përcaktohet rrethi i të dyshuarve, në qoftë se vrasësi dhe viktimja nuk janë njohur, pasi vrasja ka ndodhur në takimin e tyre të parë.

Për eliminimin e personave dhe ngushtimin e rrethit të të dyshuarve duhet të shfrytëzohen indiciet kriminalistike përkatëse, të cilat janë përcaktuar gjatë shikimit (njohja në vendin e ngjarjes, lloji dhe prejardhja e mjetit, konstrukti fizik i kryesit, rruga e ardhjes dhe largimit të kryesit, shfrytëzimi i automjetit si dhe mundësitë e veprimit fizik të veprës penale në kryesin e saj, etj.) Në procedurën e eliminimit të personave të dyshuara kontribut të veçantë kanë gjurmët dhe mjetet e gjetura në vendin e ngjarjes, të kryesit apo të mjetit të kryerjes, si edhe grumbullimi i informacioneve operative nëpërmjet bisedave informative. Këto fakte indicie ndriçojnë personalitetin e kryesit dhe mundësojnë që rrethi i të dyshuarve të ngushtohet në minimum. Në rastet kur bëhet fjalë për identifikim të gjurmëve me ekspertizë, ato mund të bëhen edhe dëshmi për kryerjen e veprës penale.

Ngushtimit të rrethit të të dyshuarve i kontribuojnë edhe të dhënat e siguruara gjatë hulumtimit të personalitetit të viktimës. Në bazë të tyre mund të përcaktohen personat me të cilët ka kontaktuar viktimja dhe motivi i vetë vrasjes. Të dhënat grumbullohen që nga momenti i kryerjes së vrasjes e deri në këtë moment. Por, nëse është njoftuar menjëherë për vrasje është e nevojshme që urgjentisht të ndërmerren masa për përcaktimin e lëvizjeve dhe kontakteve të viktimës, gjatë ditës dhe kur ka ndodhur vrasja.

Gjatë operacionit për zbulimin e vrasjes duhet të kihet parasysh edhe fakti se kryesi mund të gabojë kur të shohë se nuk gjendet në mesin e personave të dyshuar dhe të përpiqet të kryejë vrasje, sidomos nëse është në lidhje me prirje të caktuara ose kur gjendet në ambiente të mbyllura të caktuara. Kjo është e rëndësishme për shkak të krijimit të versioneve përkatëse dhe ndërmarrjes së masave dhe veprimeve përkatëse operativo-taktikë dhe veprime hetimore, me qëllim të zbulimit të kryesit.

Për përpunimin e plotë të personalitetit të viktimës, është e nevojshme të kontrollohen në mënyrë të detajuar gjërat e tij (adresari, shënimet, dokumentet personale dhe shkresat e caktuara në vendin ku ka punuar ose që janë gjetur në shtëpi. Posaçërisht duhet të verifikohen dhe të vërtetohen faktet nga jeta e tij e mëhershme, sjelljet dhe lëvizjet, rrethi i tij shoqëror, prirjet, shprehjet, epshet, vuajtjet, njohjet, lidhjet afariste, dënimet, marrëdhëniet familjare, aventurat, lidhjet e dashurisë dhe një sërë faktesh të tjera që mund të jenë me interes për ndriçimin e vrasjes. Me këtë rast duhet të merren parasysh specifikat e secilës vrasje.

Në qoftë se dyshohet se vendi i gjetjes së kufomës nuk është vendi i kryerjes së vrasjes, si edhe në disa raste të tjera, është i domosdoshëm edhe krijimi i versioneve për mjetin e kryerjes dhe prejardhjen e tij, për dëshmitarët okularë

eventuale, për gjërat e gjetura dhe për gjurmët dhe mjetet që i takojnë kryesit. Këto versione janë më të rëndësishmet, sepse me vërtetimin e tyre mund të arrihet deri te dëshmitë që tregojnë kryesin e vrasjes.

Të gjitha versionet duhet të bazohen në faktet indiciale të verifikuara gjatë shikimit, në rezultatet e ekspertizës dhe në informacionet operative. Pastaj bëhet plani i punës operative, objektiv i të cilit është verifikimi i versioneve të paraqitura dhe eliminimi i indicieve të pabaza.

Në procedurën e zbulimit të kryesit duhet t'i kushtohet kujdes edhe faktit se kohët e fundit është e pranishme edhe vrasja e porositur, gjë që tregon një formë të caktuar të bashkëpjesëmarrjes. Jo shumë kohë më parë është kryer një vrasje e porositur, prandaj duhet kushtuar kujdes çështjes së krijimit të versioneve dhe planifikimit të përpunimit kriminalistik.

„Personi Z. J. kishte planifikuar vrasjen e personit B.P. Për këtë qëllim i kishte angazhuar tre persona, të cilët i kanë vënë pritë B.P. dhe e kanë qëlluar shumë herë, duke i shkaktuar lëndime të rënda trupore. Personi Z.J. u kishte premtuar vrasësve 10.000 € dhe ua kishte siguruar automjetin dhe armën. Policia, nëpërmjet masave e veprimeve të shpejta operative, ka arritur ta sqarojë rastin shumë shpejt. Për këtë ka ndihmuar fakti se B.P. ka shpëtuar dhe ka mundur të ofrojë të gjitha faktet relevante. Të gjithë kryesit, prej porositësit e deri te kryesi i fundit, janë arrestuar. Gjatë bastisjes së njërit prej tre personave të angazhuar janë gjetur: një pushkë automatike, dy revole, 42 copë eksploziv të ndërtimtarisë dhe 30 metra fitil me ndezje të ngadalshme. Me këtë aksion është zbuluar edhe rasti i vendosjes së eksplozivit nën automobilin e një personi.

Përveç specifikave të tij, me që bën fjalë për vrasje me porosi dhe për nevojën e zbulimit të të gjitha rasteve, ku rast shërben si shembull i domosdoshmërisë për sqarim të plotë dhe profesionale të secilit rast të vrasjes, sidomos në aspektin e përpunimit të detajuar të vendit të ngjarjes dhe grumbullimit të gjurmëve materiale, pavarësisht nga prania e dëshmive të caktuara personale. Prandaj, me gjetjen e të dyshuarit, është e nevojshme të bëhet bastisja e tij, duke i kushtuar kujdes të veçantë rrobave dhe këpucëve që i ka pasur në momentin e kryerjes së vrasjes. Kjo bëhet me qëllim të vërtetimit se a ekzistojnë gjurmë nga vendi i vrasjes. Gjithashtu, menjëherë duhet të bastiset banesa dhe hapësirat e objektet tjera të të dyshuarit, me qëllim të gjetjes së gjurmëve apo mjeteve me të cilat është kryer vrasja. Bastisjen personale të personit dhe të veshmbathjes së tij duhet ta bëjë tekniku i kriminalistikës që ka qenë në shikimin e vendit të ngjarjes, si dhe ekspertët përkatës, varësisht prej mjeteve të kryerjes së vrasjes, të cilët gjithashtu kanë marrë pjesë në shikim, sepse, siç është e logjikshme, ata kanë idenë se cilat fakte initiale mund të gjenden te personi i dyshuar, me që i dinë pasojat fizike të veprimit të vrasjes te kryesi.

Varësisht prej secilit rast të vrasjes, si dhe indicieve e dëshmive të grumbulluara, menjëherë pas zbulimit dhe arrestimit të personit të dyshuar duhet të vlerësohet se a ka arsye që ai t'i nënshtrohet testit poligrafik, e pastaj mund të zhvillohet biseda me të dyshuarin në lidhje me të gjitha faktet dhe rrethanat e kryerjes së vrasjes. Biseda duhet udhëhiqet nga një punëtor me përvojë i

operativës, i cili është i informuar me rezultatet e përpunimit kriminalistik dhe me veprimet e masat tjera (por, pas përgatitjeve të themelta, të bazuara në parimet kriminalistiko-taktike të zhvillimit të bisedës), në mënyrë që t'i kontribuojë sqarimit të plotë të vrasjes dhe sigurimit të dëshmive personale e materiale.

6. 1. 5. 1. Profilizimi i personalitetit të autorit të vrasjes

Profilizimi kriminalistik është një lloj «**vegle**» që mund ta përdorë policia për të kombinuar rezultatet e hulumtimeve në disa disiplina me metoda tradicionale, gjatë përpjekjeve që të fitojë betejën ndaj veprave kriminale.

Qëllim kryesor i çdo organizimi policor është kapja sa më e shpejtë e kryesit të veprës penale të dhunshme (dhunimit, vrasjes, rrëmbimit të fëmijës, etj.). Deturë e tyre është të vërtetojnë identitetin e kryesit në bazë të aktiviteteve të njohura të autorit të aktit kriminal. Do të mund të thuhej se “*sinjalet e mara*” gjatë kryerjes së veprës penale. Kryesi i veprës duhet të identifikohet sa më parë që është e mundur, në mënyrë që të parandalohet vazhdimi i akteve të tilla.

FBI e ka definuar e para procesin e profilizimit si një metodë hetimore, e cila quhet “**profizimi kriminalistik**”. “Bëhet fjalë për një metodë efikase kriminalistiko-policore të hetimit, e cila, bashkë me teknikat e zakonshme klasike kriminalistiko-policore, i kontribuon efikasitetit të punës në zbulimin dhe dëshmimin e veprave penale dhe kryesve të tyre”.

Sipas kësaj metode, identifikimi i karakteristikave kryesore të personalitetit dhe sjelljes së kryesit të veprës bazohet në analizën e një apo më shumë veprave penale, të cilat i ka kryer ai. Ky proces përmban shtatë faza:

- 1) *Vlerësimin e veprës penale,*
- 2) *Vlerësimin gjithëpërfshirës të specifikave të një apo më shumë vendeve të kryerjes se veprës penale,*
- 3) *Analizën gjithëpërfshirëse të viktimës,*
- 4) *Vlerësimin e raporteve preliminare të policisë,*
- 5) *Vlerësimin e procesverbalit të autopsisë, të cilin e ka hartuar eksperti i mjësisë ligjore,*
- 6) *Përpunimin e profilit të kryesit, me karakteristikat kryesore,*
- 7) *Sugjerimet e hetuesit lidhur me konstruksionin e profilit.*

Procesi i përpunimit të profilit të personalitetit të kryesit të veprës penale është proces shumë i ngjashëm me atë të përcaktimit të diagnozës dhe terapisë në institucione shëndetësore (*bëhet grumbullimi dhe vlerësimi i të dhënave, rekonstruksioni i situatës, formulimi i hipotezave, përpunimi dhe testimi i profilit dhe dërgimi i raportit me rezultate*). Policia e SHBA-ve e ka shfrytëzuar me sukses përpunimin e profilit të personalitetit të kryesit të veprës penale në

fusha të ndryshme. Ky konsiderohet si një prej mënyrave që hetuesi të ngushtojë hapësirën dhe vëllimin e hetimit.

Për fat të keq profilizimi nuk ofron identitetin e kryesit, por tregon tipin e personalitetit që ka prirje të kryejë vepra penale që karakterizohen për specifika të caktuara.

Metoda e profilizimit kriminalistik zbatohet gjithashtu gjatë përcaktimit të identitetit të autorëve të letrave anonime dhe personave që dërgojnë kërcënime gojore apo të shkruara. Me këtë rast shfrytëzohen metodat psiko-linguistike për hartimin e “fjalorit të kërcënimeve”. Fjalët e mesazhit kërcënues, ashtu siç janë përdorur në mesazh, krahasohen me fjalët e zakonshme të shprehjes gojore apo në formë të shkruar, ndërsa fjalori që e përdor kërcënuesi mund të përmbajë ndonjë shprehje specifike, e cila është karakteristike vetëm për atë person. Në këtë mënyrë, policia mund të vëtojë se i njëjti person ka shkruar më shumë mesazhe se sa të mësojë për vijat e profilit të kryesit. Profilizimi kriminalistik është dëshmuar i suksesshem në hetimin e rasteve të vrasjes me prapavijë seksuale, për shkak se shumë raste të tilla kriminale ndodhin pa motiv, kështu që ofrohen disa përfundime të qarta mbi identitetin e vrasësit. Te vrasjet që kryhen për shkak të xhelozisë apo konflikteve familjare, pothuaj gjithmonë motivi identifikues ofron informacion vital mbi identitetin e vrasësit. Me që vrasjet me prapavijë seksuale nuk ofrojnë informacion të tillë, kriminalistët duhet të gjejnë metodën që e zëvendëson metodën hetimore konvencionale të identifikimit të kryesit.

Karakteristikat *bihevioristike*³³ shërbejnë si bazë për profilizimin kriminalistik. P.sh. vrasja me prapavijë seksuale jep më shumë të dhëna për arsyen dhe motivet e vrasësit. Me metodën e profilizimit, kriminalistit i ofrohet një dimension i ri, sidomos kur bëhet fjalë për raste të cilat motivimi i theksuar për kryerjen e veprës penale mund të fshihet papritur madje edhe nga kriminalistët me përvojë. Këtë qëndrim e ilustron rasti i mëposhtëm.

«Në vjeshtë të vitit 1982, një detektiv i stacionit të policisë së qytetit në Midëest e ka marrë në telefon Sektorin e hulumtimeve bihevioristike të FBI-së dhe i ka kërkuar ndihmë. Detektori i ka përshkruar në mënyrë të detajuar dhunimin dhe vrasjen e një gruaje të martuar, 25 vjeçare, të racës së bardhë. Ai ka shpjeguar se në banesën ku ishte vrarë viktimja gjithçka kishte qenë e përgatitur, por nuk po mund të përcaktohej nëse kryesi i vrasjes kishte marrë diçka. Duke pasur parasysh faktin se mungonin shumë të dhëna, raporti i autopsisë, rezultatet laboratorike, prejardhja e viktimës, të dhënat për rastet kriminale eventuale në afërsi të vendit të ngjarjes, etj., detektivit i ishte thënë se në atë moment nuk mund të bëhej përpunimi i profilit. Pas rreth shtatë ditësh, detektori ia kishte dërguar informacionet e domosdoshme koordinatorit për përpunimin e

³³ Drejtim i psikologjisë i orientuar në studimin e sjelljes njerëzore si realitet objektiv. Ka vërejtje se kjo teori nënvlerëson trashëgiminë dhe faktorët biologjikë.

profilin të kriminelit të sektorit lokal të FBI-së. Pas studimit dhe kompletimit të të gjitha të dhënave të nevojshme në lidhje me rastin konkret, koordinatori ia kishte përcjellë për analizë Sektorit të hulumtimeve bihevioristike dhe ofrimin të ndihmës në hetime të FBI-së. Fotografitë me ngjyra të vendit të ngjarjes, të formatit 8 x 10, kanë treguar se viktimë ishte vrarë në dhomën e ditës, pa kurrfarë gjurmësh të rezistencës ose përpjekjesh për rezistencë.

Viktima ishte shtrirë në dysheme të dhomës së ditës, me fytyrë lart. Fustani i saj ishte i ngritur sipër ijeve, ndërsa brekët i ishin ulur deri të gjunjët, kështu që i shihej organi gjental. Çekani me të cilin ishte vrarë, i cili i përkiste viktimës, ishte gjetur në dollapin e kuzhinës dhe shihej se ai ishte larë. Fotografitë e vendit të ngjarjes tregonin se ai person i kishte nxjerrë sitarët dhe i kishte hapur dyert e dollapit. Raporti mbi hetimet tregonte se bashkëshorti i viktimës kishte deklaruar se në shtëpi mungonin stolitë që i kishte pasur bashkëshortja e tij.

Viktima dhe bashkëshorti i saj kishin jetuar në atë banesë rreth 6 muaj, ndërsa fqinjët dhe miqtë e tyre kishin thënë se ata ishin të këndshëm e të qetë dhe e shikonin punën e tyre. Eksperti i mjekësisë ligjore kishte ardhur në përfundim se nuk kishte pasur indicie se viktimë ishte keqtrajtuar seksualisht. Rezultatet laboratorike kishin treguar se viktimë kishte konsumuar alkool në kohën e sulmit dhe nuk kishte gjurmë të spermës as në trupin dhe as në robat e saj.

Në bazë të këtyre të dhënave, eksperti për përpunimin e profilin i kishte thënë detektivit se ai tashmë kishte biseduar me vrasësin. Ai ka kishte paraqitur detektivit të befasuar këtë skenar potencial të kësaj veprë penale.

Viktima ka pirë bashkë me kryesin e veprës, para vdekjes. Midis tyre ka filluar fjalosja, e cila e ka arritur kulmin. Kryesi i vrasjes nuk ka mundur të përmbahet nga tërbimi. Ai e ka marrë "armën" nga dollapi i kuzhinës, është kthyer në dhomën e ditës dhe ka filluar ta godasë viktimën, në kokë dhe në fytyrë. Kur e ka kryer vrasjen kryesi e ka kuptuar se policia sigurisht do ta vinte atë në lidhje me vrasjen, kështu që e ka pastruar mirë çekanin dhe duart e tij të përgjakura. Pastaj e ka bërë "regjinë", sipas së cilës duhet të dukej se vrasja kishte prapavijë seksuale. Gjithçka ka bërë që të duket se kryesi kishte kërkuar para dhe gjëra me vlerë.

Kur kishte dëgjuar këtë analizë, detektivi kishte thënë: "Ju po më thoni se këtë e ka bërë bashkëshorti i saj!". Ai e kishte respektuar sugjerimin që me disa metoda të tjera të merrte në pyetje bashkëshortin e viktimës. Ai ishte këshilluar që, nëse bashkëshorti i viktimës do të dërgohej në detektorin e gënjeshtarve, ai, sipas të gjitha gjasave, do të reagoonte më ashpër ndaj faktit se ishte "i përlyer" me gjakun e bashkëshortes së tij se sa ndaj pyetjeve lidhur me vrasjen e saj. Detektivi ishte këshilluar gjithashtu që të kërkonte nga eksperti që do të punonte në poligraf, që t'i shtronte pyetje të drejtpërdrejta në kuptimin se është i njohur fakti se ai i kishte pastruar çekanin dhe duart e tij të përgjakura në lavamanin e enëve.

Pas pesë ditësh, detektivi e kishte ftuar personin që e kishte bërë profilin dhe ia kishte kumtuar lajmin se bashkëshorti i viktimës ishte akuzuar për vrasje. Sipas asaj që kishte thënë detektivi, bashkëshorti nuk e kishte kaluar poligrafin dhe ia kishte pranuar fajësinë ekspertit të poligrafit.

Duke vështruar karakteristikat e caktuara të disa veprave penale mund të veçohen disa karakteristika të disa profileve të personalitetit të kryerve të veprave penale si dhe disa karakteristika të vendit të ngjarjes. Dy ilustrimet e mëposhtme pasqyrojnë deri diku disa prej karakteristikave me të shpeshta.

*Shenjat e profilit të tipit të personalitetit të organizuar dhe të paorganizuar

I ORGANIZUAR

Ka inteligjencë të lartë

Është i përgatitur - i aftë

E do më shumë punën e kualifikuar

Është i aftë seksualisht

Ka autoritet të lartë në shoqëri- nga lindja

Babai ka punë stabile

Ka pasur disiplinë jo të ashpër në fëmijëri

Është i tërbuar para krimit

E përdor shumë alkoolin

Stresohet përnjëherë në situata

Jeton me partnerin

Udhëton shumë me automobil

I përcjell në media krimet

I ndërron vendin e punës dhe vendbanimin

I PAORGANIZUAR

Ka inteligjencë mesatare

Është i papjekur

Nuk ka historitë mirë në punë

Është i paafte seksualisht

Ka autoritet të ulët në shoqëri – nga lindja

Babai nuk ka punë stabile

Ka pasur disiplinë të ashpër në fëmijëri

Është i hutuar/frikësuar para krimit

E përdor shumë pak alkoolin

Është i hidhëruar/mjerë kronik

Jeton vetëm

Jeton/punon në afërsi të vendit të ngjarjes

I interesojnë shumë pak mediat

E ndryshon shumë pak stilin e jetës

*Dallimet midis vendit të ngjarjes
të profilizuar dhe jo të profilizuar gjatë profilizimit*

I ORGANIZUAR

I PA ORGANIZUAR

Kundërvajtje e menduar	Kundërvajtje spontane
Viktimë e rastit, e panjohur	Viktima mund të jetë e panjohur dhe e rastit
Vendi i ngjarjes i ndryshuar	Vendi i ngjarjes i ngushtë-ngjashëm
E fsheh trupin e viktimës	Përpjekje minimale që të fshehë trupin
Pozita e trupit për fyerje	Pozita e trupit për simbolikë
Krimet ndodhin në çdo kohë	Krime të natës, në pajtim me rutinën ditore
Vendi i ngjarjes reflekton tërbimin e kontrolluar	Vendi i ngjarjes është i zymtë dhe i tymosur
Pak dëshmi në vendin e ngjarjes	Numër i mjetueshëm dëshmish
E sulmon viktimën, e transporton dhe e hedh	E sulmon dhe e lë në të njëjtin vend
Bjen dhe dërgon arme nga vendi i ngjarjes- <i>pajisje për vrasje</i>	Armët, sipas rastit, edhe mund të lihen në vendin e ngjarjes
Sulmi reflekton tërbimin e kontrolluar	Tërbimi i pakontrollua
Eksperimentim seksual me viktimën e gjallë	Eksperimentimi seksual me viktimën e alivanosur apo të vdekur

Profilizimi kriminalistik kurrë nuk do të zë “vend themelor” nëpërpunimin kriminalistik të planifikuar e të zbatuar mirë dhe nuk di të zë vendin kriminalistik të përgatitur e profesional. Por, profilizimi është zhvilluar deri në atë nivel sa kriminalistët ta përdorin atë si “vegël”, të cilën e kanë në dispozicion gjatë zgjidhjes së veprave penale të dhunës. Nga ana tjetër, profilizimin është një brengë shtesë për kryesin, i cili, me kohë, do të identifikohet akuzohet dhe dënohet për veprën penale që e ka kryer.

6. 1. 5. 2. Rëndësia e analitikës kriminalistike

Analitika kriminalistike është tërësia e metodave më të cilat hulumtohen veprat penale dhe kryesit e tyre, të dhënat mbi modalitetet e veprave penale, gjurmët dhe dëshmitë, organizimin e punës së trupave të organeve të punëve të brendshme, zbatimin e mjeteve dhe metodave të punës. Të gjitha këto kanë të bëjnë me organizimin e suksesshëm të punës për parandalimin dhe shkatërrimin e kriminalitetit në hapësirën e caktuar.

Analitika kriminalistike përfshin veprimtarinë e përgjithshme të trupave të organeve të punëve të brendshme: kontrollit kriminalistikë, përpunimit kriminalistik dhe parandalimit. Veprimtaria parandaluese, për dallim nga përpunimi kriminalistik dhe kontrolli kriminalistik, kërkon një qasje më të gjerë në grumbullimin e të dhënave që mundësojnë shpjegimin e dukurive negative nga aspekte të ndryshme. Analitika kriminalistikebën krahasimin e të dhënave të grumbulluara me metodën e eliminimit.

Krijimi i kushteve për përpunim kriminalistik cilësor në bazë të veprimtarisë analitike shtrën para policisë detyrën që të organizojë mirë grumbullimin e të dhënave gjatë aktivitetit të saj të përditshëm, duke përfshirë edhe mbajtjen e evidencës kriminalistikë, ashtu që të mundësojë informimin e shpejtë e të plotë të subjekteve të interesuara për çfarëdo problemi operativ, kur është e nevojshme. Është e domosdoshme që policia të jetë e informuar, jo vetëm që të zbatojë me kohë masat e nevojshme represive, por edhe që të krijojë bazat për planifikimin e masave dhe veprimeve parandaluese, të cilat duhet të orientohen sidomos në:

1. *Frekuencën, llojin dhe zhvillimin kohor të kriminalitetit, vendin dhe kohën e secilës vepër penale, mënyrën e kryerjes, motivin e kryerjes, rrezikshmërinë e objektit të mbrojtur, etj.,*
2. *Mundësitë e subjekteve të ndryshme shoqërore për veprim parandalues.,*

3. *Përpyjekjet për formimin e opinionit mbi rëndësinë shoqërore të masave parandaluese,*
4. *Arsimimin përkatës të kuadrit profesional për veprimtari parandaluese,*
5. *Informimin e zyrtarëve mbi karakteristikat e përgjithshme dhe të veçanta të kriminalitetit dhe për zbatimin e masave të subjektit përkatës dhe të të gjitha subjekteve tjera.*

Grumbullimi dhe evidentimi i të dhënave operative duhet të bëhet në bazë të organizimit bashkoëkohor dhe teknikës përkatëse, në mënyrë që të evitohet grumbullimi dhe duplikimi i të dhënave, shfrytëzimi i të cilave është i pamundur apo i panevojshëm. Vëllimi i madh i materies operative si edhe kompleksiteti i detyrave të organit të punëve të brendshme janë pengesë për shfrytëzimin e planifikuar e sistematik të informacioneve të shumta që kanë mbetur “të harruara”, sepse grumbullimi i tyre nuk mund të evidentohet, përpunohet, shpërndahet dhe shfrytëzohet me kohë e në mënyrë racionale. Për këtë arsye shumë prej tyre pas një kohe të caktuar bëhen joaktuale.

Për këtë arsye, sistemi klasik i evidencave vëllimore vështirë se mund të përballojë kërkesat e kohës së sotme, prandaj duhet të aplikohen metoda të reja të përpunimit të të dhënave. Këto metoda nënkuptojnë përpunimin automatik të të dhënave me ndihmën e programeve kompjuterike, të cilat i posedojnë policitë bashkëkohore. Por, mendojmë se kjo metodë e përpunimit të të dhënave ende nuk shfrytëzohet mjaft në punën operative të policisë.

Caktimi i ekipit analitik të shtabit operativ për ndriçimin e rrethanave të kryerjes së veprës penale komplekse është detyrë kryesore e udhëheqësit të ekipit të përpunimit kriminalistik. Përveç kuadrit të përgatitur për kryerjen e punëve të tilla, është e domosdoshme që ekipi të jetë i pajisur me pajisje informatike dhe të ketë lokale të posaçme për punë të papenguar.

Vrasja mund të vështrohet si sistem i pavarur, i cili përbëhet nga më shumë elemente dhe është në interaksion të caktuar me mjedisin. Duke e vështtruar në këtë mënyrë është e paevitueshme qasja analitike e problemit, e cila nënkupton analizën e disa elementeve të sistemit deri të nënsitemet më të vogla dhe qasjen sistematike të kërkimit të lidhjeve midis disa nënsistemeve dhe strukturës logjike që shpie drejt kryesit.

Varësisht nga fakti se për çfarë vrasjesh bëhet fjalë, mund të përdoret forma e modifikuar e qasjes analitike:

- ***Vrasja ku kryesi është menjëherë i njohur.*** Në këto raste zakonisht, janë të njohura të gjitha elementet e rëndësishme të veprës penale, kështu që është e nevojshme vetëm të thellohen

disa segmente të veprës, në mënyrë që të dëshmohet më mirë ajo.

- **Vrasja ku kryesi është i panjohur.** Në këto raste sasia e të dhënave të cilat varen nga vepra penale (numri i personave të përfshirë në përpunimin kriminalistik, numrin dhe llojet e masave dhe veprimeve të ndërmarra, sasinë dhe llojet e informacioneve të grumbulluara, etj.) nuk mund të vështrohen dhe të përpunohen pa një qasje serioze analitike.
- **Vrasjet serike.** Këtu bëhet fjalë për më shumë vrasje, kryesi i të cilave është i panjohur, dhe për vrasje me elemente të krimit të organizuar të cilat kërkojnë qasje shumë komplekse analitike, në mënyrë që të lehtësohet gjetja dhe shfrytëzimi i elementeve të përbashkëta dhe zbulimit sa më të shpejtë të kryesit (kryesve).

Nga sa u tha më sipër, mund të nxirret përfundimi se bëhet fjalë për një segment të mirëfilltë të analitikës që mund të radhitet të sferën e analitikës operative, sepse ka të bëjë me vepra penale konkrete. Por, është e nevojshme të theksohet edhe aspekti individualistik i cili e tipizon analitikën e rastit.

Gjatë formimit të shtabit operativ për ndriçimin e vrasjes dhe për identifikimin e kryesit është e nevojshme të formohet ekipi analitik, gjë që është një prej detyrave themelore të udhëheqësit të përpunimit kriminalistik. Përveç kuadrit të përgatitur për kryerjen e këtyre punëve, është e domosdoshme që ekipi të jetë i pajisur mirë dhe të ketë hapësirë për punë të papenguar. Ekipi cilësor analitik është **“truri”** i përpunimit kriminalistik, ndërsa analitika e rastit në tërësinë e procesit informativ të përpunimit kriminalistik përfshin:

- *Grumbullimin e të dhënave (bisedat, shikimi, ekspertiza, informatorët, etj.),*
- *Vlerësimin e të dhënave (burimeve të informacionit dhe përmbajtjes së informatave),*
- *Lidhjen e të dhënave me sistemin informativ – sintezën e elementeve të analizuara,*
- *Interpretimin e të dhënave, nxjerrjen e përfundimeve të drejta dhe hipotezave në bazë të rezultateve të sintezës,*
- *Dorëzimin e rezultateve analitike të udhëheqësi i përpunimin kriminalistik, etj.*

Me gjithë mangësitë ekzistuese të evidencave kriminalistike, të cilat duhet të përmirësohen, shfrytëzimi i tyre ndihmon në sigurimin e të dhënave themelore mbi viktimën, aktivitetet kriminale të saj, bashkëpjesëmarrësit, ngjarjet në të cilat ka marrë pjesë, shfrytëzimin e

automjetit personal, legalizimin e armëve, personat me të cilët ka qenë në kontakt, adresat e vendbanimeve, etj.

Sistemi informativ kriminalistik nuk guxon të jetë statik dhe i pandryshueshëm, si për nga vëllimi ashtu edhe nga përmbajtja e të dhënave, por edhe për nga metodologjia e përdorur. Ai duhet të përcjellë gjithë kompleksitetin dhe fenomenologjinë e kriminalitetit bashkëkohor, prandaj vazhdimisht duhet të plotësohet me të dhëna të reja që janë karakteristike për disa vepra penale dhe për kryesit e tyre. Këto procese duhet të përcillen me avancim të vazhdueshëm të metodologjisë së përpunimit automatik të të dhënave.

6. 1. 5. 3. Rekonstruksioni ideor

Rekonstruksion ideor është aktiviteti për rikonstruksionin e gjithë ngjarjes penale ose të disa fazave të saj, me qëllim të gjetjes së gjurmëve dhe mjeteve të veprës penale, përcaktimit të mekanizmave të shfaqjes së saj dhe rrethanave që kanë quar deri të ajo, si edhe nxjerrja e përfundimit mbi të gjitha rrethanat tjera relevante të kryerjes së veprës penale. Rekonstruksioni ideor i drejtë i rrjedhës së veprës penale (rrugën e ardhjes dhe largimin të kryesit, lëvizjet e tij në vendin e kryerjes, aktivitetet e tij në vendin e kryerjes, mjetet dhe mënyrat e kryerjes) ka rëndësi të madhe në zbulimin e mikrogjurmëve, me ndihmën e të cilave mund të përcaktohet vendi dhe mjetet që mendohet se i ka përdorur kryesi. Duke u nisur nga makro-gjurmët që shihen, në bazë të njohjes së ligjeve natyrore dhe në bazë të përvojës, është e mundur të nxirren përfundime mbi rrethanat në të cilat janë shkaktuar gjurmët si dhe mbi vendet ku mund të gjenden mikrogjurmët eventuale. Në bazë të rekonstruksionit ideor nxirren përfundime mbi veprimin e shkaktarit të gjurmëve, pozitën, marrëdhëniet midis kryesit dhe objektit të sulmuar në kohën e kryerjes së veprës, distancën midis tyre, etj. Rekonstruksioni zhvillohet në dy faza. Në fazën e parë kërkohet të zbulohen të gjitha gjurmët, ndërsa në fazën e dytë kërkohet të verifikohen gjurmët e gjetura.

6. 1. 6. Vetëvrasja

6. 1. 6. 1. Nocioni dhe karakteristikat themelore

Vetëvrasja trajtohet si dukuri shoqërore patologjike. Ajo është objekt i interesimit të shkencave të ndryshme, siç janë psikologjia, psikopatia, sociologjia, kriminologjia dhe kriminalistika. Vetëvrasja është dukuri e

vjetër, e cila ekziston që prej kohës së ekzistimit të njeriut dhe shoqërisë, por në fazën fillestare të shfaqjes së saj nuk i është kushtuar shumë rëndësi. Me zhvillimin e shoqërisë njerëzore është ngritur interesimi për anëtarët e saj, kështu që është ngritur edhe interesimi për vetëvrasjen.

Në Greqinë antike ka pasur pikëpamje të ndryshme mbi këtë dukuri. Midis tyre me interes të veçantë është ai i Aristotelit, i cili flet për dëmin që i shkakton shoqërisë dhe familjes një anëtarë i saj që në mënyrë të qëllimshme ia shuan vetes jetën, duke ia lënë të tjerëve zgjidhjen e problemeve ekzistuese.

Edhe në mbretërinë romake vetëvrasja ka qenë objekti i shqyrtimeve dhe qëndrimeve të ndryshme. Ka pasur pikëpamje se vetëvrasja është akt i lartë, ndërsa vetëvrasësi është njeri me autoritet më të lartë edhe se vetë zotrat, sepse ata janë të pavdekshëm dhe nuk mund ta gjykojnë veten e tyre. Sipas kësaj pikëpamje njeriu si qenie e gjallë ka të drejtë dhe aftësi ta asgjësojë jetën e tij.

Paralelisht me forcimin e rolit dhe ndikimit të kishës, shoqëria ka marrë qëndrim të ashpër ndaj vetëvrasjes, kështu që kufoma e vetëvrasësit është djegur ose u është hedhur egërsirave, me që varrimi i tyre në varreza ka qenë i ndaluar. Por, situata ka ndryshuar në mesjetë, kur kisha e ka ndërruar qëndrimin ndaj vetëvrasjes. Në këtë periudhë kisha madje e ka rekomanduar vetëvrasjen duke e quajtur atë si “hyrje në jetën e vërtetë”. Pavarësisht prej këtij qëndrimi të kishës, shoqëria e ka vështuar vetëvrasjen si një formë të aktit kriminal të drejtuar kundër shtetit, kundër sunduesit dhe kundër Zotit. Në disa vende të Europës, pavarësisht prej qëndrimeve të ndryshme ndaj vetëvrasjes, një kohë të gjatë është ruajtur qëndrimi për dënimin e vetëvrasësve (Anglia) si dhe dënimi i tentimeve të vetëvrasjes, i cili është ruajtur më së gjati në Hungari (deri në Luftën e Dytë Botërore).

Njeriu merr vendim të bëjë vetëvrasje për shkak se është gjetur në situatë të caktuar konfliktuale me shoqërinë dhe nuk sheh rrugëdalje tjetër. Aspekti sociologjik i këtij problemi vështrohet në tëhuajsimin nga shoqëria, gjegjësisht në konfliktin e individit me shoqërinë, prandaj mund të përfundohet se vetëvrasja, ndonëse është akt personal i njeriut, shkakton pasoja për shoqërinë.

Studimi i problemit të vetëvrasjes ka rëndësi teorike dhe praktike, e cila i kontribuon vështimit të tërësishëm të këtij problemi dhe ndërmarrjes me kohë të masave preventive për parandalimin e kësaj dukurie. Asnjë bashkësi shoqërore nuk është e kursyer nga vetëvrasjet. Në situatat që janë të ngarkuara me probleme materiale, të sigurisë dhe personale, vetëvrasjet janë më të shpeshta, gjë që shtrën detyrën për hulumtimin e vazhdueshëm të kësaj dukurie. Rezultatet e hulumtimeve adekuate sigurisht do të tregojnë shkaktarët ekzistues, të cilët do të mundësonin një vlerësim dhe

parashikim të caktuar, i cili është bazë për ndërmarrjen e masave dhe veprimeve parandaluese.

Vetëvrasja nuk është vepër penale, por nga aspekti kriminalistik vështrohet si problem, sidomos nëse situata konkrete kriminalistiko-taktike është aq komplekse sa të mund të nxirret përfundimi se bëhet fjalë për ngjarje kriminale. Në disa situata kriminalistiko-taktike vetëvrasja nuk mund të konstatohet në vendin e ngjarjes, prandaj mund të ekzistojë dyshimi se bëhet fjalë për “vetëvrasje të shtirur”, nëpërmjet së cilës bëhen përpjekje të fshihet kryerja e veprës penale të vrasjes. Për këtë arsye, nga aspekti kriminalistik, vetëvrasja mund të jetë shumë më komplekse sesa disa raste të vrasjes.

Vetëvrasja është akt i shuarjes së qëllimshme të jetës së vetvetes. Si mjete për kryerjen e vetëvrasjes janë kryesisht po ato mjete me të cilat kryhen vrasjet, por të cilat janë më të përshtatshme që personi t'i përdorë për shuarjen e jetës së vet. Rezultatet e disa hulumtimeve tregojnë se vetëvrasjet janë më të shpeshta në qytet sesa në fshat dhe se ato ndodhin më së shumti në muajt e pranverës dhe verës se sa në muajt e dimrit.

Sipas evidencave, moshë dhe struktura e personave që përcaktohen për vetëvrasje është e ndryshme, duke filluar prej të miturve e deri te moshat e shtyra. Megjithatë është konstatuar se njerëzit e moshuar shumë më rrallë bëjnë vetëvrasje, ndonëse krizat ekonomike dhe politike kanë ndikuar në shtimin e numrit të vetëvrasjeve edhe te kjo kategori e popullsisë. Përpjekjet për vetëvrasje janë më të shpeshta të personat e moshës prej 20 deri 24 vjet, si dhe të personat e moshës 26 deri ne 30 vjet. Në grupin e tretë, sipas të dhënave, bëjnë pjesë të miturit e moshës midis 14 e 18 vjet. Të dhënat e grumbulluara janë shqetësuese, sepse numrin më i madh të përpjekjeve për vetëvrasje e përbëjnë të rinjtë dhe të miturit.

Analiza e praktikës së deritashme qon në konstatimin se vetëvrasësit e planifikojnë paraprakisht mënyrën, vendin dhe kohën e vetëvrasjes. Ata, kryesisht e bëjnë këtë në vende të fshehta, në mënyrë që të mos pengohen për realizimin e qëllimit të tyre. Mirëpo, ka edhe raste që vetëvrasjet bëhen në vende publike, në sytë e një numri të madh njerëzish, siç janë kërcimet nga urat, hedhjet nga rrokaqiejt ose nga ndonjë kështjellë, etj.

6. 1. 6. 2. Mënyrat kryerjes së vetëvrasjes dhe motivet

Mënyrat e kryerjes së vetëvrasjes janë të lloj-llojshme dhe varen nga mjete që përdoret. Vetëvrasjet më së shpeshti bëhet me helmim, me varje, me armë zjarri, me prerjen e venave, me kërcim nga lartësia, me mbytje në ujë, me therje, me energji elektrike, me vetëdjegie ose me hedhjen para ndonjë automjeti. Po ashtu, vetëvrasjet bëhen edhe me kombinimin e disa prej këtyre mënyrave. Ka raste edhe të vetëvrasjeve së dyfishta, të cilat

bëhen kryesisht nga dy persona të gjinive të ndryshme, kurse motiv i vetëvrasjes është kryesisht dashuria e dyanshme. Në këtë vërtetë, njërit prej të dashuruarve i lind ideja për vetëvrasje dhe e bind për këtë edhe të dashurin e vet. Pas kësaj njëri prej tyre e vret tjetrin e pastaj e vret edhe veten. Në praktikë kanë ndodhur raste të tilla që njëri prej të dashuruarve të ndërrojë mendje ose të mos ketë sukses të vrasë vetën. Në këtë situatë ai përgjigjet për kryerje të veprës penale të vrasjes. Vetëvrasjet e dyfishta janë të pranishme edhe në formë të vrasjes së përnjëhershme, si duke kërcyer të dy nga ndonjë lartësi, duke u helmuar të dy etj.

Në situata të ndryshme krize, në situata lufte apo në situata të tjera të rënda ndodhin edhe të ashtuquajturat vetëvrasje familjare, kur prindërit marrin vendim të vetëvriten bashkë me fëmijë. Për praktikën kriminalistike janë të njohura edhe të ashtuquajturat vetëvrasje tendencioze, motiv i të cilave është përpjekja që dikujt tjetër t'i shkaktohen vuajtje e probleme. Në këto raste, shpesh, personat bëjnë vetëvrasje për ta bërë përgjegjës dikë tjetër për vdekjen e tyre. Ndonjëherë, motiv i disa vetëvrasjeve është dëshira që të nxirret diçka në dritë, në shenjë të protestës ndaj dikujt ose diçkaje, në shenjë mospajtimi me gjendje e situata të caktuara shoqërore. Përsëritja (recidivi) e vetëvrasjes dëshmon këmbënguljen e personit për të shuar jetën e vet, pavarësisht prej dështimit në përpjekjen e parë. Disa prej personave mjaftohen me një përpjekje, disa të tjerë provojnë për së dyti, ndërsa disa të tjerë vazhdojnë tentimet e vetëvrasjes deri në realizimin e këtij qëllimi.

Pavarësisht prej mënyrës së kryerjes së vetëvrasjes, e rëndësishme është dalja në vendin e ngjarjes dhe ndërmarrja e masave dhe veprimeve adekuate operative teknike e teknike dhe veprimeve hetimore nga ekipi i përpunimit kriminalistik. Para së gjithash, duhet të bëhet sigurimi i vendit të ngjarjes, grumbullimi i informacioneve, verifikimi i informacioneve të grumbulluara, shikimi në vendin e ngjarjes dhe obduksioni i kufomës, si edhe i ekspertizave të nevojshme, sepse te të gjitha rastet e dyshimta duhet të kihet parasysh fakti se është e mundur që vrasja të pasqyrohet si vetëvrasje, me qëllim të fshehjes ose ndryshimit të gjurmët materiale të kryerjes së vrasjes.

Rastet e hasura në praktikën kriminalistike tregojnë se personat që bëjnë vetëvrasje me armë më së shpeshti shtien në kokë, kurse më rrallë në gjoks. Ndonjëherë vetëvrasjet kryhen edhe duke shtënë me armë në fyt e në vende të tjera. Vetëvrasësit rrallë ndodhë të shtënë me armë në pjesë të mbuluara (veshura). Te vetëvrasjet që bëhen me mjete të mprehta bëhet prerja e venave në duar apo në këmbë dhe në qafë, ndërsa vetëvrasja me therje kryhet me therje në zemër, në qafë, etj. Te rastet e vetëvrasjes me mjete shpërthyese, shpesh, ndodhin edhe të ashtuquajturat lëndime provuese, të cilat vetëvrasësi ia shkaktton vetes në pjesët e trupit ku ia ka shkaktuar vetes edhe shpimin vdekjeprurës.

Motivet që e shtyjnë personin të bëjë vetëvrasje mund të jenë të ndryshme, si: mospajtimet dhe konfliktet bashkëshortore, mosmarrëveshjet

dhe mospajtimet në marrëdhëniet midis prindërve dhe fëmijëve, mospërfillja e dashurisë nga tjetri, sëmundjet psikike (neurozat pas trajtimit neuropsikiatrik), alkoolizmi, sëmundjet e pashërueshme, frika nga dënimi, dënimet e rënda me burg, bixhozi, mossuksesi në shkollë apo në punë, frika nga turpërimi, mosmarrëveshjet dhe parregullsitë në punë, gjendja e vështirë materiale, pleqëria dhe vetmia, humbja e dëshirës për jetë, etj.

6. 1. 6. 3. Sqarimi i rasteve të vetëvrasjes

Nga përvoja dihet se nuk është vetëvrasës secili i mbytur në ujë, secili i varur ose secili i vdekur që gjendet me revolet në dorë. Kryesi perfid i një vrasjeje shpesh përpiket ta fsheh krimin e tij duke u përpjekur që ta pasqyrojë atë si vetëvrasje apo si vdekje aksidentale. Prandaj ekziston rreziku që këto vrasje të cilësohen si vetëvrasje, e nuk janë të tilla.

Fakti në të cilin mund të ballafaqohemi me rastin e kryerjes së shikimit, si për shembull i vdekuri qëndron ulur në kolltuk, ndërsa revolja e shkrepur qëndron në dyshe në dorën e tij të shtrirë, kurse në tavolinë gjendet ndonjë letër lamtumire. Në shikim të parë qojnë në përfundimin se bëhet fjalë për vetëvrasje. Por, ndonjëherë bëhet fjalë për vetëvrasje të simuluar sepse viktimat është vrarë nga dikush tjetër me revolet e pastaj kufoma dhe revolja janë vendosur ashtu që vrasja të duket me vetëvrasje. Për këtë arsye, te secili rast i vdekjes së panatyrshme duhet të sqarohet se a bëhet fjalë për vetëvrasje apo për vrasje. Sa më shumë vetëvrasje të pasqaruara do të thotë më shumë vrasje të sqaruara.

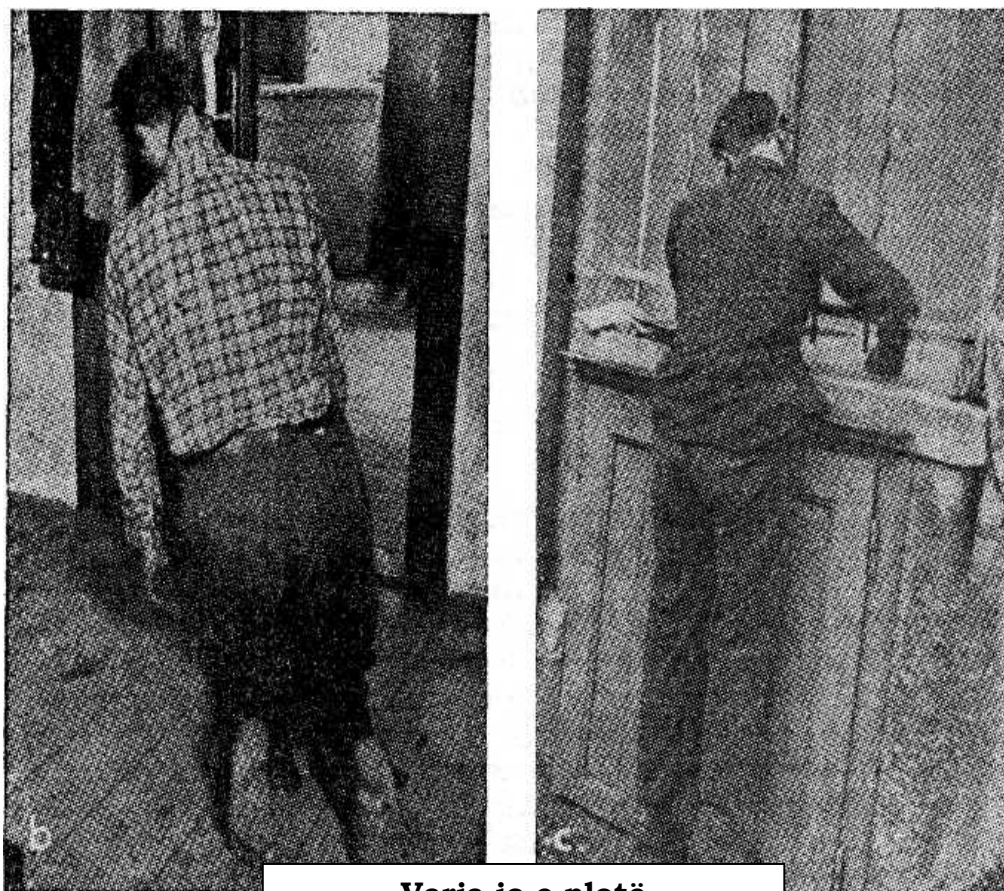
Simulimi është detyrë mjaft e vështirë. Kur kryesi dëshiron ta pasqyrojë ndryshe një ngjarje reale, janë të paevitueshme gabimet. Këto gabime që i bëjnë delikuentet ndihmojnë sqarimin e rastit konkret dhe zbulimin e kryesit. Me një kontroll të kujdesshëm të lëndimeve në trupin viktimës dhe të gjurmëve tjera në vendin e ngjarjes, studimin e kujdesshëm të pozitës së kufomës, të gjurmëve e të lëndimeve dhe me rekonstruktion të suksesshëm të ngjarjes mund të vërehen zbrazëtitë, situata e zgjidhjet e palogjikshme, paqartësitë dhe kundërshtitë në rekonstruktionin ideor e teknik të veprës penale të simuluar. Për këtë arsye, shikimi i themeltë në vendin e ngjarjes, hartimi i procesverbalit të shikimit, hartimi i skicave dhe kompletimi i foto-dokumentacionit kanë rëndësi të madhe kriminalistiko-taktike, jo vetëm për sqarimin e rastit konkret, por edhe për gjetjen e dëshmive adekuate. Këtyre masave e veprimeve duhet shtuar edhe ekspertizën e specialistit të mjekësisë ligjore (obduksionin) e kufomës. Obduksioni mund të zbulojë edhe shkakun vendimtar për vetëvrasje (p.sh, sëmundjen e rëndë e të pashërueshme, alkoolizmin, etj.). Shikimi, obduksioni dhe

rekonstrukcioni i ngjarjes mundëson jo vetëm zbulimin dhe dëshmimin e një veprimi të palogjikshëm, mangësia apo ndonjë gabimi tjetër (teknik, logjik apo psikologjik), por, në disa raste, edhe sigurimin e dëshmive adekuate.

Për ne është me interes të shihen dallimet e lëndimeve dhe gjurmët tjera në vendin e ngjarjes dhe te viktimat, në bazë të të cilave mund të zbulohen rastet e krimeve të mbuluara.

6. 1. 6. 4. Vetëvrasja me varje

Te vetëvrasjet me varje në litar apo mjet të ngjashëm shkaktar i vdekjes është ndërprerja e qarkullimit të gjakut në arteriet që e shpien gjakun në tru. Ndërprerja e qarkullimit të gjakut ndodh për shkak të presionit të litarit në arterien që e përcjell gjakun nga zemra. Për këtë arsye shfaqet mungesë e gjakut në tru dhe viktimat alivanoset pothuaj momentalisht. Për këtë nuk është e mjaftueshme që në litar të peshojë gjithë pesha e trupit. Vetëm një shtërngim mesatar i qafës (me peshë prej rreth 5 kg), mund të shkaktojë pasojat e përmendura. Për këtë arsye, varja mund të bëhet edhe në pozitë të shtrirë dhe në gjunjë, gjë që mund të bëhet edhe në dorezë të derës, dollapit, etj.

Varja jo e plotë

Mjetet e vetëvrasjes me varje mund të jenë më të ndryshme dhe jo vetëm litarët apo rripat. Vetëvrasësi e bën qark për varje çfarëdo materiali që gjendet në shtëpi apo që e përdor në punën e tij. Kështu, elektrikisti varet në tel të rrjetit elektrik, bujku varet me litar, ndërsa amvisja varet me kabull të ndonjë mjeti të amvisërisë ose me litar. Për varje përdoren edhe rripat, çorapet e grave, pjesët e rrobave, peshqirët, bluzat dhe mjetet tjera me të cilët mund të krijohet laku i improvizuar.

Për të arritur kryerjen me sukses të objektivit të tij, ndonjëherë, vetëvrasësi ia lidh duart vetvetes ose ia lidh vetes ndonjë barrë. Një djalosh 16 vjeçar e ka varur veten në një shtyllë të tavanit. Para varjes ai ishte zhveshur lakuriq, kurse në organin e tij gjenital e kishte varur një copë druri.

Në rastet e varjes gjurit e jashtme (të lakut) gjenden në qafë. Ato kanë pamje të ndryshme, varësisht prej materialit të lakut, prej mënyrës së veprimit të lakut apo prej mënyrës së varjes. Zakonisht, gjurmët e varjes kanë formën e hullisë, thellësia e së cilës varet nga trashësia e lakut dhe pesha e trupit. Këto gjurmë kanë, kryesisht, ngjyrë kafe, të ngjashme me lëkurën e ndrydhur. Laku i gjerë lë gjurmë më të gjera, por shumë pak të dukshme. Në qoftë se trupi ka qëndruar një kohë të shkurtër i varur, gjurmët e këtyre materialeve pothuaj as nuk duken fare. Te varjet tipike, trupi i të varurit është i zbehtë, ndërsa te rastet atipike trupi është i mavijosur. Të shumtën e rasteve, gjuha e personit të varur mbetet jashtë dhëmbëve.

Me një kontroll dhe hulumtim të kujdesshëm të vendit të ngjarjes, rrobave, kufomës e litarit dhe me rekonstrukcion të ngjarjes mund të vërehen edhe tipare që tregojnë se diçka nuk është në rregull, se ekziston ndonjë mospërputhje, gabim, pasaktësi, etj. Kështu, nëse trupi pa jetë është i varur lart duhet të gjendjes ndonjë mjet me të cilin do të ishte shërbyer viktimja, si ndonjë karrige apo mbështetëse tjetër. Gjetja e një mjeti të tillë, në të cilin gjenden gjurmë të shputave apo të këmbëve të të varurit tregon se bëhet fjalë për vetëvrasje. Por, nëse në trupin e të varurit gjenden shenja të dhunës (gjurmë të goditjeve në kokë ose të ngufatjes në fyt, etj.), rroba të parregullta, pulla të këputura, etj. kriminalisti duhet ta kuptojë se bëhet fjalë për vetëvrasje të simuluar.

Të dhëna shumë të rëndësishme, madje edhe vendimtare, për sqarimin e rastit konkret mund të fitohen me kontroll të kujdesshëm të lakut të përdorur, të vendit në të cilin është varur laku dhe të duarve të të varurit. Përvoja ka treguar se, në raste të caktuara, kriminelët e hedhin lakun përmbi vendin e varjes (trarit, degës, etj.), e vendosin vjegëzën e lakut në qafën e viktimës dhe e ngrenë lart. Në qoftë se bëhet fjalë për vrasje dhe jo për vetëvrasje, fijet e lakut të varur (në tra, degë, etj.) duhet të jenë shprishur, në drejtim të tërheqjes së peshës së trupit. Nëse viktimja e ka varur veten, kemi situatë të kundërt. Përveç kësaj, në

shuplakat e duarve të vetëvrasësit do të ketë gjurmë mikroskopike të materialit të lakut.

6. 1. 6. 5. Vetëvrasja me helmim

Helmimi është gjithashtu njëra prej mënyrave të vetëvrasjes. Rrugët e depërtimit të helmeve në trup janë shumë të ndryshme. Megjithatë, më së shpeshti ndodh që helmet të futen në trup në mënyrë orale, me frymëmarrje dhe me injektim. Helmet edhe mund të futen në vagjinë ose në zorrën e trashë.

Për kryerjen e vetëvrasjes me helmim përdoren mjete të ndryshme kimike dhe gazra të dëmshme. Prej mjeteve kimike më së shpeshti përdoren helmet acidike (acidi klorhidrik, dioksidi i natriumit, etj.), mjetet e ndryshme dezinfektuese (fenol, lizol, etj.), helmet për shkatërrimin e parazitëve të dëmshëm (që kanë etiol, fosfor, etj.) dhe mjetet për qetësim dhe për gjumë (barbitol, veronal, ferobarbitol, medicinal, prominal, bafbifen, etj.). Ndërkaq ndër gazrat që më së shpeshti përdoren për vetëvrasje janë: dyoksidi i karbonit, gazi për ndriçim, etj. Marrë në përgjithësi, bëhet fjalë për substanca të ndryshme që kanë erë, shije dhe ngjyrë të ndryshme, të cilat mund t'i sigurojë gjithkush. *Personat që bëjnë vetëvrasje kurrë nuk i pengon shija apo era e ndonjë helmi, ndërsa vrasësi, si rregull, nuk përdor helme të tilla, sepse ato mund t'i shkaktojnë vjellje.*

Për kriminalistin është e rëndësishme të ketë njohuri për veprimin e disa helmeve, për shenjat e helmimit dhe për gjurmët karakteristike të kufomës.

Veprimi i helmeve fillon pas depërtimit të tyre në gjak dhe arrin në organet që janë më të ndjeshme ndaj tyre. Prandaj helmimi më i shpejtë bëhet nëse helmi depërton drejtpërdrejt në gjak, derisa helmet e marra në mënyrë orale veprojnë më ngadalë, sepse duhet të kalojë një kohë e caktuar prej kalimit nga lukthi në gjak. Edhe gazrat ose helmet e lëngëta depërtojnë shpejt në gjak, derisa absorbimi i helmeve nëpërmjet zorrës së trashë apo vagjinës depërton ngadalë në gjak.

Ekzistojnë simptome të përgjithshme të caktuara të cilat janë me interes për përcaktimin e rasteve të dyshuara për helmim:

- **Vjellja** – shfaqet te shumë helme: siç janë arseni, antimoni, fosfori, digitalis (vjellja ka ngjyrë kafe të mbylltë dhe aromë të qepës ose të hudhrës), bakri (shkumba ka ngjyrë të murrme në të gjelbër), jodi, zhiva, sulfonamidi, etj.
- **Shtangimi** – shfaqet te përdorimi i helmeve, siç janë: strihnini, brumimi, nikotina, cianidi dhe monoksidi i karbonit.

- **Paraliza** – shkaktohet nga helmet me përmbajtje të arsenit, bariumit, plumbit, nikotinit dhe helmet e ushqimeve të prishura (butolizmi);
- **Dëliri** – është problem psikik që shfaqet pas përdorimit të tepërt të alkoolit, arsenit, stropinës, barbiturës, bensedinës, kanabisit, kokainës, plumbit, zhivës, morfinës, skopolaminës, etj.
- **Ndryshimet në bebëzën e syrit** – *zgjerimi*: shkaktohet nga alkooli, atropina, barbitura, bensedina, kanabisi, kokaina dhe skopolamina; *ngushtimi*: shkaktohet nga morfina, opiumi, fizostogmina, pilikorpina, etj.
- **Cianoza** – është dëshmi e çmueshme për përcaktimin e helmimit, e cila shfaqet nën veprimin e cianidit, morfinës, opiumit, etj.
- **Aroma dhe kundërmimi** – cianidet shkaktajnë aromë të bademit, ndërsa kundërmojnë me erë qepe, ndërsa fosfori shkaktën aromë qepe. Alkooli, kloroformi dhe nikotina shkaktajnë gjithashtu erë specifike nga goja.
- **Shkuma e gojës** – është një prej simptomave të para të helmimit me zhivë.
- **Ndryshimet në lëkurë** – shkaktohen nga helmimet me acide dhe alkale. Helmimi me arsenik, bakër, plumb dhe zhivë mund të shoqërohet me zbehje të lëkurës.
- **Shuarja dhe rraskapitja** – mund të manifestohen pas helmimit me bambiturate, kloroforma, klorhidrate, morfinë, opium, etj.

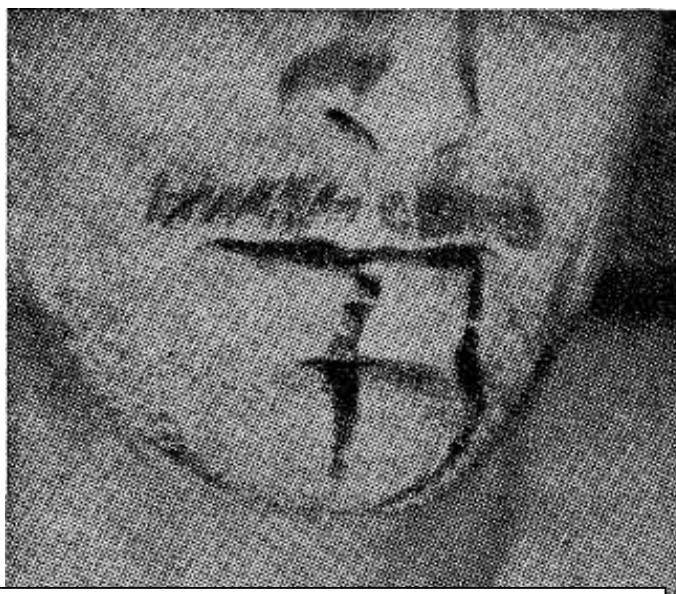
Simptome të helmimit me monoksid karboni janë rraskapitja, kokëdhembja, marramendja, frymëmarrja e vështirësuar, dobësimi i muskujve, paraliza, etj. Me rastin e obduksionit mund të vërehet se gjaku ka ngjyrë të kuqe të çelët, sikurse edhe organet e brendshme. Përveç kësaj nën lëkurë nganjëherë edhe mund të hasen shenja të gjakderdhjes së kapilarëve, të ngjashme me gjurmët e goditjes me ndonjë mjet të topitur, si edhe bulëza të ngjashme me të djegura.

Shumica e helmeve nuk lënë gjurmë karakteristike në trupin e pajetë. Shenjat klinike shpesh janë shumë të ngjashme me shenjat e sëmundjeve të ndryshme. Edhe helmimet më akute e me shenjat më karakteristike kanë rrjedhë krejtësisht të ngjashme me sëmundjet e ndryshme. Duke vështuar shenjat e sëmundjes mjeku pak a shumë mund të përcaktojë helmimin. Por, përcaktimi definitiv i llojit të helmit bëhet në laboratorë toksikologjikë.

Masa e parë që duhet të ndërmerret me rastin e ndriçimit të ndonjë rasti të dyshuar për helmim është kontrolli i detajuar i kufomës dhe vendit ku është gjetur ajo. Duhet të gjenden enët dhe ambalazhet e

materieve të ndryshme që mund të jenë përdorur për helmim. Edhe mbetja e ushqimit dhe pijeve duhet të merren e të dërgohen për analiza.

Me një kontroll të detajuar, autopsi profesionale dhe analiza toksikologjike duhet të evitohen të gjitha paqartësitë se bëhet fjalë për sëmundje natyrore apo për helmim. Me një analizë të kujdesshme të disa pjesëve të trupit (flokëve, thonjve dhe organeve të brendshme) mund të përcaktohet edhe lloji i helmeve që e kanë shkaktuar vdekjen).

Gjurmët e shkaktuara nga acidi klorhidrik

6. 1 . 6. 6. Mbytja në ujë

Mbytja në ujë është forma më e shpeshtë e vetëvrasjes si te meshkujt ashtu edhe të femrat. Për mbytje mjafton që uji të arrijë deri te hapjet e frymëmarrjes, edhe kur pjesët tjera të trupit nuk zhyten në ujë. Ka pasur raste që mbytjet të jenë bërë edhe në 10 cm thellësi, sepse personi ka qenë në atë pozitë që nuk ka mundur as ta ngre dhe as ta lëvizë kokën.

Mbytja, përveç në ujë mund të bëhet edhe në lëngje tjera, si në benzinë, verë dhe në lëngje të tjera. Personat që mbyten në ujë, zakonisht hyjnë të veshur me rroba. Ndonjëherë në breg lënë pjesët e epërme të rrobave, çantat ose dokumentet e tyre. Për të pamundësuar vetëshpëtimin eventual, ndonjëherë ia lidhin vetvetes duart dhe këmbët, ose varin rreth qafës ose në trup ndonjë mjet të rëndë.

Një djalosh dhe një vajzë kanë bërë vetëvrasje duke kërcyer bashkërisht në lumë. Së pari vajza ia ka lidhur duart djaloshit e pastaj është lidhur për beli me të dhe kanë kërcyer bashkë në lumë. Gjatë obduksionit është gjetur edhe një letër lamtumire që dëshmonte se bëhet fjalë për vetëvrasje.

Pyetje themelore kriminalsitiko-taktike që shtrohet me rastin e gjetjes së kufomës në ujë është se a është hedhur ajo e vdekur apo vdekja është pasoje e vetëvrasjes. Nëpërmjet kontrollit dhe obduksionit është vështirë të përcaktohet me siguri se a bëhet fjalë për vrasje, për vetëvrasje apo për aksident. Në shumicën e rasteve dallimi është i pamundur, me që lëndimet që shkaktohen kur dikush rrëshqet dhe bie në ujë ose kur dikush e shtyn atë nuk ka kurrfarë dallimi sepse në të dyja rastet bëhet fjalë për mbytje. E vetmja gjë që mund të shpie drejt konstatimit të vrasjes mund të jenë lëndimet në vetëmbrojtje të cilat gjenden ndonjëherë në kufomën e të mbyturit. Këto gjurmë duhet të kërkojnë njësoj sikurse të rastet e ngufatjes, si të kufoma e të vdekurit ashtu edhe të i dyshuari për sulm.

Acidi klorhidrik në gjakun e barkusheve të zemrës në rastet e vdekjes me mbytje nxjerr në shesh dallimet e qarta, prandaj ai duhet të përdoret në rast të dyshimeve lidhur me shkakun e vdekjes. Në vitin 1921, Gatter e ka përpunuar parimin themelor, i cili bazohet në faktin se në rast të mbytjes në ujë, uji tenton të kalojë nga mushkëritë në gjak. Prandaj, nëse uji në cilin ka ndodhur mbytja përmban sasi të vogla të klorit, siç është rasti me ujërat e ëmbla, atëherë përmbajtja e klorit në barkushen e majtë të zemrës do të jetë në nivelin mesatar. Në anën tjetër, nëse mbytja është bërë në det, përmbajtja e klorit do të jetë mbi normalen. Indikacionet mjekësore-kriminalistike me ndihmën e të cilave do të mund të gjendet zgjidhja me këtë pyetje janë: gjërat e shtypura në shuplakat e të mbyturit (bari, balta, etj.), pamja e zbehtë e trupit (sidomos në ujërat e ftohta), goja e hapur, njollat e mavijosura në kokë dhe qafë, etj. Nëse vdekja ka ndodhur para arritjes në ujë, nga goja nuk do të rrjedhë shkumë e bardhë sepse ajri nuk është tërhequr brenda. Megjithatë shkuma e gojës është shenjë e pasigurt për vdekjen e shkaktuar nga mbytja, por konsiderohet dëshmi e plotë nëse edhe mushkëritë janë të fryra.

Në disa vende uji mund të ketë përmbajtje me karakteristika të veçanta, prandaj mbytja në këto ujëra nënkupton që mushkëritë e kufomës duhet të gjenden mbetje të ujit me karakteristika të njëjta.

6. 1. 6. 7. Ngulfatja

Ngulfatja është pasoje e mbylljes së rrugëve të frymëmarrjes nëpërmjet shtrëngimit me duar të qafës. Vetëvrasja me ngulfatje është e

pamundur, pasi shtrëngimi i duarve të personit që tenton të bëjë vetëvrasje çlirohet dhe rrugët e frymëmarrjes hapen në rastin e alivanosjes nga shtrëngimi i enëve të gjakut.

Ngulfatja më së shpeshti bëhet me dorën e djathtë, ashtu që gishti i madh i dorës shtrëngon në anën e djathtë të qafës, ndërsa gishtat tjerë në anën e majtë. Në rastin e kundërt, pjesa më e madhe e gjurmëve të gishtërinjve do të gjenden në anën e djathtë të qafës. Varësisht prej anës në të cilën gjenden shumica e gjurmëve të gishtërinjve mund të përcaktohet nëse vrasësi ka qenë dorëdjathtë apo dorëmajtë.

Ky lloj i ngufatjes mund të konstatohet sipas gjurmëve të thonjve dhe gërvishtjeve të tjera në lëkurë (sipas të cilave mund të rikonstruktohet edhe mënyra e kapjes me duar vrasësit), dëmtimit të mollëzës së Adamit, gjakderdhjes në kapilarët e qafës, ngjyrës së mavijosur të fytyrës, gjurmëve të goditjes në kokë me qëllim të alivanosjes si dhe të lëndimeve të shkaktuara gjatë mbrojtjes.

Ngulfatja mund të kryhet edhe me mbylljen e rrugëve të organeve të frymëmarrjes (hundës dhe gojës) me duar apo me ndonjë mjet tjetër (jastëk, çarçaf, etj.). Viktima të ngufatjes së tillë më së shpeshti janë foshnjat e porsalindura dhe fëmijët e vegjël, por ndodh të jenë edhe personat e rritur në gjendje të dehur apo të alivanosur. Ky lloj i ngufatjes dallohet sipas gjurmëve të thonjve dhe gishtërinjve në hundë dhe buzë ose gjurmëve të objektit me të cili është ngulfatur viktima. Por, gjurmë të kësaj vrasjeje mund të gjenden edhe në sulmuesin, të cilit i janë shkaktuar nga mbrojtja e viktimës.

Zënia e frymës është formë e ngufatjes që bëhet nëpërmjet lakut ose ndonjë mjeti tjetër që përdoret si lak rreth qafës së viktimës, duke e shtrënguar me duar, deri në mbylljen e rrugëve të frymëmarrjes ose ndërprerjen e qarkullimit në enët e gjakut të qafës apo të njërës e tjetrës., bashkë Zënia e frymës nuk mund të jetë aksident, por vetëm vrasje ose vetëvrasje. Por, vetëvrasja mund të bëhet me kusht që laku të lidhet nyje ashtu që të mos zgjidhet vetvetiu. Vetëvrasësi, përveç lakut duhet të ketë edhe ndonjë mjet për shtrëngimin e lakut.

Rojtari i burgut ka shkuar për ta zgjuar një të burgosur, i cili pothuaj gjatë gjithë kohës kishte qenë i mbikëqyrur, deri sa po flinte me kokë të mbuluar me batanije. Por, rojtari ka konstatuar se i burgosuri ishte i vdekur. Ai kishte fytyrë të mavijosur, ishte tashmë i ftohtë dhe i shtanguar. Rreth qafës e kishte një lak të bërë prej pjesëve të brekëve, i cili ishte mbështjellë rreth qafës. Në anën e djathtë, lak ishte u lidhur me një lugë, me të cilën ishte mbështjellë laku rreth qafës, disa herë, kështu që qafa ishte shumë e shtrënguar. Pas obduksionit të kryer me vonë, ishte konstatuar se bëhej fjalë për zënie tipike të frymës. Shenja të zënies së frymës ishin plasjet në kapilarët e qafës dhe gjakderdhja nga hunda.

Vetëvrasja me zënie të frymës mund të konstatohet dhe në bazë të shenjave të jashtme. Zakonisht, laku është i lidhur në pjesën e përparme të qafës (jo sikur të rasti i varjes), gjurmët e lakut në qafë janë pothuaj horizontale dhe nuk kanë ndërprerje (siç ndodh të rastet e varjes), fytyra e të viktimës ka ngjyrë të kuqe në të kaltër (kurse të personat e varur ajo ka ngjyrë të zbehtë) dhe në kokën a në duart të vetëvrasarit me zënie të frymës nuk mund të ketë lëndime.

6. 1. 6. 8. Vetëvrasja me armë zjarri

Vetëvrasja me armë zjarri më së shpeshti kryhet duke shtënë në ballë, në kokë, në gojë ose në zemër. Ndonjëherë bëhet edhe duke shtënë në gushë dhe në gjoks apo (shumë rrallë) edhe në pjesë tjera të trupit. Për kryerjen e vetëvrasjes është e nevojshme një armë zjarri (revole, pushkë apo pushkë gjuetie). Vetëvrasësi më së shpeshti e përdor armën e tij. Me rastin e përdorimit të pushkës, zakonisht, ai e heq këpucën dhe çorapen, e mbështet grykën në zemër ose e fut në gojë dhe e shkrep me gisht të këmbës. Ndonjëherë, personi që bën vetëvrasje e vendos pushkën në ndonjë mbështetës, vendoset para grykës dhe e shkrep nëpërmjet ndonjë fije, litar e diçka të ngjashme.

Është karakteristikë e vetëvrasjeve se rrallë ndodh që vetëvrasësit të shtënë në rroba, prandaj zhveshin rrobat ose e zbulojnë vendin ku qëllojnë. Për të realizuar qëllimin e tyre, zakonisht, vetëvrasësit e mbështesin grykën e armës direkt në vendin ku duan të shtënë ose e mbajnë shumë afër, në mënyrë që të mos dështojnë. Porm ka edhe raste të shpeshta që vetëvrasjet me armë kryhen duke shkrepur në zemër, mbi këmbë, triko apo pallto. Për shkak të trusje së grykës në trup, shkrepja e armës shkakton një krismë të dobët, ndërsa arma e përdorur zbrapset menjëherë (për shkak të pamundësisë së përhapjes së gazrave të barotit).

Shkrepja nga afër

Kur arma shkrep me grykë të

mbështetur, plaga e hyrjes së plumbit është gjithmonë më e madhe se diametri i plumbit. Në kanalën e depërtimit mund të gjenden përbërës të barotit dhe të veprimit të flakës së barotit. Qimet rreth vendit të hyrjes së plumbit janë të përzhitura, ndërsa njolla në lëkurë ka ngjyrë të kuqërremtë ose të përhimët në të murrme. Hapja e vendit të daljes së predhës është e parregullt. Ajo mund të jetë më e madhe apo më e vogël se diametri i predhës, por nuk ka shenja të shpërthimit të barotit. Te shtënia në kokë nga afërsia mund të shkaktohen çarje apo thyerje të ndryshme të kafkës (rrethore apo radiale), ndërsa truri është dëmtuar e i shkapërderdhur aq sa, shpesh, copa të tij edhe mund të kenë dalë nëpër të hapurën e predhës. Por, në lëkurën rreth vendit të shkrepjes mund të ketë edhe grimca të barotit të padjegura dhe një shtresë e hollë e zezë e mbetjes së barotit. Këto gjurmë shfaqen sidomos nëse plumbi ka qenë i mbushur me barot të zi, kurse më pak nëse është përdorur barot pa tym. Tek përdorimi i revoles automatike mbetet gjurmë të grykës dhe nishanit, të cilat shkaktohen nga forca shtytëse e armës. Në grykën e armës mund të gjenden edhe pika gjaku, copa të trurit, inde të tjera, fije të stofit të rrobave, etj.

Meqë në momentin e shkrepjes nëpërmjet mbyllësit të armës lirohen sasi të konsiderueshme të gazrave dhe barotit, gjurmë të tyre e të barotit të padjegur gjenden edhe në dorën e të vetëvrarit.

Ndonjëherë ndodh që personi që bën vetëvrasje të shkrepë edhe dy plumba në ballë ose në ndonjë pjesë tjetër të trupit. Është regjistruar rasti i një personi që ia kishte shkaktuar vetes pesë plagë me armë në kokë. Ky lloj i shkrepjes quhet “*shkrepje me hamendje*”. Në të vërtetë, kur vetëvrasësi ia drejton vetes armën në kokë, ai e largon kokën instinktivisht në momentin e shkrepjes së armës, kështu që plumbi i parë huq. Kjo mund të ndodhë dy-tri herë para se vetëvrasësi shkrep plumbin vdekjeprurës.

Vdekja momentale të vrasja me armë zjarri është e rrallë. Është konstatuar se personi i qëlluar është në gjendje të kryejë disa veprime që i ka pasur ndërmend, madje edhe kur plumbi ka qëlluar zemrën. Kanë ndodhur edhe raste që personi e ka qëlluar veten me dy, tre dhe katër plumba (një apo dy prej të cilëve e kanë goditur në zemër dhe një në tru), ndërsa i plagosuri për vdekje ka mundur të lëvizë ende, të flasë dhe të bëjë veprime të komplikuar (p.sh. të shtijë në një person tjetër).

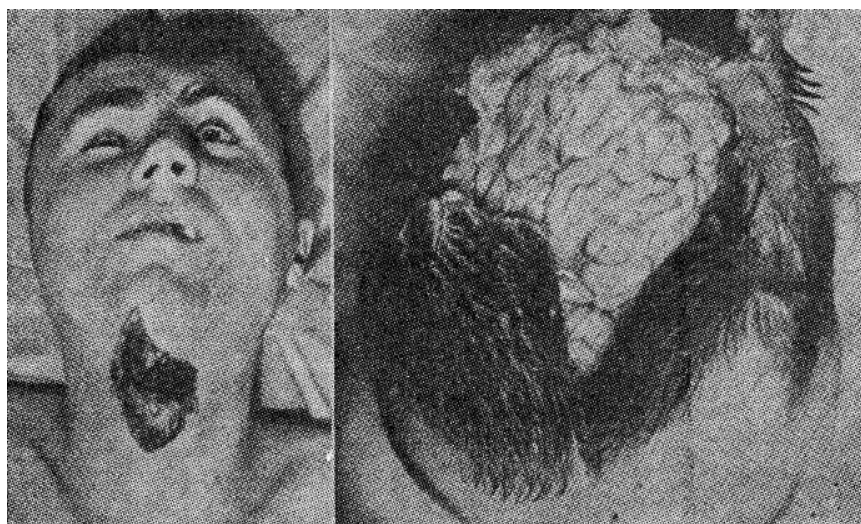
Një polic ishte qëlluar në zemrën me një plumb të kalibrit të madh. Ai nuk është rrëzuar, por e ka nxjerrë revolen e vet, i ka shkrepur të gjashtë plumbat, e ka futur revolen në këllëf, e ka kaluar një rrugë të gjerë dhe ka hipur në automjetin e vet, ku ka vdekur. (Rast nga praktika).

“Shkak i vdekjes nga të shtënat është gjakderdhja ose mbyllja e barkushes së zemrës. Fakti se në disa raste i lënduari i mbijeton për një

apo më shumë orë kalimit të plumbit nëpër zemër, ndërsa në raste të tjerë i qëlluara vdes për disa sekonda ose minuta varet më së shumti nga faza në të cilën është gjendur zemra në momentin e goditjes. Kur projektimi godet zemrën e shtrënguar (të zbrazët), ai shkakton një plagë të vogël, por shtrëngimi i muskulit mund të pengojë gjakderdhjen e rëndë dhe zemra mund të jetë funksionale edhe për njëfarë kohe. Por, nëse zemra ka qenë e mbushur me gjak, goditja ka shkaktuar efekt hidrodinamik dhe muret e zemrës janë dëmtuar rëndë”.

Te rastet e vetëvrasjes me armë nuk mund të hasen plagë provuese, sikundër ndodh te vetëvrasjet me shpim. Është vështirë të imagjinohet se ndokush do t'i shkaktonte vetes lëndime, për të provuar armën apo plagën e saj. Por, as kjo mundësi nuk mund të përjashtohet plotësisht, sidomos tek vetëvrasësit që janë të sëmurët psikikë. Ndodh që vetëvrasësi, para se t'ia drejtojë vetes armën, të shkrepë një apo më shumë plumba në ajër apo në tokë, në mënyrë që të bindet në veprimin e armës dhe të mbledhë forcë të bëjë vetëvrasje.

Për të vërtetuar se bëhet fjalë për vetëvrasje apo për vrasje është shumë e rëndësishme pozita e armës në raport me pozitën e kufomës. Vetëvrasësit, sipas rregullit, e shtrëngojnë fort armën në dorë, por ndodh që arma të gjendet edhe pranë kufomës. Kjo ndodh zakonisht kur vetëvrasësi nuk e shtrëngon fort armën, nëse ai ndalet në momentin e shkrepjes së armës ose nëse pas shkrepjes nuk e ka humbur menjëherë vetëdijen.

Shkrepja me pushkë

Nuk ka lëndime çfarë ia shkakton vetvetes vetëvrasësi që nuk do të mund t'ia shkaktonte edhe vrasësi, por ekziston një sërë plagësh të cilat i shkakton vrasësi, por nuk mund t'i shkaktojë vetëvrasësi. Gjithmonë duhet t'i kushtohet kujdes pozitës së armës në raport me pozitën e kufomës, gjurmëve të gishtërinjve në armë, gjurmëve të këmbëzës ose shenjave të dhunës së shkaktuar në rast të vrasjes, konstatimit se e kujt ka qenë arma, a është përdorur vërtet ajo armë, etj. Vrasësi i rafinuar mund t'ia vë armë në dorë së viktimës së alivanosur ose në prag të vdekjes, ta lë armën në vendin e ngjarjes, të lë letër “lamtumire”, etj.

6. 1. 7. Vrasja e foshnjës gjatë lindjes

6. 1. 7. 1. Nocioni dhe karakteristikat

Vepra penale *vrasje e foshnjës gjatë lindjes*³⁴ bën pjesë në grupin e vrasjeve më të lehta gjegjësisht të privileguara dhe ka të bëjë me shuarjen e jetës së foshnjës nga nëna e tij, gjatë procesit të lindjes ose pas lindjes, derisa vazhdojnë vuajtjet dhe problemet e shkaktuara nga lindja.

Karakteristika kryesore të kësaj vepre penale janë:

- *Objekt i sulmit mund të jetë ekskluzivisht foshnjë e lindur gjallë,*
- *Kryer i veprës mund të jetë vetëm nëna e foshnjës së lindur,*
- *Vrasja kryhet gjatë kohës së lindjes ose derisa zgjasin dhembjet e problemet e lindjes.*

Kjo vepër penale mund të kryhet që në kohën e lindjes, kur fëmija është i gatshëm për jetë jashtë mitrës apo menjëherë pas lindjes, me kusht që fëmija të ketë lindur i gjallë, pa marrë parasysh se a është i aftë për jetë të mëtejshme normale.

Kjo vrasje kryhen me veprim aktiv të nënës ose me mosveprim të saj, gjegjësisht nga mungesa e gatishmërisë së nënës që t'i ofrojë foshnjës ndihmën, mbrojtjen dhe kujdesin e nevojshëm. Kjo vepër, e cila mund të ekzistojë vetëm nëse veprimi kryhet nga nëna e foshnjës dhe gjatë kohës së lindjes apo menjëherë pas lindjes, duhet të sqarohet dhe të vërtetohet. Në qoftë se vrasja kryhet gjatë procesit të lindjes, është e logjikshme të mendohet se nëna ka qenë në gjendje me pengesa, vërtetimi i të cilave paraqet një problem të konsiderueshëm, i cili duhet të sqarohet dhe të vërtetohet me ndihmën e ekspertit të fushës përkatëse, duke respektuar specifikat e lindjes në secilën situatë konkrete. Në qoftë se vërtetohet se

³⁴ Neni 150 KPP I Kosovës: “Nëna e cila ia merr jetën foshnjës së saj gjatë lindjes ose pas lindjes, derisa është nën ndikimin e problemeve të lindjes do të dënohet me burg në kohëzgjatje prej 3 muajsh deri në 3 vjet

nëna nuk ka pasur pengesa as gjatë lindjes dhe as pa lindjes, atëherë vrasja e foshnjës nuk trajtohet si vepër e privilegjuara, por si vepër penale e vrasjes së zakonshme.

Kryes i kësaj vepre penale mund të konsiderohet vetëm nëna e foshnjës së lindur gjallë, ndërsa të gjithë personat tjerë që janë bashkëpjesëmarrës në vrasje nuk mund ta kenë statusin e privilegjuar, kështu që përgjigjen si bashkëpjesëmarrës në vrasje. Në qoftë se nëna, në fazën parë problemeve të lindjes, është shtyrë nga dikush tjetër ta kryejë vrasjen e foshnjës, atëherë nuk bëhet fjalë për vrasje të privilegjuar, por për vrasje të zakonshme.

Në praktikë ekzistojnë raste që gruaja e përgatit që më parë vrasjen e fëmijës që duhet ta lindë, duke fshehur simptomat e shtatzënisë dhe duke i quajtur ato si simptoma të ndonjë sëmundjeje, ndërsa gjurmët e jashtme të shtatzënisë përpiqet t'i fshehë me shtrëngimin e brezave përkatës, prandaj nga aspekti i veprimit kriminalistik është e rëndësishme të sqarohet se a mund të trajtohen këto raste si vepra penale të vrasjes së foshnjës gjatë lindjes. Kryesisht, dominon mendimi se në këto raste bëhet fjalë për vepër penale *vrasje e foshnjës gjatë lindjes*, me kusht që kjo vepër të jetë kryer derisa kanë zgjatur pengesat e lindjes.

Gratë që vendosin të vrasin foshnjat e tyre gjatë lindjes, kryesisht i fshehin dhe i mbajnë sekret bashkëpjesëmarrësit, qoftë ata nxitës (të cilët më së shpeshti janë dashnorë) apo ndihmës (të cilët janë zakonisht anëtarë të familjes apo miq).

6. 1. 7. 2. Mënyrat dhe mjetet e vrasjes së foshnjës gjatë lindjes

Vepra penale *vrasje e foshnjës gjatë lindjes* mund të kryhet në mënyra të ndryshme dhe me mjete të ndryshme. Mënyrat më të shpeshta janë: ngulfatja, nxënia e frymës, helmimi, mbytja në ujë, larja në ujë të ftohtë, hedhja, goditja, groposja dhe mosushqyerja e foshnjës. Për ngulfatjen e foshnjës përdoren mjete të përshtatshme për mbylljen e rrugëve të frymëmarrjes, duke ia mbyllur gojën dhe hundën, siç janë: jastëku, dysheku, jorgani, batanija, etj. , ndërsa për zënien e frymës me shtrëngim rreth qafës përdoren: peshqiri dhe pelenat, por edhe shtrëngimi me duar rreth qafës, në ç'mënyrë kryhet ngulfatje klasike. Në raste të rralla, në kryerjen e vrasjes së foshnjës përdoren edhe: thika, gërshërët ose ndonjë vegël tjetër, kështu që në këtë rast duhet të sqarohet se a është kryer vepra gjatë periudhës së problemeve e pengesave të shkaktuara nga lindja, gjegjësisht se a është kryer *vrasje e foshnjës gjatë lindjes* apo është kryer *vrasje e zakonshme*.

Motivet më të shpeshta për kryerjen e kësaj vepre janë: frika nga turpërimi, tradhtia e gruas, shkelja e lidhjes së gjakut, gjendja e rëndë materiale, frika nga papunësia, etj.

Vendet më të shpeshta ku fshihen ose lihen foshnjat e vrara janë: groposja në tokë apo në plehra, hedhja në kanalizim, në lumë, në liqen ose në përroskë, hedhja në shportën e mbeturinave apo në kontejner, hedhja në EC, lënia në tavanin ose podrumin e shtëpisë etj. Por, ka edhe raste të kalljes së foshnjës së vrarë. Përcaktimi i vendit ku është lënë apo ku është fshehur foshnja e vrarë, me qëllim të fshehjes së veprës penale, ka rëndësi të madhe për përpunimin kriminalistik, sepse në këtë mënyrë mund të bëhen versione dhe të bëhet planifikimi i veprimeve për gjetjen e kufomës së foshnjës, në rast të ekzistimit të dyshimit se është kryer vepër penale.

6. 1. 7. 3. Zbulimi dhe sqarimi i vrasjes së foshnjës së posalindur

Informacionet për kryerjen e veprës penale të *vrasjes së foshnjës gjatë lindjes* është shumë vështirë të sigurohen, ndërsa sqarimi i kësaj vepre penale dhe grumbullimi i dëshmive shoqërohet me një sërë vështirësish, sepse lindja dhe akti i vrasjes së foshnjës kryhen pa dëshmitarë apo në praninë e një numri të vogël personash, të cilët më së shpeshti janë bashkëpjesëmarrës që nuk e pohojnë faktin se foshnja është vrarë pas lindjes. Informacioni për kryerjen e veprës penale *vrasje e foshnjës gjatë lindjes* sigurohet me metoda të punës operative të policisë, me paraqitjen anonime apo me pseudonim dhe me shpallje publike. Punëtorët e sektorit përkatës të policisë mund të sigurojnë të dhëna gjatë veprimtarisë së tyre të rregullt.

Ka situata që ndonjë grua, me gjithë përpjekjet, nuk ka arritur të fshehë shtatzënësinë, por më vonë vërehet se ajo nuk është më shtatzënë, mirëpo nuk ka të dhëna se fëmija është lindur. Janë të mundura edhe situata të kundërta, kur është gjetur e vrarë foshnjë e sapolindur, gjë që shpie në përfundim se bëhet fjalë për vepër penale, prandaj është e nevojshme të ndërmerren masat dhe veprimet përkatëse, me qëllim të zbulimit të nënës dhe sqarimit të ngjarjes kriminale.

Gjatë sqarimit të kësaj vepre penale, duhet dhënë përgjigje në këto pyetje themelore kriminalistiko-taktike:

- A është foshnja gjallë?
- Sa kohë ka kaluar prej lindjes e deri te vrasja e foshnjës?
- KU dhe kur është kryer vrasja?
- Në çfarë mënyre dhe me çfarë mjetesh është kryer vrasja?
- A ka pasur bashkëpjesëmarrës dhe në çfarë kuptimi?
- Cili ka qenë motivi i kryerjes së veprës?

Në vendin e gjetjes së foshnjës së vrarë është e domosdoshme të bëhet shikimi, të gjenden dhe të fiksohen të gjitha gjurmët materiale, të bëhet përshkrimi i gjendjes në të cilën është gjetur kufoma (me apo

pa rroba foshnjash, i mbështjellë apo jo me pelena, batanije, etj.), si edhe të gjitha karakteristikat e rëndësishme, e pastaj duhet të bëhet edhe fotografimi. Prej masave dhe veprimeve operativo-teknike është e nevojshme të ndërmerren këto: të bëhet grumbullimi i informacioneve, verifikimi, vëzhgimi, përcjellja dhe verifikimi i alibisë, në mënyrë që të grumbullohen fakte të rëndësishme që mund të shprien te personi i dyshuara gjegjësisht nëna e cila e ka lindur e pastaj e ka vrarë foshnjën e porsalindur. Prej veprimeve hetimore, përveç tjerash, duhet të kryhen edhe ekspertiza mjekoligjore e kufomës dhe bastisja. Gjithashtu, gruaja e dyshuar duhet të dërgohet për kontroll në institucionin shëndetësor specialistik (gjinekologji), në mënyrë që të vërtetohen gjurmët e lindjes.

Se sa vështirë është të zbulohet kjo vepër penale dhe të grumbullohen dëshmi personale dhe materiale tregon edhe ky shembull:

Bjë vajzë, e cila po argëtohej me një djalë kishte mbetur shtatzënë. Djaloshi kishte insistuar që vajza të abortonte, por vajza kishte ngulur këmbë ta mbante fëmijën, me shpresë se lidhja e tyre do të kurorëzohej me lidhje martesore. Më në fund, djaloshi i kishte kërkuar vajzës që ta vriste foshnjën sapo të lindte, duke i thënë se ishin ende të rinj dhe se kishin shumë kohë përpara që të lindnin fëmijë të tjerë. Pas lindjes së foshnjës, vajza ia kishte zënë asaj frymën me një peshqir dhe ajo kishte vdekur, e pastaj e kishte vendosur foshnjën në një qese letre, e kishte nxjerrë jashtë shtëpisë dhe e kishte groposur në plehun e stallës. Së shpejti, në rrethinë u përhap fjala se vajza kishte lindur, por foshnja nuk ishte askund. Por, as pa punës këmbëngulëse të policisë nuk po siguroheshin dot dëshmi initiale se vajza kishte lindur. Pak kohë më vonë, djaloshi që ishte baba i foshnjës së vrarë, ishte martuar me një vajzë tjetër, nga i njëjti vend. Ajo ishte një prej shoqeve më të mira të vajzës fatkeqe që e kishte vrarë foshnjën e saj. Kjo ishte një goditje e rëndë për vajzën e braktisur, e cila nuk e kishte përballuar ndjenjën e mashtrimit. Kështu, ajo kishte vendosur të hakmerrej dhe gjithë çështjen ia kishte paraqitur policisë. Ajo kishte deklaruar se ish i dashuri i saj e kishte nxitur të vriste foshnjën e saj gjatë lindjes, duke i premtuar se do të martoheshin bashkë. Ajo kishte treguar se ish i dashuri e kishte nxitur edhe abortonte foshnjën, por ajo nuk kishte pranuar ta bënte këtë. Këto fakte i kishin pohuar edhe dëshmitarët, gjatë procedurë penale.

Me ekspertizë të specialistit të mjekësisë ligjore është e nevojshme të vërtetohet se a kishte lindur e gjallë foshnja dhe a ishte e aftë për jetë jashtë mitrës së të ëmës, gjegjësisht se sa kohë kishte jetuar foshnja pas lindjes. Me këtë ekspertizë dhe me masa e veprime të tjera kriminalistiko-taktike, është e domosdoshme të grumbullohen informacione lidhur më gratë që dyshohet se kanë

qenë shtatzëna, por nuk kanë foshnja. Në këtë drejtim duhet të orientohet edhe veprimtaria kriminalistike operative, në mënyrë që të gjendet nëna e foshnjës së vrarë dhe të grumbullohen dëshmi materiale dhe burime të dëshmive personale. Për sqarimin e rastit dhe grumbullimin e dëshmive duhet të shrytëzohen gjurmët dhe mjetet e gjetura në vendin e ngjarjes, gjatë shikimit, sidomos gjurmët karakteristike në trupin e foshnjës. Për të vërtetuar se foshnjës i është shuar jeta gjatë lindjes apo pas lindjes, është i domosdoshëm një bashkëpunim i ngushtë me specialistin e mjekësisë ligjore. Por, paraprakisht duhet të vërtetohet fakti se a është nëna apo ndonjë person tjetër ajo që ia ka shuar jetën foshnjës së porsalindur. Prej kësaj varet nëse rasti do të trajtohet si vepër penale e vrasjes e privilegjuar apo si vepër penale e vrasjes së rëndomtë.

Menjëherë pas gjetjes së foshnjë duhet të zhvillohet bisedë me nën e foshnjës. Gjatë bisedës duhet t'i kushtohet kujdes i veçantë motivit të vrasjes, sidomos nëse ajo e ka fshehur shtatzëninë dhe kush ishte baba i foshnjës. Nënës duhet t'i kërkohet të përshkruajë në mënyrë të detajuar edhe vendin, kohën, mjetet dhe mënyrën e kryerjes së vrasjes së foshnjës, sepse këto fakte janë shumë të rëndësishme për të vlerësuar se a bëhet fjalë për vepër penale të vrasjes së foshnjës gjatë lindjes. Është e nevojshme të insistohet që gruaja të tregojë se e ka pasur nxitës ose ndihmës. Në qoftë se po, ata duhet të gjenden dhe të intervistohen për rrethanat e kryerjes së vrasjes së foshnjës dhe të ndërmerren veprime urgjente për gjetjen e mjeteve të kryerjes së vrasjes dhe për sigurimin e gjurmëve materiale relevante.

6. 2. Deliktet seksuale (Veprat penale kundër integritetit seksual, nenet 193-204 të KPP të Kosovës)

Veprat penale kundër integritetit seksual (deliktet seksuale) në të gjitha format e paraqitjes, si:

- Dhunimi, neni 193,
- Kryerja e marrëdhënieve seksuale, me kërcënim të nderit ose autoritetit, neni 194,
- Sulmi seksual, neni 195,
- Shfrytëzimi seksual, neni 196,
- Keqpërdorimi seksual i personave me probleme psikime ose emocionale apo personave të pafuqishëm, neni 197,
- Keqpërdorimi seksual i personave më të rinjë se 16 vjet, neni 198,

- Nxitja për marrëdhënie seksuale ose për kontakt seksual e personave më të rinj se 16 vjet, neni 199,
- Kepërdorimi seksual nëpërmjet keqpërdorimit të pozitës, autorizimeve ose profesionit, neni 200,
- Mundësimi i prostitucionit, neni 201,
- Keqpërdorimi i fëmijëve për pornografi, neni 2002,
- Shfaqja e materialeve pornografike personave më të rinjë se 16 vjet, neni 203 dhe
- Marrëdhëniet seksuale në bashkësinë familjar, neni 204.

Të gjitha këto forma të delikteve seksuale janë me interes të veçantë jo vetëm të përpunimit kriminalistik, por edhe të kontrollit operativ. Por, shumë delikte seksuale nuk paraqiten, për shkak të turpit, paragjykimeve dhe një sërë faktorësh shoqërore. Kjo i shkon përshtati nëntokës kriminale, e cila shfaqet si nxitëse dhe autore e një sërë veprimtarish kriminale të lidhura me delikte seksuale.

Kujdestarët dhe patrullat e policisë, nëpërmjet të gjitha metodave dhe mjeteve të kontrollit të përgjithshëm, sidomos nëpërmjet metodës së vrojtimit, si edhe në bashkëpunim të ngushtë me qytetarët, mund të marrin informacione dhe të dhëna të ndryshme lidhur me forma të organizuara të delikteve seksuale. Këto delikte, më së shpeshti, janë në lidhshmëri me deliktet pronësore e të tjera dhe me forma të ndryshme të dhunës. Punëtorët e operativës dhe specialistët e fushave të ndryshme bëjnë vlerësimin, përcjelljen dhe përpunimin kriminalistik të vatrave dhe mjediseve kriminale lidhur me deliktet seksuale, organizojnë dhe sinkronizojnë masa dhe veprime të ndryshme kriminalistike (raci, prita, mbikëqyrje, etj.), si dhe bashkëpunojnë ngushtë me struktura të ndryshme shoqërore.

6. 2. 1. Dhunimi (Neni 193 i PKK të Kosovës)

6. 2. 1. 1. Nocioni dhe format e dhunimit

Kushdo që e detyron një person të ketë marrëdhënie seksuale kundër vullnetit të vet kryen deliktin seksual të dhunimit. Pothuaj në të gjitha rastet e dhunimit, autori përdor e dhunën fizike, për të mposhtur personin që kundërshton me rezistencë marrëdhënien seksuale. Veprimet në të cilat manifestohet dhuna janë të lloj-llojshme, si: goditje me shuplaka, rrahje me grushta, kapje për fyti, heqje rrobave më dhunë, mbyllje goje, tërheqje zvarrë në automobil ose në ndonjë vend të afërt, etj., me qëllim të masturbimit. Më së shpeshti, dhunuesit e kërcënojnë

viktimën me vdekje dhe, duke e shtuar intensitetin e dhunës, e kërcënojnë edhe me armë (armë zjarri, thikë, etj.). Kohët e fundit, për kryerjen e kësaj vepre penale shfrytëzohet gjithnjë e më shumë automobili. Zakonisht, viktima, me vullnet apo kundër vullnetit të saj, dërgohet në ndonjë vend të fshehtë, ku dhunuesi e dhunon ose përpiqet ta dhunojë, duke ushtruar forma të ndryshme të dhunës ose duke e kërcënuar me vdekje. Këto veprime gjithmonë shoqërohen me pasoja të ndryshme, në formë të lëndimeve të lehta apo të rënda trupore (goditje, gërvishtje, kafshime, etj.) dhe me gurmë të dukshme të dhunës (rroba të grisura, pulla të këputura, etj.), të cilat janë pasojë e përpjekjeve për rezistencë, para ose gjatë kryerjes së veprës penale.

Por, ka edhe persona që i shfrytëzojnë personat me probleme psikike ose personat e pafuqishëm për kryerjen e kësaj vepre penale, sepse këta persona nuk mund të bëjnë rezistencë. Këtu, kryesisht, bëhet fjalë për persona me oligofreni (idiotët, embecilët, debilët). Po ashtu, ka edhe persona viktima të të cilëve janë alkoolistët, të cilët i dehin para se të kryejnë aktin seksual.

Objekt i kësaj vepre penale mund të jetë secili person. Për ekzistimin e kësaj vepre penale nuk ka rëndësi se a është apo nuk është i martuar personi, as nuk ka rëndësi morali i personit femër.

Dhunimet kryhen kryesisht në vende të banuara, si në hapësira të mbyllura (banesa, podrume, korridore, automobila, etj.) ashtu edhe në hapësira të hapura, ku qarkullimi i njerëzve është më i vogël (oborret, rrugicat, kopshtet, parqet, etj.). Por, janë regjistruar edhe raste të dhunimeve jashtë vendeve të banuara (fusha, ara, male, livadhe, etj.).

Dhunimet kryhen kryesisht në muajt e pranverës dhe të verës, gjegjësisht në stinët kur kontaktet e njerëzve dhe aktivitetet e tyre janë më të mëdha. Me që bëhet fjalë për sjellje të dhunshme, orët e mbrëmjes dhe të natës janë orët më të përshtatshme për kryerjen e kësaj vepre, sepse lëvizja e njerëzve në këto orë është shumë e vogël. Për këtë arsye, numri ma i madh i dhunimeve ndodh në këtë kohë.

Objekt i dhunimit, më së shpeshti, janë femrat e zhvilluara, të moshës së pjekur. Mirëpo, ndodh që objekt i dhunimit të jenë edhe vajzat e vogla, 4-5 vjeçare, si edhe gratë e moshuara, madje edhe meshkujt. Në praktikë janë shënuar raste të dhunimit të gruas edhe mbi 80 vjeçare.

Shtrohet pyetja se a është e mundur të dhunohet një grua e shëndoshë, e zhvilluar normalisht dhe e fortë fizikisht. Gruaja që është e shëndoshë dhe fizikisht e fuqishme vështirë se mund të dhunohet, nëse nuk ka nerva labile dhe nëse nuk frikësohet ose nuk tmerrohet. Është plotësisht i bazuar dyshimi se një burrë i dobët gjoja e dhunon një grua të fuqishme.

Por, edhe gruaja e shëndoshë, normale, e fuqishme dhe e qëndrueshme fizikisht mund të dhunohet. Kjo mund të bëhet me

ndihmën e alkoolit, drogave, hipnozës ose mjeteve tjera qetësuese, kur ajo nuk është në gjendje të bëjë rezistencë. Mundësia e dhunimit nuk mund të përjashtohet as në rast se marrin pjesë më shumë persona, të cilët e rrëzojnë për tokë dhe e tërheqin zvarrë, duke e mbajtur për këmbësh e për duarsh, etj. Prandaj është e pamundur të përjashtohet që më parë mundësia e dhunimit. Përgjigja në këtë pyetje duhet të jepet në secilin rast, veç e veç, duke marrë parasysh të gjitha rrethanat e rastit konkret.

7. 2. 1. 2. Mënyra e njoftimit

Sipas rregullit, njoftimet për raste dhunimesh bëhet nga personi që është dhunuar. Por, përvoja ka treguar se shpesh bëhen edhe paraqitje të rrejshme të dhunimit. Llogaritet se 30 deri 40 për qind të paraqitjeve të dhunimeve janë të rrejshme, të cilat bëhen nga gratë që kanë pengesa psikike e shpirtërore (psikopatet), por nuk janë të pakta as rastet e paraqitjeve të rrejshme nga gratë që janë në gjendje psikike normale.

Janë shumë të ndryshme motivet që i shtyjnë gratë me gjendje normale të bëjnë paraqitje të rrejshme. Disa gra kryejnë marrëdhënie seksuale me meshkuj për ndonjë interes materiale dhe, nëse atë interes nuk arrijnë ta realizojnë, bëjnë paraqitje të rrejshme të “dhunimit”, në shenjë hakmarrjeje. Natyrisht, ka edhe arsye të tjera për paraqitje të rrejshme të dhunimeve. Këso paraqitjesh bëhen edhe me qëllim që ndonjë mashkull të detyrohet të pranojë të martohet, nga xhelozia ose nga dashuria e porealizuar, nga frika se do të turpërohet, me qëllim që të fshehë shtatzëninë me dikë tjetër e të abortojë, etj.

Ndodh që gruaja të ketë mbetur shtatzënë pas një marrëdhënieje seksuale të vullnetshme me një burrë, i cili nuk mund të martohet me të për ndonjë arsye (është i martuar, etj.). Prandaj, ajo e gjen një mashkull tjetër me të cilin kryen marrëdhënie në mënyrë të vullnetshme e pastaj bën paraqitje për “dhunim”.

Ka pasur raste të paraqitjes së rrejshme të vajzës kundër të fejuarit që e kishte braktisur ose të vajzës që ka mbetur shtatzënë gjatë marrëdhënieve të vullnetshme me ndonjë mashkull, për të fshehur “turpin”.

Ka pasur edhe raste që femra, në momentin që është parë nga dikush duke bërë dashuri me një mashkull, papritur ka filluar të kërkojë ndihmë, të deklarojë se po dhunohet dhe ta fyejë e shajë mashkullin me të cilin po kryente marrëdhënie seksuale në mënyrë të vullnetshme.

Në praktikë kanë ndodhur edhe këso rastesh:

- *Në një qytet më madh ka ndodhur ky rast: Në mbrëmje, vonë, një*

qift ka shkuar në varreza, ku ka qëndruar deri në mesnatë. Kur atypari ka kaluar patrulla e policisë, vajza ka filluar të çirret dhe të kërkojë ndihmë.

- *Një ditë në lokalet e policisë ka ardhur një djalosh i ri me të ëmën e tij 50 vjeçare dhe ka bërë paraqitje ndaj fqinjit se ia kishte dhunuar të ëmën. Ai ka treguar se në një livadh, nën një dru, i kishte hasur fqinjin dhe të ëmën, por fqinji e kishte lënë të ëmën dhe ishte zhdukur, sapo e kishte parë atë se po vinte. E ëma, kryesisht pohonte të thënat e të birit, por nuk dëshironte të fliste për detaje, duke u arsyetuar se nuk po i kuptonte pyetjet. Në fakt, ajo po evitonte të përgjigjej. Ndërkohë ishte kapur fqinji, i cili ishte akuzuar për dhunim. Por, gjatë bisedës me të, ishte konstatuar se kishte vite që ai takohej me fqinjën e saj vejushë dhe se, ditën për të cilën bëhej fjalë, ai po kryente marrëdhënie me të në livadh, siç bënëin zakonisht. Mirëpo, atje kishte shkuar papritur djali i saj dhe ajo kishte filluar të çirrej e të kërkonte ndihmë. I frikësuar se djali i saj do ta sulmonte, ai kishte ikur. Më vonë, gruaja ka pohuar se deklaratat e “fqinjit” ishin të sakta, duke shtuar se ajo kishte bërë titur dhe kishte kërkuar ndihmë për shkak të të birit, të cilit i kishte thënë se ishte dhunuar derisa po flinte në livadh.*
- *Gratë që nuk i kanë burrat pranë një kohë të gjatë (në shërbim ushtarak, në punë të përkohshme jashtë vendit apo në ndonjë vend tjetër dhe nuk mund të vijnë në shtëpi) imagjinojnë se janë dhunuar, për të fshehur tradhtitë e tyre bashkëshortore.*
- *Disa vajza, të cilët kanë prindër të rreptë, gënjejnë se janë dhunuar për të arsyetuar qëndrimin e tyre të gjatë jashtë shtëpisë. Disa të tjera, për të arsyetuar marrëdhëniet e tyre të fshehta me kolegët e tyre, i fajësojnë mësimdhënësit.*
- *Vajzat në pubertet, si edhe disa të sëmurë psikikë, shumë shpesh imagjinojnë përjetime të ndryshme të dëshiruara, kështu që bëjnë paraqitje të rrejshme të “dhunimeve”. Viktima të këtyre vajzave apo të sëmurëve psikikë në së shpeshti janë: kujdestarët, mësimdhënësit apo personat tjerë që janë në kontakt me to.*

Të gjitha këto raste tregojnë se paraqitjeve penale të dhunimit duhet t'u kushtohet kujdes i veçantë, sidomos kur bëhet fjalë për paraqitje të fëmijëve, të cilat kërkojnë një trajtim tepër të kujdesshëm. Kur përballet me gratë që bëjnë paraqitje për dhunim policia, para së gjithash, duhet të ketë durim dhe të zhvillojë bisedë të detajuar. Bisedat e shpejta, sipërfaqësore, pa takt dhe të ashpra e bëjnë të pamundur vendosjen e kontaktit të afërt, i cili është i domosdoshëm për përballimin e problemeve në komunikim që shkaktohet nga turpi dhe situatat e pakëndshme. Veçantitë dhe detajet, të cilat i janë të njohura vetëm asaj, janë shumë të rëndësishme për ndriçimin e rastit konkret. Ka pikëpamjet

se biseda e parë lidhur me detaje të ngjarjes zhvillohet në praninë e ekspertit të mjekësisë, në ambulancë.

Gjatë bisedës duhet të bëhen përpjekje që gruaja të flasë për çdo imtësi. Prej duhet të kërkohet që të shpjegojë se kur dhe ku është dhunuar, a është kryer dhunimi duke ushtruar dhunë fizike apo psikike ose nën ndikimin e mjeteve qetësuese (drogës, etj.), a ka rezistuar dhe si ka rezistuar, a ka në trupin e saj gjurmë të lëndimeve apo të ushtrimit të dhunës, a ka bërë titur ose a ka kërkuar ndihmë dhe a e ka dëgjuar ndokush, ku gjendeshin dëshmitarët dhe a kishin qene në pozitë që të shihnin apo të dëgjonin, çfarë është distanca midis vendit ku është dhunuar dhe shtëpisë më të afërt, a ka qenë te mjeku para se ta paraqiste rastin dhe çka kishte konstatuar mjeku, a i kishte treguar dikujt tjetër për ngjarjen, etj. Duhet të bëhen përpjekje që personi i dhunuar të japë sa më shumë të dhëna për dhunuesin dhe të bëjë përshtetësi e tij, të tregojë se a e kishte njohur më parë dhe çfarë marrëdhënies kishin pasur. Këto detaje mund të sigurohen vetëm nëse me të dëmtuarën bisedohet pa praninë e kolegëve kureshtarë dhe në qoftë se personi i autorizuar (kriminalisti) arrin të fitojë besimin e viktimës dhe ajo të lirohet nga ndjenja e turpër dhe ndjenja e bisedës së pakëndshme. Kjo mund të arrihet vetëm me durim dhe me qëndrim të bisedës të kulturuar të personit zyrtarë të autorizuar, i cili di si të komunikojë me një viktimë të dhunimit dhe si bisedohet për të gjitha temat, pra edhe për dhunimin.

Gruas duhet t'i shpjegohet se personi zyrtar i autorizuar, sikur edhe mjeku, është njeri të cilit duhet t'ia thotë të fshehtat më të dhembshme dhe më të turpshme nga jeta intime. Ajo duhet të kuptojë se ajo që di të thotë nuk është e panjohur për ju. Personi i autorizuar (kriminalisti) dëgjon gjithçka që ndodh në marrëdhëniet seksuale, duke përfshirë edhe prirjet dhe perversitetet më të ndryshme, por kurrë nuk duhet të shprehë habi apo të rrëqethet. Në qoftë se gruaja e kupton se me të po bisedohet seriozisht dhe në mënyrë të hapur, ajo do të hapet dhe do t'i tregojë të gjitha, pa kurrfarë ngurrimi apo turpi.

6. 2. 1. 3. Sqarimi i rastit

Pyetjet themelore kriminalistiko-taktike, të cilat duhet të sqarohen pas paraqitjes së veprës penale të dhunimit, janë:

- A ekziston në rastin konkret vepra penale e dhunimit?
- Kur dhe ku është kryer?
- Në çfarë mënyrë është kryer - me përdorimin e dhunës fizike apo me ndihmën e mjeteve qetësuese?

- A ekzistojnë gjurmë të dhunës apo lëndimesh në trupin e të dëmtuarës?
- A ka qenë kryesi vetëm apo ka pasur bashkëpjesëmarrës?
- A ekzistojnë gjurmë dhe lëndime në rrobat dhe në trupin e dhunuesit?
- Prej nga ka mundur të shihet e dëgjohet se çfarë ka ndodhur në vendin e ngjarjes (dhunimit)?
- Kush është kryesi?

Për të marrë përgjigje në këto pyetje, për të sqaruar rastin konkret, për të gjetur dëshmi materiale dhe për të siguruar dëshmi adekuate, është e nevojshme që:

a) menjëherë dhe pa shtyrje të bëhet kontrolli gjinekologjik dhe ekspertiza mjeko-ligjore, sepse gjurmët që duhet të dëshmohen janë kryesisht jetëshkurtër. Në qoftë se vërtet bëhet fjalë për dhunim me përdorim të forcës fizike, në vagjinën e viktimës, në pjesët rreth organit gjenital, midis kofshëve e në vendet të tjera të pjesës së poshtme të trupit, si edhe në rrobat e brendshme, në çorapë, etj., do të gjenden gjurmë të spermës, ndërsa në rroba dhe nëpër trup do të gjenden gjurmë të dhunës. Këto gjurmë mund të jenë: grisja, ndotja ose rrudhja e pjesëve të ndryshme të veshjeve (fustani, kombinezoni, brekët, etj.), si edhe njollat, gërvishtjet, kafshimet dhe njollat e gjakut në pjesët e brendshme të kofshëve, në bel dhe në gjinj. Shpesh, në gjinj mund të gjenden edhe gjurmë të kafshimit (dhëmbëve), të cilat mund të shërbejnë për identifikimin e kryesit.

Në qoftë se dhunimi është kryer në hapësirë të hapur, të mbuluar me bar ose me dhe, te viktimat dhe te kryesi mbetet fije të barit dhe baltë. Me që në këtë kontakt preken rrobat e viktimës dhe të kryesit, në rrobat e viktimës mund të gjenden edhe fije të stofit të rrobave të kryesit, si edhe qime të trupit apo të flokëve të kryesit. Në qoftë se viktimat, gjatë mbrojtjes, e ka përgjakur kryesin, në rrobat e tij ose në vendin e ngjarjes (dhunimit) mund të gjenden gjurmë të gjakut të kryesit. Por, në qoftë se, për çfarëdo arsyesh (përdorimit të mjeteve qetësuese, etj.), ka munguar rezistenca e viktimës, atëherë do të mungojnë shumë prej gjurmëve të përmendura.

Në qoftë se viktimat e dhunimit ka qenë fëmijë ose ndonjë vajzë e virgjër, me ekspertizë mjeko-ligjore duhet të konstatohet humbja e virgjërisë (grisjes së membranës së hapjes së vagjinës), e cila shoqërohet me gjakderdhje. Në disa raste, si në rastet e dhunimit, shfaqen edhe infeksione të organeve gjenitale (gonorea ose sifilisi).

Dhunimi lë gjurmë edhe në psikën e personit të dhunuar. Ai është i tronditur, i frikësuar, i shqetësuar, etj. Ka raste që viktimat e dhunimit tentojnë të bëjnë edhe vetëvrasje.

Në qoftë se në rastin konkret konstatohet se nuk ka gjurmë të dhunës, ndërsa viktimë ka bërë paraqitje disa ditë pas “dhunimit”, atëherë kjo është indicie serioze se bëhet fjalë për paraqitje të rrejshme.

Gjatë vlerësimit, duhet t'i kushtohet kujdes i veçantë lëndimeve në trup ose të gjurmëve në rrobat e personit që pohon se është dhunuar. Disa gjurmë mund të jenë të sajara, kurse disa të tjera mund të shfaqen edhe gjatë vetëkënaqësisë (onania, etj.) dhe marrëdhënieve seksuale normale apo të vullnetshme. Është e njohur se një numër i konsiderueshëm i grave dhe vajzave, shpesh, kryen *onani* edhe me mjete të forta, me të cilat mund të shkaktohen lëndime serioze. Përveç kësaj, kënaqësia seksuale mund të manifestohet edhe me sjellje të ndryshme. Disa partnerë, në paralojë edhe gjatë masturbimit, nuk janë të vrazhdët, kurse disa të tjerë (zakonisht meshkujt) janë më të vrazhdë dhe lënë gjurmë të dukshme (njolla të mavijosura, kafshime, etj.). Në shumë raste, manifestimit të vrazhdësisë i kontribuojnë edhe partnerët tjerë (zakonisht femrat), sidomos në qoftë se bëhet fjalë për tipa mazohistë, të cilët kërkojnë nga partnerët e tyre që t'u shkaktojnë dhembje fizike (t'i pickojnë, t'i kafshojnë, t'i godasin, etj.), para, gjatë apo pas masturbimit. Kuptohet se edhe këto gjurmë mund të trajtohen si gjurmë të dhunës, edhe kur ato shkaktohen nga veprime që shoqërojnë aktin seksual normal a të vullnetshëm dhe me kërkesë të partnerit. Në praktikë, ka pasur raste që “e dëmtuara” gjegjësisht “viktimë” t'i shkaktojë vetvetes lëndime në formë të njollave të mavijosura apo gërvishtjeve në trup, në mënyrë që “dhunimin” e paraqitur ka bërë sa më të bindshme.

Për sqarimin e rastit konkret janë të rëndësishme edhe mjetet dhe gjurmët që nuk ekzistojnë. Në qoftë se ndonjë grua thotë se ishte dhunuar para tri ditësh, se dhunuesi e kishte rrahur, se e kishte kapur për kofshësh dhe e kishte kafshuar në gjinj, kështu që i kishte lënë shenja e gjurmë, ndërsa specialisti i mjekësisë ligjore nuk ka gjetur kurrfarë gjurmësh të tilla, të cilat mbeten 7 deri 10 ditë më vonë, fitohet një përfundim i tërthortë negativ, e cila tregon se paraqitja e “viktimës” nuk është e vërtetë. Kjo rrethanë duhet të shfrytëzohet që, gjatë bisedës me “viktimën”, të dihet motivi i paraqitjes së rrejshme.

b) të kryhet shikimi dhe rekonstrukcioni i ngjarjes. Nëpërmjet shikimit të vendit të ngjarjes pikë se pari do të vërtetohet se a ka në atë vend rrethana të përshtatshme për dhunim. Në qoftë se në afërsi të këtij vendi ka shtëpi të banuara ose kalon ndonjë rrugicë apo rrugë, kjo do të thotë se nuk ka rrethana për kryerjen e dhunimit. Përveç kësaj, mund të zbulohen zgjidhje jo logjike, kundërshti dhe zbrazëti në rekonstrukcionin e ngjarjes. Një grua ka paraqitur rastin e dhunimit të saj. Ajo ka thënë se dhunimi i saj ishte kryer në dhomë, se kishte bërë titur e kishte kërkuar ndihmë. Pas marrjes së paraqitjes, personi zyrtar i autorizuar ka dalë menjëherë në vendin e ngjarjes për të kryer shikimin. Kur ka shkuar në vendin e ngjarjes, ka konstatuar se muret e dhomës ku ishte kryer

“dhunimi” ishte të holla dhe se thirrja e saj për ndihmë duhet të ishte dëgjuar në dhomën fqinje, në të cilën kishte njerëz atë ditë. Po ashtu, ka konstatuar se në dhomën ku ishte “kryer dhunimi: nuk kishte gjurmë të dhunimit dhe njerëzit që banojnë në dhomën fqinje nuk kishin dëgjuar të ishte kërkuar ndihmë, sepse as nuk kishte ndodhur. Në këtë mënyrë personi zyrtar i autorizuar ka vërtetuar se as që mund të bëhet fjalë për dhunim.

Me një kontroll të kujdesshëm të vendit të ngjarjes, në shtrojën e shtratit, në fotele, karrige, qilim ose dysheme mund të gjenden gjurmë të spermës a të gjakut, pulla të këputura, qime të trupit, qime flokësh, etj.

Përveç kësaj, në vendin e ngjarjes mund të ketë edhe gjurmë të përleshjes, sidomos nëse dhunimi është kryer në hapësirë të hapur, të mbuluar me barë dhe me dhe. Gjithashtu, mund të konstatohet se është larguar viktimë ose kryesi nga vendi i ngjarjes me rroba të dëmtuara ose të ndotura, si dhe çfarë mikro-gjurmësh botanike dhe çfarë balte ose pluhuri, etj. mund të gjenden në trupin dhe rrobat e tyre. Përveç kësaj, në vendin e ngjarjes grumbullohen edhe gjurmë materiale dhe informacione të rëndësishme jo vetëm për sqarimin e rastit konkret, por edhe për zbulimin e kryesit.

c) të vërtetohet se cilit tip të grave i përket gruaja e cila ka deklaruar se është dhunuar, të shikohet dhe të hulumtohet personaliteti i saj në tërësi dhe karakteri moral e psikologjik, të konstatohet çfarë ka qenë sjellja e saj, para, gjatë dhe pas “dhunimit”, çfarë kanë qenë marrëdhëniet e saj me të dyshuarin, etj. Ka gra që koketojnë e dëshirojnë të flirtojnë – të luajnë me “zjarr”, të cilat ndjejnë kënaqësi t’i joshin meshkujt, duke menduar se mund t’i refuzojnë në momentin vendimtar. Ka edhe të tilla që vetë dëshirojnë të kenë marrëdhënie seksuale, por në momentin vendimtar frikësohen se do të zihen, se do të mbeten shtatzënë, se do të turpërohen, etj., kështu që tërhiqen. Ka edhe raste të tilla kur gruaja shkon në mesnatë me mashkullin në ndonjë pyll, në ndonjë park a gjetiu apo qëndron me mashkullin deri natën vonë, në ndonjë bar, por kur shkon në dhomën e tij, pas të gjithave, e fajëson për “dhunim”. Për këtë arsye, është e domosdoshme që, përveç tjerash, të konstatohet se cilit tip i përket gruaja që paraqitet si “e dhunuar”.

Zakonisht ndodh që gruaja, gjatë dhe pas dhunimit, të bërtasë, të kërkojë ndihmë, të vrapojë në rrugë, t’i drejtohet kalimtarëve e t’u tregojë se është dhunuar, t’ua tregojë gjurmët në trup, në rroba, etj. Në qoftë se gruaja e paraqet rastin e dhunimit pas një kohë të gjatë (pas 2,3 apo 5 muajsh), parimisht konsiderohet e dyshuar, pa marrë parasysh se ka raste që kjo mund të jetë e vërtetë.

Me kujdes të madh duhet të pranohet deklarata e të dëmtuarës që thotë se gjatë një dite apo nate është dhunuar më shumë herë. Në qoftë se gjatë dhunimit të parë nuk ka mundur të bëjë rezistencë, gjatë

dhunimeve të tjera do të kishte mundur të bënte rezistencë apo së paku të përpiquej ta bënte këtë.

Ka vend për dyshim edhe kur ndonjë grua e paraqet rastin e dhunimit dhe, ndër të tjera, deklaron se me personin që e ka dhunuar ka pasur më parë marrëdhënie intime dhe marrëdhënie seksuale. Gjetja e letërkëmbimit midis tyre mund të ndihmojë shumë për një pasqyrim më të mirë të marrëdhënieve të tyre, për sqarimin e rastit dhe për përcaktimin e të vërtetës materiale.

d) të bëhet menjëherë kontrolli mjeko-ligjor i personit të dyshuar. Në trupin e tij (në pjesët rreth organit gjenital, në pjesët e poshtme të rrobave të tij dhe në këpucë mund të gjenden gjurmë të spermës dhe, në disa raste, të gjakut, qime të leshit të organit gjenital, etj. Te njerëzit që nuk pastrohen dhe nuk lahen mund të gjenden gjurmë edhe ditë të tëra pas kryerjes së dhunimit. Përveç kësaj, në papastërtinë në thonjtë e tij, shpesh, mund të gjenden grimca të imta gjaku, lëkure, tualeti, pudre, etj. Në qoftë se bëhet fjalë për dhunim me përdorimin e forcës fizike, ndërsa viktima ka bërë rezistencë të fortë dhe e ka gërvishtur, i ka shkulur flokë, etj., në trupin e të dyshuarit mund të gjenden shenja të mavijosura, gërvishtje, kafshime, etj. Në qoftë se sulmuesi gjegjësisht i dyshuari vërtet ka pasur kontakt me viktimën dhe ka qenë në vendin e ngjarjes, në rrobat e tij mund të gjenden gjurmë të baltës, pluhurit et., të cilat ai i ka marrë nga vendi i ngjarjes, si edhe fije të rrobave të viktimës. Te sulmuesi mund të gjenden edhe qime flokësh të viktimës. Por, nuk duhet të përjashtohet mundësia se sulmuesi i ka hequr, i ka fshehur ose i ka pastruar rrobat që i ka pasur veshur në momentin e dhunimit. Për këtë arsye duhet të bëhen përpjekje që këto rroba të gjenden dhe të kontrollohen në mënyrë të detajuar.

Në qoftë se për kryerjen e veprës është përdorur automobili (si karrem apo për ta dërguar viktimën në ndonjë vend të fshehtë, etj.), atëherë duhet që edhe automobili të kontrollohet në mënyrë të detajuar.

Në të gjitha objektet kur mund të gjenden gjurmë, duhet t'i kushtohet kujdes kërkimit të gjurmëve të spermës dhe gjakut, sepse ato mundësojnë përcaktimin e grupit të gjakut dhe (nëpërmjet testit të ADN-së) mund të bëhet identifikimi i sulmuesit. Me zbatimin e kësaj metode, FBI ka arritur rezultate shumë të mira. Këtë e ilustron edhe shembulli në vijim:

Gjatë hulumtimit të vrasjeve brutale të një gruaje, policia ka grumbulluar me kujdes gjurmë materiale, të cilat janë dërguar për ekspertizë në laboratorin kriminalistik. Ekspertiza forenzike ka zbuluar praninë e spermës, në bazë të së cilës është përcaktuar profili i ADN-së, i cili është krahasuar me profilet e bankës së ADN-së së spermës së gjetur në rastet e mëparshme të dhunimeve, të cilat kishin ndodhur disa muaj më parë në qytete të tjera amerikane. Me këmbimin e të

dhënave dhe me aksion të sinkronizuar është gjetur njeriu i dyshuar, të cilit i është marrë mostra e gjakut për të bërë testin e ADN-së. Testi ka treguar se profili i ADN-së së tij është identik me profilin e ADN-së së spermës së gjetur në trupin e tri grave të dhunuara e të vrara. Kështu është bërë identifikimi i kryesit të veprës penale të dhunimit dhe veprës penale të vrasjes brutale të gruas.

6. 2. 1. 4. Zbulimi i kryesit

Në shumë raste viktima dhe dëshmitarët (nëse ka) nuk mund të bëjnë përshkrimin e plotë ose identifikimin (e drejtpërdrejt ose sipas fotografisë) të kryesit të dhunimit. Për të marrë përgjigje në pyetjen “kush është kryesi” duhet të ndërmerren një sërë masash e veprimesh operative-taktike.

Detyrë e parë dhe kryesore lidhur me këtë pyetje është që, në bazë të gjendjes në vendin e ngjarjes, gjurmëve të gjetura të viktima dhe në vendin e ngjarjes, mënyrës së kryerjes, informacioneve të grumbulluara dhe verifikimin e tyre në evidencat përkatëse operative, të përcaktohen versionet për kryesit eventual. Për përcaktimin e drejtë të versioneve ka rëndësi të veçantë verifikimi i evidencës së delikuentëve profesionistë. Përvoja ka treguar se delikuentet profesionistë, si rregull, e kanë “stilin” e tyre të “punës”, i cili është si njëfarë “kartëvizite” e tyre. Nuk duhet të hiqet nga mendja as mundësia që kryesi të jetë psikopat ose i sëmurë psikik, sepse këto dy kategori në së shpeshti kryejnë dhunime.

Me interes mund të jetë edhe “krehja” e personave që kanë qenë të dënuar dhe e personave që përdorin alkool. Dikush që ka qenë për shumë kohë në burg, në anije, etj., kështu që nuk kanë pasur mundësi të kënaqin në mënyrë normale dëshirën e tyre seksuale, mund të jetë tepër i motivuar të dhunojë. Ndërkaq, alkooli mund ta nxisë edhe njeriun normal të kryejë dhunim, sepse krijon të njeriu një gjendje euforike në të cilën i duket vetja i zoti për gjithçka. Në këtë situatë, te njeriu nuk funksionon mekanizmi frenues, kështu që për të nuk ekziston asnjë pengesë. Frenuesi moral dhe vlerësimi i qetë e gjakftohtë, i cili është karakteristik për njeriun normal, nuk ekziston te njeriu që është nën ndikimin e alkoolit. Mekanizmi frenues dobësohet, ndërsa epshet shpërthejnë nën ndikimin e alkoolit.

Versionet e kryesit të dhunimit duhet të verifikohen menjëherë. Për verifikimin e secilit prej versioneve duhet të përcaktohen pyetjet në të cilat duhet të jepet përgjigje. Njëkohësisht, duhet të angazhohet numri i nevojshëm i punëtorëve për ndriçimin e secilit rast konkret dhe për verifikimin e secilit version. Të gjithë pjesëtarët e grupit veprojnë sipas udhëzimeve të udhëheqësit të grupit.

Me qëllim të shfrytëzimit racional të kohës, evitimit të përsëritjeve të panevojshme, ngritjes së shkallës së efikasitetit në punës, etj., përveç tjerash, duhet të përcaktohet rendi i ndërmarrjes së masave dhe veprimeve përkatëse operative-taktike dhe koha e zbatimit të tyre.

Kuptohet që, në bazë të të dhënave të grumbulluara, indicieve të reja, etj., duhet të bëhet edhe korrigjimi i versioneve të përcaktuara, në mënyrë që të përcaktohen versione të reja, gjithnjë derisa nuk ndriçohet rasti konkret, gjegjësisht derisa nuk zbulohet kryesi i veprës.

Kur zbulohet kryesi, ai duhet të merret në bisedë të detajuar. Rekomandohet që kjo bisedë të zhvillohet pasi të jetë kryer kontrolli mjeko-ligjor dhe kontrolli kriminalistiko-teknik dhe pasi të jetë krijuar një tablo e plotë mbi ngjarjen penale dhe kryesin e saj. Gjatë bisedës duhet të bëhen përpjekje që i dyshuari të sqarojë në mënyrë të saktë kohën, vendin, rrethanat dhe mënyrën e kryerjes së veprës, mënyrën se si e ka përballuar rezistencën e viktimës (a ka përdorur forcë fizike, në çfarë mënyre e ka përballuar rezistencën, etj.), të tregojë se a ka ushtruar dhunë fizike apo ka përdorur ndonjë mjet qetësues, të tregojë se a e ka kryer vetëm veprën apo ka pasur ndonjë bashkëpjesëmarrës, cili ka qenë roli i pjesëmarrësit (pjesëmarrësve), etj. Te rastet e dhunimeve në grup, të ashtuquajturat “dhunime me rend”, përveç tjerash, ka rëndësi të madhe të mësohet se cili ka qenë roli i të dyshuarit dhe cili ka qenë organizatori i dhunimit. Në disa raste, organizatori mund të zbulohet duke marrë informacion për rendin e “kënaqësisë”, sepse iniciatori dhe organizatori sigurisht duhet të jenë të parët. Ndonjëherë ndodh që i dyshuari, gjatë bisedës, të deklarojë se është impotent (i paaftë për marrëdhënie seksuale) dhe se ai vetëm ka plotësuar dëshirën e tij vetëm duke e puthur të dhunuarën. Këto pohime duhet të konstatohen nëpërmjet kontrollit mjeko-ligjor, edhe për shkak se në rastin konkret (në qoftë se ekspertiza mjeko-ligjore vërteton pohimet e tij, mund të bëhet fjalë për tentim dhunimi, i cili është i dënueshëm.

6. 3. Kriminaliteti pronësor *(Veprat penale kundër pasurtisë, nenet 252 deri 274 të KPP të Kosovës)*

Veprat penale kundër pasurisë shoqërore dhe private (kriminaliteti pasuror) janë mjaft të përhapura. Sipas disa vlerësimeve, ato përbëjnë madje deri në 50 për qind veprave penale në përgjithësi. Sipas numrit të përgjithshëm të kriminalitetit të zbuluar, deliktet pronësore përbëjnë madje 70 për qind të numrit të përgjithshme të veprave penale, sepse shumë forma të tjera të kriminalitetit për shkak se janë të fshehura – të pavërejtura. Karakteristikat kryesore të delikteve pronësore janë: masiviteti, mosfshehja (të dëmtuarit i paraqesin rregullisht rastet) dhe

anonimiteti i kryesve të tyre (si rregull, në çastin e kryerjes autorët janë të panjohur). Deliktet pronësore bëjnë pjesë në kriminalitetin klasik. Në të vërtetë, këto janë deliktet “më klasike”, sepse mbrojtja penalo-juridike e pronës private është themeluar që me lindjen e shtetit dhe të drejtës. Së këndejmi, ato janë vetëm kushtimisht të veçuara nga grupi i kriminalitetit klasik, për shkak të karakteristikave të përmendura.

Format e manifestimit dhe shenjat e delikteve pronësore u jkanë të njohura mirë të gjithë personave zyrtarë të autorizuar të policisë, përfshirë edhe kujdestarët dhe patrullat, sepse këto delikte hasen dhe përpunohen çdo ditë, sepse të dëmtuarit, si rregull, i paraqesin ato rregullisht.

Për këtë arsye, nuk ka nevojë që këtu të pasqyrohen sipas shenjave të tyre, sipas mënyrës ë kryerjes dhe karakteristikave tjera. Por, do të pasqyrojmë vetëm format dhe mënyrat e kryerjes së disa prej delikteve të më të rënda dhe më të rrezikshme për shoqërinë, të cilat kryhen nga kriminale profesionistë, në mënyrë individuale apo në grupe të organizuara, të cilat kryhen në mënyrë serike dhe në hapësira të ndryshme. Detyrë e kontrollit operativ është që të vërejë, të parandalojë dhe të shkatërrojë format e këtyre delikateve, ndërsa detyrë e përpunimit kriminalistik është që të zbulojë dhe ndriçojë secilin delikt pronësor konkret.

6. 3. 1. Vjedhjet *(Neni 252 i KPP të Kosovës)*

Vjedhjet e rëndomta janë forma më e përhapur dhe më masive të kriminalitetit pronësor. Përveç numrit të madh të vjedhjeve, një numër i madh i këtyre veprave kryhen nga vjedhës profesionistë, të cilët e bëjnë këtë në mënyrë individuale apo në grupe të organizuara. Vjedhjet e rëndomta shndërrohen në vjedhje të rënda, jo vetëm nëse kryhen me thyerje, por edhe nëse kryhen nga më shumë persona që janë bashkuar me qëllim të vjedhjes dhe, sidomos, kur kryerja bëhet në mënyrë të rrezikshme nga persona të armatosur ose të pajisur me mjete të sulmit apo të mbrojtjes. Vjedhje të rënda konsiderohen edhe vjedhjet që kryhen në situata të rënda, si në raste zjarresh, vërshimesh, tërmetesh ose fatkeqësish tjera natyrore, kur kryesit kryejnë vjedhje duke e shfrytëzuar pafuqinë ose pamundësinë e tjetrit për ta mbrojtur pronën e vet. Prandaj, vjedhjet e rëndomta që kryhen nga kriminelët profesionistë më së shpeshti janë vjedhje të rënda, sepse këto vjedhje kanë elemente të vjedhjeve të rënda (organizimin, këmbënguljen, posedimin e armëve të zjarrit apo armëve të ftohta, etj.).

Vjedhjet, si forma manifestative të kriminalitetit, janë me interes të veçantë për kontrollin operativ, edhe kur kryhen nga persona të mitur. Praktika tregon se vjedhjet janë veprat më të shpeshta që kryhen nga të miturit.

Shumica e vjedhësve profesionistë ka përvetësuar një apo më shumë mënyra të kryerjes së vjedhjeve, në të cilat bëjnë pjesë jo vetëm mënyra e veprimit, por edhe vendi dhe koja e kryerjes, lloji i gjërave të vjedhura, objektet ku kryhen vjedhjet, etj.

Veçojmë disa vjedhje grupore karakteristike:

➤ **Vjedhjet e banesave:** kryhen kur vjedhësi hyn në banesë fshehurazi kur brenda nuk gjendet askush ose duke i mashtruar banorët (duke u shtirur si shitës, si punëtor i shërbimeve publike, si njeri që kërkon ndonjë të njohur a të afërm), duke shfrytëzuar edhe pakujdesinë më të vogël të banorëve. Vjedh para, stoli, pajisje teknike, veshmbathje, etj. Kjo forma e vjedhjes njihet edhe si vjedhje “fshehurazi”.

➤ **Vjedhjet në hotele dhe lokale të tjera publike:** kryhen kur dyert e dhomave nuk janë të kyçura, derisa mysafirët flenë ose kur mysafirët dalin përkohësisht dhe i lënë dhomat e hapura. Në hotele vidhen para, stoli, rroba, mjete të ndryshme teknike, etj.

➤ **Vjedhjet e shitoreve:** kryhen në mënyrë të organizuar, sipas sistemit të “mbulimit” dhe tërheqjes së vëmendjes (zakonisht një prej anëtarëve të grupit merr ndonjë gjë të imët për të tërhequr vëmendjen e shitësit apo punëtorit të arkës, ndërsa të tjerët marrin shpejt gjëra me vlerë të madhe. Në literaturë është regjistruar ky rast: Në një argjendari është kapur një vjedhës e cila ka kryer vjedhje në mënyrë origjinale. Në këmbën e djathtë nën gju, kishte të fiksuar në çorapë një copë llamarine me disa kërrabëza. Këpucën e majtë e kishte aq të madhe sa të nxirrte lehtë këmbën. Në këtë këmbë çorape ia mbulonte vetëm pjesën e sipërme të shputës, ndërsa gishtat i kishte të zbathur. Gruaja, më mënyrë të pavërejtur, e lëshonte në dysHEME ndonjë stoli, e pastaj e nxirrte këmbën e majtë nga këpuca, dhe me gishtat e kësaj këmbë, të cilët i kishte ushtruar vetëm për këtë qëllim, e kapte stolinë dhe e varte në kërrabëzat e këmbës së djathtë. Përveç të ashtuquajturave vjedhës të rastit, nëpër dyqane e qendra tregtare bëhen vjedhje edhe nga vjedhës profesionistë. Natyrisht, ata janë më të rrezikshëm për shoqërinë dhe me interes për policinë. Informatat për vjedhës të tillë mund të sigurohen edhe nëpërmjet shërbimeve të sigurimit në shitore dhe shtëpi të mallrave. Këto shërbime mbajnë evidencë për persona të tillë e ndonjëherë kanë edhe kopje të paraqitjeve penale.

Vjedhja me “këmbë”

Vjedhjet në mjetet e komunikacionit: vjedhja e valixheve të udhëtarit të fjetur në tren, ndërrimi ose vjedhja e valixheve në stacionin e trenit ose autobusit apo në limane, vjedhja e gjërave të ndryshme të udhëtarëve në kabinat e anijeve gjatë kohës së qëndrimit në liman, vjedhja e thasëve të postës gjatë kohës së transportit, etj.

Mundësitë e vjedhjes në autobus janë shumë më të vogla, sepse udhëtari, gjatë kohës së udhëtimit, sepse udhëtari nuk mund ta lë ulësen e tij, siç mund të bëjë në tren. Prandaj, vjedhja në autobus mund të bëhet vetëm në stacionet përgjatë rrugës, kur udhëtarët dalin për pak kohë nga autobusi, i lënë pa mbikëqyrje valixhet e gjërat e tyre (qantën, valixhen e vogël, pallton, etj.).

➤ **Vjedhjet në plazh** kryhen gjatë kohës që njerëzit lahen ose i lënë gjërat e tyre pa mbikëqyrje dhe në kabinat e plazhit.

Këto janë veëm disa prej formave më të përhapura të vjedhjeve, individuale ose në grup, të cilat i kryejnë disa persona që e kanë vjedhjen si “punë”.

Vjedhje në tren

6. 3. 2. Vjedhjet e xhepave

Vjedhjet e xhepave, në kuptimin penalo-juridik, kualifikohen si vjedhje të rënda e ndonjëherë edhe si vjedhje të rëndomta. Kjo varet nga shkalla e manifestimit të paturpësisë gjatë vjedhjes. Por, nga aspekti i kriminalistikës, është e drejtë të ndahen si forma e veçantë manifestative, sepse ato kryhen nga vjedhës profesionistë.

Vjedhësit e xhepave operojnë në vendet ku grumbullohen masa të mëdha njerëzish, sidomos kur krijohet tollovi (në stacionet e autobusëve e të trenave, në tren, në tramvaj, në autobus urban, në treg, në panair, në ekspozita, etj.), në manifestime publike (kinema, teatër, cirk, ndeshje sportive, etj.). Disa vjedhës të xhepave kryejnë vjedhje edhe ndaj personave të vetmuar, sipas sistemit të “përplasjes” (përplasen qëllimisht në kalimtarin, të cilit ia fusin duart në xhep, derisa “i ndihmojnë” ta marrë veten).

Vjedhja e xhepave me mbështetje

Vjedhjet e xhepave kryhen edhe me nxjerrjen e pavërejtur të kuletës, parave, stolive etj. nga çanta e grave, nga xhepat e jashtëm e të brendshëm të palltos, kostumeve të grave, etj., duke nxjerrë kuletën apo paratë nga xhepat e prapmë të pantallonave, me prerjen e xhepave, me prerjen e rripit të valixhes së dorës si dhe me heqjen e orës së dorës, stolive të dorës e të qafës, etj. Të gjitha këto forma të vjedhjes janë të stërvitura mirë.

Vjedhësit e xhepave kanë gishtërinj të lëvizshëm për t'i futur në xhepa në mënyrë të pahetueshme, janë të qetë dhe të aftë të përshtaten në situata të ndryshme. Por, ata janë edhe të paturpshëm, të gjindshëm, të aftë të përdorin truqe të ndryshme dhe të aftë të vlerësojnë dhe të zgjedhin viktimat e vërteta. Ata veprojnë në mënyrë individuale apo në grupe. Kur operojnë individualisht, mbulojnë pamjen me gazeta, kapela, pallto që i mbajnë në dorë, etj., në mënyrë që të mos i shohin të tjerët duke futur duart në xhepa të huaj. Kur operojnë në grup, kanë role të ndara: njëri prej tyre është kryes i drejtpërdrejt ("nxjerrës"), ndërsa të tjerët e kryejnë rolin e "mbuluesve", "shtucerëve" ose dërguesve. "Mbuluesit krijojnë "murin" rreth viktimës dhe krijojnë tollovi për të mundësuar operimin e "nxjerrësit". Pas kryerjes së punës, ata hedhin gjithçka që do të mund t'i vinte në lidhshmëri me vjedhjen e kryer.

Kur kapin në flagrancë, vjedhësit e xhepave përpiqen ta paraqesin viktimën si hajn. Ata mund të zbulohen dhe kapen, nëse viktimave potenciale u tërhiqet vërejtja që të kenë kujdes. Hajnat e xhepave përvetësojnë dhe ushtrojnë mënyrën e tyre të kryerjes së vjedhjes, sipas veprimeve karakteristike, vendeve të vjedhjes, etj.

6. 3. 3. Vjedhjet me thyerje

Vjedhjet me thyerje, si forma më e përhapur dhe më e shpeshtë e vjedhjeve të rënda (neni 253 i KPP të Kosovës) kryhen nëpërmjet thyerjeve të lokaleve të mbyllura, me përdorimin e mjeteve të ndryshme, me kërcimin e murit, me hyrje nëpërmjet dritareve, grilave, kulmit, tavanit etj.

Këta vjedhës janë më së shpeshti kriminale profesionistë, të cilët kryejnë thyerje të shumëfishta e të përsëritura, në vende të ndryshme dhe në mënyrë serike. Ata gjithnjë e më shumë përdorin automjete për të shkuar nga një lagje në tjetrën ose nga një vend në tjetrin. Për kryerjen e thyerjes ata përdorin mjetet më të ndryshme, si: sëpatat, çekanët, kaçavidat, shufrat, çelësat e rrejshëm, sharrat e hekurit, darët, shpueset elektrike, aparatet për saldim, etj., duke përfshirë edhe mjete të ndryshme plasëse. pajisje kompjuterike, etj.

Vjedhjet me thyerje zakonisht bëhen në grupe më të vogla apo më të mëdha, anëtarët e të cilave i kanë rolet e ndara paraprakisht. Kështu, njëri prej tyre bën roje, i dyti e kryen thyerjen, i treti i ndihmon të tërheqë mallin e vjedhur, i katërti pret në automobil derisa kryhet vjedhja, etj. Para thyerjes ata bëjnë përgatitje dhe e vëzhgojnë objektin që do të thejnë, duke zgjedhur objektet që janë më pak të mbrojtura, në të cila ka mallra të vlefshme dhe pritet të gjenden edhe para.

Sipas mënyrës së specializuar të kryerjes, objektit të sulmit, vendit të kryerjes, etj., vjedhjet me thyerje mund të ndahen në grupe, disa prej të cilave janë:

➤ **Vjedhjet në banesë** kryhen duke hapur dyer me çelës të kopjuar, me ndonjë shufër hekuri, me thyerjen e bravës, me nxjerrjen e dyerve nga vendi, duke hyrë nëpër dritare, ballkon apo tavan, me thyerjen e murit, etj. Profesionistët e thyerjes e vëzhgojnë objektin që do ta sulmojnë, ndërsa zgjedhjen e objektit e bëjnë në bazë të vlerësimit se në të do të gjejnë para, stoli, gjëra me vlerë, pajisje të ndryshme etj. Ata i kryejnë vjedhjet në kohën që banorët nuk janë në banesë dhe në kushte më të përshtatshme.

➤ **Thyerja e objekteve tregtare** (shitoret, depot, vitrinat, etj.) bëhen duke i hapur dyert me çelës të kopjuar, me shufra hekuri, me prerjen e bravës, prerjen e grilave mbrojtëse, me demolimin e derës

nga vendi, thyerjen e dritareve apo të vitrinave, etj. Me rastin e thyerjes së xhamave, ata përdorin lloje të ndryshme ngjitësi që të shurdhohet zhurma, etj. Thyerjes së objekteve tregtare u paraprijnë veprime të ndryshme përgatitore dhe vëzhgime të renditjes së brendshme, llojeve të mallrave, vendit ku mund të gjenden paratë, etj.

➤ **Thyerja e automobilave** kryhet duke i hapur dyert me çelës të kopjuar dhe duke i hapur apo duke i thyer xhamat e dritareve, etj.

Thyerja e automobilave është një formë relativisht e re e kriminalitetit pronësor, me tendencë të rritjes. Thyerjet e automobilave kryhen më së shpeshti në parking, në hapësira të errëta, etj. Ato kryhen me qëllim të vjedhjes së automobilit, me qëllim të vjedhjes në automobil ose me qëllim të vjedhjes së automobilit për vozitje, etj. Por, pavarësisht se në aspektin penal-juridik mund të bëhet fjalë për vepër penale të vjedhjes së automjeteit motorik ose për vjedhje të rëndë, nga aspekti kriminalistik gjegjësisht kontrollit operativ, kjo vepër penale trajtohet me të drejtë si thyerje në automobil, sidomos për shkak se në rastet e vjedhjes së automjetit mund të bëhet fjalë edhe për vjedhje me thyerje (nëse kryesi ka pasur qëllim që në automjetin e thyer të marrë gjëra apo pajisje të ndryshme). Thyerjet e automjeteve, përveç fillestarëve midis të cilëve shpesh ka edhe të mitur, gjithnjë e më shumë bëhen nga hajna profesionistë, të cilët janë të specializuar për këtë formë të kriminalitetit. Shpesh bëhet fjalë edhe për grupe të organizuara, të cilat kryejnë seri thyerjesh për një kohë të shkurtër.

➤ **Thyerjet e vagonëve të trenit** kryhen në kohën që vagonët janë të stacionuar ose gjatë lëvizjes. Hajnat heqin vulën (plumbin) nga dyert e vagonëve të mallrave, i hapin dyet me dhunë, i nxjerrin mallrat e vjedhur dhe i hedhin anës hekurudhës. Pasi t'i kryejnë këto veprime (nëse treni është në lëvizje, kërcejnë nga treni dhe i grumbullojnë mallrave të vjedhur ose bashkohen me pjesëtarët tjerë të grupit, të cilët kanë pritur në vendin e caktuar apo kanë lëvizur pas trenit, duke mbledhur mallin e hedhur nga treni. Vjedhjet e tilla më së shpeshti kryhen në kryqëzime të hekurudhës, gjatë manevrimit të kompozicionit, etj., por vendi i kryerjes së vjedhjes është shumë vështirë të përcaktohet.

➤ **Thyerjet e kampshtëpizave** kryhen gati sikur thyerjet e banesave dhe bëhen kryesisht gjatë sezonit turistik. Këto thyerje më së shpeshti kryhen nga persona të pastrehë apo persona që gjenden në arrati, me qëllim që ta kalojnë natën, por edhe të vjedhin diçka.

➤ **Thyerjet e muzeve, galerive dhe institucioneve kishtare e të tjera** janë shpeshstuar shumë viteve të fundit. Ato kryhen ngë grupe profesionale kriminelësh, të cilët kanë njohuri për vveprat me vlerë kulturore e historike dhe veprat artistike me vlerë të lartë. Këto grupe bëjnë përgatitje të gjata organizative e teknike dhe kanë lidhje me “koleksionistë” dhe me kontrabandistë të të mirave kulturore. Objekte të vjedhjes janë pikturat, skulpturat, ikonat, freskat, eksponatet e vjetra muzeale, stolitë e vjetra, amforat, paratë e vjetra, armët e vjetra, librat e vjetër, dorëshkrimet e vjetra, etj.

➤ **Thyrjaet e arkave dhe trezorëve** kryhen me ndihmën e mjeteve e pajisjeve të ndryshme për prerje, hapje etj., duke përfshirë edhe aparatet e saldimit dhe lëndët shpërthyese. Sot, gjithnjë e më shumë, thyerjet e arkave e trezorëve bëhen nga grupe profesionale, të përgatitura e të pajisura mirë. Para thyerjes, këto grupe vëzhgojnë për një kohë të gjatë objektin që do ta sulmojnë dhe studiojnë arkitekturën e objektit, karakteristikat e statikës dhe karakteristikat tjera të objektit, si edhe të sistemit të sigurisë, sistemit të alarmit, numrin e punëtorëve të sigurimit dhe orarin e tyre të punës, etj. Në rastet kur arkat nuk janë të mëdha, ata nuk humbin kohë për ta thyer, por e transportojnë (zakonisht me ndonjë automjet të përshtatshëm) në një vend ku mund ta thyejnë në kushte e rrethana më të përshtatshme.

6. 3. 4. Plaçkitjet

Plaçkitja (*neni 255 i KPP të Kosovës*) është vepër penale komplekse. Ajo përmban gjithmonë elemente të dhunës dhe elemente të përvetësimit të gjërave të të tjerëve (parave, arit dhe gjuhërave tjera). Elementi i dhunës manifestohet si mjet për kryerjen e veprës – plaçkitjes, nëpërmjet përdorimit të dhunës ose kërcënimit të shëndetit apo jetës. Plaçkitja bën pjesë në deliktet më të rënda pronësore, sepse plaçkitësi nuk heziton të lëndojë, të plagosë apo edhe të vrasë viktimën, për të arritur qëllimin e vet.

Një formë shumë e rrezikshme e plaçkitjes është vjedhja me plaçkitje. Dallimi midis plaçkitjes (*neni 255 i KPP të Kosovës*) dhe vjedhjes me plaçkitje (*neni 254 i KPP të Kosovës*) qëndron në faktin se kryesi i plaçkitjes e përdor dhunën ose kërcënimin për të marrë një gjë me vlerë nga viktimë, ndërsa kryesi i vjedhjes me plaçkitje e përdor dhunën ose kërcënimin për ta mbrojtur gjëne e plaçkitur. Pra, te plaçkitja dhuna ose kërcënimi ndodhin para kryerjes së veprës, ndërsa te plaçkitja me vjedhje dhuna ose kërcënimi ndodhin pas plaçkitjes.

Sipas mënyrës së kryerjes së plaçkitjes, objektit të sulmit, numrit të pjesëmarrësve, vendit të kryerjes dhe elementeve tjera, plaçkitjet mund të ndahen në disa grupe karakteristike, të cilat duhet të kihen parasysh gjatë punës operative-preventive dhe zbatimit të kontrollit operativ:

➤ **Plaçkitja e kalimtarëve në rrugë** është forma më primitive, më e shpeshtë dhe më e përhapur e plaçkitjes. Në shumicën e rasteve të plaçkitjes në rrugë kryesit janë të rinj, madje edhe të mitur. Objekt i plaçkitjes në rrugë janë gratë (të cilave u plaçkiten çantat), pleqtë, personat e dehur dhe kalimtarët e vetmuar (të cilëve u plaçkiten para apo stoli), ndërsa plaçkitjet kryhen kryesisht në orët e mbrëmjes, në rrugët e errëta. Plaçkitësit i detyrojnë vektimat e tyre t'ua dorëzojnë gjërat që kërkojnë ose ua marrin me dhunë. Në shumicëbn e rasteve të plaçkitjes së kalimtarëve në rrugë bëhet fjalë për plaçkitje individuale, por edhe raste të plaçkitjes grupore, sidomos kur plaçkitësit janë të mitur. Veprimet e plaçëkitësve ndodhin papritur, kur viktimat janë të përgatitur për çfarëdo reagimi.

➤ **Plaçkitjet me frikësim**, sikur edhe dhuna seksuale, kryhen kryesisht në mënyrë individuale e më rrallë në mënyrë grupore. Ato kryhen më së shpeshti natën, në rrugica pa dritë, në parqe, në automjete etj., ndaj grave, pleqve, personave të vetmuar, qifteve të të dashuruarve, etj. Në rastin e plaçkitjes së grave, mund të ndodhë që plaçkitësit edhe t'i dhunojnë viktimat (pas marrjes së çantës, parave, stolive, etj.). Pas plaçkitjes me frikësim të qifteve të të dashuruarve, ka edhe raste të keqtrajtimit të mashkullit dhe dhunimit të femrës. Në këto raste, plaçkitja me frikësim transformohet nga delikti pronësor në vepër penale të dhunës seksuale. Kryesit e kapur e të zbuluar zakonisht kanë thënë se gjatë plaçkitjes së femrës u është zgjuar epshi për seks.

➤ **Plaçkitjet me ndihmën e prostitutës** kryhen sipas marrëveshjes paraprake midis prostitutës dhe “*padronit*” ose “*mbrojtësit*” të saj. Te këto plaçkitje, prostituta shërben vetëm si karrem. Ajo merret vesh me ndonjë mashkull që beson se ka para dhe e dërgon në ndonjë vend të përcaktuar më parë, në marrëveshje me padronin, ku, në momentin më të përshtatshëm futet plaçkitësi ose plaçkitësit e fshehur.

➤ **Plakitjet me frikë të fshatarëve** ndodhin kryesisht në ditët e tregut, pasi fshatarët të kenë shitur bagëtinë apo diçka tjetër. Plaçkitësit e përcjellin viktimën duke u kthyer në shtëpi ose e presin në ndonjë vend të caktuar. Praktika njeh raste të plaçkitjeve të organizuara nga bashkëfshatarët e viktimës.

Plaçkitjet me frikësim të postierëve, inkasantëve, arkëtarëve dhe transpëortuesve të parave kryhen gjatë daljes nga posta,

banka, etj. ose në ndonjë vend tjetër të përshtatshëm. Zakonisht, viktimat së pari goditen në mënyrë të rrufeshme që të alivanoset e pastaj i merret çanta me para). Sulmit i paraprinë përgatitje themelore si: përcaktimi i rrugës dhe kohës së bartjes së parave, hulumtimi i vendit më të përshtatshëm për sulm, përcaktimi i mënyrës më të shpejtë të largimit dhe fshehjes, etj. Ndonjëherë plaçkitjet e tilla sajohen me qëllim që të fshihen rastet e përvetësimit të parave të besuara. Një prej indiceve më të forta se bëhet fjalë për sajim dhe jo për plaçkitje reale është deklarimi i viktimës se plaçkitësit e kanë goditur dhe e kanë alivanosur, por njëkohësisht përshkruan deri në detaje gjithë çfarë ka ndodhur para alivanosjes. Alivanosja ka për pasojë harrimin e asaj që ka ndodhur për disa kohë përpara dhe pas humbjes së vetëdijes (në mjekësi quhet amnezi retrograde). Natyrisht, sajimi mund të bëhet edhe me forma të tjera të plaçkitjeve me frikësim, por është karakteristik, pikërisht për persona që bartin para.

➤ **Plaçkitjet me frikësim të institucioneve financiare** dhe objekteve tjera, në të cilat përdoren shuma të mëdha parash (banka, posta, arka të objektetve tregtare, pompa derivatesh, etj.), të cilat janë format më të rrezikshme, për shkak se kryhen nga grupe të organizuara dhe të armatosura të kriminelëve. Për dallim nga kryesit e formave primitive të plaçkitjeve, të cilat karakterizohen për më shumë paturpësi dhe vrazhdësi se sa inteligjencë, kjo kategori e plaçkitësve karakterizohet për egërsi, shkathtësi, gjeturi, aftësi për shtirje dhe maskim, lëvizshmëri të madhe dhe sensin për përgatitjen dhe planifikimin e plaçkitjeve. Çdo plaçkitje të tillë i paraprijnë përgatitje të gjata dhe të kujdesshme si: vëzhgimi dhe hulumtimi i lokacionit të objektit të sulmit, rënditjes së brendshme të hapësirës, vendit të arkës ose trezorit, të sportelëve të arkëtarëve, personelit, mënyrës së sigurimit fizik dhe teknik, orarit të punës, pranimi dhe dorëzimit të parave, funksionimit të shërbimit të rojave, distancën kohore të lëvizjes së patrullave, drejtimin më të përshtatshëm për hyrje e dalje, etj.

Kontrolli operativ i kriminalitetit pronësor është në lidhshmëri të ngushtë me rregullat taktike të shpjeguara më sipër për vendosjen operativo-preventive dhe mbulimin e lokacionit, objektit, punktut dhe mjedisit, mbi veprimin e kujdestarit dhe patrullës në realizimin e vetëmbrojtjes shoqërore mbi shfrytëzimin e informatorëve, mbi kontrollin dhe mbikëqyrjen e kriminelëve profesionistë e të kategorive të tjera, etj. Prandaj, nuk është e nevojshme që këtë materie ta përpunojmë në mënyrë të veçantë, por, me qëllim të plotësimit, duhet të theksohen edhe këto veçanti:

a) Në rastet e grumbullimit të madh të njerëzve (festat, ngjarjet sportive, panairot, etj.), krahas forcimit të të gjitha formave të

kontrollit të përgjithshëm, është e nevojshme që sipas planifit të përcaktuar, të përpunohen dhe të zbatohen masa e veçanta për parandalimin dhe shkatërrimin e delikteve pronësore, për identifikimin, përcjelljen dhe ndalimin e kriminelëve profesionistë (vjedhësve, vjedhësve të xhepave, plaçkitësve, mashtruesve, etj.). Është e njohur se në këso situatash veprojnë kriminelë profesionistë që arrijnë nga anë të ndryshme. Në rastet e tollovive ata ndjehen relativisht të sigurt dhe kryejnë vjedhje, vjedhje të xhepave, plaçkitje, plaçkitje me thyerje dhe delikte të tjera pronësore. Në bazë të planit detaj, në hartimin e të cilit marrin pjesë edhe kryesit e drejtpërdrejtë të detyrave të planifikuara, ndër të tjera, është e nevojshme që:

- të luten paraprakisht të gjitha agjencitë e policisë që të dërgojnë të gjitha të dhënat personale dhe informacionet tjera për personat që konsiderohen si kriminelë profesionistë, në mënyrë që të ndërmerren masat dhe veprimet e domosdoshme për vëzhgimin, mbikëqyrjen dhe parandalimin e veprimeve të tyre;

- para dhe gjatë ardhjes së turmës së njerëzve duhet të ndërmerret kontroll rigoroz në bujtinat legale dhe, sidomos në bujtinat ilegale, sepse në to zakonisht fshihen personat që duan të fshehin praninë pse identitetin e tyre. Të gjitha paraqitjet duhet të krahasohen menjëherë me regjistrin e fletëarrestit. Personat e paparaqitur duhet të legjitimohen me kujdes dhe të krahasohen me këtë regjistër.

- në hapësirat e caktuara, të hapura dhe të mbyllura, të cilat vlerësohet se mund të jenë vatra kriminale, organizohen raci, me qëllim të zbulimit, identifikimit dhe kapjes së personave të shpallur në kërkim dhe kriminelëve tjerë profesionistë.

- të gjithë personat zyrtarë të autorizuar duhet të informohen sa më mirë mbi personat e kërkuar dhe me të dhënat e tyre (përshkrimi, fotografia, vepra e kryer, mënyra e kryerjes së vepres, etj.), të cilët pritet të gjenden në turmën e njerëzve.

- duhet të forcohet kontrolli i automjeteve dhe i vozitësve në hyrje të qytetit, si edhe kontrolli i personave në stacionet e autobusëve dhe të trenave, në mënyrë që të bëhet identifikimi dhe parandalimi i kriminelëve profesionistë.

- duhet të forcohet vëzhgimi dhe kontrolli i objekteve, hapësirave dhe vendeve më të rrezikuara.

- Duhet të formohen grupe operative (të përbëra nga punëtorë të uniformuar dhe civilë të operativës), të cilat do të kryejnë në veprime të drejtpërdrejta preventive dhe represive.

b) Në raste të shtimit të ndjeshëm të vjedhjeve dhe plaçkitjeve të automjeteve, përveç kontrollit të zakonshëm të shoferëve dhe të autojmeteve, janë të domosdoshme edhe masat e shtuara të

kontrollit të kohë pas kohshëm. Ky kontroll bëhet në zona dhe në rrugë të caktuara, kurse përfshinë automjetet në lëvizje, të ndaluara dhe të parkuara. Lloji i masave të shtuara të kontrollit, orientimi dhe zbatimi i tyre, si edhe çështjet tjera organizativo-taktike bazohen në vlerësimin analitik të fakteve që kanë të bëjnë me numrin e vjedhjeve dhe plaçkitjeve të automjeteve, vendin dhe kohën e kryerjes, llojin dhe modelin e automjeteve që duhet t'i nënshtrohen kontrollit të shtuar, me qëllim të zbulimit dhe shkatërrimit të veprimtarive kriminale që lidhen me qarkullimin rrugor.

Si aksion operativ me karakter preventivo-represiv, kontrolli i shtuar i vozitësve dhe automjeteve në lëvizje zhvillohet në tri faza: ***në fazën e parë*** bëhen përgatitjet, ***në fazën e dytë*** kryhet aksioni, kurse ***në fazën e tretë*** rezymohen dhe analizohen rezultatet dhe nxirren përfundimet mbi suksesin dhe masat e mëtejshme.

Përgatitjet përfshijnë, përveç hulumtimit analitik të të gjitha formave të manifestimeve të delikteve pronësore, njohjen e terrenit ku do të zhvillohet aksioni, hartimin dhe përpunimin e planit të aksionit dhe njohjen e të gjithë pjesëmarrësve të kontrollit me detyrat e tyre konkrete.

Plani duhet të parashikojë:

- *qëllimin dhe detyrat e kontrollit;*
- *kohën e fillimit (ditën, orën, minutën);*
- *zonat, komunikimin dhe pikat e kryerjes së aksionit;*
- *numrin dhe renditjen e pjesëmarrësve;*
- *numrin dhe renditjen e automjeteve e mjeteve tjera teknike;*
- *mjetet e lidhjes;*
- *mjetet për ndriçim dhe për vendosjen e barrierave*
- *përbërjen kadrovike dhe vendosjen e ekipit drejtues ose shtabit të aksionit, etj.*

Aksioni mund të realizohet në variante të ndryshme. Patrullat e motorizuara dhe ato të kombinuara dhe ekipet e përziera të punëtorëve operativë (me uniformë dhe civilë) mund të mbulojnë një apo më shumë zona dhe të kontrollojnë njëherësh në më shumë pika. Ky kontroll nënkupton ndalimin e plotë të të gjitha automjeteve që qarkullojnë në rrugë e drejtime të caktuara dhe kontrollin e detajuar të dokumenteve të shoferëve dhe të automjeteve. Kontrolli i pjesërishëm, i cili është më i shpeshtë në praktikë, përfshinë vetëm kontrollin e llojeve të caktuara të automjeteve. Kontrolli i pjesshëm mund të zbatohet edhe sipas parimit selektiv, në bazë të kriterëve të

ndryshme (psh. në bazë të indikacioneve të caktuara). Aksioni zhvillohet shpejt, në mënyrë që të mos ngadalësojë qarkullimin në rrugë, varësisht prej taktikës së përdorur, akisoni mund të zhvendoset nga një zonë në tjetrën, ose nga një rrugë në tjetrën, në mënyrë që të krijohet përshtypja se pjesa më e madhe e rrugëve gjendet nën kontroll. Kështu do të arriheshin efekte më të mëdha preventive.

Kushtet më të përshtatshme për kryerjen e aksionit të kontrollit të shtuar janë orët e mbrëmjes dhe të natës, sepse qarkullimi në rrugë është më i vogël, ndërsa aktiviteti i kriminelëve është më i madh. Në të tilla kushte vërehen dhe njihen më shpejt dhe më lehtë automjetet e dyshuara dhe gjenden personat që janë në kërkim.

c) Në rast të delikteve të rënda pronësore në një hapësirë të caktuar (serisë së plaçkitjeve, plaçkitjeve me thyerje, etj.), duhet të sigurohet gjithmonë zbatimi paralel dhe i sinkronizuar i kontrollit të shtuar operativ dhe përpunimit kriminalistik. Thënë ndryshe, nuk do të duhej të ndodhte që përpjekjet e personave të autorizuar (si civilë ashtu edhe me uniformë) të orientoheshin vetëm në drejtim të ndriçimit të veprave të kryera dhe zbulimit e kapjes së tyre, por do të duhej të orientoheshin edhe në parandalimin e veprave të tjera penale. Duke pasur parasysh lëvizshmërinë e kriminelëve dhe veprimin e tyre në hapësira të ndryshme, pjesëtarët e kontrollit operativ dhe përpunimit kriminalistik duhet të ndërmarrin masa dhe veprime për zbulimin, identifikimin dhe kapjen e kryesve të veprave penale edhe në hapësirat tjera që u përkasin zonave të kontrollit të stacioneve tjera policore. Në të gjitha këto situata, sidomos të deliktet e rënda pronësore, duhet të bëhen parashikime se ku do të mund të ndodhte një vepër e re penale, cili objekt do të mund të ishte në shënjestër të sulmit, cilat objekte ose hapësira mund të jenë veçanarisht të rrezikuara etj. Kjo nënkupton se ekipet duhet të bëjnë vlerësimin se ku, kur dhe si duhet të ndërmerren masa dhe veprime operative dhe kriminalsitike.

LITERATURA

1. Bošković M., 2005, Kriminalistička metodika, Policijska akademija, Beograd.
2. Bošković M., Banović B., 1995, Kriminalistička metodika, Beograd, Viša škola unutrašnjih poslova.
3. Brnetić, D., Glušić S., Šuperina M., 1998, Kriminalistika, Zagreb, Ministarstvo unutrašnjih poslova RH, Policijska akademija.
4. Casey-Oëens, M., 1984, The Anonymous Letter Writer-A Psychological Profile?, Izdanje 29., Journal of Forensic Science.
5. Golubović, V., 1996, Ubistva u Crnoj Gori, Podgorica, ITP «Unireks».
6. Henry, C., Lee., Labriola, J. 2002, Povratak na mjesto zločina, Nakladni zavod matice Hrvatske, Zagreb.
7. Henry, C., Lee., Labriola, J. 2002, Povratak na mjesto zločina, Nakladni zavod matice Hrvatske, Zagreb.
8. Kolar-Gregorić, T., 1993, Mjere zaštite od AIDS-a za djelatnike ministarstva unutrašnjih poslova, Policija i sigurnost, broj 2., MUP RH, Zagreb.
9. Korajlić N. 2006., Metodika otkrivanja i dikazivanja eksplozija, Doktorska disertacija, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.
10. Korajlić N., 2003., Kriminalistička obrada ubistva, Magistarski rad, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.
11. Kreč, D., Krečfild, R., 1980, Elementi psihologije, Beograd, Naučna knjiga.
12. Krivokapić, V., Krstić, O., 1999, Kriminalistika Taktika II, Drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Policijska akademija, Beograd.
13. Krstić O., 2002, Zanimljiva kriminalistika, Beograd, Zavod za udbenike i nastavna sredstva.
14. Marković, T. : Kriminalistika, Zagreb, 1977.
15. Međunarodni program pomoći u kriminalističkoj obuci (ICITAP), Novembar 1999. Ministarstvo pravde SAD.
16. Milovanović, M., 1975, Sudska medicina, IV. izdanje, , Beograd-Zagreb, Medicinska knjiga.
17. Modly D., 2003., Kriminalistika kao znanstvena disciplina, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.

18. Modly D., Korajlić N., 2002., Kriminalistički rječnik, Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj.
19. Modly D., Petrović B., Korajlić N., 2004., Uvod u kriminalistiku, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.
20. Modly, D., 1990, Organi unutrašnjih poslova i primjena čl. 154. ZKP-a, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb.
21. Modly, D., 1993, Osiguranje mjesta događaja, , MUP RH, Zagreb.
22. Modly, D., 1998, Kriminalistička metodika, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.
23. Modly, D., 1998, Kriminalistička metodika, Sarajevo, Fakultet kriminalističkih nauka.
24. Modly, D., 2001, Osiguranje lica mjesta krivičnog događaja, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo.
25. Osnovni kurs istrage krvnih delikata, Međunarodni program pomoći (ICITAP), Sarajevo, Ministria e Drejtësisë e SHBA-ve.
26. Pavišić, B., Modly, D. 1999, Kriminalistika, Rijeka.
27. Pavliček, J., 2002, Specifičnosti kriminalističke obrade ubojstava počinjenih vatrenim oružjem, Punim magistrature, Zagreb, MUP RH, Policijska akademija.
28. Perić V; 1987; MUP- a Republike Hrvatske, Informator, Zagreb.
29. Petrović A., 1981., Kriminalistička metodika, Viša škola unutrašnjih poslova, Beograd.
30. Priručnik načela i procedura demokratskog rada policije, u suradnji sa ICITP-om, 2000, Ministarstvo unutrašnjih poslova ZE-DO kantona.
31. Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës, UNMIK/2003/25, Gazeta zyrtare nr. 6, korrik 2003.
32. Kodi i Procedurës Penale i Kosovës, UNMIK/2003/26, Gazeta zyrtare, nr. 6, korrik 2003.
33. Vernon J. Geberth, 1996., Practical homicide investigation, CRC Press Boca Raton Boston, London, New York, Washington, D.C.
34. Vodinelić, V. 1996, Kriminalistika, Sedmo izmenjeno izdanje, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
35. Vodinelić, V., 1972, Kriminalistička obrada ubistva i teških tjelesnih povreda, SSUP-a, Beograd,
36. Žarković Ljubinka etj: Kriminalistika, Beograd.